

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

18 3/4 26. J. C. Smissaert WBz.

224
A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

224 A 12
NIET PLAKKEN
(BOEKBANDNR 1775 G 101)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

LVGD: BATAVORVM,
Ex officina Elzeviriana. A°. 1643.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Contenta.

I. Sulpicii Severi Sacræ Hiſtoriæ lib. II.

II. Ejuſdem Continuatio.

III. Ejuſdem de vita B. Martini liber.

IV. Ejuſdem Epiſtolæ.

V. Ejuſdem Dialogi tres.

VI. Temporum ratio Sacræ Hiſtoriæ Sulpicii & reliquis opuſculis accommodata.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Clariſſimo Viro,

ABRAHAMO HEYDANO.

PErgimus, vir eruditiſſime, bene de Rep. litteraria mereri, & quæ in antiquitate tam gentium, quam Chriſtiana, magnorum autorum ſcripta exſtant, typis noſtris ornare. Ac, præter alia, quæ jam nuper vulgata, novum ſpecimen hic vides, quod argumenti cauſa merito tuo tibi inſcriptum imus. Sulpitius Severus eſt, diſertiſſimus Eccleſiaſticorum auctorum: qui & doctrina & ſapientia pollens Auguſtino, genere & litteris nobilis Gennadio, atque item Honorio appellatur. In ſacra ejus hiſtoria brevitas cum incredibili quadam dicendi puritate conjuncta eſt. In utraque autem excellit. Vita B. Martini

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

non minorem genium habet : quæ, pro inſtituto illorum temporum, non tam eruditionis, quam ardoris & pietatis Chriſtianæ, veteris illius & excitatæ, ſive ut Boxhornius noſter loqui ſolet, credulæ nimis & portentoſæ, monumentum eſt; quo tamen auctore ejus ſimul cum cæteris excudendæ impetum cepimus. Nec aliter illuſtri Heinſio videbatur. Et tu haud dubie etiam probabis: cujus ſingulares virtutes officium hoc nobis impoſuere: eruditio infinita, ſuavitas & integritas morum infucata, aliæque magnæ dotes, quas in te agnoſcimus, prædicandæ quidem latius, niſi, quæ inſtar omnium eſt, modeſtia tua obſtaret. Vale, vir eruditiſſime; & nos, quod facis, ama. Lugdun. Bat. cIↃ IↃ CXXXIV. *Decembris* XV.

Virtutibus tuis

devoti

B. & A. ELSEVIRII.

SVLPICI SEVERI

SACRÆ HISTORIÆ

LIBER PRIMVS.

RES à mundi exordio ſacris literis editas breviter conſtringere, & cum diſtinctione temporum uſque ad [1] noſtram memoriam carptim dicere aggreſſus ſum: multis id à me ſtudioſe efflagitantibus, qui divina, compendioſa lectione, cognoſcere properabant. Quorum ego voluntatem ſecutus, non peperci labori meo, quin ea, quæ permultis voluminibus perſcripta continebantur, duobus libellis concluderem: ita brevitati ſtudens, ut pene nihil geſtis ſubduxerim. Viſum autem mihi eſt non abſurdum, cum uſque ad Chriſti crucem, Apoſtolorumque actus per ſacram hiſtoriam cucurriſſem, etiam poſt-geſta [2] convertere: excidium Hieroſolymæ, vexationeſque populi Chriſtiani, & mox pacis tempora, ac rurſum eccleſiarum inteſtinis periculis turbata omnia locuturus. Cæterum illud non pigebit fateri, me, ſicubi ratio exegit, ad diſtinguenda tempora, continuandamque ſeriem, uſum eſſe hiſtoricis ethnicis, atque ex his, quæ ad ſupplementum cognitionis deerant, uſurpaſſe, ut & imperitos docerem, & literatos convincerem. Veruntamen ea, quæ de ſacris voluminibus breviata digeſſimus, non ita le-

[1] *Videlicet ad an. Chriſti ferè cccc, conſulatum Stiliconis primum, ut eſt infra lib. 2.*

[2] *Connectere, ut conjectat Giſelinus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

gentibus auctor acceſſerim, ut prætermiſſis illis, unde hæc derivata ſunt, appetantur: niſi cum illa quis familiariter noverit, hic recognoſcat, quæ ibi legerit. Etenim univerſa divinarum rerum myſteria non niſi ex ipſis fontibus hauriri queunt. Nunc initium narrandi faciam.

MVNDVS à DOMINO conſtitutus eſt abhinc annos jam pene ſex millia [3], ſicut proceſſu voluminis iſtius digeremus: quanquam inter ſe parum conſentiant, qui rationem temporum inveſtigatam ediderunt. Quod cum vel Dei nutu, vel vitio vetuſtatis eveniat, calumnia carere debebit. Mundo autem condito, homo factus eſt: viro Adam, mulieri Eva nomen fuit. Sed conſtituti in paradiſo, cum interdictam ſibi arborem deguſtaſſent, in noſtram, velut exſules, terram ejecti ſunt [4]. Deinde ex his Cain atque Abel naſcuntur. Sed Cain impius, fratrem interemit. Filium Enoch habuit, à quo [5] primum civitas condita eſt, auctoris nomine vocitata. Ex hoc Irad, atque ex eo Maviaël naſcitur. Hic [6] Mathuſalam filium habuit, iſque Lamech genuit, à quo [7] juvenis quidam occiſus traditur, nec tamen nomen refertur occiſi; [8] quod quidem futuro myſterio fuiſſe præmiſſum à prudentibus æſtimatur. Igitur Adam poſt necem filii minoris, Seth filium procreavit, cum jam triceſimum & [9] ducente-

Gen. 1.
[3] *Sequitur fere Græcam LXX ſupputationem. ſed ſecundum Hebraicam veritatē ſunt Anni IV-CCCLXX, juxta Bucholzerum.*
Gen. 2. 3. Adam & Eva.
[4] *ſequitur vulgarē ſententiam paradiſum extra noſtrum orbem ſtatuentium: errore manifeſto.* Gen. 4. [5] *Non à filio, ſed à patre, ut Moſes habet.* [6] *Mathuſael, Cod. Heb.* [7] *Poſſunt Hebraica reddi, occidero virum & juvenem; ut Thraſonica ſit vox.* [8] *Quod ut Cain ſeptima, ita Adami peccatum ſeptuageſima ſeptima generatione lueretur.* Gen. 5. [9] *Secundum Heb. Veritatem,* CXXX. Gen. 6.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ducenteſimum annum ætatis impleſſet. Vixit autem annos IↃ CCCC XXX. Seth vero Enos, Enos Cainan, Cainan Malaleel, Malaleel Iared, Iared Enoch genuit: qui ob juſtitiam tranſlatus à Deo traditur. Hujus filius Mathuſala dictus eſt, qui Lamech genuit: ex quo Noë natus, juſtitia egregius, & præ cæteris mortalibus Domino carus acceptuſque. Qua tempeſtate cum jam humanum genus abundaret [10], angeli, quibus cœlum ſedes erat, ſpecioſarum forma virginum capti, illicitas cupiditates appetierunt: ac naturæ ſuæ originiſque degeneres, relictis Superioribus, quorum incolæ erant, matrimoniis ſe mortalibus miſcuerunt. Hi paulatim mores noxios conſerentes, humanam corrupere progeniem, ex quorum coitu [11] Gigantes editi eſſe dicuntur, cum diverſæ inter ſe naturæ permixtio monſtra gigneret. Quibus rebus offenſus Deus, maximeque malitia hominum, quæ ultra modum proceſſerat, delere penitus humanum genus decreverat. Sed Noë, virum juſtum, vita innocens deſtinatæ exemit ſententiæ. Idem admonitus à Domino, diluvium terris imminere, arcam immenſæ magnitudinis ex lignis contexuit: ac bitumine illitam impenetrabilem aquis reddidit, qua ille cum uxore, ac filiis tribus, & totidem nuribus eſt clauſus: volucrum etiam paria, itidemque diverſi generis beſtiarum, eodem clauſtro recepta: reliqua omnia diluvio abſumpta. Igitur Noë, cum jam imbrem deſtitiſſe, ac quieto in ſalo arcam circumferri, intelligeret, ratus id quod erat, aquas decedere, corvum primum explorandæ rei gratia, eoque non revertente (ut ego conjicio, cadaveribus detento) emiſit columbam: quæ cum conſiſtendi

10 Heb. Ver. Filii Dei: quo illi intelligi poſſunt, qui à Seth orti, Eccleſiam Dei conſtituebant, oppoſiti filiis hominũ, qui ex Caino.

11 Heb. Nephilim, id eſt, irruentes, quo tyranni & oppreſſores indicantur.

Noë. Gen. 7.

Diluviũ, ſeu, finis primi mundi.

Gen. 8.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

12 emiſſa. locum non reperiiſſet, reverſa eſt. Rurſum [12] remiſſa, folium olivæ retulit: manifeſtum indicium, nudari cacumina arborum. tertio demum emiſſa, non rediit: unde animadverſum aquas deſtitiſſe. Ita Noë arcam egreſſus eſt. id geſtum à mundi exordio,[13] poſt annos (ut ego comperio) II. CC duos & quadraginta. Ac primum Noë aram Domino ſtatuit, hoſtiaſque ex volucribus immolavit. Mox à Domino cum filiis benedicitur: præceptumque accepit, ne ſanguine veſceretur, aut ſanguinem hominis effunderet: quia mundi primordia,[14] mandati iſtius liber, Cain maculaverat. Igitur vacuo tum ſeculo, ex filiis Noë Sem fuit. Tres enim habuit, Sem, Cham, Iapheth. Sed Cham, quod ſopitum vino patrem riſerat, maledictum à patre meruit. Hujus filius, Chus nomine, Nembrod[15] gigantem genuit: à quo Babylon civitas conſtructa traditur. Pleraque etiam oppida ea tempeſtate condita memorantur, quæ nominatim perſequi animus non fuit. Sed cum multiplicaretur humanum genus, diverſaque loca atque inſulas mortales haberent, una tantum omnes lingua utebantur: donec ſe in unum, diſpergenda per totum orbem, multitudo contraxit. His more humani ingenii conſilium fuit, inſigni aliquo opere famam quærere, priuſquam à ſe invicem deducerentur. Ita turrim facere aggreſſi, quæ cœlo accederet, nutu Dei, ut officia operantium præpedirentur, inaſſueto ſermonis genere, multa diverſo, neque ulli invicem intellecto linguarum ritu loquebantur: quo promtius diſperſi ſunt, cum alter alterum velut alienigenam facile relinquebat. Sed filiis Noë ita diviſus orbis fuit, ut Sem intra Orientem, Iapheth Occidentem, Cham

Margin notes:

13 *H. V.* CIↃDC LVIII. *Bucholz.*

Gen. 9.

14 *ſcil. quoad Legiſlationem & punitionem: non etiam inſitam naturæ legē.*

Gen. 10.

15 *H. V. Potentem venatorem ſc. hominū, id eſt, tyrannum.*

Gen. 11. Propagatio & diviſio generis humani.

Cham mediis contineretur. Ita uſque Abram ducta ſucceſſio, nihil ſane inſigne aut memorabile in ſe habuit. Abram autem patre Thara natus eſt, poſt diluvium anno milleſimo & [16] ſeptuageſimo. Abram uxor Sara dicta eſt, primaque eis in regione Chaldæorum habitatio fuit. Inde apud Charras una cum patre diverſatus eſt. Qua tempeſtate admonitus à Domino, domum, patriam ac patrem reliquens, aſſumpto Lot fratris filio, in terram Chananæorum profectus, in loco cui Sichem nomen eſt, conſedit. Mox annonæ inopia Ægyptum conceſſit. ac rurſum reverſus [17] Lot, præ multitudine familiæ à patruo digreſſus, ut laxioribus vacuæ tum regionis ſpatiis uterentur, in Sodomis conſedit. Id opidum infame incolis, viris in viros irruentibus, atque ob id inviſum Domino fuiſſe traditur. Ea tempeſtate Reges vicinarum gentium in armis erant: cum [18] antea nullum inter mortales certamen fuiſſet. Sed adverſum hos, qui bello vicina tentabant, reges Sodomorum, Gomorrhæorum vicinarumque regionum in prælium erumpunt: primoque impetu fuſi, victoriam conceſſere. Tum à victoribus Sodoma direpta, prædæ hoſtibus fuit, ductuſque Lot in captivitatem. Quod cum Abram comperiſſet, propere armatis ſervis ſuis, numero trecentis decem & octo, reges victoria feroces, exutos præda armiſque in fugam compulit. Tum à Melchiſedec ſacerdote benedictus eſt, eidemque decimas prædæ dedit. Reliqua his, quibus erepta erant, reddidit. Per idem tempus Abræ Dominus locutus eſt, multiplicandumque ſemen ejus, ſicut arenas maris ſtellaſque cœli, ſpopondit: peregrinumque ejus ſemen prædictum futurum, ac poſteros

Abram.

[16] *Hebr. Veritate* CCXCII: *à mundo condito* cIↃ IↃCCCXLIX.

Gen. 12.

Gen. 13.

[17] *reverſis, Sigonius.*

Gen. 14.

[18] *quod quidem in Sacris memoretur.*

Loth captus & liberatus.

Gen. 15, & 17. *utraq; promiſsio cõjungitur & commiſcetur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

tos in hoſtili ſolo per quadringentos annos laturos ſervitium, poſtea libertati reſtituendos.

Gen. 17.

Tum ei atq; uxori ejus, adjectione unius litterę nomen immutatum: ita nunc ex Abram [20] Abraam, ex Sarai [21] Sara dicitur. Cujus quidem rei non inane myſterium non eſt hujus operis exponere. Eodem tempore Abraæ lex circumciſionis impoſita eſt. Erat ei [22] autem ex ancilla filius Iſmaël. Et cum ipſe eſſet annorum centum, uxor autem ejus nonaginta, futurum eis filium Iſaac, Dominus pollicetur, qui cum duobus angelis ad eum venerat.

[20] *Abraham, id eſt, pater multarum gentium.*

[21] *Sara, id eſt, princeps.*

Gen. 6.

Circumciſio.

[22] *tum, forte.*

Gen. 16. & 18.

Gen. 19.

Inde Sodomam miſſi angeli, Lot in porta ſedentem reperierunt. Quos cum ille, homines exiſtimans, hoſpitio receptos, cœnatoſque domi haberet: juventus improba ex oppido, novos hoſpites ad ſtuprum flagitabant. Lot pro hoſpitibus filias offerens, non acquieſcentibus quibus illicita potius deſiderio erant, ipſe ad ſtuprum trahebatur. Quem angeli propere ab injuria vindicantes, luminibus impudicorum cæcitatem offuderunt. Tum Lot, ab hoſpitibus edoctus, perdendum opidum, propere cum uxore & filiabus eſt egreſſus: interdictum tamen eis eſt, ne retrorſum conſpicerent.

Sodomæ conflagatio.

Lothi inceſtus.

Sed mulier parum dicto audiens (humano malo, quo ægrius vetitis abſtinetur) reflexit oculos, ſtatimque in molem converſa traditur. At Sodoma divinis ignibus conflagravit. Lot autem filiæ exiſtimantes humanum genus interiiſſe, concubitum inebriati patris appetiverunt: unde Moab & Ammon nati ſunt.

Gen. 21.

Iſaaci nativitas.

Agar & Iſmaëlis ejectio.

Per idem tempus ferè, cum Abraam eſſet etiam centum annorum, Iſaac filius natus eſt. Tum ancillam, de qua Abraam filium ſuſceperat, Sara expulit: quæ habitaſſe in deſerto una cum filio, & præſidio Domini

Domini defenſa traditur. Non multum poſt, Dominus Abraæ fidem tentans, immolandum ſibi à patre filium Iſaac poſcit. Quem ille non cunctatus offerre, cum aræ puerum ſuperpoſuiſſet, gladiumque educeret, vox miſſa de cœlo eſt, puero ut parceret: victimæ aries præſto fuit. Conſummatoque ſacrificio, Abraæ Dominus locutus eſt, promittens, ea quæ jam ſpoponderat. At Sara, cum ſeptimum & viceſimum ſupra centeſimum annum ageret, deceſſit: corpus cura viri ſepultum in Hebron, Chananæorum oppido. Etenim illic Abraam commorabatur. Tum Abraam Iſaac filium juvenilis ætatis videns, ſiquidem tum quadrageſimum annum ætatis agebat, ſervo ſuo imperavit, uxorem ei quæreret: ex ea tamen tribu atque terra, de qua ipſe oriundus videbatur: modo ut inventam puellam in regionem Chananæorum deduceret, nec putaret eum cauſſa conjugis in ſolum patrium rediturum. Atque ut ea ſtrenue mandata exſequeretur, contacto domini femine, ſacramentum dedit. Ita ſervus profectus in Meſopotamiam, ad oppidum Nachor, Abraami fratris, devenit: ſucceſſitque in domum Bathuelis Syri, Nachore patre geniti: hujus filiam Rebeccam, ſpecioſam virginem conſpicatus, popoſcit, atque ad dominum adduxit. Poſt id, Abraam accepit uxorem Ceturam nomine, quæ in Paralipomenis concubina dicitur: ſuſcepitque ex ea filios. Sed Iſaac Sara edito, ſubſtantiam tradidit: his autem, quos ex concubinis ſuſceperat, dona diſtribuit. atque ita ab Iſaac ſeparati ſunt. Abraam diem functus eſt, impletis annis centum & quinque & ſeptuaginta: corpus ſepulchro Saræ uxoris appoſitum. At Rebecca diu ſterilis, aſſiduis

Gen. 22. Iſaaci immolatio à Deo imperata.

Gen. 23. Saræ mors.

Gen. 24. Iſaaci conjugium.

Gen. 25. 1 *Chr.* 2. Ducta ab Abrahamo Cetura. Mors Abrahæ. Iſaac. Rebeccæ partus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

mariti ad Dominum precibus, à die matrimonii viceſimo fere anno geminos edidit: qui in matris alvo exſultaſſe ſæpius traduntur. dictumq; reſponſo Domini eſt, duos in his populos prænunciari, & majorem minori ſubdendum eſſe principiò. Sed priùs editus, aſper ſetis, Eſau vocatus: minori Iacob nomen fuit. Ea tempeſtate gravis annonæ inopia terras inceſſerat. Qua neceſſitate Iſaac in Geraris ad regem Abimelech ceſſit, admonitus à Domino ne in Ægyptum deſcenderet: eidemque univerſæ illius terræ poſſeſſio promittitur, ibique benedicitur, multiplicatuſque pecore atque omni ſubſtantia, agente invidia, ab incolis pellitur: pulſus apud Puteum juramenti conſedit. Igitur annis gravior, luminibus obductis, cum Eſau filium benedicere pararet, conſilio Rebeccæ matris, Iacob ſe benedicendum pro fratre obtulit. Ita Iacob adorandus principibus & gentibus, fratri præponitur. Queis rebus Eſau accenſus fratri necem moliebatur. Quo metu Iacob, hortante matre, in Meſopotamiam confugit: admonitus à patre, ut ex domo Laban, fratris Rebeccæ, uxorem acciperet. Tanta illis cura fuit, cum in alienis terris conſiſterent, genus tamen intra familiam ſuam ducere. Ita Iacob profectus in Meſopotamiam, per ſoporem Dominum vidiſſe traditur: atque ob id locum ſomnii ſacratum habens, lapidem ex eo ſumpſit: vovitque, ſi rebus proſperis revertiſſet, titulum ſibi domus Domini futurum; decimaſque omnium quæ acquiſita ſibi forent, Domino daturum. Inde ſe ad Laban fatrem matris contulit: quem ille ſororis filium agnitum, in hoſpitium benigne recepit. Erant Laban duæ filiæ, Lia & Rachel. Sed Lia oculis deformior,

Rom. 9.

Gen. 26.

Divina promiſſio Iſaaco facta.

Gen. 27.

Iacobi ab Iſaaco benedictio.

Gen. 28.

Abitus Iacobi in Meſopotamiam.

Viſio Iacobo oblata divinitus.

Gen. 29.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Iacobi nuptiæ.

Rachel pulchra fuiſſe traditur. Cujus ſpecie Iacob captus, amore virginis conflagrabat: eamque ſibi in matrimonio à patre poſtulans, ſeptem annorum ſervitio ſe mancipavit. Sed impleto tempore, Lia ei ſupponitur: ac rurſum ſeptem in ſervitio ſubditur, atque ei Rachel traditur. Sed hanc diu ſterilem, Liam fœcundam fuiſſe accepimus.

Filii Iacobi. Gen. 29. & 30.

Filiorum quos ex Lia Iacob habuit, hæc ſunt nomina; Ruben, Simeon, Levi, Iudas, Iſſachar, Zabulon, Dina. Ex ancilla vero Liæ, Gad & Aſer. Ex ancilla Rachel, Dan & [23] Nephtalim nati ſunt. At Rachel, deſperato jam partu, Ioſeph edidit.

[23] Nephtali.

Gen. 31.

Tum Iacob redire ad patrem cupiens, cum ei Laban ſocer partem pecorum mercedem ſervitii dediſſet, ob quæ parum ſibi eum æquum gener Iacob ratus, dolum ab eo ſuſpectans, clam profectus eſt viceſimo primo fere anno, quam advenerat. Rachel, viro inſcio, patris idola furto abſtulit. qua injuria Laban generum perſecutus, non repertis idolis, pace facta, regreſſus eſt: multum obteſtatus generum, ne uxores filiabus ſuis ſuperinduceret.

Gen. 32. & 33. Viſio Angelica.

Inde digreſſus Iacob, vidiſſe angelos & caſtra Domini, traditur. Sed cum præter regionem Edom, quam Eſau frater incolebat, iter deſtinaret, miſſis prius legatis & muneribus, ſuſpectum ſibi fratrem exploravit. Tum ille obviam fratri proceſſit: nec tamen Iacob ſe ultra fratri credidit.

Iacob luctatus cum angelo.

Sed pridie, quam inter ſe fratres convenirent, Dominus humana ſpecie aſſumpta, colluctatus cum Iacob refertur. Et cum adverſus Dominum prævaluiſſet, tamen non eſſe mortalem, non ignoravit: benedici ſibi ab eo flagitabat.

Iſrael, id eſt, victor Dei.

Tum à Deo illi immutatum nomen eſt, ut ex Iacob Iſraël diceretur. Sed cum ille viciſſim à Domino nomen

Domini

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Domini quæreret, Non eſſe quærendum, quia admirabile eſſet, reſponſum eſt. Ex colluctatione autem, latitudo femoris Iacob obtorpuit. Igitur Iſraël declinans fratris domum, promovit agmen in Salem Sicimorum oppidum: atque ibi loco pretio accepto, tabernaculum ſtatuit ſibi. Huic oppido Emor, Chemoreus [24] princeps præerat. Hujus filius Sichem, Dinam filiam Iacob ex Lia genitam, ſtupro ſubdidit. Quo comperto, Simeon, & Levi, Dinæ fratres, omnes in oppido ſexus virilis dolo peremerunt, ac impigre ſororis ulti ſunt injuriam: oppidum à filiis Iacob direptum, prædaque omnis eſt abducta. Id factum ægre admodum tuliſſe Iacob traditur. Mox à Domino monitus, Bethleem petiit, ibique altare Domino ſtatuit. Inde in parte turris Gader, tabernaculum fixit. Rachel ex partu obiit, puer Benjamin vocatus eſt. Iſaac deceſſit annos natus centum & octoginta. At Eſau potens divitiis erat, uxoribus ſibi etiam è Chananæorum gente aſſumptis: cujus progeniem in hoc tam præciſo opere inſerendam non putavi. Si quis ſtudioſior erit, ad [25] origines revertatur. Poſt exceſſum patris, Iacob in ſolo eo, in quo Iſaac vixerat, commorabatur, filii ejus aliquantum ab eo, paſcui gratia, cum gregibus ſeceſſerant: Ioſeph tamen, ac Benjamin parvus, domi reſederant. Carus admodum Ioſeph patri, obque id inviſus fratribus: ſimul, quia frequentibus ejus ſomniis majorem eum omnibus futurum portendi videbatur. Igitur ad inſpiciendos greges, reviſendoſque fratres à patre miſſus, opportunus injuriæ fuit. Namque viſo fratre, conſilium necis ejus cœperunt. Sed obſiſtente Ruben, cui à tanto facinore abhorrebat animus,

Gen. 33.

[24] *forte, Chorræus, ſeu Chivæus.*

Gen. 34.

Vltio violatæ Dinæ.

Gen. 35.

Obitus Rachel.

Gen. 36.

[25] *Geneſin innuere videtur.*

Gen. 37.

Ioſeph venditur à fratribus.

mus, in lacum demiſſus: mox ſuadente Iuda, deducti ad mitius conſilium, negotiatoribus eum, qui tum Ægyptum petebant, vendiderunt. atque ab his Potifari præpoſito Pharaonis traditus eſt.

Gen. 38. Iudas cujus liberi mali.

Per idem tempus Iudas, Iacob filius, Suam Chananæam in matrimonium aſſumpſit. Ex qua tres filios ſuſtulit, Heth, Onam, Selam. Sed Heth, Thamar connubio ſociatur. Quo mortuo, Onan fratris uxorem accepit. Qui, quia ſpermata in terram effunderet, extinctus à Domino refertur.

Thamar inceſtus, & partus.

Tum Thamar meretricio habitu aſſumpto, ſocero miſta eſt, exque eo geminos edidit. In partu autem illo mirabile fuit, quod cum prodeunti puero, ad dignoſcendum, qui prius naſceretur, obſtetrix manum ejus cocco illigaſſet, reductus in alvum matris puer, poſtero die editus eſt. Nomen infantibus Fares & Zara inditum.

Gen. 39. Ioſephi caſtitas & incarceratio.

At Ioſeph, cum benigne à curatore regio, qui eum precio acceperat, haberetur, domumque ejus & familiam procuraret, decorus ipſe inſigni ſpecie, uxoris domini oculos in ſe converterat. Cumque amore ipſius deperiret, appetitum ſæpius, nec acquieſcentem ſibi, falſo ſcelere infamat: ac viro queritur, ſtuprum ſibi intentatum. Ita Ioſeph in carcerem eſt conjectus.

Gen. 40.

Erant in eadem cuſtodia miniſtri regis duo, qui cum ſomnia ſua ad Ioſeph retuliſſent, futura ex ſomnio conjectans, unum eorum pœnas capite luiturum, alium abſolvendum pronunciavit. Atque ita accidit.

Gen. 41. Ioſeph interpretatur Regis ſomnium.

Igitur poſt biennium, ſomnium regi objectum eſt. Quod cum à prudentibus Ægyptiorum non poſſet abſolvi, miniſter regis ille carcere exemptus, regem admonet, Ioſeph eſſe mirum ſomniorum interpretem. ita Ioſeph ſolvitur, interpretatuſque eſt

regi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

regi ſomnium: ſeptem annis proximis maximam frugum ubertatem futuram, conſequentibus inopiam. Quo metu, rex perculſus, videns divinum in Ioſeph ſpiritum, rei eum annonariæ præfecit, æquato ſecum imperio. Tum Ioſeph abundantibus per totam Ægyptum frumentis, magnam copiam congeſſit: multiplicatiſque horreis, adverſus futuram famem conſuluerat. Ea tempeſtate ſpes atque ſalus Ægypti in illo ſita erat. Per idem tempus vero duos ex Aſeneth filios genuit, Manaſſem & Effrem. Ipſe autem, cum ſummam à rege poteſtatem accepit, erat annorum xxx. Nam à fratribus, ſeptemdecim annos natus, venundatus eſt. Interea rebus in Ægypto adverſus famem bene compoſitis, orbem terræ gravis frumenti inopia quatiebat. Qua neceſſitate compulſus Iacob, filios in Ægyptum miſit, Benjamin tantum ſecum domi retento. Igitur rerum potentem, penes quem annonæ arbitrium erat, fratres adeunt, & more regio adorant. Quibus ille viſis, callide agnitionem diſſimulans, hoſtiliter eos veniſſe, & ſubdole loca explorare, arguebat. Angebatur autem, quod Benjamin fratrem non videbat. Res ergo in id deducta, ut præſentiam ejus pollicerentur: nimirum ut ex eo quæreretur: an iſti explorandi cauſa Ægyptum intraſſent. Ad promiſſi autem fidem Simeon obſes traditur: ipſis frumentum gratis datum. Rurſum igitur revertentes, Benjamin, ut convenerat, deduxerunt. Tum ſe cognoſcendum Ioſeph fratribus præbuit, non ſine pudore male merentium. Ita eos oneratos frumento, multiſque donatos, domum remiſit: præmonens, quinque adhuc annos famem futuram: cum patre atque omni progenie ac familia

Ioſeph Ægypto præfectus.

Ioſephi liberi.

Gen. 42. Iacobi filii annonæ cauſſa miſſi in Ægyptũ.

Gen. 43. 44. 45. Ioſeph à fratribus agnitus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ad ſe commigrarent. Igitur Iacob in Ægyptum deſcendit, Ægyptiis admodum lætantibus, gaudente rege, benigne à filio ſuſceptus. Id geſtum anno ætatis Iacob centeſimo & trigeſimo: à diluvio autem, anno [26] cIↃ ccc & LX. Cæterum ab eo tempore, quo Abraham in terra Chananæorum conſedit, in id quod Iacob Ægyptum ingreſſus eſt, referuntur anni ccxv. Igitur Iacob ſeptimo [27] & decimo anno, quam Ægypto advenerat, urgente morbo, Ioſeph filium obteſtatur, corpus ſepulchro ſuo redderet. Tum Ioſeph patri benedicendos filios ſuos obtulit: quibus benedictis, cum tamen benedictionis merito majori minorem præpoſuiſſet, filios omnes benedictione luſtravit. Deceſſit autem annos natus CXLVII. Funus magnifice curatum: corpus in ſepulchro majorum Ioſeph condidit. Fratres poſt patris obitum pro conſcientia paventes, benigne habuit. Deceſſit autem Ioſeph ipſe, ætatis anno decimo & centeſimo. Hebræi igitur, qui in Ægyptum devenerant, incredibile memoratu eſt, quam cito numero aucti ſint, multiplicataque progenie Ægyptum repleverint. Sed defuncto rege, qui eos ob meritum Ioſeph benigne fovebat, ſuccedentium regum imperio deprimebantur. Nam & opus durum ædificandarum civitatum eis impoſitum: & quia jam multitudo abundans metuebatur, ne quandoque libertatem armis vindicarent, parvulos recens editos aquis mergere edicto regio cogebantur. Nec diſſimulari cruentum imperium licebat. Qua tempeſtate filia Pharaonis infantem in flumine repertum, nutriendum pro filio curavit: nomen puero Moiſes dedit. Moiſes hic, cum viriles annos ageret, conſpicatus Hebræum ab Ægyptio pul-

ſari,

Gen. 46. 47.

Ingreſſus Iacobi cum ſuis in Ægyptum.

[26] *H. Veritas*, IↃ LXXXII.

Gen. 48.

[27] *Septimo decimo, Sig.*

Benedictio filiorum Ioſeph à Iacob.

Gen. 49.

Obitus Iacobi.

Gen. 50.

Mors Ioſephi.

Exod. 1.

Servitus Ægyptia.

Exod. 2.

Moſes à matre expoſitus à filia Pharaonis ſuſceptus.

ſari, permotus dolore, fratrem ab injuria vin-
Actor. 7. dicans, Ægyptium calce perculſum interemit. Mox ſupplicium è facto metuens, in terram Madian profugit: & apud Iethro ſacerdotem regionis illius diverſatus, filiam ejus Sephoram in matrimonium accepit, exque ea duos filios Gerſom & [28] Elieſer ſuſtulit.

[28] *Alter filius poſt ſuſceptus. Exod. 18. 4.*

Hoc tractu temporum [29] Iob fuit, legem naturæ, & agnitionem Dei, & omnem juſtitiam complexus, prædives opibus: atque eo illuſtrior, quod his neque integris corruptus, neque amiſſis depravatus eſt. Nam cum per diabolum exutus bonis, filiis etiam eſſet orbatus, ad extremum diris ulceribus affectus, non potuit vinci, ut præ doloris impatientia aliqua in parte peccaret. Mercedem denique divini teſtimonii conſecutus, ſanitati redditus, omnia quæ amiſerat in duplum recepit.

[29] *Iobi hiſtoria an huc referenda, incertum eſt.* Iob. 1. 2. Iobi patientia. *Vide Iob. reliquo libro. Iob. 24.*

At Hebręi multiplicato ſervitutis malo preſſi, querelis in cœlum converſi, ſpem auxilii à Deo expectabant. Tum Moiſi paſcenti oves, repente rubus ardere viſa: flammis tamen, quod erat mirabilius, innoxiis. Qua novitate obſtupefactus, rubo propius acceſſit, ſtatimque ad eum iſtiuſmodi ferè verbis Deus locutus eſt: Dominum ſe eſſe Abraham, Iſaac & Iacob: quorum progeniem, Ægyptiorum dominationem depreſſam, ereptam malis cupiat. iter ergo ſuſciperet ad regem Ægypti, ducemque ſe populi in libertatem reſtituendi præſtaret. Cunctantem poteſtate confirmat, virtutem ei ſignorum faciendorum impertiens. Ita Moiſes in Ægyptum profectus, ſignis prius apud ſuos editis, aſſumpto fratre Aaron, regem adiit: miſſum ſe à Deo prodit, verbiſque ſe Dei dicere, populum Hebræum uti dimit-

Exod. 3. Vocatio Moſis ad populi liberationem. Exod. 4. Exod. 5.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

dimitteret. At ille negans ſe Dominum noſſe, Exod. 6.
parere imperio abnuebat. Cumque Moiſes in 7 & 8.
teſtimonium mandatorum Dei ex virga dra- Plagę Æ-
conem feciſſet, mox aquas omnes in ſangui- gyptio-
nem convertiſſet, totamque terram ranis op- rum.
pleſſet: facientibus ſimilia Chaldæis, magicas
eſſe artes, quæcunque per Moiſen fierent, po-
tius quam Dei virtutem, pronunciabat, donec [1] *alii, pe-*
ſuperductis [1] ciniphibus terra oppleta eſt, [2] *diculos,*
Chaldæis fatentibus majeſtate divina iſta fieri. *reddunt.*
Tum rex malo coactus, advocato ad ſe Moiſe [2] *id eſt,*
& Aaron, dat populo diſcedendi poteſtatem, *magis Ae-*
modo ut ſuperductam cladem averterent. Sed *gyptiorũ.*
ubi clades exempta eſt, impotens ſui animus, Exod. 9.
in ſe reverſus, exire, ut convenerat, Iſraëlitas 10. 11.
non patiebatur. Ad extremum [3], decem plagis [3] *Sunt ve-*
corporis & regni ſui contuſus & evictus eſt. *ro: ſan-*
Sed prius quam Ægypto populus eſt egreſſus, *guis, ra-*
mandatis Domini inſtruitur, rudis [4] adhuc *næ, cini-*
temporum, menſem [5] illum, qui tunc erat, pri- *phes, mix-*
mum omnium menſium eſſe cognoſceret: Sa- *tio inſe-*
crificium autem diei illius in ſolennitatem *ctorum,*
conſequentium ſeculorum ita eſſe celebran- *peſtilen-*
dum, ut quartadecima die menſis agnus imma *tia peco-*
culatus anniculus victima cæderetur, ejuſdem *rum, ul-*
ſanguine poſtes illinirentur: carnem penitus *cus, gran-*
exedendam, os autem non conterendum: ſe- *do, locu-*
ptem diebus fermento abſtinerent, azymis ute- *ſtæ, tene-*
rentur, ritumque hunc poſteris traderent. Ita *bræ, pri-*
populus egreſſus dives ſuis copiis, & Ægypti *mogenita*
ſpoliis cumulatior: cujus numerus, ex [6] quin- *caſa.*
que & ſeptuaginta Hebræis, qui primum Ægy- Exod. 12.
ptum deſcenderant, ad millia virorum ſexcen- & 13.

ta per-

[4] *Non rudis, ſed nova temporis ratio.* [5] *Menſis hic Abib ſeu Niſan, qui partim Martio partim Aprili reſpondet.* Paſcha.
[6] *V. H.* LXX.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ta pervenerant: ab eo autem, quo primum Abraham terram Chananæorum acceſſerat, [7] anno trigeſimo & quadringenteſimo, à diluvio autem, [8] mille quingentis quinque & ſeptuaginta. Igitur properè egreſſis, columna nubis interdiu, noctu columna ignis præferebatur.

[7] ut eſt Exod. 12. 40.
[8] Ver. Heb. Iↄ-cc xcvii

Exod. 14. Tranſitus rubri maris.

Sed cum ob interjectum ſinum Rubri maris, præter terram Philiſtim via duceret, ne poſtea Hebræis [9] eremum aſpernantibus, redeundi in Ægyptum continentibus terris noto itinere facultas panderetur, nutu Dei averſi, in Rubrum mare illati ſunt, caſtraque ibi cunctantes conſtituerunt. Quod ubi regi nunciatum eſt, Hebræum populum viæ errore [10] in objectum mare deveniſſe, nullum ei eſſe exitum obſiſtente elemento, furens animi, quo angebatur, tot hominum millia regno ſuo & poteſtati decedere, exercitum propere educit. Iamque eminus arma ſignaque & protentæ patentibus late campis acies viſebantur: cum Hebræis metu trepidis, & cœlum aſpectantibus, Moiſes à Deo monitus, percuſſum virga mare diſcidit. Ita populo, cedentibus in latera aquis, velut in continenti, iter pervium fuit. Nec cunctatus rex Ægyptius cedentes inſequi, mare qua patebat ingreſſus: mox coëuntibus aquis, cum omni exercitu deletus eſt.

[9] bellum, Sig. Pſal. 77. & 104.
[10] id eſt, uſque ad, Sig.

Exod. 15.

Tunc Moiſes incolumitate ſuorum, exitio hoſtium, virtuteque exultans, canticum Domino cecinit: idemque omnis turba virilis ac muliebris ſexus fecit. Sed [11] ingreſſus eremum, cum jam per triduum iter agerent, aquæ penuria urgebat, repertaque ob amaritudinem uſui non erat. Ac tum primum impotentis populi contumacia apparuit, jamque in Moiſen ferebatur cum edoctus à Deo, lignum aquis intulit, cujus hæc vis

[11] Ingreſſos, Sig.

Amara aqua dulceſcit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

vis fuit, ut dulcem ſaporem fluentis redderet. Exin promotum agmen, apud Elim, duodecim fontibus aquarum & ſeptuaginta arborum palmarum repertis, conſedit. Rurſum populus famem conquerens, Moiſen increpabat, Ægypti ſervitium, cum ſaturitate ventris, deſiderans. tum grex coturnicum ſuperne miſſus, caſtra opplevit. Poſtero autem die animadvertunt, qui extra caſtra proceſſerant, parvis quibuſdam ſiliquis oppletum ſolum: quarum ſpecies in modum coriandri ſeminis, glaciali albedine erat, ut crebro hybernis menſibus ſuperductis pruinis tegi terram videmus. Tum per Moiſen populus admonetur, panem hunc eis munere miſſum Dei: unumquenque in id paratis vaſculis, tantum uſurpare debere, quantum in diem unum pro numero ſingulis ſatis eſſet: ſexto tamen die, quia ſabbata colligi non liceret, duplum præſumerent. Verum populus, ut ſemper parum dicto audiens, more humani ingenii, non refrenavit cupiditatem, ex reconditis in poſterum quoque diem conſulens. Sed repoſita, fœtore diro in vermes effervèſcebant: cum die ſexto in ſabbatum reſervata, integra permanerent. Hoc Hebræi per XL annos cibo ſunt uſi: cujus ſapor melli proximus, nomen Manna traditur. In teſtimonium autem divini muneris, reſervaſſe Moiſes gomor plenum in vaſe aureo dicitur. Inde progreſſus populus, cum aquæ penuria tentaretur, ægre ab exitio ducis temperabat. Tum Moiſes, mandante Domino, apud locum cui Oreb nomen eſt, virga petram percutiens, large aquæ copiam fecit. Sed ubi Raphidin perventum, Amalechitæ populum incurſionibus vaſtabant. Moiſes ſuis in prælium eductis, cum Ieſum bellantibus præfe-

Exod. 16. Coturnices & manna. *Ibidem, & Num. 11. Pſal. 77.*

Manna, quaſi Manhu, quid hic?

Exod. 17. Aqua è petra.

Amale- præfeciſſet, aſſumpto Aaron & Vr, ſpectator
citę cæſi. pugnæ futurus, ſimul precandi Dominum gratia, montem conſcendit. Sed cum dubio eventu acies concurriſſent, Moiſi precibus victor Ieſus, hoſtes in noctem cecîdit. Per idem tem-
Exod. 18. pus, Iethro Moiſi ſocer, cum filia Sepphora,
Iethro. quæ Moiſi nupta, proficiſcente in Ægyptum viro, domi reſederat, liberiſque ejus, cognitis rebus quæ per Moiſen gerebantur, ad eum venit. Hujus conſilio Moiſes ordines populi diſtribuit; tribunos centurioneſque & decuriones præficiens, neceſſarium diſciplinæ ritum
Exod. 19. poſteris tradidit: Iethro in patriam regreſſus. Exin ad Sinam montem perventum. Ibi Moiſes à Domino monetur, populus ut ſanctificaretur, auditurus Dei voces: idque ſollicite curatum. Sed ubi Deus monti inſtitit, validis tubarum clangoribus aër quatiebatur, craſſæque nubes crebris cum fulminibus advolvebantur. Sed Moiſes & Aaron in montis cacumine Dominum propter, populus circa ima montis
Exod. 20. conſtitit. Ita lex lata multiplex & copioſa, Dei
Lex à verbis, & ſæpe repetita: cujus ſi quis erit cu-
Deo lata. rioſior, fontem ipſum adeat, nos eam breviter perſtringimus. Non erunt, inquit, tibi Dei alieni præter me: Non facies tibi idolum: Non ſumes nomen Dei tui in vanum: Sabbatho nullum opus facies: Honorifica patrem tuum, & matrem tuam: Non occides: Non mœchaberis: Non furtum facies: Non falſum teſtimonium dices adverſus proximum tuum: Non concupiſces quicquam proximi tui.

His à Deo dictis, cum tubæ circumſtreperent, lampades inardeſcerent, montem fumus obtegeret, populus præ timore inhorruit, verba Dei non ſuſtinens: popoſcitque à Moiſe, ut

ipſi

ipſi tantum loqueretur Dominus, atque ita audita ad populum referret. Edicta autem Dei ad Moiſen iſtiuſmodi ſunt: Hebræus [12] puer pecunia emptus, ſex annis ſerviet, poſt hæc liber erit: Sponte autem permanenti in ſervitute, auris forabitur. Qui hominem occiderit, capite pœnas luet: Qui imprudens, rite exul erit. Qui patrem matremve pulſaverit, conviciumque eis dixerit, capitali ſupplicio afficitor. Si quis Hebræum ſubreptum vendiderit, morti dabitur. Si quis ſervum proprium, ſervamve percuſſerit, exque eo ictu obierit, reus judicio fiet. Si quis partum non deformatum mulieri excuſſerit, [13] neci dabitur. Si quis ſervo oculum aut dentem extorſerit, ſervus vindicta liberabitur. Taurus ſi hominem occiderit, lapidabitur. Si Dominus ſciens beſtiæ vitium, non conſuluerit, & ipſe lapidabitur: aut precio ſe redimat, in quantum accuſator popoſcerit. Si ſervum taurus occiderit, in triginta drachmis pecunia domino numerabitur. Si quis defoſſum lacum non cooperuerit, pecuſque in lacum ceciderit, precium pecudis domino dabit. Si taurus alterius taurum occiderit, pecus venundabitur, preciumque domini partientur, peremptum etiam divident. Quod ſi dominus vitium tauri ſciens, non conſuluerit, taurum dabit. Si quis [14] vitulum ſubripuerit, quinque reſtituet. Si ovem ſubripuerit, quadrupli pœna erit. Si viva penes abactorem pecora reperientur, dupla reſtituet. Nocturnum furem occidi licet, diurnum non licet. Si cujus pecora alterius ſata depaverint, dominus pecoris everſa reſtituet. Si depoſitum perierit, is penes quem depoſitum fuit, jurabit nihil ſe dolo [15] egiſſe. Fur inventus duplum dabit. Commendatum

Exod. 21.
[12] *id eſt, ſervus.*
Politia Moyſis.
[13] *Hic aliqua deſunt. puta; multabitur: ſi deformatum, &c.*
[14] *id eſt, bovem, ſic μόσχος Græcè.*
Exo. 22.
[15] *malo, ſcilicet.*

pecus

pecus à beſtia interceptum, non reſtituetur. Si
16 non, edit. Colon. quis virginem [16] nondum deſponſatam corruperit, dotabit puellam, & ita eam uxorem accipiet. ſi pater puellæ nuptias recuſaverit, dotem raptor dabit. Si qui ſe pecudi miſcuerit, morti dabitur. Sacrificans idolis, pereat. Viduam & orphanum non premendos: Pauperem debitorem non perurgendum: Nec uſuram poſcendam: Veſtimentum pauperis pro pignore non accipiendum: Principem populi non increpandum: Primogenita omnia Do-
Exo. 23. mino offerenda: Carnem à fera captam non edendam. Coitiones in teſtimonium falſum, aut in quacunque malitia, non eſſe faciendas. Inimici pecus errans non præteribis, ſed reduces. Si animal inimici ſuccubuiſſe oneri inveneris, erigere debebis. Innocentem & juſtum non occides. Non juſtificabis impium pro muneribus. Munera non accipienda. Advenam benigne habendum. Sex diebus opus faciendum: Sabbatho requieſcendum. Fructus ſeptimi anni non metendos, ſed pauperibus & ege-
Exo. 24. nis relinquendos. Hæc fere Moiſes ad populum verba Dei retulit, altareumque ex duodecim lapidibus ſub monte conſtituit. Ac rurſum montem, in quo Dominus conſiſtebat, conſcendit: adhibito ſecum Aaron, Nabad, & Abiud, majoribuſque natu ſeptuaginta. Sed hi
17 valentes, Sig. non [17] volentes Dominum intueri, locum tamen in quo Dominus ſtabat, viderunt: cujus mirabilis forma, & claritudo eximia refertur. Moiſes autem accerſitus à Domino, interio-
Exo. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. rem nubem quæ circum Dominum ſteterat, ingreſſus, quadraginta diebus totidemque noctibus ibi fuiſſe traditur. Quo tempore ſuper ædificando tabernaculo atque arca, rituque

ſacrifi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ſacrificandi edoctus verbis Dei eſt: quæ ego, quia prolixa admodum videbantur, inſerenda huic tam præciſo operi non putavi. Sed immorante diutius Moiſe, quippe qui XL dies apud Dominum duceret, populus deſperato ejus reditu, Aaron compulit ſimulachra facere. Tunc ex metallis conflatis vituli caput extitit. Cui cum populus, Domini immemor, hoſtias obtuliſſet, vinoque ſe & ventri dediſſet, deſpectans hæc juſto dolore Deus, improbum populum, niſi à Moiſe fuiſſet exoratus, deleſſet. Sed regreſſus Moiſes, cum duas ex lapide tabulas manu Domini ſcriptas detuliſſet, populumque luxui & ſacrilegio deditum deprehendiſſet, tabulas confregit: indignam eſſe gentem exiſtimans, cui lex Domini traderetur. Multis tamen [18] increpitis, Levitas ad ſe aggregavit, eiſdemque præcepit, ut diſtrictis gladiis populum cæderent. Quo impetu [19] XX tria millia virorum perempta traduntur. Tum Moiſes tabernaculum extra caſtra conſtituit: quod quotiens fuiſſet ingreſſus, columna nubis aſtare pro foribus viſebatur, coramque ad Moiſen Dominus loquebatur. Poſcente autem Moiſe, ut Dominum in majeſtate propria videret: reſponſum, Formam Dei mortalibus oculis perſpici non poſſe, poſteriora tamen ejus videre conceſſum: Tabulæque, quas Moiſes prius confregerat, refectæ. Sed in hoc colloquio Dei, XL diebus diverſatus apud Dominum Moiſes traditur. Cumque de monte deſcenderet, tabulas præferens, tanta claritudine facies ejus renidebat, ut intueri eum populus non valeret. Sed cum mandata Dei relaturus eſſet, vultum velamento obtexit, atque ita ad populum verbis Domini locutus eſt. Hoc in loco, taberna-

Exo. 32.

Vituli aurei adoratio.

[18] *Suſpicor leg. increpitos.*

[19] *Tria, tantum in fonte Heb. eſt.*

Exo. 33.

Exod. 33

Exo. 35. uſq; 40.

culi interiorumque ejus ædificatio refertur. Quo conſummato, nubes ſuperne decidit, atque ita tabernaculum obumbravit, ut ipſum Moiſen aditu excluderet. Hæc fere duobus libris, Geneſi atque Exodo, continentur.

Levitici lib. II. ſumma.

Exin Leviticus liber ſequitur, in quo litandi præcepta traduntur, mandata etiam latæ ſuperius legis adduntur, plena omnia ſacerdotalibus inſtitutis. Quæ ſi quis cognoſcere volet, perfectius inde capiet. Nos enim ſuſcepti operis modum cuſtodientes, ſolam hiſtoriam perſequimur.

Num. 1. &c.

[20] *Hebræa veritas addit,* IↃL.

Num. 11. Coturnices lethales.

Num. 12.

Num. 13. Exploratores ſeditionem excitant.

Num. 14.

[21] *Sic à Græcis vocatur qui Hebræis Ioſue vel Ioſua.*

Igitur Levi tribu in ſacerdotium ſegregata, reliquæ tribus dinumeratæ, repertaque hominum IↃ c & III cIↃ [20]. Cum ergo populus mannæ cibo ut ſupra retulimus, uteretur, tot, tantiſque beneficiis Dei, ut ſemper, ingratus, viles, quibus in Ægypto aſſueverat, dapes deſiderabat. Tum Dominus immenſam copiam coturnicum caſtris intulit: quas cum avide diriperent, primoribus labiis admotis carnibus, interibant. Magnaque eo die clades in caſtris fuit, adeo ut XX & III virorum millia periiſſe tradantur. Ita populus eo, quem deſiderabat, cibo punitus eſt. Inde promotum agmen, & in Faran ventum eſt: edoctuſque à Domino Moiſes, vicinam eſſe terram, cujus poſſeſſionem eis promiſerat Dominus: exploratoribus in eam miſſis, renunciatur, fœlicem omni copia eſſe regionem: ſed gentes validas, & munita ingentibus muris oppida. Quod ubi populo compertum, magna mentes omnium formido inceſſerat: eoque mali ventum, ut ſpreto Moiſi imperio, ducem ſibi conſtituere pararent, cujus ductu in Ægyptum reverterentur. Tunc [21] Ieſus & Chaleb, qui inter exploratores terræ fuerant,

fuerant, conſciſſis veſtibus flentes, populum obteſtantur, ne exploratoribus credant, formidoloſa referentibus: ſe quoque una cum his fuiſſe, nihil metuendum in ſolo illo reperiſſe: promiſſis illos Dei confidere oportere, hoſtes prædæ potius quam exitio fore. Sed gens indomita, ſanis conſiliis male renitens, in perniciem [22] eorum ferebatur. Queis rebus commotus Dominus, partem populi hoſtibus cædendam objecit. Exploratoribus interfectis ad vulgi formidinem, ſecuta eſt eorum contumacia, qui ſe Dathan & Abiron ducibus adverſum Moiſen & Aaron erigere conati ſunt. Sed eos vivos hiatu ſuo terra abſorbuit. Nec multo poſt, totius populi in Moiſen & Aaron orta ſeditio eſt, adeo ut tabernaculum (quod erat nefas, niſi ſacerdotibus, introire) irrumperent. Tum vero catervatim in eos graſſata mors eſt: momentoque omnes interiſſent, niſi Moiſi precibus placatus Dominus cladem avertiſſet. Numerus tamen peremptorum, ſeptingenti & XIV millia fuit. Nec multo poſt, ob aquæ penuriam, ut jam ſæpius, populi exorta ſeditio eſt. Tunc Moiſes à Domino monitus, ut petram virga feriret, familiari ſibi experimento (ſiquidem id jam ante feciſſet) ſemel atque iterum petram percuſſit, atque ita aqua effluxit. In quo quidem notatus à Domino Moiſes refertur, quod per diffidentiam non niſi iterato ictu aquam eduxerit. Denique ob hoc peccatum, promiſſam ſibi terram non ingreſſus eſt, ſicut inferius oſtendam. Igitur Moiſes ex eo loco promovens, cum præter Edom agmen educere pararet, miſſis ad regem legatis, tranſeundi copiam popoſcit, ob jus ſanguinis bello abſtinendum ratus. Etenim gens illa Eſau pro-

[22] *forte ſuam.*

Seditiones aliæ tres. Num. 16. Num. 17.

Num. 20.

Moiſis diffidentia.

genies erat. Sed rex ſupplices aſpernatus, tranſitum negavit, paratus armis contendere. Tum Moiſes in Or montem iter convertit, vetita via abſtinens, ne quam inter conſanguineos cauſam belli præberet. In eo quoque curſu regem gentis Chananæorum delevit. Seon quoque regem Amorreorum perculit, omniumque eorum opidis potitus eſt. Baſan etiam & Balac reges devicit, & caſtra[23] ſuper Iordanem haud longe ab Hiericho molitus eſt. Tunc adverſus Madianitas certatum, victique & ſubacti ſunt. Moiſes mortuus eſt, cum XL in deſerto annos populo præfuiſſet.

Victi reges & populi. *Num. 21. & Deut. 3. 20. Nu. 22. &c.* [23] *id eſt, apud juxta, prope.* *Num. 31. Deut. 34.* *Moiſis mors.* *Deut. 32.*

Cæterum Hebræi ob hanc cauſam tanto tempore in eremo fuiſſe traduntur, donec omnes qui verbis Dei non crediderant, interirent. Excepto enim Ieſu & Chaleb, nemo ultra XX annos natus, Ægypto profectus, Iordanem tranſiit. Ipſe Moiſes, ut terram promiſſam videret tantum, nec contingeret, peccato ejus adſcribitur: quod eo tempore, quo ſaxum ferire & aquam producere præceptus eſt, poſt tot virtutum ſuarum experimenta, dubitaverit. Deceſſit autem anno ætatis vigeſimo & centeſimo. De ſepulchri loco parum compertum.

Moiſe mortuo, ſumma rerum penes Ieſum Nave filium erat. Etenim illum ſibi Moiſes ſucceſſorem conſtituerat, virum virtutibus[25] ſuis ſimillimum. Principio autem ſuſcepti imperii, dimiſſis per caſtra nunciis, populum certiorem facit, frumentum uti pararent: triduoque proximo iter pronunciat. Sed Iordanis flumen validiſſimum, tranſitum prohibebat: quia neque navium copia pro tempore erat, neque vadari fluvius poterat, qui tum pleno alveo ferebatur. Igitur arcam præferri à ſacerdotibus, eoſdem-

Ioſ. 1. Moiſi ſucceſſit Ioſue dux Iſraëlitarum. [25] *Sui, Sig.* *Ioſ. 2. Ioſ. 3.*

eoſdemque adverſo flumine conſiſtere jubet. Quo facto, inciſus Iordanis traditur: ita per ſiccum copiæ traductæ. Erat in his locis oppidum nomine Hiericho, muris validiſſimis munitum, neque expugnationi neque obſidioni facilis. Sed Ieſus Domino fretus, non armis aut viribus urbem aggreſſus, ferri arcam Dei circa muros jubet: Sacerdoteſque præire arcam, & tuba canere. Sed cum arca ſepties circumlata eſſet, muri ac turris conciderunt, direptum oppidum atque incenſum. Tum Ieſus Dominum traditur **. Inde adverſus Haë ductus exercitus: locatiſque à tergo urbis inſidiis, Ieſus metum ſimulans, terga hoſti dedit. Quo viſo, qui in oppido erant, patentibus portis cedentibus inſtare. Ita hi qui in inſidiis fuerant, vacuam urbem cœpere: cæſique omnes, abſque ullius effugio: Rex captus, ſummoque ſupplicio affectus. Quod ubi vicinarum gentium regibus compertum eſt, in bellum conſpirant, Hebræos armis depellere. Verum Gabaonitæ, gens valida, ex urbe opulenta, ultro ſe Hebræis dederunt, juſſà facturos pollicentes: receptique in fidem, ut ligna & aquam conveherent, imperatum. Sed regibus proximarum urbium de ditio, eorum iras conciverat. Itaque admotis copiis, oppidum eorum Gabaon nomine obſidione circumſiſtunt. Igitur oppidani arctis rebus ſuis, nuncios ad Ieſum mittunt, obſeſſis uti ſuccurreret. Ita ille maturato itinere inopinantibus ſupervenit, cæſaque ad internecionem multa hoſtium millia. cum dies cædentes deficeret, noxque victis futura præſidio videretur, merito fidei dux Hebræus noctem avertit, dies perſeveravit: ita nullum hoſtibus effugium fuit. Quinque reges capti, interfecti

*[margin: Hiericho. Ioſ. 6. — ** Deſunt quædam. — Ioſ. 8. — Ioſ. 9. — Ioſ. 10. — Reges v capti. Ioſ. 11.]*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ſunt. Eodem impetu vicinæ quoque urbes im-
Ioſ. 12. perio adjectæ, regeſque earum perempti. Ve-
rum quia omnia hæc in ordinem perſequi non
fuit conſilium, dum brevitati ſtudemus, id
modo annotandum curavimus, xx & novem
Ioſ. 13. &c. regna imperio Hebræorum ſubjecta: quorum
terra per undecim tribus viritim diſtributa eſt.
Ioſ. 21. Levitis enim in ſacerdotium aſſumptis, nulla
portio data, quo liberius ſervirent Deo. Equi-
dem hoc exemplum non tacitus prætericrim,
legendumque miniſtris Eccleſiarum libenter
ingeſſerim. Etenim præcepti hujus non ſolum
immemores, ſed etiam ignari mihi videntur:
tanta hoc tempore animos eorum habendi
cupido veluti tabes inceſſit: inhiant poſſeſſio-
nibus, prædia excolunt, auro incubant, emunt,
venduntque, quæſtui per omnia ſtudent. At ſi
qui melioris propoſiti videntur, neque poſſi-
dentes, neque negociantes, quod eſt multo tur-
pius, ſedentes munera expectant, atque omne
vitæ decus mercede corruptum habent, dum
quaſi venalem præferunt ſanctitatem. Sed lon-
gius quam volui egreſſus ſum, dum me tem-
porum noſtrorum piget, tædetque. Ad incœ-
ptum redeo. Igitur, ut ſupra dixi, diviſo per tri-
Ioſ. 23. Ioſ. 24. bus captivo ſolo, pace ſumma Hebræi perfrue-
bantur, finitimis bello territis, tot victoriis
nobiles armis nemine audente tentare. Eodem
tractu Ieſus mortuus eſt, anno ætatis decimo
& centeſimo. De imperii autem ejus tempore
parum definio. Frequens tamen opinio eſt xx
& VII annis eum Hebræis præfuiſſe. Quod ſi
ita eſt, à mundi exordio in exceſſum ejus anni
ſunt [1] cIↄ Iↄ CCC LXXX & [2] IIII. Ieſu mor-
tuo, populus ſine duce agebat. Sed cum adver-
Iud. 1. ſus Chananæos bellandum eſſet, dux belli
Iudas

Levitarū divitiæ, cum ſui ſeculi Miniſtrorū Eccleſiæ comparatæ.

Avaritia Severi ſeculo Epiſcoporū.

Ioſue mors.

[1] IIIM *Giſ.* [2] III *Sig. Secundum Heb. Ver.* II cIↄ Iↄ XI.

Iudas aſſumptus eſt. Hujus ductu res proſpere geſtæ domi militiæque ſummum ocium: populus, aut ſubactis aut per deditionem acceptis gentibus, imperitabat. Inde, ut ſemper fieri ſecundis rebus ſolet, morum diſciplinæque immemor, [3] matrimonia ex victis aſſumere, paulatimque externos mores trahere, ac mox profano ritu idolis ſacrificare, occœpit. Adeo cuncta cum externis ſocietas pernicioſa eſt. quæ Deus longe ante proſpiciens, ſalubri Hebræos reſponſo inſtruxerat, devictas gentes ut internecioni darent. Sed plebs cupida dominandi, imperare victis cum pernicie malebat. Igitur cum, relicto Deo, idola colerent, deſtituti divino auxilio, à rege Meſopotamiæ evicti, & ſubacti, VII annis captivitatem pependerunt: donec Gothoniel duce in libertatem reſtituti per [4] quinquaginta annos rerum potiti ſunt. Rurſumque corrupti longæ pacis malo, idolis litaverunt. Moxque aderat pœna peccantibus. ab Eglo enim rege Moabitarum devicti, duodeviginti annis ſervierunt, donec inſtinctu Dei [5] Adon regem hoſtium dolo interemit, contractoque tumultuario exercitu libertatem armis vindicavit. Idem per LXXX annos in pace Hebræis præfuit. Huic Semigar ſucceſſit: hicque adverſus Allophylos congreſſus [6], ſecundum eventu prælium fecit. Rurſumque Hebræos ſectantes idola, rex Chananæorum Iabin nomine ſubjugavit, graviſſimamque in eos per XX annos dominationem exercuit: donec priſtinum Debbora mulier ſtatum reddidit. Adeo nihil ſpei in eorum ducibus erat, ut muliebri auxilio defenderentur. Quanquam hæc in typum Eccleſiæ forma præmiſſa ſit, cujus auxilio captivitas eſt depulſa. Sub hac duce,

Iudices Iſraëlitici.

[3] *id eſt, uxores, ut ſupra. Sic inf. ex alienigenis conjugia ſumſere.*

Iud. 2.

Iud. 3.

Othoniel Iudex.

[4] *Quadraginta, Iud. 3. 11*

Ibidem.

[5] Aod (*ſic lege*) judex.

Semigar judex.

[6] *ſecundo, Druſ.*

Iud. 4. & 5.

Debora judex.

Iud. 5.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

vel judice, XL annis Hebræi fuerunt. Rurſumque ob peccata Madianitis traditi, duro imperio habebantur, afflictique malo ſervitutis divinum auxilium imploraverunt. Ita ſemper in ſecundis rebus immemores cœleſtium beneficiorum, idolis ſupplicabant: in adverſis, Deo. Vnde cum reputare in animo ſoleo, populum tot beneficiis Dei obligatum, tot cladibus cum peccaret coërcitum, expertumque & miſericordiam & ſeveritatem Dei, nequaquam emendatum: & cum ſemper veniam erroris acciperet, ſemper peccaſſe poſt veniam: nihil mirum videri poteſt, Chriſtum ab his non eſſe receptum, cum jam inde ab initio toties in Domino rebelles deprehendantur: magiſque mirum eſt, illis ſemper peccantibus, nunquam Dei, ſi quando eum imploraverunt, defuiſſe clementiam. Igitur cum eis, ut ſupra retulimus, Madianitæ dominarentur, converſi ad Dominum, miſericordiam ſolitam flagitantes, impetraverunt. Erat in Hebræis Gedeon quidam nomine, vir juſtus, & charus Domino, acceptuſque huic angelus de campo meſſis domum revertenti aſtitit: Dominus, inquit, tecum, potens in virtute. At ille voce humili, non eſſe in ſe Dominum ingemiſcebat: ſiquidem, quod populum captivitas premeret, virtutumque Domini, qui eos de terra Ægypti eduxerat [7], flens recordabatur. Tum angelus: Vade, inquit, in hoc ſpiritu, quo locutus es, & populum de captivitate eripe. Ille vero abnuere, ſe infractis ſuorum viribus, cum ipſe minimus eſſet, tantum onus ſuſcipere: perſtare contra angelus, ne dubitaret poſſe fieri, quæ Dominus loquebatur. Perfecto igitur ſacrificio, dirutaque ara, quam Baalis idolo Madianitæ

Iudæorum erga Chriſtũ obſtinatio non mira.

Gedeon judex.

[7] *Hoc de ſuo adjecit ex conjectura.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

nitæ ſacraverant, ad ſuos profectus, caſtra caſtris hoſtium contulit. Sed Madianitis etiam gens Amalech ſe conjunxerat. Gedeon vero non amplius quam ad triginta & II millia exercitum paraverat. Sed priuſquam confligeret, Deus ad eum locutus eſt, nimiam eſſe hanc multitudinem, quam in prælium vellet educere: Hebræos pro ſolita perfidia eventum pugnæ non Deo, ſed virtuti ſuæ daturos. itaque daret volentibus diſcedendi poteſtatem. quod ubi populo divulgatum, XX & II M. à caſtris receſſerunt. Sed ex X millibus, quæ reſederant, admonitus à Domino, non amplius quam trecentos tenuit: reliquos ab armis dimiſit. ita media vigilia caſtra hoſtium ingreſſus, juſſis omnibus tuba canere, magnum terrorem injecit: neque cuiquam reſiſtendi animus fuit, turpi fuga quo quiſque potuit dilapſis. Sed occurrentibus omnium ex parte Hebræis, paſſim fugientes cadunt. Reges Gedeon perſecutus ultra Iordanem, comprehenſos neci dedit. Ea pugna centum & XX M. ex hoſtibus cæſa, XV [8] capta traduntur. Tunc conſenſu omnium Gedeoni, ut princeps populi eſſet, delatum. Quod ille aſpernatus, communi jure cum civibus vivere, quam præeſſe ſuis, maluit. Depulſa igitur captivitate, quæ ſeptem annos populum continuerat, pax per XL annos fuit. Sed defuncto Gedeoni, filius ejus Abimelech, ex concubina ortus, fratribus interemptis, peſſimis quibuſque conſentientibus, & maxime Sichimorum principibus operam ei navantibus, regnum occupavit. Iſque diſcordiis civilibus exercitus, cum ſuos bello premeret, turrim quandam, in quam ſe amiſſo [9] oppido fugientes receperant, expugnare aggreſſus, dum in-

Iud. 7.

Iud. 8.

[8] *remanſerunt XV millia, quæ poſt cæſa fuerunt.*

Iud. 9.

Abimelech judex.

[9] *nempe Thebes.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

cautius ſubit, ſaxo à muliere ictus periit, cum triennio imperium tenuiſſet. Huic ſucceſſit Cholias, qui duobus & xx annis regno potitus eſt. Poſt hunc Iair fuit, qui cum æque viginti & duos annos principatum obtinuiſſet, populus relicto Domino idolis ſe mancipavit. Obque id Iſraëlitæ ſubacti ſunt ab Allophylis & Ammonitis, duoque de xx annis ſub eorum imperio fuerunt. Quo tempore eis Dominum invocantibus, divinum ſcilicet reſponſum redditum eſt: Simulachra potius invocarent, ſe non ultra miſericordiam ingratis præſtiturum. At illi flentes culpam fateri, & precari veniam, abjectiſque idolis Deum implorantes, negatam licet miſericordiam impetraverunt. Igitur [10] Iepta duce ad libertatem armis vindicandam frequentes conveniunt: miſſis prius ad Amon regem legatis, ut finibus ſuis contentus, bello abſtineret. At ille prælium non abnuens, aciem inſtruxit. Tum Iepta, prius quam ſignum pugnæ daretur, voviſſe dicitur, ſi proſpere pugnaſſet, eum qui ſibi primus revertenti obvius fuiſſet, hoſtiam Deo dandum. Ita victis hoſtibus, cum domum rediret, filia ei obviam fit, quæ patrem exceptura victorem, cum tympanis & choris læta proceſſerat. Tum Iepta conſternatus, dolore conſciſſis veſtibus, indicat filiæ voti neceſſitatem. At illa, [11] non fœminea conſtantia, mori non recuſans, duos tantum tamen menſes vitæ ſpacium petit, ut æquales ſuas prius videret. Quibus actis, ultro ad patrem rediit, votumque Domino reddidit. Iepta principatum ſex annis tenuit. huic [12] Eſebon ſucceſſit, & tranquillis rebus exacto imperio, anno ſeptimo deceſſit. Poſtque eum [13] Allon Zabulonites annis x, itemque

Iud. 10.
Thola judex.
Iair judex.

Iud. 11.
Iepta judex.

[10] *Iephthac lib. græci. malim, Iephtha.*

[11] *Alii potius de redempta devotione ac ſequeſtratione intelligunt.*

Eſebon judex.

[12] Ἀ'-βαισσὰν *Lxx, Abeſan, Hieron.*

Allon judex.

[13] *Leg. Ailon, ex græco* Αἰλών.

itemque Abdon annis VIII rerum potiti, pacis tempore nihil quod hiſtoria loqueretur ediderunt. Rurſum Iſraëlitæ ad idola converſi, divino deſtituti præſidio, ſubjecti Allophylis, per XL captivitatis annos pœnas perfidiæ pependerunt. Ea tempeſtate Samſon natus traditur. Hujus mater diu ſterilis, angelum vidit: dictumque ei eſt, vino & ſicera atque immundis abſtineret, fore uti puerum ederet libertatis vindicem, & hoſtium ultorem. Ita mulier enixa puerum, Samſon nomen ei indidit. Is intonſo capite, miræ virtutis traditur: adeo ut leonem in via obvium manu diſcerperet. Vxorem ex Allophylis habuit: quæ cum abſente viro in alterius matrimonium conveniſſet, dolore ereptæ conjugis perniciem genti molitus eſt: fretus Domino, & viribus, palam victores clade afficiebat. CCC ſiquidem vulpibus captis, ardentes lampades earum illigavit caudis, atque eas agris hoſtium immiſit. At tum forte maturis meſſibus, facile incendium fuit, vineæque & olivarum arbores exuſtæ. Grandi Allophylorum exitio abreptæ uxoris injuriam ultus videbatur. Quo dolore Allophyli permoti, mulierem tanti mali cauſam cum domo & patre incendio conſumpſerunt. Sed Samſon parum ſe vindicatum ratus, urgere omnibus incommodis profanam gentem non deſinebat. Tum compulſi Iudæi, vinctum eum Allophylis tradiderunt. Sed traditus, ruptis vinculis, arrepto [14] oſſe aſini, quod caſus telum dederat, mille ex hoſtibus proſtravit. Ingraveſcente autem æſtu, cum ſiti affectus eſſet, invocato Domino [15] ex oſſe quod manu tenebat, aqua fluxit. Ea tempeſtate Samſon Hebræis præerat, Allophylis unius virtute domitis.

Iud. 13. Samſon judex.

Iud. 14.

Iud. 15.

[14] *maxilla, ut habet V. H.*

[15] *ex dente molari, qui erat in maxilla.*

Iud. 16.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

tis. Igitur inſidiantes vitæ ejus, nec palam eum
[16] Dalilam. tentare audentes, [16] uxorem ejus, quam ille
poſtea acceperat, pecunia corrumpunt, virtutem viri uti proderet. Illa eum blandimento muliebri aggreſſa, diu eludentem, & multum cunctantem perpulit, ut indicaret, in crinibus capitis virtutem ſuam ſubſiſtere. Mox dormienti inſidiata, crinem ejus abſtulit, atque ita eum Allophylis tradidit. Nam ſæpe prius traditum, comprehendere nequiverant. Tum illi effoſſis oculis, vinctum compedibus in carcerem conjecerunt. Sed ſpacio temporis acciſos crines creſcere, & cum eis virtus redire occœperat. Iamque Samſon conſcius recepti roboris, tempus modo juſtæ ultionis operiebatur. Erat Allophylis moris, cum dies feſtos agerent, Samſon quaſi in pompam publicam producere, capto inſultantes. Ita die quodam cum publicum epulum in honorem idoli dediſſent, Samſon exhiberi jubent. Templum autem in quo omnis populus, omneſque Allophylorum principes epulabantur, duabus ſubnixum columnis miræ magnitudinis erat. Productus Samſon, inter columnas ſtatuitur. Tum ille tempore arrepto, invocato prius Domino, columnas disjecit: turbaque omnis ruina domus obruta, ipſe cum hoſtibus non inultus occubuit, cum xx annis Hebræis præfuiſſet. Huic [17] Simmichar ſucceſſit, de quo nihil amplius Scriptura prodidit. nam neque finem imperii ejus reperi, & fuiſſe populum ſine duce invenio. Ideo cum adverſus Benjamin tribum civile bellum fuit, Iudas [18] temporarius dux belli aſſumptus eſt. Sed plerique qui de temporibus ſcripſerunt, annum unum imperio ejus annotaverunt. Plerique ita eum præterierunt, ut poſt

[17] *Iſtius Simmichar, qui Samſoni ſucceſſerit, nuſquam fit mentio: alius eo nomine* *Iud.* 3.31.
[18] *Tribus Iudæ.*

poſt Samſon Heli ſacerdotem ſubjunxerit: nos eam rem, ut parum compertam, in medio relinquemus. Per hæc tempora civile, ut diximus, bellum exarſerat. Cauſa autem motus hæc fuit. Levites quidam cum concubina iter faciens, urgente nocte compulſus in oppido Gabaa, quod ab Benjamitis incolebatur, ſeceſſerat. Cum eum ſenex quidam hoſpitio benigne recepiſſet, juvenes ex oppido hoſpitem circumſiſtunt, ſtupro eum ſubdere parantes. Multum à ſene increpiti, ægreque [29] exhortati, vicario demum concubinæ ejus corpore in ludibrium accepto, advenæ pepercerunt: illuſamque nocte tota, poſtero die reddiderunt. Sed illa, ſtupri injuria, an verecundiæ, parum definio, viſo viro animam efflavit. Tum Levita in teſtimonium diri facinoris, membra ejus in duodecim diſciſſa partes, per duodecim tribus miſit, quo promptius omnes facti invidia commoveret. Quod ubi omnibus compertum, undecim reliquæ tribus adverſum Benjamin in bellum conſpirant. Huic bello [30] Iudas, ut diximus, dux fuit. Sed duobus præliis male pugnatum: tertio demum Benjamitæ victi, cæſique ad internecionem. Ita paucorum ſcelus, publico exitio punitum. Hæc quoque Iudicum volumine continentur. Regum libri ſequentur: ſed mihi annorum ordinem & ſeriem temporum perſequenti, parum continuata videtur hiſtoria. Nam quum poſt Samſon judicem, Semigar fuerit, pauloque poſt hiſtoria conſignet populum ſine judicibus egiſſe, Heli etiam ſacerdos libris regnorum fuiſſe referatur: ſed quum quot anni inter Heli & Samſon fuerint, minime Scriptura prodiderit: video medii quiddam fuiſſe temporis, quod laboret

Iud. 19. Bellum civile in Benjamitas.

[29] *exorati, Sig.*

Iud. 20. & 21.

[30] *Iudæ tribus.*

Regum libri.

Heli inter Iudices, quãvis libro Samuelis referatur.

boret

boret ambiguo. Cæterum à die mortis Ieſu, uſque in id tempus quo Samſon defunctus eſt, numerantur anni [1] cccc & ix. A mundi autem exordio anni IV [2] ccc & III. Quanquam ab hac ſupputatione noſtra cæteros diſcordare, non neſciam. Sed mihi conſcius ſum, me non curioſe latentem annorum ordinem protuliſſe, donec in hæc tempora incidi, de quibus dubitare me fateor. nunc reliqua exequar. Igitur, ut ſupra retuli, Hebræi ſine judice aut duce ullo, proprio arbitrio agebantur. Heli ſacerdos erat: ſub hoc Samuel natus eſt. Huic pater Elchana, mater Anna. hæc diu ſterilis, cum conceptum à Deo peteret, voviſſe traditur, ſi puer naſceretur, ſacrandum Domino. Ita enixum puerum, Heli ſacerdoti tradidit. Mox cum adoleviſſet, Dominus ad eum locutus eſt. Heli ſacerdoti iram denunciat, ob vitam filiorum, qui ſacerdotium patris in quæſtum verterant, muneta à ſacrificantibus exigentes, quanquam plerumque eos pater increpaſſe referatur. Sed levior objurgatio non ſatisfecerat diſciplinæ. Igitur Allophylis in Iudæam irruentibus, obviam itum. Sed victi Hebræi, parant aciem reſtituere: arcam Domini ſecum in pugnam efferunt, & cum ea filii ſacerdotis prodeunt: quia ipſe annis gravior, luminibus obductis ſatisfacere officio nequiverat. Sed ubi arca in conſpectum hoſtium deducta eſt, majeſtate quadam præſentis [3] Domini territi, fugam parabant. Aſſumptaque rurſum conſtantia, & non ſine Domino mutatis animis, totis viribus concurrunt. Victi Hebræi, arca capitur, filii ſacerdotis cadunt. Heli, delato ad ſe mali nuncio, conſternatus, animam expiravit, cum per annos [4] xx ſacerdotium admini-

[1] ccc xxxix, *Sig. Heb. V.* cc lxxxix.
[2] cc xxiii. *idē H.V.* ii clↄ-Iↄ cccx, *ſecundum Bucholz.*
Iud. 21.
Heli ſacerdos & judex.
1 Reg. 1.
1 Reg. 2.
1 Reg. 3.
1 Reg. 4.
[3] *id eſt, arcæ.*
Arca Domini capta.
[4] *Quadraginta annos judicavit populum.*
1 Reg. 1. 5.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

adminiſtraſſet. Victores ſecundo prælio Allophyli, arcam Dei, quæ in poteſtatem venerat, eorum oppido Azoto, in templum Dagon intulerunt. Sed ſimulachrum dæmoni dicatum, ubi arca illata eſt, corruit. Quumque idolum loco reſtituiſſent, nocte inſecuta diſcerptum eſt. Inde mures per omnem regionem exorti, noxiis morſibus multa hominum millia letho dabant. Quo malo compulſi Azotii, ad declinandam calamitatem, arcam Dei ad Gethæos tranſtulerunt. Qui cum ſimili clade afficerentur, in oppidum Aſcalonenſium arcam tranſvexerunt. His vero, advocatis gentis ejus primoribus, conſilium fuit, arcam Domini Hebræis reddere. Ita ex ſententia principum, augurumque & ſacerdotum, impoſita vehiculo, multis cum muneribus remittitur. Illud mirabile, quod cum oneri boves fœminas ſubjeciſſent, vituloſque earum domi retinuiſſent, iter nullo duce in Iudæam [5] pecudes direxerunt, non revocante affectu fœtus relicti. Cujus rei miraculo reguli Allophylorum uſque in fines Hebræorum arcam ſecuti, religioſum officium præſtiterunt. Iudæi autem, ubi referri arcam viderunt, certatim ex oppido Bethſamis cum gaudio obviam ruere, feſtinare, exultare, grates Domino referre. Mox Levitæ [6] quorum hoc negocium erat, ſacrificium Deo celebrant: boveſque eas, quæ arcam adduxerant, immolant. Sed in oppido, quod ſupra diximus, teneri arca non potuit. Itaque paſſim Dei nutu [7] per totam urbem ſævitum. Arca in Cariathjarim oppidum tranſlata eſt, ibique per viginti annos fuit. Ea tempeſtate Samuel [8] ſacerdos Hebræis præerat, quietis à bello rebus populus in ocio degebat. Pax deinde Allophylorum irruptione

1 Reg. 6.

[5] *vaccæ.*

[6] *imo Sacerdotes.*

[7] *ob attrectatam arcã ab hominibus profanis.*

1 Reg. 7. Samuel ſacerdos & judex.

[8] *Levita.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

irruptione turbata, trepidantibus cunctis ob conſcientiam peccati. Samuel, cæſa prius hoſtia, Domino fretus, ſuos in prælium deduxit: primoque impetu fuſis hoſtibus, victoria penes Hebræos ſtetit. Sed hoſtili metu remoto, ſecundis tranquilliſque rebus, corruptis conſiliis, more vulgi, cui præſentia faſtidio, inſueta deſiderio ſunt, regium nomen (cunctis ferè liberis gentibus ſemper inviſum) populus deſiderabat, planeque non ſine exemplo amentiæ præoptabat libertatem ſervitio mutare. Igitur frequentes Samuelem circumſiſtunt, ut quia jam ipſe ſenuiſſet, regem eis conſtitueret. At ille placidè, ſalubri oratione ab inſana voluntate detorquere plebem: dominationem regiam & ſuperba imperia exponere, libertatem extollere: ſervitutem deteſtari: poſtremo, divinam eis iram denunciare, ſiquidem homines mente corrupti, Deum Regem habentes, regem ſibi ex hominibus flagitarent. His atque aliis iſtiuſmodi fruſtra dictis, cum populus in ſententia perſeveraret, Dominum conſulit. Qui permotus vecordia inſanæ gentis, nihil adverſum ſe petentibus negandum reſpondit.

Judicum ſtatus tranſlatus in Regium.

1 Reg. 8.

Igitur Saul ſacerdotali prius à Samuele unguento perfuſus, rex conſtitutus eſt. Hic ex tribu Benjamin, Cis patre ortus, modeſtus animi, forma excellenti erat: ut merito dignitas corporis dignitati regiæ conveniret. Sed principio regni hujus aliquanta ab eo pars populi deſciverat, parere imperio abnuens, ſeque Ammonitis conjunxerat. Verum hos Saul impigre ultus eſt: victique hoſtes, & venia Hebræis data. Tum Saul iterato à Samuele unctus traditur. Inde Allophylorum irruptione atrox bellum exortum: locum exercitui ad conve-

1 Reg. 9. & 10.

Saul Rex primus.

1 Reg. 11

1 Reg. 12

1 Reg. 13

niendum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

niendum Saul in Galgalis conſtituerat. Et quum per ſeptem dies Samuelem opperitus eſſet, ut ſacrificium Domino fieret: tardante illo, quum populus dilaberetur, illicita præſumptione rex ad vicem ſacerdotis holocauſtum obtulit: multumque à Samuele increpitus, ſera peccatum pœnitentia fatebatur. Igitur ex peccato regis metus omnem exercitum pervaſerat. caſtra hoſtium haud longe ſita, præſens periculum oſtendebant: neque cuiquam exeundi in prælium animus, plures [10] *[10] lacu-*
lachrymas & latebras petiverant. *nas, forte.* Nam præter imbecillitatem animorum, qui alienum à ſe Dominum delicto regis arbitrabantur, in maxima ferramentorum inopia exercitus erat: adeo ut, præter Saul & Ionatham filium ejus, nemo gladium aut lanceam habuiſſe tradatur.
Nam Allophyli ſuperiores bello victores uſum 1 Reg. 14 [11] *armo-*
[11] Hebræis ademerant, neque cuiquam conficiendi teli bellici, aut ruſtici ferramenti poteſtas fuerat. *rum.* Igitur [12] Ionatha audaci conſilio, *[12] vel, Io-*
ſolo armigero ſuo comite, caſtra hoſtium in- *nathas.*
greſſus, viginti fere ex hoſtibus interemptis, univerſum exercitum terrore perculerat. Tum vero nutu Dei in fugam verſi, non imperia exequi, non ordines obſervare, omne præſidium in pedibus habere. Quod ubi Saul animadvertit, ſuis propere eductis fugientes perſecutus, victoria potitus eſt. Eo die rex edixiſſe traditur, ne quis, niſi confectis hoſtibus, cibum caperet. Sed Ionatha interdictionis ejus inſcius, favo reperto, tincto ſpiculo, mel deguſtaverat. Sed ubi regi ex Domini ira compertum eſt, morte affici filium juſſit. Sed populi auxilio ab exitio vindicatus eſt. Ea tempe-
ſtate Samuel à Domino monitus, regem adiit, 1 Reg. 15
verbis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

verbis Domini nuncians, uti genti Amelech, quæ olim Hebræos ex Ægypto venientes tranſitu prohibuerat, bellum inferret: addito interdicto, ne quid ex ſpoliis devictorum concupiſceret. Ita in fines hoſtium ductus exercitus, rex captus, gens ſubacta, Saul victus prædæ magnitudine, præcepti divini immemor, capta ſervari & ferri jubet. Quo facto offenſus Dominus, Samuelem alloquitur: pœnitere ſe quod Saul regem conſtituerit. Dictum ſacer-

1 Reg. 16 dos regi refert. Mox à Domino monitus, Da-
David in regem ungitur. vid regali unguento perlinit, parvum [13] etiamnum puerum, ſub patre agentem, paſtorem ovium, aſſuetum ſæpius cithara canere: ob quod poſtea à Saule aſſumptus, inter miniſtros regios habebatur. Qua tempeſtate, Allophylis

[13] *adoleſcentem.*

1 Reg. 17 atque Hebræis bello flagrantibus, cum ex ad-
Goliath Gigas. verſo acies conſtitiſſent, Goliat quidam ex Allophylis, vir miræ magnitudinis & roboris, ſuorum ordines prætergreſſus, ferocibus verbis probra in hoſtes jaciens, [14] ſingularem pugnam ciebat. Tum rex magna præmia, & filiæ nuptias deſpondit, ſi quis provocantis ſpolia retuliſſet. Sed nemo ex tanto agmine aggredi audebat. Igitur David etiamnum puer, pugnæ ſe obtulit: rejectiſque armis, quibus infirma ætas gravabatur, virga tantum & quinque lapidibus ſumptis, in prælium proceſſit. pri-

[14] *monomachiã.*

Goliath ſternitur. moque ictu, miſſo funda lapide, Allophylum perculit, caput victi & ſpolia abſtulit, gladium poſtea in templum poſuit. Allophyli autem omnes in fugam verſi, victoriam conceſſere.

1 Reg. 18 Sed è prælio reverſis, multus circa David favor, invidiam regis accenderat. Timens autem tam charum omnibus cum invidia & pernicie necare, ſub ſpecie honoris objectare eum periculis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

culis ſtatuit. Ac primum tribunum eum fecerat, ut rem bellicam curaret. Inde, cum ei filiam ſpopondiſſet, fidem fregit, eamque alteri tradidit. Mox filia regis natu minor, Melchol [15] nomine, amore David flagrare occœperat. Igitur nuptiarum ejus iſtiuſmodi conditionem proponit: ſi centum præputia David ex hoſtibus retuliſſet, regiam virginem matrimonio illius ceſſuram. Sperabat enim, juvenem periculoſa audentem, facile periturum. Sed longe aliter, ac ratus erat, evenit. Nam ut propoſuerat, impigre David centum præputia ex Allophylis retulit: atque ita regis filiam in matrimonium accepit. Creſcebat in dies in eum regis odium, ſtimulante invidia: Quia bonos ſemper mali inſectantur. Igitur miniſtris & Ionathæ filio imperavit, vitæ ejus ut inſidias pararent. Sed Ionathæ charus acceptuſque jam inde à principio David fuerat. Itaque rex increpitus à filio, cruentum imperium repreſſit. Sed non diu mali boni ſunt. Nam cum [16] ſpiritu erroris Saul affligeretur, eique David aſſiſteret, cithara laborantem deliniens, lancea eum ferire conatus eſt, niſi ille lethalem ictum propere declinaſſet. Exinde jam non occulte, ſed palam ei necem parabat: nec ultra ſe David regi credidit. Ac primum fugiens, ad Samuelem ſe contulit: inde ad [17] Abimelech, poſtremo ad regem Moab confugit. Mox per Gad prophetam monitus, in terram [18] Iudæ regreſſus, vitæ periculum adiit. Ea tempeſtate Saul Abimelech ſacerdotem interemit, quod David recepiſſet: & cum ex miniſtris regiis nemo in ſacerdotem manus inferre auderet, Doëg [19] Syrus cruentum miniſterium executus eſt. Poſt id David [20] deſertum petiit: illuc quoque eum

Saul

[15] *Michal, cod. Ebr.*

Davidis nuptiæ.

Saul Davidi inſidiatus.

[16] *ſpiritu Dei malo, Cod Heb.*

1 Reg. 20

[17] *Cod. Heb. Achimelech.*

1 Reg. 22

[18] *Iudæa, Col.*

[19] *Idumæus, Cod. Eb.*

1 Reg. 24

[20] *Engadi.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Saul perſequutus eſt, ſed inani opera ejus exitium moliebatur, quem Dominus protegebat. Erat in deſerto ſpelunca, vaſto receſſu patens. In hujus interiora David ſe conjecerat. Saul neſciens in primo ſpeluncæ aditu reficiendi corporis gratia ſucceſſerat: ibique [21] ſomno captus requieſcebat. Quod ubi David animadvertit, hortantibus cunctis, ut opportunitate uteretur, abſtinuit regis exitio: [22] diploidem tamen ejus abſtulit. Mox egreſſus, tuto eminus loco à tergo regem allocutus eſt, ſua in illum commemorans beneficia, ut ſæpe pro regno ejus caput periculis objectaſſet: utque poſtremo, præſenti tempore à Domino ſibi traditum, interimere noluiſſet. Ad hæc, culpam Saul fateri, veniam precari, lachrymas fundere, pietatem David extollere, malitiam ſuam incuſare, regem eum & filium appellans. Tantum ex feroci illo animo mutatum: crederes nihil ultra adverſum generum, auſurum. Sed David qui [23] penitius ingenium mali ſpectatum haberet & cognitum, nihil regi credendum ratus, intra [24] eremum ſe continebat. Saul vecors animi, quia comprehendendi generum poteſtas non erat, filiam ſuam Milchol David, ut ſupra retulimus, nuptam, Faltim cuidam in matrimonium dedit. David ad Allophylos confugit. Ea tempeſtate Samuel diem functus eſt. Saul Allophylis bellum inferentibus, Dominum conſulit, nullumque eſt ei reſponſum redditum. Tum per mulierem, cujus viſcera ſpiritus erroris impleverat, Samuelem evocatum [1] conſulit. Dictum ei ab eo eſt, poſtero illum die [2] cum filio victum ab Allophylis, in prælio caſurum. Igitur Allophyli caſtris in hoſtili ſolo poſitis, poſtero die aciem inſtruunt:

[21] *mirum unde hæc hauſerit.*
[22] *oram diploidis.*
David diploidem Sauli aufert.
[23] *penitus, Col.*
[24] *deſertum Pharan.*
1 Reg. 15
1 Reg. 27
1 Reg. 28
[1] *conſuluit, Col.*
[2] *filiis, potius.*
1 Reg. 29

ſtruunt: David tamen ex caſtris remiſſo, quia parum crediderant ſibi illum, adverſum ſuos, fidum fore. Sed conſerto prælio, Hebræi fuſi, filii regis cadunt: Saul equo [3] delapſus, ne vivus in poteſtatem hoſtium veniret, gladio ſuo incubuit. De ætate imperii ejus parum certa comperimus, niſi quod in actibus Apoſtolorum XL annos regnaſſe dictus eſt. Quanquam ego arbitror, tum à Paulo, cujus illa prædicatio refertur, etiam Samuelis annos ſub regis iſtius ætate numeratos. Plerique tamen qui de temporibus ſcripſerunt, XXX eum annos regnaſſe annotaverunt: cui opinioni nequaquam accedimus. nam ea tempeſtate, qua Domini arca in Cariathjarim oppidum tranſlata eſt, necdum regnare Saul cœperat: refertur autem, per David regem ex illo oppido arcam ſublatam, cum per XX annos ibi conſtitiſſet. Ergo, cum intra id tempus Saul regnaverit atque deceſſerit, parvo [4] admodum ſpacio tenuit imperium. Eadem nobis de temporibus Samuelis caligo, ut qui cum Heli ſacerdote natus, admodum ſenex [5] ſacerdotio functus referatur. A nonnullis tamen qui de temporibus ſcripſere, (quia fere nihil de ejus annis ſacra hiſtoria ſignavit) LXX annis præfuiſſe populo refertur. Sed unde hæc authoritas fuerit aſſumpta, non reperi. Nos in tanta erroris copia, Chronicorum annotationem ſecuti, quia eam ex Apoſtolorum actibus (ſicut ſuperius memoravimus) profectam arbitramur, Samuelem & Saulem XL annos principatum egiſſe referimus. SAUL perempto, David in terra Allophylorum perlato ad ſe mortis ejus nuncio, miro pietatis exemplo fleviſſe traditur. Tum Chebron Iudææ opidum petiit. Ibi rurſum regali

1 Reg. 31
Saulis mors.
[3] *id de ſuo addidit.*

[4] *juxta Bucholz. X annis regnavit ſolus.*
[5] *malim, judicatu.*

David Rex ſecundus.
2 Reg. 1.
2 Reg. 2.
David iterum unctus.

gali unguento illitus rex appellatus eſt. Sed Abner, qui magiſter militiæ Saul regis fuerat, ſpreto David, Isbaal[6] regis ſui filium regem conſtituit. Crebris deinde prœliis inter duces regum concurſum: pulſus Abner ſæpius: fratrem[7] tamen Ioab, qui ex parte David exercitui præerat, fugiens peremit. Quo dolore poſtea Ioab, cum ſe Abner David regi dediſſet, jugulari eum præcepit, non ſine dolore regis, cujus fidem cruentaverat. Per idem tempus omnes fere natu majores Hebræorum publico conſenſu regnum ei totius gentis detulerunt. nam per ſeptem annos[8] in Chebron tantum regnaverat. Ita tertio rex ungitur, annorum circiter XXX. Allophylos in regnum irruentes, ſecundis prœliis repulit. Ea tempeſtate arcam Domini, quæ in Cariathjarim oppido, ut ſupra retulimus, erat, in Sion tranſtulit. Cumque ædificare Domino templum in animo haberet, divinum ei reſponſum redditum, ſemini illius id[9] reſervari. Bello deinde Allophylos domuit, Moabitas ſubjugavit, Syriam ſubegit, ſtipendiumque[10] ei impoſuit. Auri atque æris ex præda immenſum modum retulit. Bellum deinde adverſum Ammonitas ex injuria Chanun regis eorum exortum. Syris denuo rebellantibus, qui cum Ammonitis in bellum conjuraverant, David ſummam rerum Ioab principi militiæ permiſerat: ipſe à bello remotus, intra Hieruſalem commorabatur. Qua tempeſtate[11] Berſaben quandam, miræ fœminam pulchritudinis, ſtupro compertam habuit. Hæc viri[12] cujuſdam uxor, qui tum in caſtris erat, fuiſſe traditur. Hunc David iniquo pugnæ loco objectum hoſtibus, interficiendum curavit. Ita mulierem in matrimonio viduam,

[6] *Isboſeth ſeu Isbaal Rex.*
1 *Chr.* 8. 33.
[7] *Aſaelem.*
David Rex ſolus.
2 Reg. 4. & 5.
[8] *& ſex menſes.*
2 Reg. 6.
2 Reg. 7.
[9] *ſervari Col.*
2 Reg. 8.
[10] *Tributum.*
2 Reg. 10
2 Reg. 11
[11] *Bethſabeen, Cod. Ebr.*
[12] *Vriæ Hetthæi.*
Davidis adulterium & cædes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

duam, ſed jam ex [13] ſtupro gravidam, nume- [13] *adul-*
ro uxorum aggregavit. Tum per Nathan pro- *terio.*
phetam graviter increpitus, licet agnito erro- 2 Reg. 12
re, caſtigationem Domini non effugit. Nam- 2 Reg. 13
que filium ex furtivo illo concubitu editum, 1 Reg. 15
paucos poſt dies amiſit, multaque in domum uſque 18.
familiamque ejus execranda acciderunt. Ad Abſolo-
extremum Abſalon filius ejus arma impia ad- nis mors.
verſus patrem ſuſtulit, regno eum depellere
cupiens. Adverſus hunc Ioab acie conflixit.
admonitus à rege, ut victo parceret. Sed ille
ſpreto imperio, parricidiales conatus ferro ul-
tus eſt. Flebilis ea victoria fuiſſe regi traditur: 1 Reg. 19
Tanta in eo pietas erat, ut etiam parricidæ fi-
lio ignoſci voluerit. Vix hoc bellum extin- 2 Reg. 20
ctum videbatur, [14] aliud rurſum exortum, Sa- [14] *cum*
bæa, [15] quodam duce, qui peſſimum quemque *aliud Sig.*
ad arma incitaverat. Sed propere motus omnis [15] *Seba,*
morte ducis repreſſus. Crebra deinde adverſus *lib. Ebr.*
Allophylos David prælia ſecundo eventu ha- 2 Reg. 21
buit: cunctiſque bello domitis, & tam exteris 22. 23.
quam domeſticis motibus compreſſis, floren- 1 Reg. 24
tiſſimum regnum in pace habebat. Tum eum
ſubita cupido inceſſit, ad metiendas imperii
vires populum cenſere. Ita à Ioab militiæ ma- Cenſus
giſtro, decies centena & trecenta civium mil- populi
lia dinumerata. Hujus eum facti mox piguit, caſtiga-
pœnituitque, veniam à Domino petens, [16] cur tus.
in id animos extuliſſet, ut regni ſui potentiam [16] *quod,*
ex ſuorum potius multitudine, quam ex favore *melius.*
divino æſtimaret. Itaque miſſus ad eum [17] an- [17] *Prophe-*
gelus, trinam ei pœnam denunciat, datque ar- *ta Gad.*
bitrium unam eligendi. Sed propoſita triennii
fame, trium menſium fuga, morte tridui: fu-
gam & famem deteſtatus, mortem [18] elegit. [18] *Peſti-*
momentoque temporis LXX millia virorum *lentiam.*
interie-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

interiere. Tum David videns angelum, cujus
dextera populus proſternebatur; veniam pre-
[19] *unum, forte.* cari, ſeque vivum [19] pro omnibus pœnæ ob-
jicere: ſe dignum exitio, quia ipſe peccaſſet.
Salomon, Rex tertius. Ita averſum plebis ſupplicium: David in lo-
co, in quo angelum viderat, aram Domino
ſtatuit. Mox annis & morbo infractior, Salo-
monem filium ex Berſabee Vriæ uxore ſuſce-
3 Reg. 1. ptum, ſucceſſorem regni conſtituit. Is regali
unguento per Sadoc ſacerdotem unctus, patre
Davidi mortuo Salomon ſuccedit. adhuc incolumi, rex appellatus. David, cum
regnaſſet annos XL, defunctus eſt, Salomon
initio regni urbem muro circundedit. Huic per
ſoporem aſtare Dominus viſus eſt, petendi
3 Reg. 2. quæ vellet tribuens optionem. Sed ille non
3 Reg. 3. aliud ſibi quam ſapientiam dari popoſcit, reli-
qua omnia parvi æſtimans. Ita ſomno excita-
[20] *arcam fœderis.* tus, cum ante [20] ſacrarium Domini conſtitiſ-
ſet, indultæ ſibi à Domino ſapientiæ docu-
Salomonis ſapientia. mentum dedit. Namque duæ [21] mulieres una
in domo diverſantes, cum eodem tempore
pueros edidiſſent, atque ex his alter poſt diem
[21] *meretrices.* tertium nocte obiſſet, mater defuncti ſomno
alterius inſidiata, mortuum ſuum ſuppoſuit,
[22] *vivente, ſcil.* viventem abſtulit. Inde inter eas de [22] puero
altercatio; poſtremo res ad regem delata: dif-
ficilis judicii abſolutio inter negantes, ubi te-
ſtis deerat. Tum Salomon divinæ ſapientiæ
munere perimi puerum corpuſque ejus dividi
inter ambigentes jubet. Cumque una earum
judicio acquieviſſet, alia vero cedere potius
puero quam diſcerpi eum mallet, Salomon ex
affectu fœminæ hanc vere matrem eſſe conje-
ctans, puerum illi adjudicavit, non ſine cir-
3 Reg. 4. uſque 6. cunſtantium admiratione: ſiquidem latentem
veritatem prudentia protuliſſet. Ita in admira-
tionem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

rationem ingenii prudentiæque ejus reges vicinarum gentium amicitiam ab eo, fœduſque [23] petiere, parati imperata facere. Queis opibus confiſus, templum Domino immenſi operis facere aggreſſus, paratis per triennium impendiis, quarto fere imperii anno primum fundamentum jecit: à profectione Hebræorum ex Ægypto anno fere octavo & octogeſimo & quingenteſimo. Licet libro Regnorum III, CCCC [23] XL fuiſſe referantur: quod nequaquam convenit. Siquidem per ſeriem ſuperius comprehenſam facilius fuerit, ut minus fortaſſis annorum, quam amplius, annotarim. Sed non dubito, librariorum potius negligentia, præſertim tot jam ſeculis intercedentibus, veritatem fuiſſe [24] corruptam, quam ut propheta erraverit. ſicut in hoc ipſo noſtro opuſculo futurum credimus, ut deſcribentium incuria, quæ non incurioſe à nobis ſunt digeſta, vitientur. Igitur Salomon cœptum templi opus [1] vigeſimo anno explicuit. Celebrato deinde ibidem ſacrificio, dictaque oratione, qua populum templumque benedixit, Dominus ad eum locutus eſt, denuncians fore, ſi quando peccaſſent, ac Dominum reliquiſſent, templum illud ſolo æquandum. Quod jampridem impletum videmus, & mox connexum rerum ordinem exponemus. Interea Salomon florens opibus, omnium qui unquam fuerant regum ditiſſimus: quique ſemper ordo rerum eſt, ab opibus in luxum & vitia delapſus, cum adverſum interdictum Dei ex alienigenis [2] conjugia ſumpſiſſet, etiam ſeptingentas uxores & trecentas concubinas haberet, idola eis ritu gentium ſuarum, quibus [3] litarent, conſtituit. Quibus rebus averſus Dominus, graviter increpito

3 Reg. 6.

[23] *Cod. H. habet* LXXX, *etiam in edit. Complut.*

[24] *Imo recta eſt ſupputatio.*

[1] *Cod. Heb.* XI *regni.* IV *fundatum,* XI *abſolutum: niſi* XIII *adjungas domus ſuæ.*

3 Reg. 8. &c.

3 Reg. 10

3 Reg. 11

[2] *uxores. ut ſupra, matrimonia ex victis aſſumere.*

[3] *ſacrificarent.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

3 Reg. 12 pœnam denunciavit, fore ut regnum ex parte
[4] XLI, majore ademptum filio, ſervo illius tradere-
Sig. tur. Idque ita accidit. Defuncto Salomone an-
Roboã, no imperii [4] quadrageſimo, cum Roboam fi-
IV Rex. lius anno ætatis ſexto & decimo regnum [5] pa-
[5] *pater-* trium tenere cœpiſſet, [6] pars populi ab eo of-
num. fenſa diſcedit. Etenim cum laxari ſibi ſtipen-
[6] x *tribus.* dium popoſciſſet, quod Salomon graviſſi-
Diviſio mum impoſuerat, repudiatis precibus ſuppli-
Regni Iſ- cum favorem univerſæ plebis averterat. Ita-
raëlitici que conſenſu omnium, imperium ad Iero-
in Iudam boam defertur. Is medio genere ortus, ali-
& Iſraël. quandiu Salomoni ſervitutem pependerat.
Hiero- Sed cum ei reſponſo Achaiæ prophetæ re-
boam gnum [7] Hebræorum annunciatum compe-
imperat. riſſet, necare eum clam deſtinaverat. Quo
x tribu- ille metu in Ægyptum confugit: ibique uxo-
bus, ſeu re accepta, ex ſtirpe regia, cognita demum
rex Iſraël. Salomonis morte, in ſolum patrium regreſ-
3 Reg. 11 ſus, voluntate populi, ut ſupra retulimus,
[7] *Iſraëli-* ſumpſit imperium. Penes Roboam tamen
tarum, id duæ tribus, Iudæ & Benjamin, reſederant:
eſt, x *tri* ex his [8] ad trecenta millia paravit exerci-
buum. tum. Quumque acies promoverentur, verbis
3 Reg. 12 Dei populus admonetur, prælio abſtineret, ex
[8] *ad du-* ſuo nutu Ieroboam regnum accepiſſe. Ita ſpre-
cent. Sig. to regis imperio, exercitus dilapſus, Ieroboam
[9] *à ſe, po-* imperium invaluerat. Sed cum Hieroſolymam
tius. Roboam obtineret, ubi templo à Salomone
[10] *vitu-* facto populus ſacrificare Domino conſueverat:
lum au- veritus Hieroboam, ne [9] ab eo plebem religio
reum. averteret, ſtatuit animos ejus ſuperſtitione oc-
[11] *id eſt* cupare. Itaque [10] vaccam auream in Bethel,
ſacrifica- alteram apud Dan conſtituit, quibus populus
ret. [11] litaret: ſacerdoteſque, omiſſa Levi tribu,
3 Reg. 13 ex plebe inſtituit. Inviſum Domino flagitium
expoſtu-

expoſtulatio conſecuta. Crebra deinde inter reges prælia, dubio eventu regnum obtinebant. Roboam ſeptimo & decimo imperii anno exacto, vita functus eſt. In hujus locum [12] Abiud filius ejus regnum Hieroſolymę [13] ſex annos tenuit: quamvis in Chronicis triennio regnaſſe referatur. Huic [14] Aſab filius ſucceſſit, à David quintus fere, quippe abnepos ejus; fuit religioſus Domini cultor: namque deletis aris luciſque idolorum, veſtigia paternæ perfidiæ ſuſtulit. Fœdus cum [15] rege Syriæ firmavit: ejus auxilio Ieroboæ regnum, quod tum à [16] filio tenebatur, multa clade affecit: ac ſæpe victis hoſtibus prædam ex victoria retulit. Poſt unum & quadrageſimum annum, æger pedibus deceſſit. Huic triplex peccatum adſcribitur: unum, quod ſocietate regis Syriæ nimium confiſus ſit: alterum, quod [17] prophetam Domini, hoc ipſum increpantem, in vincula conjecit: tertium, quia in pedum dolore remedium non à Domino, ſed à medicis ſperaverit. Sed initio regni hujus, Hieroboam rex decem tribuum defunctus eſt, regnum Nadab filio reliquit. Is malis operibus, & tam ſuis quam [18] maternis meritis inviſus Domino, non ultra biennium regno potitus eſt, privataque imperio indigna progenies [19] Banachiæ filium ſucceſſorem habuit, æque à Domino alieniſſimum. Iſque [20] ſexto & vigeſimo imperii anno defunctus eſt: regnum ad Helam filium devolutum, nec ultra biennium retentum. namque eum Zambri princeps equitum epulantem interfecit, regnumque occupavit: vir perinde in Dominum atque homines impius. Ab hoc pars populi ſeceſſit, Thamni cuidam regium

3 Reg. 14
Abia Rex Iudæ.
3 Reg. 15
[12] *Heb. V. Abia.*
[13] *tres, ut in Heb. V.* 2 Par. 13.
[14] Aſa. *C. H.* Rex Iudæ.
[15] *Benhadado.*
2 Par. 16
[16] *rectius, à ſucceſſore.*
[17] *Anani.*
Nadab rex Iſraël.
[18] *paternis, Sig.*
Baaſa rex Iſraël.
[19] *Baaſam Achiæ fil.*
[20] *quarto.*
Eſa Rex Iſraël.
3 Reg. 16
Ambri rex Iſraël.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

[21] *Amri.* nomen delatum. Sed [21] Iambri ante hunc ſe-
1 Paral. 3 ptem annos, & cum eodem duodecim regna-
Ioſaphat vit. At in parte tribus Iudæ Aſab mortuo, Io-
Rex Iu- ſaphat filius ejus regnare cœpit, vir [22] religio-
dæ. ſis virtutibus merito clarus. Is cum Iambri pa-
[22] *reli-* cem habuit. Defunctus eſt autem, cum regnaſ-
gionis ſet annos v & xx. Hujus imperii tempore
mavult Achab Iambri filius, rex decem tribuum fuit,
Sig. ultra omnes in Dominum impius. Namque
3 Reg. 16 Iezabel filia Baſæ regis ex Sidone, in matri-
2 Par. 20. monio accepta Bahali idolo aram lucoſque
Achab conſtituit, & prophetas Domini interemit.
rex Quo tempore Helias propheta oratione cœ-
Iſraël. lum concluſit, ne pluviam terræ daret: idque
Iezabel regi denunciavit, ut ſe impius cauſam mali eſſe
uxor cognoſceret. Igitur ſuſpenſis cœlo aquis, cum
Achab. loca omnia aduſta ſolis ardoribus non victum
Helias hominibus, non pabulum jumentis darent, ipſe
Propheta ſe intra periculum famis propheta concluſerat.
cælum Ea tempeſtate cum eremum petiſſet, corvis ci-
claudit. bum miniſtrantibus, vixit. Aquam [23] torrens
3 Reg. 17 proximus, donec aruit, dedit. Inde admoni-
[23] *Carith.* tus à Domino, Sareptæ oppidum petiit: ad
vel, Sa- mulierem viduam divertit. Cumque ab ea eſu-
raphthæ. riens cibũ peteret, illa cauſari, non eſſe ſibi niſi
[24] τοῖς puſillum farris, & puſillum olei: quo abſum-
τέκνοις, pto, una cum [24] filiis mortem expectaret. Sed
LXX *Cod.* cum Helias verbis Dei polliceretur, nec hy-
H. filio. driam farre, nec vas oleo eſſe minuendum,
mulier poſcenti fidem non cunctata prophetæ
credere, promiſſorum fidem conſecuta eſt. Si-
quidem divinis incrementis tantum accreſce-
ret, quantum quotidie detrahebat. Eodem
tempore ejuſdem viduæ filium mortuum, He-
3 Reg. 18 lias in vitam reduxit. Tum juſſu Domini re-
gem adiit, exprobratoque ei ſacrilegio, popo-
ſcit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ſcit ad ſe omnem populum congregari. Qui cum propere conveniſſet, accitis idolorum ac lucorum ſacerdotibus CCCC [1] fere & L, inter eos inde orta eſt altercatio: Helia Dominum prædicante, illi ſuperſtitiones ſuas aſſerebant. Poſtremo, placuit fieri periculum, ut ſi cujus cæſam hoſtiam miſſus cœlo ignis abſumeret, rata eſſet religio, quæ virtutem ediidiſſet. Ita ſacerdotes occiſo vitulo, Baal idolum invocare cœperunt: fruſtraque conſumptis invocationibus, imbecillitatem domini ſui tacitè fatebantur. Tum verò Helias irridens eos: Ne forte, inquit, dormiat, clamate vehementius, ut ſomno, quo tenetur, evigilet. Enim vero miſeri trepidantes, muſſare, & tamen quidnam Helias facturus eſſet, expectare. At ille, cæſum vitulum impoſuit, quum prius ſacrarium aqua oppleſſet: invocatoque Domino, expectantibus cunctis, ignis cœlo delapſus, aquam cum hoſtia abſumpſit. Tum vero populus ſolo ſtratus, Dominum fateri, idola execrari: poſtremo, Heliæ juſſu prophani [2] ſacerdotes comprehenſi, deductique ad [3] torrentem, necati ſunt. Redeuntem inde regem propheta proſecutus eſt. Sed cum ei Ieſabel regis uxor vitæ periculum pararet, ad [4] remotiora ſeceſſit. Ibi eum Dominus allocutus eſt, ſeptem millia virorum eſſe adhuc pronuncians, qui ſe idolis non dediſſent. Mirum id Heliæ fuit, qui ſolum ſe à [5] ſacrilegio immunem eſſe crediderat. Ea tempeſtate Achab rex Samariæ vineam Nabuthæi, adhærentem [6] ſibi, concupivit. Quam cum ille ei vendere noluiſſet, dolis Iezabel interfectus eſt. Ita Achab vinea potitus eſt, cum tamen Nabuthæi mortem doluiſſe referatur. Mox per Heliam verbo Domini increpitus, agnito-

[1] *redundat.*

Helias ſacrilegos ſacerdotes occidit.

[2] *prophetæ Baal.*

[3] *Ciſon. ſcil.*

3 Reg. 19

[4] *Scil. ad deſertum Berſabee.*

[5] *id eſt, idololatria.*

3 Reg. 21

[6] *id eſt, palatio ſuo.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

3 Reg. 20 agnitoque crimine cilicio indutus, egiſſe pœnitentiam traditur. Quo facto, imminentem pœnam avertit. Namque rex Syriæ magno cum exercitu, duobus & triginta regibus in ſocietatem belli aſcitis, fines Samariæ ingreſſus, cum rege urbem obſidere cœpit. Actis 7 deinde obſeſſorum rebus, dat belli conditiones, ſi aurum & argentum & fœminas tradidiſſent, fore uti vitæ eorum parceret. Sed tam injuſtis conditionibus extrema perpeti ſatius viſum. Et cum jam omnium deſperata eſſet ſalus, propheta à Domino miſſus, regem adit, hortatur ut in prælium exeat: cunctantem, multis confirmat. Ita eruptione facta, fuſi hoſtes, copioſaque præda reperta. Sed poſt annum reparatis viribus, Syrus in Samariam regreſſus, acceptam cladem ultum ire cupiens, rurſum victus eſt. Eo prælio CXX millia Syrorum interiere: Regi venia data, regnum ei & priſtinus ſtatus conceſſus. Tum Achab verbis Dei à propheta increpitus, cur abuſus divino munere, hoſti ſibi tradito pepercíſſet. Igitur Syrus poſt triennium, bellum Hebræis intulit.

Achab de Syris victoria.

7 fractis, Sig. arctis, Druſ.

3 Reg. 22 Adverſum hunc Achab, pſeudoprophetarum impulſu, in prœlium deſcendit: ſpreto Michea propheta, & in vincula conjecto, quod ei exitiabilem fore pugnam denunciaſſet. Ita eo prælio Achab interfectus, Ochoziæ filio imperium reliquit. Is æger corpore, cum ex miniſtris, qui 8 idolum pro ſalute ejus conſulerent, miſiſſet: Helias à Deo 9 monitus, obviam ſe eis obtulit, increpitoſque renunciare regi jubet, mortem ejus conſequuturam. Tum rex comprehendi eum, ac deduci ad ſe jubet: ſed miſſi, cœleſti igne abſumpti. Rex, ut propheta prædixerat, obiit. ſucceſſit autem 10 Ioram ei frater

Ochozias rex Iſraël.

4 Reg. 1.

8 Accaronitarum

9 per angelum, ſcil.

10 Ioram rex Iſraël.

ejus

ejus: iſque duodecim annis imperio potitus eſt. At in parte duarum tribuum Ioſaphat rege defuncto, Ioram filius regnum tenuit annos [11] duodeviginti. Is Achab filiam uxorem habuit, ſocero quam patri propior. Poſt hunc Ochozias filius imperium adeptus eſt. Hoc regnante, Helias tranſlatus refertur. Eodem tempore Eliſeus diſcipulus ejus, multis [12] ſignis potens extitit: quæ omnia notiora ſunt, quam ut noſtro ſtylo egeant. Ab eo eſt viduæ filius reſuſcitatus, Syrus lepra purgatus. Famis tempore, omnium rerum copia fugatis hoſtibus invecta, in uſum trium exercituum aquæ præbitæ: de exiguo olei immodicis incrementis ſolutum mulieris debitum, & ipſi ſufficiens vivendi ſubſtantia data. Hujus temporibus, ut diximus, Ochozias duarum tribuum erat rex: decem vero Ioram, ut ſupra retulimus, imperabat. Interque eos fœdus ictum. Nam & adverſus [13] Syros junctis viribus bellatum: & adverſum Iehu, qui per prophetam in regem decem tribuum unctus fuerat, pariter in prælium egreſſi, eadem pugna interiere. Sed regnum Ioram Iehu tenuit, poſito [14] Ochozia in Iudæa rege. Qui uno anno regnavit: mater ejus [15] Gotholia imperium occupavit, adempto nepoti imperio, etiam tum parvo puero, cui Ioas nomen fuit. Sed huic ab avia præreptum imperium, poſt octo fere annos, per ſacerdotem & populum depulſa avia redditum. Hic initio regni obſervantiſſimus divini cultus fuit, magniſque ſumptibus templum exornavit. poſt adulationem principum depravatus, adoratuſque ab eis, Dei iram meruit. Namque ei Azahel rex Syriæ bellum intulit: inclinatiſque rebus ſuis, auro templi pacem redemit. Nec tamen

Ioram rex Iudææ.

[11] *octo, Sig.*

2 *Par.* 2 1

Achazias rex Iudæ.

4 Reg. 2.

Heliſæus propheta.

[12] *miraculis.*

4 Reg. 4.

4 Reg. 5.

4 Reg. 7.

4 Reg. 8.

[13] *Haſael, regem Syriæ.*

4 Reg. 9.

Iehu Rex Iſraël.

4 Reg. 10.

[14] *depoſito, id eſt ſepulto.*

[15] Athalia Regina Iudæ.

4 Reg. 11

Ioas Rex Iudæ.

4 Reg. 12

2 Paralip. 24.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

men ea potitus eſt, facti invidia à ſuis interfe-
Amaſias Rex Iudę. ctus, anno imperii quadrageſimo. Huic Amaſ-
ſia filius ſucceſſit. At in parte decem tribuum
4 Reg. 13 Ioachas Rex Iſraël defuncto Iehu, Ioachas filius ejus regnavit in-
viſus Deo, malis operibus, ob quæ regnum
ejus Syris prædæ fuit, donec Dei miſericordia
depulſis hoſtibus, priſtinum habere ſtatum cœ-
4 Reg. 14 perunt. Ioachas diem functus, Iohæ filio reli-
2 Par. 23 quit regnum. Is Amaſſiæ regi duarum tribuum
civile bellum intulit, victoriaque potitus, mul-
tam prædam in regnum ſuum convertit. Idque
ob Amaſſiæ delictum accidiſſe traditur. Siqui-
2 Par. 25 dem Idumæorum fines victor ingreſſus, idola
gentis ejus aſſumpſerat. Hic novem [16] annos
regnaſſe ſcribitur, quantum in libris Regno-
rum reperi. Sed in Paralipomenis, atque etiam
in Chronicis, novem & viginti annos impe-
rium tenuiſſe annotatum eſt. Et nimirum id
Ioram rex Iſraël. perſuadente ratione, quæ in his Regnorum li-
bris facile perſpici poteſt. Ioram enim rex de-
cem tribuum, octavo [17] anno imperii Amaſſiæ
traditur regnare cœpiſſe, unumque & quadra-
ginta annos imperium tenuiſſe. regnante de-
mum Ozia Amaſſiæ filio, quarto imperii ejus
anno defunctus eſt. Qua ratione viginti & no-
vem annos regi Amaſſiæ effecit. Itaque nos
hoc ipſum ſecuti, quia rationem temporum
4 Reg. 14 perſequi placet, Chronicorum authoritati ac-
2 Par. 26 ceſſimus. Igitur Amaſſiæ Ozia filius ſucceſſit.
Ozias rex, qui & Azarias. nam in parte decem tribuum Ioas diem fun-
ctus, Ioram filio locum fecerat: poſtque hunc
Zacharias rex Iſraël. Zacharias ejus filius regnavit. Horum nos re-
gum, omniumque qui in parte decem tribuum
Samariæ præfuerunt, annotanda eſſe tempora
non putavimus: quia brevitati ſtudentes, ſu-
perflua omiſimus, & ad cognitionem tempo-
rum

[16] *viginti novem*, εἴκοσι ϗ ἐννέα.

[17] *quintodecimo*, *Sig.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

 [18] duarũ
rum ejus potiſſimum[18] partis annos credimus *tribuum.*
perſequendos, quæ in captivitatem poſterius Oſias rex
abducta, prolixius tempus in regno habuit. Iudæ.
Igitur Ozias regnum Iudæ adeptus, præcipuam 2 Par. 26.
curam Domini cognoſcendi habuit, Zacharia Zacha-
propheta plurimum uſus: Eſaias etiam ſub hoc rias.
primum prophetaſſe traditur, quo merito pro- 4 Reg. 15
ſperis eventibus adverſus finitimos bella geſſit. *[19] ſcilicet*
Arabas etiam devicit. Iamque Ægyptum ter- *è templo.*
rore nominis ſui concuſſerat, elatuſque ſecun- 1 Par. 27
dis rebus, illicita præſumens, incenſum Deo Iotham
obtulit: quod ſolis facere ſacerdotibus fas erat. rex Iudæ.
Itaque cum per Azariam ſacerdotem increpi- Achaz,
tus eo loco decedere cogeretur, atque in iram rex Iudæ.
exarſiſſet, lepra oppletus [19] deceſſit. Quo mor- 4 Reg. 16
bo affectus, vita functus eſt, quum regnaſſet 4 Par. 28.
annos duos & quinquaginta. Regnum inde Ninivi-
Ioathæ filio datum: iſque admodum ſanctus tarum
fuiſſe traditur, proſpereque imperium admini- hiſtoria
ſtravit: gentem Ammonitarum bello victam & pœni-
ſtipendium præſtare coëgit. regnavit autem tentia.
annis XVI. Eidemque Achaz filius ſucceſſit. Ion. 1.
Celebris circa hæc tempora Ninivitarum fides & 2.
traditur. Id oppidum olim ab Aſſur, [20] Seon ** Semir.*
filio conditum, caput regni Aſſyriorum fuit: ** imo pue-*
frequens tum incolentium multitudine, alens *rorum, ut*
* virorum millia C & XX: atque, ut in magno *in Cod.*
populo, abundans vitiis. Queis Deus motus, *Heb.*
Ionam prophetam ex Iudæa ire præcepit, ac *[22] Hæc de*
denunciare urbi excidium ſicut [22] olim Sodo- *ſuo addi-*
ma & Gomorrha divinis ignibus conflagraſ- *dit.*
ſent. Verum propheta prædicationis iſtius mi- *[23] quia,*
niſterium detrectans, non cõtumacia, ſed præ *Colon.*
ſcientia, qua [23] videbat Dominum pœnitentia *[1] Tharſis,*
populi placandum, navim, quæ longe diverſa *id eſt,*
regione [1] Tharſos petebat, conſcendit. Sed ubi *Tarſum*
 in *Ciliciæ.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

in altum proceſſum, nautæ ſævitia maris compulſi, quisnam eſſet mali cauſa, ſorte exploravere. Cum ſuper Ionam ſors decidiſſet, tanquam piaculum tempeſtatis in profundum projectus eſt : exceptuſque à ceto, marino monſtro, ac devoratus, poſt triduum fere Ninivitarum littoribus ejectus, juſſa prædicat, urbem ſcilicet ob peccata populi [2] triduo perituram. Igitur non diſſimulanter, ut olim Sodomis, audita eſt vox Prophetæ : ac ſtatim juſſu regis, exemploque, populus univerſus, quin & recens nati cibo potuque abſtinere jubentur: jumenta itidem & diverſi generis animalia compulſa fame ac ſiti, lamentantium ſpeciem cum hominibus præbebant. Ita imminens malum averſum. Ionæ apud Deum conquerenti, quod fides dictis non affuiſſet, reſponſum, pœnitentibus veniam negari non poſſe. At in Samaria Zachariam regem admodum impium, quem ſuperius regnaſſe memoravimus, Sella quidam interemit, regnumque occupavit: idemque Manæ inſidiis, exemplo facti ſui perit. Mane [3] ereptum Sellæ imperium tenuit, filioque [4] Pache reliquit. Eundem vero [5] Pache quidam ejuſdem nominis interemit, regnumque occupavit. Mox ab Oſee peremptus, eodem ſcelere quo aſſumpſerat, imperium amiſit. Hic ultra omnes reges ſuperiores impius, pœnam ſibi, perpetuamque genti captivitatem à Deo meruit. Namque ei Salmanaſſer rex Aſſyriorum intulit bellum, victumque tributarium ſibi effecit. Sed cum occultis conſiliis rebellionem pararet, regemque Æthiopum, qui tum Ægyptum obtinebat, in auxilium accerſeret, idque Salmanaſſer comperiſſet, perpetuis eum vinculis in carcerem conjecit, urbemque exci-

[2] *XL. diebus, ut Cod. Heb.*

Ion. 3.

Ionas Ninivitas convertit.

Ion. 4.

4 Reg. 15

Sellum, rex Iſrael.

Manahē rex Iſrael.

[3] *Manes pro Manem, aut, Manahē.*

Phacëa, rex Iſraël.

[4] *Phaceia.*

Phace, rex Iſraël.

[5] *Phacee.*

4 Reg. 17

Oſee, rex Iſraël.

Deportatio Iſraëlitarum in Aſſyriam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

excidit[6], populum univerſum in regnum ſuum abduxit, Aſſyriis in hoſtili ſolo ad cuſtodiam poſitis. exinde ea pars Samaria appellata: quod lingua Aſſyriorum cuſtodes [7] Samaritas vocant. ex quibus plerique divinas ceremonias receperunt, reliquis in errore gentilitatis perſeverantibus. Hoc bello Tobias in captivitatem ductus eſt. At in parte duarum tribuum rex Achas ob impietatem inviſus Deo, cum finitimorum bellis ſæpe premeretur, deos gentium colere decrevit, nimirum [8] quia eorum illæ auxilio victores frequentibus præliis extitiſſent. Ita in hoc nephariæ mentis piaculo diem functus eſt, cum XVI annis in regno fuiſſet. Huic Ezechias filius ſucceſſit, multum paterni diſſimilis ingenii. Namque initio regni, populum ſacerdoteſque ad Dei cultum cohortatus, multis diſſeruit, ut frequenter caſtigati à Domino, ſæpius eſſent miſericordiam conſequuti, ut poſtremum decem tribus, in captivitatem nuper abductæ, ſacrilegii pœnas diſſolverent: curandum eis ſedulo, ne eadem pati mereantur. Ita converſis ad religionem omnium animis, Levitas Sacerdoteſque omnes ad celebranda ſecundum legem ſacrificia ordinavit: celebrarique Paſcha inſtituit, quod jam pridem fuerat omiſſum. Cumque dies feſtus adeſſet, dimiſſis per omnem terram nunciis, conventus diem edixit[9]: ut ſi qui poſt abductionem decem tribuum in Samaria reſediſſent, ad ſolemne ſacrum convenirent. Ita frequentiſſimo conventu dies ſacer publica lætitia exactus, longo poſt intervallo religione legitima per Ezechiam reſtituta. Pari deinde induſtria, qua divina curaverat, rem bellicam adminiſtravit, Allophyloſque frequentibus præliis contudit: donec ei

Senna-

[6] *cepit, non excidit penitus.*
[7] *imo Samar vox Heb.*
Tobiæ captivitas.
Achas, rex Iudæ.
2 Reg. 16
2 Par. 28
[8] *Hoc de ſuo adjecit.*
Ezechias, rex Iſraël.
4 Reg. 18
2 Par. 29.
2 Par. 30
[6] *indixit, Col.*
4 Reg. 1[illegible]
2 Par. 32.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Sennacherib rex Aſſyriorum bellum intulit,
Eſa. 36. magno cum exercitu fines ejus ingreſſus: lateque agris vaſtatis, nullo obſiſtente, urbis obſidionem urgebat. Ezechias enim multitudine inferior, non auſus manum conſerere, muris ſe tuebatur. Rex Aſſyrius portis aſſultans, minitari excidium, deditionem imperare, Ezechiam fruſtra Deo confidere, ſe Dei nutu potius arma [10] ſuppreſſiſſe: victorem omnium gentium, everſorem Samariæ, effugi non poſ-
Eſa. 37. ſe, ni matura deditione ſibimet conſuluiſſent. In hoc rerum ſtatu Ezechias Deo fretus, Eſaiam prophetam conſuluit: ejuſque reſponſo edocetur, nihil ex hoſte periculi fore, divinum au-
4Reg. 19 tem auxilium non defuturum. Nec multo poſt [11] Tirchac rex Æthiopum regnum Aſſyriorum invadit. Quo nuncio Sennacherib ad ſua tuenda converſus, fremens & clamitans, victori ſibi victoriam eripi, bellum omiſit: miſſis ad Ezechiam literis, cum verborum cōtumeliis denuncians, ſe paulo poſt rebus domi compoſitis ad excidium Iudææ mature rediturum. Sed nihil his Ezechias motus, oraſſe Dominum traditur, ne hanc tantam hominis inſolentiam inultam ſineret. Ita eadem nocte angelus caſtra Aſſyriorum aggreſſus, [12] multa hominum millia letho dedit. Rex trepidus in oppidum Niniven confugit, ibique à filiis interfectus, dignum ſe exitium tulit. Per idem tempus Ezechias, æger corpore, morbo incubuerat. Cumque Eſaias ei verbum Domini an-
4Reg. 20 nunciaſſet, vitæ ejus finem adeſſe: fleſſe rex
Eſai. 38. traditur. ita XV annos prorogari ſibi ad vitam meruit. Quibus peractis, nono & vigeſimo imperii anno deceſſit: regnum Manaſſe filio
4Reg. 21 reliquit. Is à patre multum degenerans, relicto Domino,

[10] *ſumpſiſſe, Sig*

[11] *Tharaca, id eſt, θαρθακὰ. Sed in eod. Eb. Thirhaca. Hæc paullo aliter Scriptura.*

Sennacherib ab angelo cæſus. [12] CLXXXV *Mill.*

Manaſſe rex Iudæ.

Domino, culturas impias exercuit: ob quod in poteſtatem Aſſyriorum traditus, malo coactus agnovit errorem: populumque adhortatus eſt, uti relictis idolis Dominum colerent. Nihil ſane dignum memoria geſſit, regnavit autem annos V & L. Amon deinde filius ejus regnum adeptus eſt, nec ultra biennium eo potitus eſt: paternæ impietatis hæres, Domini negligens, ſuorum inſidiis circumventus periit. Ad Ioſiam filium imperium devolutum. Is admodum religioſus fuiſſe traditur, ſummaque cura divina adminiſtraſſe, Helchia [13] ſacerdote uſus bene. Is cum in templo librum [14] verbi Dei ſcriptum, repertum à ſacerdote legiſſet, quo continebatur, Hebræam gentem ob crebras impietates & ſacrilegia delendam, piis ad Deum precibus fletuque jugi imminentem cladem avertit. Quod ubi indultum ſibi per [15] Ollam prophetiſſam comperit, majore cura, utpote obligatus divinis beneficiis, cultum Dei exercuit. Igitur vaſa omnia, anteriorum regum ſuperſtitionibus idolis conſecrata, cremavit. Namque eo prophani ritus invaluerant, ut ſoli ac lunæ divinos honores darent, eiſdemque etiam ex metallis ſacraria ædificarent. Quibus Ioſias in pulverem redactis, ſacerdotes quoque prophanarum ædium interfecit. Sed ne ſepulchris quidem impiorum pepercit: quod olim prædictum à propheta, impletum animadverſum eſt. Hujus octavo & decimo imperii anno, Paſcha celebratum. Poſt triennium fere, adverſus Nechao regem Ægypti, qui bellum Aſſyriis inferebat, in prælium egreſſus, priuſquam inter ſe acies concurrerent, ſagitta ictus eſt. Exque eo vulnere in urbem relatus, deceſſit, cum regnaſſet annos

4Reg. 21
Amon, rex Iudæ.
4Reg. 22
Ioſias, rex Iudæ.
[13] *Pontifice.*
[14] *legis.*
4Reg. 23
[15] *Oldam.*
3 Paralip. 35.
3 Eſd. 1.

1 & [16] xx. Ioachas inde filius ejus regnum adeptus, tribus menſibus tenuit, captivitati ob impietatem deſtinatus. Namque eum Nechao rex Ægypti vinctum, captumque duxit. Nec multo poſt in vinculis diem functus eſt. Iudæis ſtipendium annuum imperatum, rex eis Eliachim arbitrio victoris datus, qui poſtea immutato nomine Ioachis vocitatus eſt. Hic [17] Ioachæ fratris Ioſiæ F. fuit, fratri quam patri propior, ſacrilegio inviſus Deo: igitur cum regi Ægyptio pareret, quippe cui tributum penderet, Nabuchodonoſor rex Babylonius Iudæam terram occupavit armis, & per triennium jure belli victor poſſedit. Etenim cedente jam rege Ægypti, determinatiſque inter eos imperii finibus convenerat Iudæos ad Babylonem pertinere. Ita cum Ioachis exactis in regno annis undecim, [18] filio ejuſdem nominis locum feciſſet, iſque regis Babylonii in ſe iram concitaſſet, Deo nimirum agente cui conſtitutum erat Iudæam gentem captivitati & internecioni dare, Nabuchodonoſor Hieroſolymam cum exercitu ingreſſus, [19] urbem muroſque ac templum ſolo ſtravit: auri immenſum modum & ſacra ornamenta vel publica vel privata, pubereſque omnis virilis ac muliebris ſexus tranſtulit: relictis, quorum imbecillitas aut ætas faſtidio victoribus fuit. quæ turba inutilis ſervitio, exercendis colendiſque agris, ne incultum eſſet ſolum, deputata. Eiſdemque rex Sedechias præpoſitus: ademptis [20] viribus inani tantum umbra regii nominis conceſſa. Sed Ioachis tribus menſibus tempus imperii habuit. Is cum populo Babyloniam tranſlatus, & in

[16] xxx, *ut in Heb. Ver.*

Ioachaz, rex Iudæ. Ibidem.

Eliachim ſeu Iehojachim, rex Iudæ.

[17] *leg. Ioachæ frater, Ioſiæ F.*

4 Reg. 24

Prima tranſlatio Iudæorum in Babyloniam ſub rege Ioachim.

Iechonias Rex Iudæ.

[18] *confuſio nominum Ioakim & Ioachin.*

Hieroſolyma ac templum vaſtatū.

[19] *error Sulpicij.* Sedechias Rex Iudæ. 4 Reg. 25. [20] *Hæc non habentur in fonte.*

& in carcerem conjectus eſt: trigeſimum [21] poſt annum emiſſus, atque à rege in amicitiam receptus, menſaque & conſiliis participatus, non ſine ſolatio depulſæ calamitatis deceſſit. Interea Sedechias rex turbæ inutilis, quanquam ſine viribus, infido ingenio, & Dei immemor qui non intelligeret captivitatem ob delicta gentis illatam, poſtremis denique malis [22] debitus, regis animum offendit. Ita ei poſt novem annos Nabuchodonoſor bellum intulit: compulſumque intra muros confugere triennio obſedit. Qua tempeſtate Ieremiam prophetam, qui jam ſæpius imminere urbi captivitatem pronunciaverat, conſulit, ſi quid ſpei forſitan ſupereſſet. Sed ille, cœleſtis iræ non ignarus, eadem ſæpius interrogatus, reſpondit, ipſi regi ſpecialem pœnam denuncians. Tum vero Sedechias in iram excitatus, trudi prophetam in carcerem jubet; moxque eum crudelis facti piguit. Sed obſiſtentibus Iudæorum principibus, quibus jam inde à principio moris fuerat bonos premere, abſolvere innocentem non eſt auſus. Iiſdem cogentibus, in lacum immenſi profundi, cœnoque ac ſordibus, atque ex eo exitiabili fœtore horridum, demiſſus eſt, ut ne ſimplici quidem morte expiraret. Sed rex, licet impius, aliquanto tamen ſacerdotibus [23] mitior, educi prophetam de lacu, & carceris cuſtodiæ reddi jubet. Interea obſeſſos vis hoſtium & penuria urgebat: conſumptiſque omnibus quæ mandi poterant, fames invaluerat. Ita defeſſis inedia defenſoribus, oppidum captum, incenſumque. Rex, ut propheta dixerat, effoſſis oculis, Babyloniam tranſlatus: Hieremias miſericordia hoſtili carcere exemptus. Cum eum Nebuzardan princeps

regius,

[21] XXXVII *Sig.*

[22] *Sic, mors naturæ debita: &, cœlo debita progenies.*

Ieremias à ſuis afflictus.

Ierem. 37 *hæc paullo aliter referuntur.*

4 Reg. 25
2 Par. 36.

Ierem. 38

[23] *principibus.*

Ier. 39.

Altera Captivitas Babylonica ſub Zedechia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

regius, captivum cum cæteris duceret, delata ſibi optione ab eo, utrum in ſolo patrio deſerto deſolatoque ſubſiſtere, an ſecum abire in ſummis honoribus vellet, reſidere in patria maluit. Nabuchodonoſor abducto populo, reſiduis quos belli conditio vel prædæ faſtidium [14] reliqui à victoribus fecerat, Godoliam ejuſdem gentis præpoſuit, abſque ullo inſigni regio, aut imperii nomine: quia præeſſe paucis, & calamitoſis, nulla dignitas erat.

14 Reliquos, forte relinqui, Sig. reliquias Giſ.

Godolia rex Iudæ.

LIBER SECVNDVS.

Captivitatis tempora prophetarum vaticiniis atque actibus illuſtrata ſunt. Maxime itaque Danielis egregiam ad conſervandam legem perſeverantiam, & in abſolutionem [1] Suſannæ divino conſilio, cæteraque ab eo geſta, ordine perſequemur. Hic ſub rege [2] Ioachim captus deductuſque Babyloniam, parvus admodum puer: poſtea ob elegantiam vultus inter miniſtros regios aſſumptus, unaque cum eo Ananias, Miſael, & Azarias. Sed cum eos rex delicatioribus cibis curari præcepiſſet, idque Aſphanæ eunucho negotii dediſſet, Daniel paternarum traditionum memor, ne ex menſa regis [4] gentilium cibis participaret, popoſcit ab eunucho, ut leguminibus tantum uterentur. Cauſante Aſphane, ne diſſimulatum imperium regis conſecutura macies proderet: Daniel Domino fretus, pollicetur majoris decoris ſibi vultus ex leguminibus, quam ex cibis regiis fore. Fideſque dictis affuit, ita ut minime eorum vultus comparabiles haberentur, qui imperialibus impendiis procurabantur.

Captivitas Iudæorũ in Babylonia annorum LXX.

Daniel regi carus.

1 divinum conſilium, Sig. alij inducunt IN præpoſitionem.

Dan. 1.

2 Ioacim.

3 patriarum, Sig.

4 gentium

Danielis continentia.

tur. Igitur à rege in honore & gratia adhibiti, prudentia & diſciplina brevi omnibus regis proximis antelati. Per idem tempus Suſanna quædam Ioachim nupta, ſpectatæ fœmina pulchritudinis, à duobus presbyteris appetita, cum impudicis non acquieviſſet, falſo crimine inceſſitur: iiſdem presbyteris deferentibus, in remotis locis adoleſcentem cum ea deprehenſum, ſed illum juvenili alacritate ſenum manus effugiſſe. Ita presbyteris fides habita, judicio populi Suſanna damnatur. Quę cum ſecundum legem ad ſupplicium duceretur, Daniel tum annos natus XII, increpitis Iudæis, quod innocentem morti dediſſent, reducere eam in judicium, cauſamque denuo audiri poſtulat. Enimvero multitudo Iudæorum, quæ tum aderat, non ſine Domino exiſtimans puerum contemptæ ætatulæ in hanc conſtantiam prorupiſſe favore accommodato, in conſilium revertitur. Initur denuo judicium: Danieli, ut inter majores natu reſideret, delatum. Igitur ſeparari accuſatores jubet: unumque [5] ex eis interrogat ſub cujus generis arbore adulteram deprehendiſſet: ex varietate reſponſi, falſitas deprehenſa: Suſanna abſoluta; presbyteri, qui innocenti periculum creaverant, capite damnati. Ea tempeſtate Nabuchodonoſor ſomnium vidit, myſterio futurorum mirabile. Cujus interpretationem, quum per ſe non poſſet evolvere, aſcitis ad interpretandum Chaldæis, qui magicis artibus, extiſque hoſtiarum ſcire occulta, & futura [6] præcinere videbantur: mox veritus ne more hominum non vera, ſed placita regi ex ſomnio conjectarent, viſa ſupprimit, popoſcitque ab eis, ut ſi [7] vera in his divinatio eſſet, ſomnium ipſum ſibi dicerent: tum

Dan. 13. Suſannæ apocrypha hiſtoria.

Iudicium Suſannæ per Danielem.

[5] *unumque atque alterum, Sig.*

Dan. 2. Somniū Nabuchodonoſoris de Regnis futuris.

[6] *prædicere.*

[7] *id eſt, ſi viri divini eſſent.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

tum demum interpretationi eorum credituros, ſi prius enunciando ſomnium, artis periculum feciſſent. Illi vero tantam molem abnuentes, non eſſe id humanæ opis confitebantur. Rex motus, quod falſa divinandi profeſſione homines erroribus illuderent, cum aſtricti præſenti negocio nihil ſcire ſe confiterentur. Ita edicto regis in eos animadverſum, palamque omnes hujus artis interficiebantur. Quod ubi Danieli compertum, regis proximum appellat: enunciationem ſomnii, interpretationemque ejus pollicetur. Res ad regem defertur: Daniel accerſitur. jam revelato ſibi per Dominum myſterio, viſio regis refertur, ſolutioque. Sed res poſtulat, ut regis ſomnium, & interpretationem prophetæ, & conſequentium fidem exponamus. Viderat rex per ſoporem, imaginem [8] capite aureo, brachiiſque [9] argenteis, ventre & femoribus æreis, cruribus ferreis, quæ in pedes partim ferreos, partim fictiles deſinebat. Sed ferrum atque teſtum inter [10] confuſum coire non poterat. ad extremum, imaginem lapis ſine manibus abſciſſus proterebat: redactaque omnia in pulverem, vento ablata. Igitur ſecundum prophetæ interpretationem imago viſa, figuram mundi gerit. Caput aureum, Chaldæorum imperium eſt: ſiquidem id primum, & opulentiſſimum fuiſſe accepimus. Pectus & brachia argentea, ſecundum regnum annunciant. Cyrus enim, victis Chaldæis atque Medis, imperium ad Perſas contulit. In ventre æreo, tertium regnum portendi pronunciatur: idque impletum videmus. Siquidem Alexander ereptum Perſis imperium, Macedoniæ vindicavit. Crura ferrea, imperium quartum: idque Romanum

Aliquid abeſſe videtur.

Expoſitum ſomnium per Danielem.

[8] *ſtatuam, Druſ.*

[9] *pectore brachiiſque.*

[10] *inter ſe, Giſ. ſunt etiam, qui, teſtam, legant, pro, teſtum.*

IV Mundi imperia ſeu Monarchiæ.

num intelligitur, omnibus [1] ante regnis validiſſimum. Pedes vero partim ferrei, partim fictiles, dividendum eſſe Romanum regnum, ita ut nunquam inter ſe coëat, præfigurant: quod æque impletum eſt. Siquidem jam non ab uno imperatore, ſed etiam à pluribus, ſemperque inter ſe armis aut ſtudiis diſſentientibus res Romana adminiſtratur. Denique commiſceri teſtum atque ferrum nunquam inter ſe coëuntem materiam: commiſtiones humani generis futuræ à ſe invicem diſſidentes, ſignificantur. Siquidem Romanum ſolum ab exteris gentibus aut rebellibus occupatum, aut dedentibus [2] ſemper pacis ſpecie traditum conſtat: exercitibuſque noſtris, urbibus atque provinciis permixtas barbaras nationes, & præcipue Iudæos, inter nos degere nec tamen in mores noſtros tranſire [3] videamus. Atque hæc eſſe poſtrema tempora prophetæ annunciant. In lapide vero ſine manibus abſciſſo, qui aurum, argentum, & ferrum teſtumque comminuit, Chriſti figuram eſſe. Is enim non conditione humana editus (ſiquidem non ex voluntate viri, ſed ex Deo natus eſt) mundum iſtum, in quo ſunt regna terrarum, in nihilum rediget, regnumque aliud incorruptum atque perpetuum, id eſt, futurum ſeculum quod ſanctis paratum eſt, confirmabit. De quo uno adhuc quorundam fides in ambiguo eſt, Non credendum de futuris, cum de præteritis convincantur. Igitur Daniel multis à rege muneribus donatur, præfectus Babyloniæ, atque omni imperio, in ſummis honoribus habebatur. Ejus ſuffragio Ananias, Azarias, & Miſael ad ſummam æque dignitatem & poteſtatem provecti. Eodem fere tempore, præclara Ezechielis prophetia

[1] *melius, omnium ante regnorum.*

[2] *ſe per pacis ſpeciem, Sig.*

[3] *videmus Giſ.*

Ioa. 1. 13

Dan. 2. Ezechielis prophetia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

phetia extitit, revelato ei futurorum & reſurrectionis myſterio. Extat liber magni operis, & cum cura legendus. At in Iudæa, cui poſt excidium Ieroſolymæ Godoliam præpoſitum, ſupra memoravimus, ægre ferentes [4] Iudæi, principem ſibi ex ſtirpe non regia, arbitrio victoris datum: Iſmael [5] quodam duce & concitatore nefandæ conjurationis, diſpoſitis eum in convivio inſidiis peremerunt. At [6] hi qui extra noxiam fuerant, ultum ire facinus cupientes, propere adverſum Iſmael arma capiunt. Sed ille quia cognovit exitium ſibi imminere, relicto exercitu, quem contraxerat, non amplius quam octo comitantibus ad Ammonitas confugit. Igitur populum univerſum metus pervaſerat, ne paucorum ſcelus omnium exitio rex Babylonius ultum iret. nam præter Godoliam, multos ex Chaldæis cum eo interfecerant. Itaque conſilium ineunt fugiendi in Ægyptum. Sed prius Hieremiam frequentes adeunt, ſciſcitantes divinum reſponſum. At ille verbis Dei univerſos hortari, in ſolo patrio manerent: ſi id feciſſent, Dei præſidio tuendos, nullumque à Babyloniis periculum fore. Sin Ægyptum peterent, omnes ibi ferro ac fame, diverſoque mortis genere perituros. Sed plebs aſſueto malo inſolens parendi ſalubribus conſiliis, & divino imperio, profecta eſt in Ægyptum. Quid de ea poſtea actum, ſacris literis ſiletur: nobis nihil compertum. Hoc tractu temporum Nabuchodonoſor elatus rebus ſecundis, ſtatuam ſibi auream immenſæ magnitudinis poſuit: adorarique eam ut ſacram effigiem præcepit. Quod cum certatim ab omnibus depravatis adulatione omnium animis fieret, Ananias, Azarias & Miſael prophano officio

4 Reg. 25. Seditio relictorum in Iudæa.
[4] *quidã* Ier. 40. & 41.
[5] *de ſemine regio.*
[6] *Iohannes Caree F. & alij.* Ier. 41. 42.

Reliquiæ Iudæorum diſperſæ.

Ier. 44. *Ioſephus Ant. l.* 10 *cap.* 11.
Dan. 3. Satua aurea Regis neglecta.

officio abſtinuerunt, non ignorantes honorem hunc ſoli Deo debitum. Igitur rei ex edicto regis conſtituuntur. propoſitaque eis conditio pœnarum, ardens caminus, ut præſenti metu adorare ſtatuam cogerentur. Verum illi devorari ignibus, quam piaculum committere, maluerunt. Itaque, vincti pedibus, in medias flammas conjiciuntur. Sed miniſtros infandi operis, dum promptius damnatos in ignem propellunt, flamma abſorbuit: Hebræos (mirum dictu, & incredibile, non viſentibus) ignis non attigit; quum aſpectantibus deambulantes in camino pſalmum Deo dicere cernerentur, Viſuſque cum his inter ignem quartus ſpecie [7] angeli, quem, Nabuchodonoſor propius intuitus, filium [8] Dei ſe vidiſſe confeſſus eſt. Tum rex haud dubius, divinam in re præſenti fuiſſe virtutem, miſſis per omne regnum ſuum edictis, facti miraculum provulgavit: confeſſus, ſoli Deo honorem deferendum. Nec multo poſt, rex objecto ſibi ſomnio, mox voce etiam cœlo emiſſa admonitus, poteſtate regia abjecta, atque ab omni converſatione humana remotus, herbis tantum vitam ſuſtinens, egiſſe pœnitentiam traditur: ſervatum ei nutu Dei imperium, donec impleto tempore, agnito demum Deo, poſt ſeptem annos, & regno, & ſtatui priſtino reſtitutus eſt. Hic poſt devictum, ut ſupra diximus, Sedechiam, quem captivum Babylonem tranſtulit, regnaſſe traditur annos VI & XX: quanquam id non in Sacra hiſtoria ſcriptum invenerim. Sed forte accidit, ut dum multa evolverem, annotationem hanc jam [9] interpolato per ætatem libello, ſine authoris nomine reperirem, in quo regum Babyloniorum tempora continebantur: quam prætereun-

Ananias cum ſuis in caminum conjectus.

[7] *viri.*
[8] *ſimilem filio Dei.*

Dan. 4. Nabuchodonoſoris inſania & ſumtus.

[9] *Chronicon quoddam intelligit. Giſ. mavult, in interpolato &c.*

tereundam non putavi. ſiquidem & Chronicis conſentirent: & ita illius nobis ratio quadraret, ut per ordinem regum, quorum tempora continebat, uſq; in primum Cyri regis annum, LXX annos, (tot enim per Sacram hiſtoriam à captivitate uſque ad Cyrum fuiſſe referuntur) impleret. Poſt Nabuchodonoſor filius ejus regnum eſt adeptus, quem in Chronicis [10] Evilmarodac fuiſſe vocitatum reperi. Hic duodecimo imperii anno diem functus, fratri minori, qui Balthaſar dictus eſt, locum fecit. Is cum quarto & decimo anno publicum epulum principibus ac præfectis ſuis daret, ſacra vaſa quæ per Nabuchodonoſor de templo Hieroſolymæ ablata, ac in regales uſus uſurpata, ſed recondita in theſauris habebantur, proferri imperavit. Cum his per luxum ac licentiam regalis convivii promiſcue [11] omnis virilis ac muliebris ſexus, uxores concubinæque ejus uterentur, ſubito rex in pariete conſpicit digitos ſcribentes: cernebanturque [12] in verſum ductæ literæ. Sed qui poſſet ſcripta legere, non reperiebatur. Igitur rex perterritus, magos & Chaldæos advocat. Quibus muſſitantibus nec quicquam reſpondentibus, regina [13] regem admonet, eſſe quendam Hebræum Daniel nomine, qui olim Nabuchodonoſor occulti myſterii ſomnium revelaſſet, jam tum ob illuſtrem ſapientiam ſummis honoribus donatum. Itaque accitus Daniel, perlegit, interpretatuſque, ob delictum regis, qui ſacra Deo vaſa temeraſſet, ipſi exitium imminere, regnumque ejus Medis ac Perſis datum. quod mox conſecutum eſt. nam eadem nocte Balthaſar interiit, regnumque ejus Darius natione Medus occupavit: Danielem illuſtri opinione com-

[10] Evilmerodach *vocatur etiam Ier.* 52.31. *&* 4Reg.25 27. Dan. 5.

[11] *omnes, Sig.* Balthaſaris ſacris vaſis abutentis ultio.

[12] *Sic, in candelabrũ verſum, idẽ.*

[13] *Avia.*

Ier. 50. Darius Medus, rex.

compertum, univerſo imperio præpoſuit, ſecutus ſuperiorum regum judicium. Nam & Nabuchodonoſor eum regno præfecerat, & Balthaſar veſte purpurea & torque aureo donatum, tertium regni principem conſtituerat. Igitur hi qui una cum eo rerum potentes erant, exagitati [14] in Iudæo, quod eis alienigena captivæ gentis fuiſſet æquatus, regem depravatum adulatione compellunt, ut ſibi diebus proximis triginta divini honores darentur, neque cuiquam liceret [15] dominum, niſi regem precari. Facile id Dario perſuaſum, ſtultitia regum omnium, qui ſibi divina vindicant. Igitur Daniel non rudis, neque inſcius, Deo preces non homini deferendas: reus conſtituitur, edicto regis non paruiſſe. Multumque abnuente Dario, cui charus acceptuſque ſemper fuerat, principes pervicere, ut in [16] lacum demitteretur. Sed objecto beſtiis, nullum periculum fuit. Quod quum rex comperiſſet, accuſatores [17] deputari leonibus præcepit: qui non ſimili exemplo perfuncti ſunt. nam continuo devorati, ferarum famem expleverunt. Daniel clarus ante, clarior haberi cœpit. rex antiquato edicto ſuo, novum propoſuit: relictis erroribus ac ſuperſtitionibus, Deum Danielis colendum. Extant etiam viſiones ejus, quibus conſequentium ſæculorum ordinem revelavit: annorum etiam numerum complexus, intra quem Chriſtum, ſicut factum eſt, deſcenſurum ad terras pronunciavit, venturumque Antichriſtum manifeſte expoſuit. Quod ſi quis ſtudioſior erit, rectius ibi quæſitum reperiet: nobis propoſitum eſt, rerum tantum ordinem contexere. Darius [17] duodeviginti annos regnaſſe traditur. Qua tempeſtate Aſtyages Medis imperabat.

Dan. 6.

[14] *Giſ. legit invidia.*

[15] *Deum quẽcunq; aut hominem.*

Daniel leonibus objicitur.

[16] *leonũ.*

[17] *delegari, aſsignari, minus uſitatum hoc ſenſu.*

Dan. 7. 8. 9. & 10. Viſiones Danielis de Regnis futuris, Chriſto & Antichriſto.

[17] XVII, *Scaliger de emend. temporũ.*

Hunc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Cyrus rex Perſarum. Eſd. 1. 2. Hier. 25. 29. 2 Par. 36

Hunc Cyrus, ex filia nepos ejus, regno expulit, Perſarum uſus armis: unde ſumma imperii ad Perſas tranſlata eſt. Babylonii quoque in poteſtatem ditionemque ejus conceſſere. Igitur initio regni, propoſitis publice edictis, dat poteſtatem Iudæis, in ſolum patrium redeundi: ſacra etiam vaſa, quæ Nabuchodonoſor de templo Hieroſolymæ abſtulerat, reddidit. Itaque pauci tum in Iudæam regreſſi: cæteris redeundi animus, an facultas defuerit, parum comperimus.

Hiſtoria de Belo Apocrypha. *Lib. 1. Æneid.* [18] *Gloſſema eſſe putat Sig.*

Erat ea tempeſtate apud Babylonios Beli antiquiſſimi regis, [18] *cujus etiam Virgilius meminit*, ex ære ſimulachrum, quod ſuperſtitione hominum conſecratum, Cyrus quoque adorare erat ſolitus, antiſtitum ejus dolo illuſus, qui veſci effigiem illam atque potare affirmabant: cum diurnam penſitationem, quæ idolo inferebatur, clam ipſi abſumerent. Igitur Cyrus cum Daniele familiariter uteretur, quærit ab eo, cur ſimulachrum non adoraret, cum manifeſtum viventis Dei eſſet indicium, abſumentis ea quæ inferebantur? Daniel ridens hominis errorem, negare id poſſe fieri, ut æs illud, id eſt, bruta materies, cibo uteretur, aut potu.

Beli idolum Daniel comminuit.

Accerſi ergo rex ſacerdotes jubet: nam fere ad ſeptuaginta erant; adhibitoque eos terrore increpitat, quis impenſa conſumeret? cum Daniel, vir prudentia inſignis, minime id ab inſenſibili ſimulachro poſſe fieri contenderet. Tum illi confiſi parato dolo, inferre [19], & obſignari à rege templum depoſcunt, uti, niſi omnia poſtero die abſumpta deprehenderentur, morte pœnas perſolverent: dum eadem conditio Danieli maneret. Itaque ſigno regis templum obſignatur, cum prius Daniel, ſacerdotibus inſciis, pavimentum cinere

[19] *cibum ac potum: aut diurnam penſitationem.*

nere aſperſiſſet, ut introeuntium occultos aditus veſtigia proderent. Igitur poſtero die rex templum ingreſſus, animadvertit abſumpta quæ idolo apponi juſſerat. Tum Daniel occultam fraudem veſtigiis prodentibus reſerat, ſacerdotes cum uxoribus & filiis, ſubfoſſo foramine ingreſſos, ea quæ idolo appoſita fuerant devoraſſe. Ita omnes juſſu regis interfecti, templum ac ſimulachrum Danieli in poteſtatem datum, atque arbitrio ejus dirutum. Interea Iudæi, quos ex permiſſu Cyri in patriam regreſſos ſupra memoravimus, urbem ac templum reſtituere aggreſſi, ut pauci atque inopes, parum proficiebant: donec centeſimo fere anno, Artaxerxe rege Perſis [20] imperitante, per eos qui [21] locis præerant, ab ædificando ſunt deterriti. Etenim tum Syria atque omnis Iudæa ſub Perſarum imperio per magiſtratus ac præſides regebatur. Igitur his conſilium fuit, regi Artaxerxi ſcribere, non oportere Iudæis reſtituendæ urbis ſuæ copiam dari, ne pro contumaci ingenio, reſumptis viribus, aliis gentibus imperare ſoliti, non paterentur ſub alieno imperio degere. Ita comprobato à rege præſidum conſilio, prohibita urbis ædificatio, uſque in ſecundum Darii [1] regis annum dilata eſt. Sed hoc tractu temporum qui reges Perſis imperaverint, inſeremus, quo facilius annorum ſeries in ordinem contexta prodatur. Poſt Darium Medum, quem duodeviginti annos regnaſſe ſignificavimus, Cyrus uno & triginta annis rerum potitus eſt. Scythis bellum inferens, in prælio cecidit: ſecundo anno poſtquam Tarquinius Superbus Romæ regnare cœperat. Cyro Cambyſes filius ejus ſucceſſit, regnavitque annos [2] novem. Hic cum Ægyptum atque

2 Par. 16.
1 Eſdr. 3.
Reædificatio templi impedita.
[20] *imperante, Col.*
[21] *vicinis, ſc.*
1 Eſd. 1.
[1] *Nothi.*
1 Eſdr. 6.
Perſarũ reges.
Cambyſes rex Perſarũ.
[2] *ſex. Ioſephus 7. Funccius 8. alii.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Æthiopiam bello premeret & ſubegiſſet, victorque in Perſas reverteretur, caſu ſeipſum vulneravit, ex eoque ictu periit. Poſt hujus mortem Magi duo fratres, natione Medi, menſes ſeptem Perſarum regnum obtinuerunt. Ad hos interficiendos ſeptem nobiliſſimi Perſæ conjuraverunt, quorum princeps fuit Darius Hyſtaſpis filius, natus ex fratre patruele Cyri, omniumque conſenſu regnum ei delatum: regnavit annos ſex & triginta. Hic ante quadriennium quam decederet, apud Marathonam pugnavit, celeberrimo Græcis Romaniſque hiſtoriis prælio. Id geſtum poſt Romam conditam anno fere ducenteſimo & ſexageſimo, Macherino & Augurino conſulibus. abhinc annos, ſi tamen inveſtigatio Romanorum conſulum non fefellit, DCCC LXXX & VIII. Omne enim tempus in Stiliconem conſulem direxi. Poſt Darium Xerxes fuit, iſque unum & viginti annos regnaſſe traditur: quanquam in pleriſque exemplaribus viginti & quinque annos imperii ejus fuiſſe reperi. Huic ſucceſſit Artaxerxes, cujus ſupra mentionem fecimus. Hic cum inhiberi ædificationem urbis Iudææ, templique juſſiſſet, ſuſpenſum opus uſque in ſecundum Darii regis annum pependit. Sed ut uſque ad eum temporum ordo connexus ſit, Artaxerxes regnavit annos unum & quadraginta, Xerxes duobus menſibus. Poſtq; eum Sucdianus[3] ſeptem menſibus fuit. Darius deinde, ſub quo templum eſt reſtitutum, regnũ adeptus eſt, cui Ochus tum nomen erat. Hic cum ex Hebræis tres adoleſcentes ſpectatæ fidei, corporis cuſtodes haberet, unuſque[4] ex his prudentiæ documento admirationem regis in ſe convertiſſet, delata ſibi optione petendi

**Cometes & Oropaſtes.*

Iuſtinus.

Darius Hyſtaſpis F. Rex Perſarum.

Herod. l. 6. Thucydides, 1. *& 6.*

Iuſt. 2.

Xerxes rex Perſ.

Eſd. 4.

Artaxerxes, cognomento Longimanus, i. *μακρόχειρ*, Rex Perſ.

3 *Sogdianum alii vocant.*

Darius Ochus rex Perſarum.

4 *Zorobabel.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

di ſi quid animo concepiſſet, ingemiſcens patriæ ruinis, copiam reſtituendæ urbis popoſcit, meruitque à rege, ut ſubregulis ac præſidibus imperaret, ut ædificationem ſacræ ædis præbitis impendiis maturarent. Ita templum quadriennio conſummatum, ſexto poſt anno, quam Darius regnare cœperat, idque Iudæis ſatis viſum: & quia magnæ molis erat urbem reſtituere, diffiſi viribus, opus multi laboris incipere non auſi, templo cõtinebantur. Per idem tempus Eſdras ſcriba legis poſt viginti fere annos quam templum fuerat conſummatum, defuncto jam Dario, qui unum de viginti annis rerum fuerat potitus, permiſſu Artaxerxis [5] ſecundi, non illius qui inter duos Xerxes fuit, ſed hujus qui Dario Ocho ſucceſſerat, Babylonia profectus, multiſque eum ſequutis, Hieroſolymam pervenere. Vaſa quoque diverſi operis, & dona, quæ rex templo Dei miſerat, cum duodecim Levitis. Vix enim hic numerus ex illa tribu repertus traditur. Is cum deprehendiſſet Iudæos gentilium connubiis permixtos, multis increpitos, renunciare iſtiuſmodi matrimoniis, ac filios ex his ſuſceptos extrudi jubet; omneſque dicto paruere. Purgatus populus, veteris legis ritum agebat. Cæterum Eſdram nihil ſuper reficienda urbe egiſſe comperio: credo potiorem curam ratus, plebem corruptis moribus reformare. Erat ea tempeſtate apud Babyloniam Neemias miniſter [6] regius, gente Iudæus, Artaxerxi merito obſequiorum chariſſimus. Is Iudæos [7] percontatus, quis paternæ [8] urbis ſtatus eſſet? ubi comperit, in iiſdem ruinis jacere patriam, totis ſenſibus conturbatus, cum gemitu multiſque lachrymis oraſſe ad Deum traditur, delicta gentis ſuæ re-

Reſtauratio templi Hieroſol. Eſd. 6.

Eſdras.

Artaxerxes rex Perſarũ.

[5] *Memoris.*

Eſd. 7. & 8.

Lex reſtituta Iudæis.

1 Eſd. 9. & 10.

2 Eſd. 1.

[6] *pincerna*

Nehẽ. 1.

Reſtitutio Hieruſalem.

[7] *Ieroſolyma reverſos.*

[8] *patriæ.*

putans, miſericordiamque divinam efflagitans. Igitur quum eum rex inter epulas mœſtum [9] extra ſolitum animadvertiſſet, popoſcit ab eo, cauſam dolorum ut exponeret. Tum ille adverſa gentis ſuæ, & ruinam civitatis deflere, quæ jam per annos fere ducentos & [10] quinquaginta ſolo ſtrata, malorum teſtimonium, ſpectaculum inimicis præberet: daret ſibi eundi & reſtituendæ ejus poteſtatem. Paruit rex piis precibus: ſtatimque eum cum præſidio equitum, quo tutius iter ageret, dimiſit: datis ad prætores epiſtolis, ut neceſſaria præberent. Is quum Hieroſolymam perveniſſet, viritim populo opus urbis diſtribuit, & certatim juſſa omnes curabant: jamque ad medium machinæ proceſſerant, quum flagrante invidia, gentium vicinæ urbes conſpirant, opera interrumpere, Iudæos ab ædificando deterrere. Sed Neemias, diſpoſitis adverſum incurſantes præſidiis, nihil territus, cœpta explicuit: conſummatoque [11], & valvis portarum perfectis, per familias conſtruendis [12] interius domibus urbem [13] dimiſſus eſt. Cenſuitque populum minime urbi parem. Neque enim amplius quam ad quinquaginta millia promiſcui ſexus atque ordinis reperta. Tantum ex illo quondam [14] immani numero frequentibus bellis abſumptum, aut captivitate detentum. Nam olim hæ duæ tribus, quarum hoc reſiduum fuit, quum ab his decem tribus ſeparatæ ſunt, [15] CCC & XX millia virorum armaverant. Adeo ob peccatum internecioni & captivitati datæ, ad hanc uſque paucitatem devenerant. Sed hæc, ut dixi, plebs duarum tribuum fuit: decem vero prius ductæ, per Parthos, Medos, Indos, atque Æthiopas diſperſæ nunquam in ſolum pa-

2 Eſd. 2.

[9] *Sic, extra jocū, Cic. extra unam ancillulam, Terent.*

Neemias urbem Hieroſolymam munit.

[10] *ſexaginta, Sig. nam ſunt anni* CCLVIII.

2 Eſd. 3.

2 Eſdr. 4. 5. 6.

[11] *deeſt, muro, Sig.*

[12] *intra urbem.*

[13] *Dimenſus, Druſ.*

2 Eſd. 7.

[14] *ingenti, magno.*

[15] CLXXX *conſule libros regum.*

trium ſunt regreſſæ: hodieque barbararum gentium imperiis continentur. Sed conſummatio reſtitutæ urbis XXX & II imperii Artaxerxis anno refertur. A quo tempore uſque ad Chriſti crucem, id eſt, Fuſium Geminium & Rebellium conſules, anni CCCXC & VIII. Cæterum, à reſtitutione templi uſque in everſionem, quæ ſub Veſpaſiano, conſule Auguſto, per Titum Cæſarem conſummata eſt, anni CCCCLXXX & III. Prædictum id olim eſt à Daniele, qui ab inſtauratione templi uſque in everſionem LX & IX hebdomadas [16] futuras pronunciaverat. A die autem captivitatis Iudæorum, uſque in tempus reſtitutæ civitatis, fuerunt anni CCLX. Hoc temporum tractu, Heſter atque Iudith fuiſſe arbitramur. Quarum quidem actus, quibus potiſſimum regibus connectam, non facile perſpexerim. Nam cum Heſter ſub Artaxerxe [17] rege referatur, porro duos hujus nominis Perſarum reges fuiſſe reperi, multa cunctatio eſt, cujus hæc temporibus applicetur. Mihi tamen viſum eſt, huic [18] Artaxerxi, ſub quo Hieroſolyma eſt reſtituta, Heſter hiſtoriam connectere: quæ [19] ante fuit veriſimilis: ut ſi ſub priore Artaxerxe fuiſſet, cujus [20] tempora complexus eſt, nullam tam illuſtris fœminæ mentionem retuliſſet, maxime cum ab illo Artaxerxe inhibitam templi ædificationem, ſicut ſupra memoravimus, conſtet: neque Heſter paſſura fuerit tum, ſi in illius matrimonio tum fuiſſet. Nunc geſta ediſſeram. Erat ea tempeſtate regi in matrimonio Vaſtis quædam, miræ fœmina pulchritudinis. Cujus cum formam omnibus [21] prædicaret, die quodam cum publicum convivium dabat, adeſſe reginam demonſtrandæ pulchri-

Supputatio temporis.
2 Eſd. 5.

Dan. 9.

[16] *annorum ſcil.*

Heſteræ hiſtoria.

[17] *Artaxerxen appellant* LXX, *quẽ Ebræi Aſſuerũ*

[18] *qui Mnemon, id eſt, Memor cognominatur.*

[19] *Sig leg. quia haut fuit veriſimile.*

[20] *qui ejus.*

[21] *tertio anno imperii ſui.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

tudinis gratia jubet. Illa vero ſtulto rege conſultior, pudens virorum oculis ſpectaculum corporis præbere, juſſa abnuit. Qua contumelia barbarus animus permotus, uxorem matrimonio ac regia depellit. Igitur quum in locum ejus puella regis conjugio quæreretur, reperta eſt Heſter cæteras ſpecie vincere. Hæc Iudæa, ex tribu Benjamin, utroque parente orba, à Mardochæo patruele fratre educta. Quum ad regales [20] nuptias duceretur, mandante educatore, genus ac patriam occultavit: admonita ne [21] paternarum traditionum immemor, &, ſi in matrimonium alienigenæ captiva ſuccederet, gentilium cibis participaret. Igitur juncta regi, brevi (ut fit) vi pulchritudinis totum ejus animum facile cœpit: adeo ut eam æquatam imperio, inſigni [22] regio, veſte purpurea donaret. Qua tempeſtate Mardochæus inter proximos regis erat, pro virili portione negociorum familiarium curator. Is compoſitas à duobus ſpadonibus regi inſidias prodiderat: atque ex eo charior, ſummiſque honoribus donatus. Erat ea tempeſtate regi Haman quidam perfamiliaris, quem æquatum ſibi, adorari more regum præceperat. Id Mardochæus unus ex omnibus facere faſtidiens, odia Perſæ [23] in ſe graviter accenderat. Igitur Haman ad perniciem Hebræi [24] animum intendens, regem adiit: affirmatque, eſſe in regno ejus hominum genus, pravis ſuperſtitionibus, Deo hominibuſque inviſum, externis legibus vivens, dignum exitio. Rectum eſſe, omnes hujus gentis internecioni dare: exque eorum bonis immenſas opes pollicetur. Facile id barbaro perſuaſum. Edictum emittitur; Iudæos necandos. Miſſique continuo, qui per omne regnum

Eſther. 2.

Eſther & Mardochæus.

[20] *regias.*

[21] *patriarum, Sig.*

[22] *Diademate.*

Eſther. 3.

[23] *Macedonem vocant Addit. apocrypha.*

[24] *populi, ſubintellige.*

grum ab India uſque Æthiopiam edictum promulgarent. Id ubi Mardochæo compertum, conſciſſis veſtibus ſacco obvolvitur: conſperſuſq; cinere pergit ad reginam, ibique ejulatu multo, cuncta queſtibus replet: Facinus indignum, immeritam gentem perire, neque ullam pereundi cauſam dari. Heſter lamentantis voce excita, rem ut erat, cognoſcit. Tum vero anceps conſilii; quia adeundi regem poteſtas non erat (etenim more Perſarum, reginæ [1] introire ad regem, niſi accerſitæ, non licet nec tamen, quum [2] fuerit regi libitum, ſed ſtatuto tempore admittitur) & forte tum ita evenerat, ut diebus triginta proximis ſeparata à conſpectu regis Heſter haberetur. Igitur audendum aliquid pro civibus rata, etſi certa [3] peſtis adeſſet, pulchro in negocio occumbere parat: invocato prius Domino, aulam [4] regis ingreditur. At barbarus re inſolita perculſus, paulatim blandimento muliebri delinitus, poſtremo ad cœnam reginæ perducitur: unaque cum illo Haman ille regi charus, & Iudææ [5] gentis infeſtus. Igitur quum jam poſt epulas multis poculis convivium calere cœpiſſet, Heſter genibus regis advolvitur, gentis ſuæ perniciem deprecatur. Rex vero nihil [6] ſe petenti, ſiquid ultra peteret, negaturum pollicetur. Tum Heſter arrepto tempore, Hamanis [7] mortem flagitat, in ultionem gentis, quam perditam cupierat. Sed rex amici memor, pauliſper cunctatur: deliberandique gratia modicum ſeceſſit. Deinde regreſſus, vidit Haman reginæ genua complexum: ſuccenſus ira, & [8] appetitam reginam clamitans, morte eum affici jubet. Et tum regi compertum erat, pœnam crucis per Haman Mardochæo paratam. Ita Haman eidem cruci

Eſther. 4.

[1] *ulli viro, aut fœmina.*
[2] *additũ à Sulpicio ut videtur.*
Eſther 5.
[3] *id eſt, exitium.*
[4] *atrium interius.*
[5] *genti, Gal.*
Eſther 7.
[6] *à ſe petenti, idem.*
[7] *conſictũ à Severo.*
[8] *ad ſtũprum ſc.*
Haman ſua è cruce ſuſpẽditur.
Eſt. 8. 9.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

affigitur, omniaque bona ejus Mardochæo data, Iudæique ſunt abſoluti. Artaxerxes regnavit annos [9] duos & ſexaginta, eidemque Ochus ſucceſſit. Huic rerum ordini recte [10] Iudith actus [11] conferam. Traditur enim, poſt captivitatem fuiſſe: ſed quis eo tempore Perſis regnaverit, hiſtoria divina non edidit. regem tamen, ſub quo illa geſta ſint, Nabuchodonoſor nuncupat, non utique eum qui Hieroſolymam cœperit. Sed nullum hoc nomine poſt captivitatem apud Perſas regnaſſe reperio, niſi ſi ob [12] impatientiam & pariles conatus, quicum [13] ille rex, Nabuchodonoſor à Iudæis vocitatus eſt. Plerique tamen Cambyſen, Cyri regis filium, putant eſſe: quod victor Ægyptum atque Æthiopiam penetraverit. Sed huic opinioni eadem Sacra hiſtoria repugnat. nam duodecimo regis illius anno, Iudith fuiſſe ſignatur. Porro, Cambyſes non ultra novem annos rerum potitus eſt. Vnde, ſi in hiſtoria opinari licet, ſub Ocho rege, qui poſt Artaxerxem ſecundum fuit, hæc geſta crediderim: idque vel ex hoc conjicio, quod idem Ochus (ut in ſecularibus quibuſdam ſcriptis legi) natura immitis, cupiduſque bellorum traditur. Nam & arma finitimis intulit, & Ægyptum quæ ante multos annos deſciverat, bello recuperavit. Quo tempore etiam ſacra eorum, & Apim in Deum receptum, irriſiſſe traditur: quod poſtea Baguas, ſpado ejus, natione Ægyptius, indignatus, contumeliam gentis morte regis ultus eſt. Meminit autem hujus Baguæ hiſtoria divina. nam cum Holofernes, juſſu regis adverſus Iudæos duxerat exercitum, Baguam in iiſdem caſtris fuiſſe memoravit. Vnde non immerito in argumentum noſtræ opinionis adduxe-

[9] *XLII. Sig.* Ochus.

[10] *Iudith hiſtoriæ temporis ratio, imo ipſa, incerta.* Iudith. 5

[11] *conſeram, forte.*

[12] *impotentiam, ut ſupra.*

[13] *Quicunque ille rex, Sig.* Iudith 1.

Niceph. in Chron.

Iudith. 2.

adduxerim, ut rex ille Nabuchodonoſor nuncupatus, Ochus fuerit, ſub quo Baguam fuiſſe mundiales hiſtorici prodiderunt. Cæterum illud nemini mirum eſſe oportebit, quod ſcriptores ſecularium literarum, nihil ex his quæ ſacris voluminibus ſcripta ſunt, attigerunt: Dei Spiritu prævalente, ut intaminata ab ore corrupto, & falſis vera miſcente, intra ſua tantum myſteria contineretur hiſtoria, quæ ſeparata à mundi negociis, & ſacris tantum vocibus proferenda, permiſceri cum aliis velut æquali ſorte non debuit. Etenim erat indigniſſimum, ut alia agentibus, aut alia quærentibus, hæc quoque cum reliquis miſcerentur. Sed pergam ad cætera, ac [6] per Iudith geſta, ut potero, paucis abſolvam. Igitur reverſis, ut ſupra memoravimus, in ſolum patrium Iudæis, necdum compoſito rerum aut urbis ſtatu, rex [7] Perſarum Medis bellum infert, atque adverſus regem eorum Arfaxat nomine, acie confligit: ſecundo eventu, perempto rege, gentem imperio adjungit. Idem reliquis nationibus facit, præmiſſo Holoferne, quem principem militiæ delegerat, cum millibus peditum centum & viginti, equitum duodecim. Is Cilicia & Arabia bello vaſtatis, multas urbes aut vi capit aut metu in deditionem compellit. Iamque Damaſcum admotus exercitus, magno Iudæos terrore perculerat. Sed impares ad reſiſtendum, neque ad deditionem acquieſcentibus animis, expertis quippe uſque ante captivitatis mala, ad templum [8] frequentes concurrunt. Ibi communi gemitu, permixtoque ululatu, divinum auxilium implorant: ſatis ſe Domino ob peccata vel crimina dediſſe pœnarum, reliquiis ſaltem ſervitio nuper exemptis, parceret. Interea

Iuſtinus, Aelianus, Plutarchus.

[6] *ac Iud. geſta, Sig.*

[7] *Aſſyriorum.*

Iudith. 1

Ochus rex Perſ.

Iudith. 2. & 3.

Iudith. 4.

[8] *Ieroſolymitanum.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Iudith. 5.

[9] addendum videtur, Ammonitiſque.

[10] Achior dux filiorum Ammon.

Ejus de Iudæis teſtimonium.

[11] rubrũ.

[12] patriarchis Abrahamo, Iſaaco & Iacobo.

terea Holofernes Moabitis [9] in deditionem acceptis, atque adverſum Iudæos in ſocietatem belli aſſumptis, quum ab eorum principibus inquireret, quibusnam viribus freti Hebræi, deditioni animos non dediſſent, Accitor [10] quidam comperta ediſſerit, Iudæos Dei cultores, pio à patribus ritu inſtitutos, olim in Ægypto pependiſſe ſervitium: inde divino munere eductos, ac ſiccatum [11] mare pedibus emenſos: poſtremo, omnibus gentibus devictis, habitatas [12] majoribus terras recepiſſe. Exin, vario rerum ſtatu floruiſſe, aut concidiſſe, atque iterum malis emerſiſſe: ſecundum merita, iratum aut placatum Deum viciſſitudine expertos, dum peccantes incurſionibus hoſtium aut captivitatis coërcentur, propitio numine ſemper invicti. Cæterum, ſi præſenti tempore abſque peccato ſint, nullo modo eos poſſe ſuperari: ſin aliter ſe habeant, facile vincendos. Ad hæc Holofernes ferox multis victoriis, nihil ſibi invictum ratus, ira accenſus, cur ex peccato potiſſimum Iudæorum pendere illius victoria putaretur, propelli Accitor in

Iudith 6.

caſtra Hebræorum jubet, ut cum his periret, quos vinci non poſſe affirmaverat. Ac tum Iudæi montes petiverant. Ita quibus id negotii datum, ima montium ſucceſſere, ibique vinctum Accitor reliquerunt. Quod ubi Iudæi

[13] Bethuliam.

Achior ſacra Iudæorum ſuſcipit.

animadvertunt, exemptum vinculis in [13] collem perducunt. Cauſas rei quærentibus, geſta exponit, receptuſque parem exitum opperiebatur. Is poſt victoriam circumciſus, Iudæus factus eſt. Igitur Holofernes difficultate locorum comperta, quia adiri præcelſa non poterant, montes militibus circundat, & ſumma cura Hebræos aquationibus prohibet: eoque

matu-

maturius obſidionem ſenſere. Itaque victi penuria aquæ, ad Oziam principem concurrunt, proni omnes ad deditionem. Ille vero opperiendum pauliſper, & divinum auxilium expectandum, reſpondens: quintodecimo [14] die deditionis tempus conſtituit. Quod ubi Iudith compertum, quæ viro vidua, prædives opibus, inſignis ſpecie, ſed moribus quam vultu illuſtrior, tum in caſtris erat, arctis ſuorum rebus etiam certo ſibi exitio audendum aliquid & tentandum rata, caput comit, vultu expolitur, comite ancilla caſtra hoſtium ingreditur. Statimque ad Holofernem deducta, perditas res ſuorum memorat, ſe transfugio vitæ conſuluiſſe. Deinde à duce poſcit liberum extra caſtra nocturno tempore egreſſum, orandi gratia. mandatum id vigilibus, portarumque cuſtodibus. Sed ubi per triduum egrediendi ac redeundi conſuetudinem ſibi, barbaris [15] fidem fecit, Holofernem cupido inceſſit, dediticiæ corpore [16] abuti. Etenim forma excellenti, Perſam facile permoverat. Ita ad ducis tentorium per Baguam eunuchum [17] deducunt, initioque convivii, barbarus multo ſe vino obruit. Tum remotis miniſtris, priuſquam vim mulieri inferret, ſomno captus eſt. Iudith tempore arrepto, caput hoſtis deſecat, ſecumque aufert. Et cum ſecundum conſuetudinem caſtris egredi crederetur, incolumis ad ſuos regreſſa eſt. Poſtero die [18] Hebræi, caput Holofernis de ſuperioribus oſtentantes, eruptione facta, ad caſtra hoſtium pergunt. Tum vero barbari ſignum pugnæ poſcentes, tabernaculum ducis frequentes aſſiſtunt. Vbi truncum corpus repertum, fœda formidine in fugam verſi, terga hoſtibus præbuerunt. Iudæi fugien-

tes

Iudith 7.

[14] *quinto, eſt Iud. 7. 23. & πέντε in textu Græco.*

Iudith 8. 9. 10.

Iud. 12.

[15] *vel barbaro.*

[16] *abutendi.*

[17] *malim, deducitur.*

Holofernes à Iuditha capite obtruncatur.

Iud. 13. 14.

[18] *Bethulienſes.*

Iud. 15. 16.

tes perſecuti, cæſiſque multis millibus, caſtris ac præda potiti, Iudith ſummis laudibus celebrata, centum & quinque annos vixiſſe traditur. Hæc, Ocho rege, ut opinamur, geſta ſunt, anno imperii ejus [19] duodecimo. A tempore Hieroſolymæ reſtitutæ, uſque in id bellum, fuerunt anni duo & viginti. Cæterum Ochus viginti [20] tres annos regnavit. Fuit autem ultra [21] omnes cruentus, & pluſquam barbaro animo. Hunc Bagua [22] ſpado ægrotantem venenis ſuſtulit. Poſt eum Arxes, filius ejus, triennio imperium tenuit. Darius [1] annos quatuor. Adverſum hunc Alexander Macedo acie conflixit. Eo victo, Perſis imperium ademptum: quod ab initio Cyri ſteterat annos ducentos & quinquaginta. Alexander victor fere omnium gentium, adiiſſe Hieroſolymæ templum dicitur, ac dona intuliſſe: edixitque per omne imperium, quod ſui juris effecerat, ut Iudæis ibidem degentibus liberum eſſet in patriam reverti. Exacto duodecimo imperii anno, ſeptimo poſteaquam Darium devicerat, apud Babyloniam defunctus eſt. Regnum amici ejus, qui ſimul cum illo maxima illa bella geſſerant, partiti ſunt. Inde aliquanto tempore ſine uſurpatione regali ſuſceptas partes procuraverunt, Arrideo [2] quodam Philippo Alexandri fratre regnante, cui perimbecillo [3] verbo datum imperium videbatur: res autem penes eos erat, qui ſibi exercitum & provincias diſtribuerant. Nec vero hic rerum ſtatus diu manſit, omneſque ſe reges appellari maluerunt. Primus in Syria poſt Alexandrum Seleucus rex fuit,

[19] *decimo tertio*, *Iud.* 2. 1. [20] *ſex.* *Euſ.* [21] *id eſt, ſupra. Sic, ultra famam.* [22] *Bagoã vocat Aelianus.* Arxes, & Darius III, Reges Perſ. [1] *ultimus: qui & Codomãnus,* Monarchia Græcorum. Alexãder Magnus rex Macedoniæ. Mach. 1. *Hieron. in Dan.* 11 *Vide item Beroſum.* Aridæus rex Macedoniæ. [2] *Aridæo, Iuſtinus.* [3] *forte, viro, vel verbotenus. Iuſtinus lib.* 13. *Ioſephus l.* 12. *c.* 1. Seleucus rex Syriæ.

fuit, ſubjecta eidem Perſide ac Babylone. Qua tempeſtate Iudæi annuum ſtipendium trecenta argenti talenta regi dabant: nec tamen per [4] ternos magiſtratus, ſed per ſacerdotes ſuos regebantur, patrioque ritu vivebant, donec plerique eorum longa rurſum pace corrupti, miſcere omnia ſeditionibus, & turbare cœperunt, affectantes ſummum ſacerdotium libidine, avaritia, & dominandi cupidine. Namque primum ſub rege Seleuco, Antiochi magni filio, Oniam ſacerdotem, virum ſanctum atque integrum, Simon quidam falſis apud regem criminibus inſimulatum, exquirere [5] nequiverat. Interjecto deinde tempore, Iaſon frater Oniæ, Antiochum [6] regem, qui Seleuco fratri ſucceſſerat, adiit, augmentum ſtipendii pollicens, ſi ſibi ſummum [7] ſacerdotium traderetur. Et quanquam inſolitum, neque ante permiſſum cuiquam erat perpetuo ſacerdotio [8] perfungi: ſolicitus tamen regis animus, atque æger avaritia, facile ſuperatus eſt. Ita depulſo Onia, Iaſoni ſacerdotium eſt mandatum. Is fœde admodum cives patriamque laceravit. Dein quũ per Menelaum quendam, Simonis illius fratrem, promiſſam regi pecuniam miſiſſet, patefacta ſemel ambitioni via, iiſdem artibus quibus Iaſon prius, Menelaus quoque ſacerdotium obtinuerat. Nec multo poſt, quum is promiſſum argenti modum non reddidiſſet, loco pellitur. Lyſimachus ſubſtituitur. Inde inter Iaſonem & Menelaum fœda fuere certamina, donec Iaſon profugus patria exceſſit. His initiis corruptis moribus, eo uſque proceſſum, ut plerique popularium ab Antiocho poſcerent, permitti

Seleuco Iudęi ſtipendium pendunt.

[4] *externos, Sig.*

Seditio Iudæorum.

2 Mach. 3. & 4.

[5] *excutere, Giſ. extinguere, Sigo.*

Antiochus rex Syriæ.

[6] *Epiphanẽ, id eſt, illuſtrem. Id accidit anno Græcorũ 137.*

[7] *cum principatu.*

[8] *Puto leg. non fungi. Nam uſque ad hæc tempora pontificatus fuerat perpetuus.* 1 Mach. 4.

Sacerdotium venale. *Ioſephus l. 12. c. 6.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

permitti ſibi more [9] gentilium vivere. Quod quum rex petentibus annuiſſet, certatim peſſimus quiſque delubra extruere, idolis ſupplicare, legem profanare occœperat. Interea Antiochus rediens ab Alexandria (namque tum bellum regi [10] Ægyptio intulerat, quod juſſu ſenatus & populi Romani depoſuit, Paulo & Craſſo conſulibus) Hieroſolymam adiit, cum diſcordantem ſuperſtitionibus ſuſceptis populum reperiſſet, legem Dei deſtruens, & his favens, qui impia ſequebantur, omnia templi ornamenta detraxit, ac multa cæde [11] vaſtavit. Id geſtum ab exceſſu Alexandri anno centeſimo uno & quinquageſimo, Paulo (ut diximus) Craſſoque conſulibus, poſt quinquennium fere quam Antiochus regnare cœperat. Sed ut temporum ordo conſertus ſit, ac liqueat evidentius, quis hic fuerit Antiochus, regum qui poſt Alexandrum in Syria fuerunt, & nomina & tempora enumerabimus. Defuncto, ut ſupra retulimus, rege Alexandro, ab amicis ejus regnum omne diviſum, ac regio nomine aliquandiu adminiſtratum eſt. Seleucus poſt novem annos in Syria rex eſt appellatus, regnavitque annos duos & triginta. Poſt eum Antiochus filius ejus, annos unum de viginti. Inde Antiochus, Antiochi filius, qui Etthæus cognominatus eſt, annos quindecim. Poſt hunc Seleucus [12] filius, cognomine Callinicus, annos unum & viginti. Item Seleucus filius Callinici, annos tres. Hoc defuncto, Antiochus frater Callinici Aſiam & Syriam tenuit, annos ſeptem & triginta. Hic eſt Antiochus, adverſus quem Scipio Africani frater bellavit: quo bello victus, & imperii parte multatus eſt. Hic duos filios habuit, Seleucum & Antiochum,

9 ritu Græcanico.

10 Ptolemæo Philometori.

2 Mach. 5

11 abeſſe videtur, urbem, aut aliquid tale.

Reges in Syria poſt Alexandrum.

Seleucus cognomento Nicanor.

Antiochus.

Antioch. Theus.

12 Seleucus Callinicus.

Seulecus Ceraunus.

Antiochus cognomine Magnus.

chum, quem obſidem Romanis dederat. Ita Antiocho magno mortuo, Seleucus ejus filius natu minor regnum adeptus eſt: ſub quo Oniam ſacerdotem à Simone inſimulatum diximus. Tum Antiochus à Romanis dimiſſus, datuſque in locum ejus obſes Demetrius Seleuci regis, qui eo tempore regnabat, filius. Seleuco mortuo, anno imperii duodecimo regnum frater Antiochus, qui Romæ obſes fuerat, occupavit. Is poſt quinquennium, quam regnare cœperat, ut ſupra docuimus, Hieroſolymam depopulatus eſt. Etenim grave [13] Romanis ſtipendium penſitans, ipſe immenſis ſumptibus pene neceſſario cogebatur pecunias rapto quęrere, neque ullam prædandi occaſionem omittere. Poſt biennium deinde, pari rurſum clade affectis Iudæis, ne forte frequentibus malis compulſi bellum ſumerent, præſidium arci impoſuit. Inde ſacram legem evertere aggreſſus, mittit edictum, ut omnes relictis majorum ſuorum traditionibus gentilium [14] ritu viverent. Nec defuere, qui profano imperio volentes parerent. Tum vero fœdum ſpectaculum, per univerſam urbem palam in plateis diis litabatur: ſacra etiam legis & prophetarum volumina igni cremata. Ea tempeſtate Mathathias, Iohannis filius, ſacerdos erat. hic quum à regiis cogeretur edicto parere, egregia conſtantia profana contemnens, Hebræum publice profanantem [15] in ore omnium jugulavit. Tum demum reperto duce facta ſeceſſio eſt. Mathathias oppido [16] egreſſus, multis ad eum confluentibus ſpeciem juſti exercitus effecerat: queis omnibus deſtinatum erat, adverſus profanum imperium ſe armis tueri, & in bello potius occumbere, quam impias ceremonias exerce-

Seleucus Philopator.

Reditus ad Antiochi Epiphanis tyrannidem.

1 Mac. 1.

[13] *gravi tributo pacis à Romanis victus onerat uſque. Iuſtinus.*

[14] *Græcorum.*

Lex cremata.

Mathathias ſacerdos & dux Iudęorum.

[15] *diis ſacrificantem.*

1 Mac. 2.

[16] *in montes ſcil.*

2 Mac. 7.

[17] *Machabæorum.*

exercere. Interea Antiochus per Græcas quoque urbes, quæ in illius imperio erant, repertos Iudæos ſacrificare cogebat, inauditiſque cruciatibus reluctantes afficiebat. Qua tempeſtate illuſtris illa paſſio ſeptem [17] fratrum, matriſque fuit: qui omnes, cum legem Dei & inſtituta majorum violare ſuppliciis cogerentur, mori maluerunt. Ad extremum pœnas morteſque eorum comitata mater eſt.

Iudas Machabæus, princeps Iud.

1 Mac. 3.

[18] *Machabæum cognominatum.*

Interea Mathathias moritur: vicarium exercitui, quem paraverat ducem, Iudam [18] filium ſubſtituit. Hujus ductu, adverſus regios, frequentibus præliis proſpere pugnatum.

Prima expeditio.

[19] *huic enſem ademit, quo poſtea in bellis uſus eſt.*

Nam primum Apollonium [19] ducem hoſtium, qui magnis copiis in conflictum deſcenderat, cum omni exercitu delevit. Quod cum Seron quidam, qui tum Syriæ præerat, comperiſſet, multiplicatis legionibus Iudam aggreſſus, ferox, quia numero præſtabat, ubi in certamen deſcenſum, fuſus ac fugatus, octingentis ferme amiſſis, in Syriam regreſſus eſt.

Secunda expeditio Iudæ.

Ioſephus Orig. Iud. l. 12. c. 11.

[20] *gentib. aut ethnicis.*

[21] *Iudæis.*

[22] *Antiochum, apud quem nihil ſancti erat.*

Id ubi compertum eſt Antiocho, ira & dolore ſuccenſus (quippe angebatur duces ſuos cum magnis exercitibus devictos) auxilium per omne regnum contrahit, donativum militibus exhauſtis penitus theſauris largitur. Etenim tum præcipue graviter pecuniæ inopia affectus erat. Nam deficientibus Iudæis ab eo, qui ei ultra trecenta argenti talenta annua penſitaverant, præterea Græcis urbibus multiſque regionibus perſecutionis malo turbatis, ne gentilibus [20] quidem pepercerat: quos deſerere inveteratas ſuperſtitiones, & ad unum ritum deducere tentaverat: illis [21] quidem, ubi [22] nihil ſancti erat, facile relinquentibus: ſed tamen omnibus metu ac clade affectis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

afflictis, vectigalia ceſſaverant. Quibus rebus æſtuans (etenim ipſe olim omnibus regibus opulentior, ſuomet ſcelere inopiam perſenſerat) copias cum Lyſia partitur, eique Syriam & bellum adverſus Iudæos committit, ipſe in Perſas ad cogenda vectigalia profectus. Igitur Lyſias duces belli delegit, Ptolemæum, Gorgiam, Doronem [23], & Nicanorem: his XL millia peditum, ſeptem equitum data. Ac primo impetu magnum Iudæis terrorem intulerunt. Tum Iudas cunctis deſperantibus ſuos adhortatus, forti animo deſcenderent in prælium: Deo fretis nihil invictum fore. Sæpe antea à paucioribus adverſum plures bene [24] pugnatum. Iejunio [1] indicto, celebratoque ſacrificio, in aciem deſcenſum, fuſæ hoſtium copiæ: Iudas caſtris potitus, multumque ibi auri & Tyriarum opum repertum.

Namque ex Syria negociatores nihil de victoria dubitantes, regium exercitum ſequuti, ſpe captivos mercandi, prædæ fuere. Hæc ubi Lyſiæ ex [2] nunciis comperta, majore cura copias parat: annoque poſt immani exercitu Iudæos aggreditur: victus denuo Antiochiam ſe recepit. Iudas pulſis hoſtibus Hieroſolymam regreſſus, purgare templum, & reſtituere, animum intendit: quod everſum ab Antiocho, profanatumque à gentibus, fœdam ſui ſpeciem præbebat. Sed Syris arcem tenentibus, quæ continua templo, & loci natura ſuperior, atque inexpugnabilis erat, adiri ſubjecta [3] non poterant, crebris eruptionibus prohibentibus. Adverſum hos Iudas validiſſimam ſuorum aciem objecit. Ita opus ſacræ ædis curatum, templumque muro circundatum, conſtitutique qui perpetuum præſidium armati agitarent.

[23] *delendum videtur.*
Tertia expeditio Iudæ,
[24] *id eſt, feliciter.*
[1] *Hæc in Maſpha acciderunt.*
1 Mac. 3.
[2] *ex iis qui evaſerant.*
Ioſeph. l. 12. *c.* 11
1 Mac. 4.
Quarta expeditio Iudæ.
[3] *loca circa templum.*
Quinta expeditio Iudæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

1 Mac. 5. rent. At Lyſias multiplicato exercitu in Iudæam regreſſus, rurſum vincitur, magna clade exercitus & auxiliorum, quæ ei à civitatibus miſſa in bellum conſpiraverant. Interea Antiochus, quem in Perſidem profectum ſupra memoravimus, oppidum [4] Elimum, regionis illius opulentiſſimum, fanumque ibi ſitum multo auro refertum, diripere conatus, confluente undique ad defenſionem loci multitudine, fugatus: inſuper nuncium accepit, res vel à Lyſia, vel à Lyſimacho improſpere geſtas. Ita ex mœrore animi, corporis morbo incubuit. Sed cum internis doloribus angeretur, reminiſcens malorum, quibus populum Dei vexaverat, merito ſibi illa accidiſſe confitebatur. Deinde poſt paucos dies moritur, cum regnaſſet annos undecim. Antiocho filio regnum reliquit, cui Eupator nomen fuit. Ea tempeſtate Iudas Syros in arce poſitos obſidebat. Qui cum fame atque inopia afficerentur, miſſis ad regem nunciis, præſidium implorant. Ita Eupator cum centum [5] millibus, & equitum viginti millibus, ſuis ſubſidio venit: præeuntibus aciem cum ingenti terrore elephantis. Tum Iudas laxata obſidione, regi obviam tendit, primoque prælio Syros fundit. Rex petit pacem: quia [6] infido ingenio male uſus, perfidiam conſecuta ultio. Nam Demetrius Seleuci [7] filius, quem Romanis obſidem datum ſupra memoravimus, ut audivit Antiochum deceſſiſſe, petivit, ut ſe in regnum remitterent. Quod cum ei negatum fuiſſet, clam Roma profugit, in Syriam venit, regnumque occupavit: Antiocho filio, qui annum unum & menſes ſex regnaverat, interfecto. Hoc regnante, primum Iudæi à populo Romano amici-

[Margin notes:] [4] *Elymaida, Ioſephus Elymaidem.* Mac. 6. 1 — *Ioſephus. l. 12. c. 13* — 2 Mac. 9. & 1 Mac. 6. — Antioch⁹ Eupator rex Syriç. — [5] *peditū.* — [6] *qua, Giſ.* — Demetrius Soter rex Syriæ. — [7] *patruus, Iuſtinus: patruelis, Appianus.* — 1 Mac. 8.

tiam

tiam fœduſque petiere: benigneque excepta le- 1 Mab. 7.
gatio. decreto Senatus, ſocii atque amici ap- [8] *Alci-*
pellati. Interim Demetrius adverſus Iudam per *mus pon-*
duces ſuos bellum gerebat. Ac primum per *tifex, qui*
Bacchidem quendam & Alchimum[8] Iudæum *& Iaci-*
ductus exercitus: poſt Nicanor bello præpoſi- *mus.*
tus, in prælio occubuit. Tum Bacchides & 1 Mac. 9.
Alchimus reſumptis viribus, auctiſque copiis, Ionathã
adverſum Iudam confligunt. in ea pugna vi- ſacerdos
ctores Syri, cruente admodum victoria ſunt & dux
uſi. Hebræi in locum Iudæ Ionathan, fratrem Iudæ.
ejus, deligunt. Interea Alchimus cum fœdè [9] *de tranſ-*
Hieroſolymam vaſtaſſet, moritur. Bacchides *fugis red-*
ſocio deſtitutus, ad regem redit. Dein poſt *dendis*
biennium rurſus Bacchides bellum Iudæis in- *nulla*
tulit, victus pacem petit. Quæ propoſitis con- *mentio*
ditionibus data, ſi perfugas[9] captivoſque & *nec in Io-*
omnia bello rapta redderet. Dum hæc intra *ſepho, nec*
Iudæam geruntur, adoleſcens quidam Rhodi *in libro*
educatus, nomine Alexander, Antiochi ſe eſſe *Macha-*
filium dictitans, (quod falſum erat) adjutus *baorum.*
opibus Ptolemæi regis Alexandrini, in Syriam 1 Mac. 10
cum exercitu venit: Demetrium bello ſupera- [10] *cogno-*
tum occidit, cum regnaſſet annos XII. Hic *mine Ve-*
Alexander[10] priuſquam adverſus Demetrium *les.*
confligeret, fœdus cum Ionatha fecerat, eum- [11] *ſtola.*
que veſte[11] purpurea & inſignibus regiis[12] do- [12] *corona*
naverat. ob quod eum Ionathas auxiliis juve- *aurea.*
rat: victoque Demetrio, primus omnium con- Alexãder
gratulatum occurrerat. Neque poſtea Alexan- rex Syriæ.
der datam fidem violavit. Ita quinquennio, [13] *deeſt.*
quo rerum potitus eſt, res Iudæorum tranquil- *Deme-*
læ fuerunt. Igitur[13] Demetrii filius, qui poſt *trius.*
mortem patris Cretam confugerat, hortante Deme-
Laſthene Cretenſium duce, regnum patrium trius Ni-
bello repetens, impar viribus, Ptolemæum cator rex
Philome- Syriæ.

Philometorem regem Ægypti, Alexandri ſocerum, jam tum genero [14] infeſtum, ut ſibi ſit auxilio, implorat. Ille vero non tam ſupplicis precibus, quam ſpe Syriæ occupandæ illectus, copias cum eo jungit: ac [15] filiam Alexandro nuptam, dat Demetrio. Adverſus hos Alexander acie confligit. eo prælio vincitur [16] Ptolemæus, cadit Alexander. Vincitur Ptolemæus, & paulo poſt interficitur, cum regnaſſet annos v, vel, ut in pleriſque authoribus reperi, novem. Demetrius regnum [17] indeptus, Ionathan benigne habuit, fœdus cum eo fecit, Iudæos legibus ſuis reddidit. Interea [18] Tryphon, qui partium Alexandri fuerat, præfectus Syriæ regno, eum bello prohibiturus, contra Ionathan in prælium deſcendit, terribilis XL millium exercitu. Tryphon, ubi ſe imparem cernit, pacem ſimulat: receptumque in amicitiam, invitatumque Ptolemaidam, interfecit. Poſt Ionathan, ſumma rerum ad Simonem fratrem defertur. Is funus fratris magnifice curavit: ſeptemque illas pyramidas nobiliſſimi operis extruxit, in quibus & fratrum & patris oſſa condidit. Tum Demetrius, refecto cum Iudæis fœdere, contemplatione cladis à Tryphone illatæ (nam poſt Ionathæ necem urbes eorum atque agros bello vaſtaverat) annua ejus [19] vectigalia in perpetuum remittit. Etenim uſque ad id tempus, regibus Syriæ, niſi cum armis reſiſterent, ſtipendium penſitaverant. Id geſtum Demetrii regis anno [20] ſecundo. quod ideo ſignavimus, quia uſque in hunc annum per tempora Aſianorum regum cucurrimus, ut ratio temporum digeſta luceret. Nunc autem per tempora

14 Propter inſidias quas ei ſtruxerat per Ammonium quendã.
15 Cleopatram.
16 leg. Cadit Ptolemeus, vincitur Alexãder & paulo poſt. Sig.
17 adeptus, Druſ.
Demetrius rex.
18 Qui Diodotus Strab. & Appiano.
1 Mac. 11 & ſeq. c.
1 Mac. 12 Simon ſacerdos & dux.
1 Mac. 13 Iudæorum libertas.

19 eis, Giſel. 20 qui ſuit primus Simonis ethnarchæ. Ioſeph. l. 13. c. 11.

ora eorum qui Iudæis vel pontifices vel reges
uerunt, uſque ad Chriſti nativitatem rerum
ordinem digeremus. Igitur poſt Ionathan, Si-
mon frater ejus, ut ſupra dictum eſt, Hebræis
præfuit jure pontificis. id enim ei tum à ſuis,
um & à[10] populo Romano honoris delatum.
Hic cum ſecundo Demetrii regis anno civibus
ræeſſe cœpiſſet, poſt octo annos inſidiis [11]
Ptolemæi circumventus occubuit. Huic Io-
hannes filius ſucceſſit. qui cum adverſum Hyr-
canos, gentem validiſſimam, egregie pugnaſ-
ſet, Hyrcani cognomen accepit. Mortuus eſt
anno VI; & XX rerum potitus eſt. Poſt hunc
Ariſtobulus pontifex ſubſtitutus, primus om-
nium poſt captivitatem regium nomen aſſum-
pſit, capitique diadema impoſuit. Exacto an-
no, diem functus eſt. Alexander deinde, fi-
lius [12] ejus, rex pariter & pontifex fuit: regna-
vit annos VII & viginti. in cujus actibus [13] ni-
hil, præter crudelitatem, memoria dignum re-
peri. Hic, cum Ariſtobulum & Hyrcanum
parvos filios reliquiſſet, Solina [14] ſive Alexan-
dra uxor ejus regnum per novem annos tenuit.
Poſt hujus obitum, fœda inter fratres de regno
certamina. Ac primum Hyrcanus imperium
obtinebat: mox ab Ariſtobulo fratre pulſus,
confugit ad Pompejum: qui tum Mithridatico
bello confecto, pacataque Armenia & Ponto
victor omnium gentium, quas adierat, ultror-
ſum pergere, & vicina quæque Romano impe-
rio adjungere cupiens, cauſas belli & materiam
incendii quærebat. Igitur Hyrcanum libens ex-
cepit, ductuque ejus Iudæos aggreditur: urbe
capta, atque arce, templo pepercit: Ariſtobo-
lum

1 Mac. 14
[10] *imo à regibus Alexandro & Demetrio.*
[11] *generi ſui.*
Iohannes Hyrcanus Pontifex & princeps Iudæorum.
Ariſtobulus rex primus, & Pontif. Iudæorum.
Alexãder rex & Pontif. Iudæor.
[12] *fráter.*
[13] *rebus geſtis.*
[14] *Salina; eſt apud Euſeb. Sed in Ioſepho, Salome l. 13 cap. 20.*

Alexandra regina. Hyrcanus Rex Iud. *Ioſeph.* 14. *cap.* 24. *Niceph.* 1. *c.* 6. *hiſt. eccl.* Ariſtobulus Rex Iud.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

lum victum [15] Romam mittit, Hyrcano jus pontificatus reſtituit: impoſitoque Iudæis ſtipendio, procuratorem eis Antipatrum quendam Aſcalonitem præpoſuit. Hyrcanus quatuor & triginta annos rerum potitus, dum adverſum Parthos bella gerit, capitur. Tum Herodes alienigena, Antipatri Aſcolonitæ filius, regnum Iudææ à Senatu & populo Romano petiit, accepitque. Hunc primum Iudæi externum regem cœperunt habere. Etenim jam adventante Chriſto, neceſſe erat, ſecundum vaticinia prophetarum, ſuis eos ducibus privari, ne quid ultra Chriſtum expectarent.

Sub hoc Herode, anno imperii ejus tertio & XXX, CHRISTVS natus eſt, Sabino & Rufino [16] conſulibus, VIII. Kalend. Ianuarias. Verum hæc, quæ Euangeliis ac deinceps Apoſtolorum actibus continentur, attingere non auſus, ne quid forma præciſi operis, rerum dignitatibus diminueret, reliqua exequar. Herodes poſt nativitatem Domini regnavit annos IIII. Nam omne imperii ejus tempus VII & XXX anni fuerunt. Poſt quem Archelaus tetrarcha annis IX. Herodes annos XX [17] & IIII.

Hoc regnante, anno regni octavo & decimo, DOMINVS crucifixus eſt, Fuſio Gemino & Rebellio Gemino conſulibus. A quo tempore uſque in Stiliconem conſulem, ſunt anni [18] CCC XXII. Apoſtolorum actus Lucas edidit, uſque in tempus quo Paulus Romam deductus eſt, Nerone imperante: qui non dicam regum, ſed omnium hominum, & vel immanium beſtiarum ſordidiſſimus, dignus extitit, qui perſecutionem in Chriſtianos primus inci-

peret:

Pōpejus Iudæos vincit, & Iudæa Provincia Roman.

[15] *vinctū, Sig.*

Cic. pro L. Flacco.

Antipater Judææ procurator.

[16] *viginti, idem.*

Herodes, rex Iud.

Niceph. lib. 1. c. 9. hiſt. ec. Euſeb. l. 1 c. 13. hiſt. eccleſ.

Chriſtus natus.

[17] *anno urbis* IↃCCL.

Euangelica hiſtoria Chriſti.

Idem l. 1. c. 5. & 10.

Archelaus Tetrarcha & Herodes Antipas.

[18] XXX. *Sig.* Chriſtus crucifixus

peret: neſcio an & poſtremus [19] explerit. ſiquidem opinione multorum receptum ſit, ipſum Antichriſtum venturum. Hujus vitia, ut plenius exponerem, res admonebat, niſi non eſſet hujus operis tam vaſta ingredi: id tantum annotaſſe contentus ſum, hunc per omnia fœdiſſima & crudeliſſima eo proceſſiſſe, ut matrem [20] interficeret: poſt etiam Pythagoræ cuidam, in modum ſolennium conjugiorum nuberet, inditumque Imperatori flammeum, dos & genialis thorus, & faces nuptiales: cuncta denique quæ vel in fœminis non ſine verecundia conſpiciuntur, ſpectata. Reliqua vero ejus, incertum pigeat an pudeat magis diſſerere. Hic primus Chriſtianum nomen tollere aggreſſus eſt: quippe ſemper inimica virtutibus vitia ſunt, & optimi quique ab improbis quaſi exprobrantes aſpiciuntur. Namque eo tempore divina apud urbem religio invaluerat, Petro ibi epiſcopatum gerente: & Paulo, poſteaquam ab injuſto præſulis [21] judicio Cæſarem appellaverat, Romam deducto. ad quem tum audiendum plures conveniebant: qui veritate intellecta, virtutibuſque Apoſtolorum, quas tum crebro ediderant, permoti, ad cultum Dei ſeſe conferebant. Etenim tum illuſtris illa adverſus Simonem, Petri ac Pauli [22] congreſſio fuit. Qui cum magicis artibus, ut ſe Deum probaret, duobus ſuffultus dæmoniis [23] evolaſſet, orationibus Apoſtolorum fugatis dæmonibus, delapſus in terram, populo inſpectante diſruptus eſt. Interea abundante jam Chriſtianorum multitudine, accidit ut Roma incendio conflagraret, Nerone apud Antium conſtituto. Sed opinio omnium invidiam incendii in

Princi

[19] CCCXVIII. Idem. *Actus Apoſtolici.* Nero Imperator, ejuſque ſcelera. [20] *expleturus ſit.* Sub Nerone perſecutio I. Chriſtianorum. [21] *etiam uxorem, Senecam præceptorem, & Lucanũ.* Petrus ac Paulus Romæ. *Optatus l. 2. in Parmen.* [22] *præſidis. Feſtum intelligit.* Simon Magus Romæ. *Euſeb. hiſt. Eccl. l.* 2. c. 13. [23] *Etiam Paulo tribuitur à Seb. Tac. l.* 15.

Principem retorquebat, credebaturque Imperator gloriam innovandæ urbis quæſiſſe. Neque ulla re Nero efficiebat, quin ab eo juſſum incendium putaretur. Igitur vertit invidiam in Chriſtianos, actæque in innoxios crudeliſſimæ quæſtiones: quin & novæ mortes excogitatæ, ut ferarum tergis contecti, laniatu canum interirent. Multi crucibus affixi, aut flamma uſti. Plerique in id reſervati, ut cum defeciſſet dies, in uſum nocturni luminis uterentur. Hoc initio in Chriſtianos ſæviri cœptum. Poſt etiam datis [1] legibus religio vetabatur: palamque edictis propoſitis, Chriſtianum eſſe non licebat. Tum Paulus ac Petrus capitis damnati: quorum uni cervix gladio deſecta, Petrus in crucem ſublatus eſt. Dum hæc Romæ geruntur, Iudæi, præſidis ſui [2] Feſti Flori injurias non ferentes, rebellare cœperunt. Adverſus eos Veſpaſianus pro conſulari imperio à Nerone miſſus, multis gravibuſque præliis devictos, coëgit intra muros Hieroſololymæ confugere. Interim vero jam etiam ſibi pro conſcientia ſcelerum inviſus, humanis rebus eximitur: incertum [3] an ipſe ſibi mortem conſciverit. Certe corpus illius interemptum. Vnde creditur; etiam ſi ſe gladio ipſe transfixerit, curato vulnere ejus ſervatus: ſecundum illud quod de eo ſcriptum eſt: Et plaga mortis ejus curata eſt; ſub ſeculi fine mittendus, ut myſterium iniquitatis exerceat. Igitur poſt exceſſum Neronis, Galba imperium rapuit: mox Ottho, Galba interfecto, occupavit. Tunc Vitellius in [4] Gallias, fretus exercitibus quibus præerat, urbem ingreſſus, Othone interfecto, ſummam rerum uſurpavit: quæ poſteaquam ad Veſpaſianum delata, licet malo exemplo, bono tamen affectu Reip.

Prima perſequutio Chriſtianorum.

Annus Chriſti LXVIII.

[1] *latis, Sig. Euſeb. l. 2. c. 35. & 36. hiſt. Eccleſ.*

Iudæorum rebellio.

[2] *Ceſtii, ex Ioſ. Niceph. 2 cap. 35.*

Neronis mors.

[3] *imo certiſſimũ: Euſeb. Apoc. 13. 3. Aug. de Civ. Dei lib. 20. c. 19.*

Galba, Otho, Vitellius, Imperatores.

[4] *ex Galliis, Sig.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Reip. ab improbis vindicandæ, cum Hieroſolymam obſideret, ſumit imperium: &, ut mos eſt, diademate capiti impoſito, ab exercitu Imperator conſalutatus, Titum filium Cæſarem facit; eidem pars copiarum, & obſidendæ Hieroſolymæ negotium datum. Veſpaſianus Romam profectus, ſummo favore ſenatus & populi receptus, cum ſe Vitellius interfeciſſet, imperium confirmavit. Interea Iudæi obſidione clauſi, quia nulla neque pacis neque deditionis copia dabatur, ad extremum fame interibant, paſſimque viæ oppleri cadaveribus cœpere, victo jam officio humandi: quin omnia nefanda inſuper auſi, ne humanis quidem corporibus pepercerunt, niſi quæ ejuſmodi alimentis tabes præripuerat. Igitur defeſſis defenſoribus irrupere Romani. Ac tum forte in diem Paſchæ omnis ex agris aliiſque Iudææ oppidis multitudo convenerat: nimirum ita Deo placitum, ut eo tempore, quo Dominum cruci affixerat, gens impia internecioni daretur. Phariſæi aliquantiſper pro templo accerrime reſtiterunt: donec obſtinatis ad mortem animis, ultro ſe ſubjectis ignibus intulerunt. Numerus peremptorum ad undecies centena millia refertur: capta vero c millia, ac venundata. Fertur Titus adhibito conſilio [5] prius deliberaſſe, an templum tanti operis everteret. Etenim nonnullis videbatur, ædem ſacratam, ultra omnia mortalia illuſtrem, non debere deleri: quæ ſervata modeſtiæ Romanæ teſtimonium, diruta perennem crudelitatis notam præberet. At contra alii, & Titus ipſe, evertendum templum in primis cenſebant, quo plenius Iudæorum & Chriſtianorum religio tolleretur. Quippe has religiones, licet contra-

Veſpaſianus Imp.

Ioſeph. l. 7. c. 7. & 8. de bello Iud.

Idem lib. eod. c. 17. Vide & Oroſium l. 7. c. 6.

Excidium Hieroſolymorum.

[5] *ducum.*

rias ſibi, iiſdem [6] tamen auctoribus profectas. Chriſtianos ex Iudæis extitiſſe: radice ſublata, ſtirpem facile perituram. Ita Dei nutu, accenſis omnium animis, templum [7] dirutum, abhinc [8] annos trecentos triginta & unum. Atque hæc ultima templi everſio, & poſtrema Iudæorum captivitas, qua extorres patria, per orbem terrarum diſperſi cernuntur, quotidie mundo teſtimonio ſunt, non ob aliud eos, quam ob illatas Chriſto impias manus, fuiſſe punitos. nam ſæpe alias cum propter peccata captivitatibus traderentur, nunquam tamen ultra ſeptuaginta annos ſervitutis pœnam pependerunt. Interjecto deinde tempore, Domitianus, Veſpaſiani filius, perſecutus eſt Chriſtianos. Quo tempore Ioannem Apoſtolum atque Euangeliſtam, in Pathmum inſulam relegavit: ubi ille arcanis ſibi myſteriis revelatis, librum ſacræ Apocalypſis (qui quidem à pleriſque [9] aut ſtulte aut impie non recipitur) conſcriptum edidit. Non multo deinde intervallo, tertia perſecutio per Trajanum fuit. qui cum tormentis & quæſtionibus nihil in Chriſtianis morte aut pœna dignum reperiſſet, ſæviri in eos ultra vetuit. Sub Hadriano deinde Iudæi rebellare [1] voluerunt, Syriam ac Palæſtinam diripere conati: miſſoque exercitu ſubacti ſunt. Qua tempeſtate Adrianus, exiſtimans ſe Chriſtianam fidem loci injuria peremptum, & in templo ac loco Dominicæ paſſionis dæmonum [2] ſimulacra conſtituit. Et quia Chriſtiani ex Iudæis potiſſimum putabantur (namque tum

[6] *ab iiſdem Sig.* [7] *Exuſtum.* [8] *à conſulatu Stiliconis.* Templi everſio anno Chriſti LXXI. *Prudent. in Apotheoſi.* Domitianus Imp. Perſecutio Chriſt. ſecunda, an. XCI. *Euſeb. l.* 3 *eccl. hiſt. c.* 16. 17. *&* 11. *ibid. c.* 25 32. [9] *Græcis. Vid. Hier. ad Dard. Niceph. l.* 1. *c.* 16. *&* 17. *hiſt. eccl.* Perſecutio Chriſtianorum tertia. an. CIII. [1] *duce Barchocheba, qui poſt Barchoziba dictus. Euſ. l.* 4. *c.* 6. *eccl. hiſt. Oroſ. l.* 7. *c.* 13. *Niceph. l.* 3. *c.* 24. [2] *Veneris, Sig.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

tum Hieroſolymæ non niſi [3] ex circumciſione habebat Eccleſia [4] ſacerdotem) militum cohortem cuſtodias in perpetuum agitare juſſit, quæ Iudæos omnes Hieroſolymæ aditu arceret. Quod quidem Chriſtianæ fidei proficiebat: quia tum pene omnes Chriſtum Deum, ſub legis obſervatione credebant. Nimirum id Domino ordinante diſpoſitum, ut legis ſervitus à libertate fidei atque Eccleſiæ tolleretur. Ita tum primum Marcus ex gentibus, apud Hieroſolymam epiſcopus fuit. Quarta ſub Adriano perſecutio numeratur, quam tamen poſt exerceri prohibuit: injuſtum eſſe pronuncians, ut quiſquam ſine crimine reus conſtitueretur. Poſt Adrianum Antonino Pio imperante, pax Eccleſiis fuit. Sub Aurelio deinde Antonini filio, perſecutio quinta agitata. Ac tum primum intra Gallias martyria viſa, ſerius trans alpes Dei religione ſuſcepta. Sexta deinde Severo imperante, Chriſtianorum vexatio fuit. Quo tempore [5] Leonidas, Origenis pater, ſacrum in martyrio ſanguinem fudit. Interjectis deinde annis VIII & [6] XXX, pax Chriſtianis fuit: niſi quod medio tempore, Maximinus nonnullarum Eccleſiarum clericos vexavit. Mox Decio imperante, jam tum ſeptima perſecutione ſævitum in Chriſtianos. Inde Valerianus octavus ſanctorum hoſtis fuit. Poſt eum, interjectis annis fere quinquaginta, Diocletiano & Maximiano imperantibus, acerbiſſima perſecutio exorta, quæ per X continuos annos plebem Dei depopulata eſt. qua tempeſtate omnis fere ſacro martyrum cruore orbis infectus eſt: quippe certatim glorioſa in certamina ruebatur, multoque avidius tum martyria glorioſis mortibus quærebantur, quam

3 Iudæū. 4 *Epiſcopum.* *Chron. Euſeb.*

Perſecutio Chriſtianorū quarta, anno CXX, &c. *Euſeb. l.8.c.2.3.4.5.6.7.8 & 9.*

Perſecutio quinta, anno CLXVIII.

Perſecutio ſexta, anno CC.

5 *Leonides, Chrō. Euſ.*

6 *XX, Sig.*

Perſecutio ſeptima, anno CCLI.

Perſecutio octava anno CCLVIII.

Perſecutio nona, anno CCCIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

De Ambitione Epiſcoporum Ammianus lib. 27.

nunc epiſcopatus pravis ambitionibus appetuntur. Nullis unquam magis bellis mundus exhauſtus eſt: neque majore unquam triumpho vicimus, quam cum decem annorum ſtragibus vinci non potuimus. Extant etiam mandatæ literis præclaræ ejus temporis martyrum paſſiones: quas connectendas non putavi, ne modum operis excederem. Sed finis perſecutionis illius fuit, abhinc [7] annos IX & LXXX, à quo tempore Chriſtiani imperatores eſſe cœperunt. Namque tum Conſtantinus rerum potiebatur, qui primus omnium Romanorum principum Chriſtianus fuit. Sane tum Licinius, quia adverſum Conſtantinum de imperio certavit, milites ſuos litare præceperat: abnuentes, militia rejiciebat. Sed id inter perſecutiones non computatur: adeo res levioris negotii fuit, quam ut ad Eccleſiarum vulnera perveniret. Exinde tranquillis rebus pace perfruimur: neque ulterius perſecutionem fore credimus, niſi eam quam ſub fine jam ſeculi Antichriſtus exercebit. Etenim ſacris vocibus, X plagis mundum afficiendum, pronunciatum eſt: ita cum jam IX fuerint, quæ ſupereſt, ultima erit. Hoc temporum tractu mirum eſt quantum invaluerit religio Chriſtiana. Tum ſiquidem Hieroſolyma horrens ruinis, frequentiſſimis ac magnificentiſſimis Eccleſiis eſt adornata. Namque Helena, mater principis Conſtantini, quæ Auguſta cum filio conregnabat, cum Hieroſolymam agnoſcere concupiſceret, reperta ibi idola ac templa protrivit: mox uſa regni viribus, baſilicam [8] in loco Dominicæ paſſionis & reſurrectionis & aſcenſionis conſtituit. Illud [9] mirum, quod locus ille, in quo poſtremum

[7] ſc. à Stiliconis conſulatu.

Conſtantinus Imperatorum primus Chriſtianus, ann. CCC VII.

Perſecutio decima

Aug. de Civit. Dei, l. 18 c. 52. & Oroſ. lib. 7. 15.

Annus Chriſti CCC XV.

[8] id eſt, majorem Eccleſiã.

Veſtigia Chriſti.

[9] Illud miraculũ apud neminem aliũ legiſſe ſe teſtatur Sig. apocryphũ eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

mum inſtiterant divina veſtigia, cum in cœlum Dominus nube ſublatus eſt, continuari pavimento cum reliqua ſtratorum parte non potuit. Siquidem quæcunque applicabantur, inſolens humana ſuſcipere terra reſpueret, excuſſis in ora apponentium ſæpe marmoribus. quinetiam calcati Deo pulveris adeo perenne documentum eſt, ut veſtigia impreſſa cernantur. Et cum quotidie confluentium fides certatim Domino calcata diripiat, damnum tamen arena non ſentiat: & eadem adhuc ſui ſpeciem, velut impreſſis ſignata veſtigiis, terra cuſtodit. Ejuſdem reginæ beneficio crux Domini tum reperta: quæ neque in principio obſiſtentibus Iudæis potuerat conſecrari, & poſtea dirutæ civitatis oppreſſa ruderibus, non niſi tam fideliter requirenti meruit oſtendi. Igitur Helena primum de loco paſſionis certior facta, admota militari manu, atque omnium provincialium multitudine in ſtudia reginæ certantium, effodi terram, & contigua quæque ac vaſtiſſima ruinarum purgari jubet: mox precium fidei & laboris tres pariter cruces, ſic ut olim Domino ac latronibus duobus fixæ fuerant, reperiuntur. Hic vero major dignoſcendi patibuli, in quo Dominus pependerat, difficultas omnium animos menteſque turbaverat, ne errore mortalium forſitan pro cruce Domini latronis patibulum conſecrarent. Capiunt [10] deinde conſilium, ut aliquem recens mortuum crucibus admoverent. Nec mora, quaſi Dei nutu funeris [11] extincti ſolennibus exequiis deferebatur, concurſuque omnium feretro cor-

Ambroſ. in Orat. de obitu Theod.

Crux Domini inventa.

Paullinus ad Severum noſtrum, epiſt. 11. Ruf. c. 8. hiſt. eccl. Nicep. l. 8 c. 29. Simeon Metaph. in vita Helenæ. Caſſiod. l. 2. Tripartit. hiſt. Theod. l. 1. eccl. hiſt. c. 10.

[10] Nihil tale Ambroſius, qui ex titulo rei veritatē deprehenſam dicit: ac ſubjicit: Invenit ergo Titulum, regem adoravit non ſignū utique, quia hic Gentilis eſt error, & error impiorum: ſed adoravit eum qui pependit in ſigno. [11] funus.

pus eripitur. Duabus prius fruſtra crucibus admotis, ubi Chriſti patibulo attactum eſt, dictu mirabile, trepidantibus cunctis, funus excuſſum, & inter ſpectatores ſuos aſtitit: Crux reperta, dignoque ambitu conſecrata.

His per Helenam geſtis, principe Chriſtiano libertatem atque exemplum fidei mundus acceperat: ſed longe atrocius periculum cunctis Eccleſiis illa pace generatum. namque tum hæreſis Arrii prorupit, totumque orbem invecto errore turbaverat. Etenim duobus Arriis, acerrimis perfidiæ hujus autoribus, Imperator etiam depravatur: dumque ſibi religionis officium videtur implere, vim perſecutionis exercuit: actique in exilium epiſcopi, ſævitum in clericos, animadverſum in laicos, qui ſe ab Arrianorum communione ſecreverant. Quæ autem Arriani prædicabant, erant hujuſcemodi: patrem Domini inſtituendi orbis cauſſà genuiſſe filium: eo [12] pro poteſtate ſui ex nihilo, in ſubſtantiam novam atque alteram, factum Dominum novum, alterumque: fuiſſe autem tempus, quo filius non fuiſſet. Igitur hujus mali cauſa Synodus apud Nicæam ex toto orbe contrahitur, CCC ſiquidem & duodeviginti Epiſcopis congregatis, fides plena conſcribitur: hæreſis Arriana damnatur, Imperator decretum Epiſcopale complectitur. Arriani nihil contra ſanam fidem retractare auſi, ſe quoque tanquam acquieſcentes, nec aliud ſentientes, Eccleſiis miſcuerunt: manebat tamen in pectoribus eorum inſitum, in catholicos viros odium: & adverſus quos de fide diſceptare non poterant, eos ſubornatis accuſatoribus, fictiſque criminibus appetebant. Itaque primum Athanaſium Alexandriæ Epiſcopum,

Arrianorum hæreſis.

Duo Arrii: unus, author hæreſis: alter, quem Conſtantia Conſtantino commẽdavit.

Socr. Epiph. contra Arrian.

[12] *eo, id eſt, eam ob cauſſam, Giſ.*

Synodus Nicæna, anno CCCXXV.

Athanaſius.

ſcopum, juris conſultum, qui apud Nicænam ſynodum Diaconus adfuerat, aggrediuntur, abſentemque condemnant. Etenim ad crimina, quæ falſi teſtes congeſſerant, aggregabant, quod Marcellum atque Photinum, hæreticos ſacerdotes, Synodi judicio condemnatos, pravo ſtudio recepiſſet. Sed de Photino dubium non erat, merito fuiſſe damnatum: in Marcello nihil tum damnatione dignum repertum videbatur, maximeque ei ſtudium partium innocentum acceſſerat, quod eoſdẽ illos judices, à quibus fuerat condemnatus, hæreticos eſſe nemo dubitabat. Cæterum Arriani non hos potius, quam Athanaſium, removere cupiebant. Itaque Imperatorem eo uſque compellunt, ut Athanaſius exulatum ad Gallias mitteretur. Mox in Ægypto octuaginta epiſcopi congregati, Athanaſium injuſte condemnatum eſſe pronunciant. Res ad Conſtantinum [1] refertur. jubet ex toto orbe apud Sardycam epiſcopos congregari: atque omne judicium, quo Athanaſius damnatus fuerat, retractari. Inter hæc Conſtantinus moritur: Synodus congregata jam Conſtantino [2] Imperatore, Athanaſium abſolvit: Marcellus quoque epiſcopatui redditur. Nam de Photino epiſcopo Syrmienſi non eſt reſciſſa ſententia, quia etiam noſtrorum judicio hæreticus probabatur. Et tamen hoc ipſum Marcellum gravabat, quia Photinus auditor ejus fuiſſe in adoleſcentia videbatur. Veruntamen ad Athanaſii abſolutionem etiam illud acceſſerat, quod Vrſacius & Valens, principes Arrianorum, cum poſt Synodum Sardicenſem viderentur à communione ſecreti, coram poſiti, à Iulio Roma-

Synodus Antiochena, anno CCCXLI, & anno CCCXLV. *Socrat. l. 3. c. 8. hiſt. Trip. Theod. l. 1 c. 30. hiſt. eccl.* *anno* CCCXLVIII. Orthodoxa Sardicenſis Synod. [1] *Id ratio temporis non fert. obiit. Conſt.* CCCXXXVII. *Sard. Syn. fuit Conſt.* CCC XLVII. [2] *factum ſub Conſtantio.* Conſtantius. *Socrat. l. 5. c. 8. Epiph. l. 3. tom.* 1. *contr. Phot.* Photinus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

næ urbis epiſcopo veniam popoſcerunt, quod innoxium condemnaſſent: meritoque eum ſententia concilii Sardicenſis abſolutum profeſſi ſunt. Interjecto deinde tempore Athanaſius, cum Marcellum parum ſanæ fidei eſſe penitus comperiſſet, à communione ſuſpendit. habuitque ille hanc verecundiam, ut tanti viri judicio notatus, ſponte concederet. Cæterum antea innocens, poſtea depravatus, videri poterat jam tum nocens fuiſſe, cum de eo fuerat judicatum. Nacti ergo Arriani iſtiuſmodi occaſionem, conſpirant penitus Sardicenſis Synodi decreta [3] ſubvertere. Etenim eis color quidam ſuppetere videbatur, quod tam injuſte fuiſſet pro Athanaſio judicatum, quam Marcellus fuerat abſolutus, qui nunc etiam Athanaſii judicio hæreticus eſſe probaretur. Namque Marcellus Sabellianæ hæreſis aſſertor extiterat: Photinus vero novam hæreſim jam ante protulerat, à Sabellio quidem in unione diſſentiens, ſed initium Chriſti ex Maria prædicabat. Igitur Arriani aſtuto conſilio miſcent innoxium criminoſis, damnationemque Photini & Marcelli & Athanaſii eadem ſententia comprehendunt: illud nimirum apud Imperatorum animos præſtruentes, ut non putarentur de Athanaſio perperam judicaſſe, qui de Marcello atque Photino vera ſenſiſſent. Veruntamen ea tempeſtate Arriani perfidiam ſuam occultabant, non auſi palam erroris ſui dogmata prædicare: catholicos ſe gerebant, nihil ſibi prius agendum rati, quam ut Athanaſium Eccleſia ſubmoverent, qui ſemper eis velut murus obſtiterat: quo remoto, reliquos in libidinem ſuam ceſſuros ſperabant. Sed pars Epiſcoporum quæ

[3] *ſc. in Synodo Syrmienſi Arrianorum.*

Photini error. *Epiph. l. 3. tom. 1 cont. Marcel.*

Cóſpiratio Arrianorum in Athanaſium.

quæ Arrium ſequebatur, damnationem Athanaſii cupitam accepit: pars coacti metu & factione, in ſtudia partium conceſſerant. pauci, quibus fides chara, & veritas potior erat, injuſtum judicium non receperunt: inter quos Paulinus, epiſcopus Treverorum, oblata ſibi epiſtola ita ſubſcripſiſſe traditur, ſe in Photini atque Marcelli damnationem præbere conſenſum, de Athanaſio non [4] probare. Tum vero Arriani, ubi doli [5] parum proceſſerant, vi agere decernunt. Nam quodlibet audere atque agere facile erat, regis [6] amicitia ſubnixis, quem ſibi pravis adulationibus devinxerant. Quinetiam ex conſenſione multorum inexpugnabiles erant. nam omnes fere duarum Pannoniarum Epiſcopi, multique Orientalium, ac tota Aſia in perfidia eorum conjuraverant. Sed principes mali iſtius habebantur, à Singiduno Vrſatius, Valens à Murſia, ab Heraclia Theodorus, Stephanus Antiochenus, Acatius à Cæſarea, Menophanes Epheſo, Georgius Laodicea, Narciſſus à [7] Neapoli. Hi ita Palatium occupaverant, ut nihil ſine eorum nutu ageret Imperator: obnoxius quidem omnibus, ſed præcipue Valenti deditus. Nam eo tempore, quo apud Morſam [8] contra Magnentium armis certatum, Conſtantius deſcendere in conſpectum pugnæ non auſus, in baſilica martyrum extra oppidum ſita, Valente tum ejus loci epiſcopo in ſolatium aſſumpto, diverſatus eſt. Cæterum Valens callide per ſuos diſpoſuerat, ut quis prælii fuiſſet eventus, primus cognoſceret: vel gratiam regis captans, ſi prior bonum nuncium detuliſſet: vel vitæ conſulens, ante capturus fugiendi ſpacium, ſi quid contra accidiſſet. Itaque paucis,

[4] præbere, Giſ.

[5] doli mali, Druſ.

[6] Conſtantii Arrianis addictiſſimi.

Principes Arrianorum.

Sozom. l. 5. hiſt. Tripar. cap. 14.

[7] Neronipoli, Sig.

[8] alias, Murſan.

Conſtantius Imperator, anno Chriſti CCCLIII.

cis, qui circa regem erant, metu trepidis, Imperatore anxio, primus nunciat hoſtes fugere. Cum ille indicem ipſum intromitti poſceret, Valens ut reverentiam ſui adderet, angelum ſibi fuiſſe nuncium reſpondit. Facilis ad credendum Imperator, palam poſtea dicere eſt ſolitus, ſe Valentis meritis, non virtute exercitus viciſſe. Ab hoc initio illecti principis, extulere animos Arriani, poteſtate regis uſuri, ubi autoritate ſua parum valuiſſent. Igitur cum ſententiam eorum, quam de Athanaſio dederant, noſtri non reciperent, edictum ab imperatore proponitur, ut qui in damnationem Athanaſii non ſubſcriberent, in exilium pellerentur. Cæterum à noſtris tum apud Arelatum ac Buteras oppida Galliarum, epiſcoporum concilia fuere. Petebatur, ut priuſquam in Athanaſium ſubſcribere cogerentur, de fide potius diſceptarent: nec tum demum de re cognoſcendum, cum de perſona judicium conſtitiſſet. Sed Valens, ſociique ejus, prius Athanaſii damnationem extorquere cupiebant, de fide certare non auſi. Ab hoc partium conflictu agitur in exilium Paulinus. Interea Mediolanum convenitur, ubi tum aderat Imperator. eadem illa contentio nihil invicem relaxabat. Tum Euſebius [9] Vercellenſium, & Lucifer, à [10] Caranalis Sardiniæ epiſcopi relegati. Cæterum Dionyſius Mediolanenſium ſacerdos, in Athanaſii damnationem ſe conſentire ſubſcripſit, dummodo de fide inter epiſcopos quæreretur. Sed Valens & Vrſatius, cæterique, metu plebis, quæ catholicam fidem egregio ſtudio conſervabat, non auſi piacula profiteri, intra Palatium congregantur. Illinc epiſtolam ſub Imperatoris nomine emittunt, omni

Conciliũ Arelatẽſe & Buterenſe Arrianum. Annus CCCLIV.

9 *Vercellenſis: & mox.*

10 *Caralenſis, Galeſ. Caralis, forte, Giſ.*

Soz. hiſt. Tripart. l. 5. c. 15. & 16. Rufin. hiſt. eccl. l. 10. cap. 20.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

omni pravitate refertam: eo nimirum conſilio, ut ſi ea æquis auribus populus recepiſſet, publica authoritate cupita proferrent. Sin aliter fuiſſet excepta, omnis invidia eſſet in rege, & ipſa venialis: quia etiam tum catechumenus, ſacramentum fidei merito videretur potuiſſe neſcire. Igitur lectam in Eccleſia epiſtolam, populus averſatur. Dionyſius, quia non eſſet aſſenſus, urbe pellitur: ſtatimque ejus in locum epiſcopus [11] ſubrogatur. Liberius quoque urbis Romæ, & Hilarius Pictavorum epiſcopus, dantur exilio. Rhodanium quoque, & [12] Doſanum antiſtitem (qui natura lenior, non tam ſuis viribus, quam Hilarii ſocietate non ceſſerat) Arrianis eadem conditio implicuit: cum tamen homines parati eſſent Athanaſium à communione ſuſpendere, modo ut de fide inter Epiſcopos quæreretur. Sed Arrianis optimum viſum, præſtantiſſimos viros à certamine ſubmovere. Ita pulſi in exilium, quos ſupra memoravimus, abhinc annos quinque & quadraginta, Arbitione & Lolliano conſulibus. Sed Liberius paulo poſt [13] urbi redditur, ob ſeditiones Romanas. Cæterum exules ſatis conſtat totius orbis ſtudiis celebratos, pecuniaſque eis in ſumptum affatim congeſtas, legationibus quoque eos plebis catholicæ ex omnibus fere provinciis frequentatos. Interea Arriani non occulte, ut antea, ſed palam ac publice hæreſis piacula prædicabant: quin etiam Synodum Nicænam pro ſe interpretantes, quam unius literæ adjectione corruperant, caliginem quandam injecerant veritati. Nam ubi ὁμοούσιον erat ſcriptum, quod unius eſt ſubſtantiæ: illi ὁμοιούσιον, quod eſt ſimilis ſubſtantiæ, ſcriptum eſſe dicebant: concedentes

Proſcriptio epiſcoporũ ab Arrianis. *Hiſt. tripar. l. 5. c. 17.*

[11] *ſcil. Auxentius epiſcopus, Sig.*

[12] *Hoſiũ, Sig Tholoſanum, Theod. Canterus.*

Annns Chriſti CCCLV.

[13] *Secundo exilii anno, exorato ab uxoribus Romanorum Conſtantio. Theodoretus l. 2. cap. 17.*

Annus CCCLVII.

Conc. Nicani depravatio.

tes ſimilitudinem, dum adimerent unitatem: quia multum ab unitate ſimilitudo diſtaret. ut, verbi gratia, pictura humani corporis eſſet homini ſimilis, nec tamen haberet hominis [14] veritatem. Sed quidam ex his ultra proceſſerant, Anomœouſiam, id eſt, diſſimilem ſubſtantiam confirmantes. Eoque his certaminibus proceſſum, ut iſtiuſmodi piaculis orbis terrarum implicaretur. Nam Italiam, Illyricum atque Orientem Valens & Vrſatius, cæterique quorum nomina edidimus, infecerant. Gallias noſtras Saturninus Arelatenſium epiſcopus, homo impotens & factioſus, premebat. Oſium quoque ab Hiſpania in eandem perfidiam conceſſiſſe, opinio fuit: quod eo mirum atque incredibile videtur, quia omni fere ætatis ſuæ tempore conſtantiſſimus noſtrarum partium, & Nicena Synodus auctore illo confecta habebatur: niſi fatiſcente ævo (etenim major centenario fuit, ut ſanctus Hilarius in epiſtolis refert) deliraverit. quibus rebus perturbato orbe terrarum, & morbo quodam Eccleſiis languentibus, ſegnior quidem, ſed non minus gravis cura Principem exercebat: quod licet Arriani, quibus favebat, ſuperiores viderentur, necdum tamen de fide inter Epiſcopos conveniret. Igitur apud Ariminum, urbem Italiæ, Synodum congregari jubet: idque Tauro præfecto imperat, ut collectos in unum non ante dimitteret, quam in unam fidem conſentirent: promiſſo eidem Conſulatu, ſi rem effectui tradidiſſet. Ita miſſis per Illyricum, Italiam, Aphricam, Hiſpanias, Galliaſque magiſtris officialibus, acciti [14] numerative quadringenti & aliquanto amplius Occidentales Epiſcopi, Ariminum convenere: quibus

[14] unitatem Sig.

Arrianorum anteſignani.

Socr. l. 5. c. 9. Trip. hiſt. Iſidor. de viris illuſtribus.

Ariminenſis Synod. anno CCCLIX.

Trip. hiſt. l. 5. c. 16.

[14] ita Galeſ. Prius erat, aut macti, quod tuetur Faber Semeſtr. l. 3. c. 12.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

quibus omnibus annonas & cellaria dare [15] Imperator præceperat. ſed id noſtris, id [16] eſt, Aquitanis, Gallis, ac Britannis indecens viſum: repudiatis fiſcalibus, propriis ſumptibus vivere maluerunt. Tres tantum ex Britannia, inopia proprii, publico uſi ſunt, cum oblatam à cæteris collationem reſpuiſſent: ſanctius putantes fiſcum gravare, quam ſingulos. Hoc ego Gavidium epiſcopum noſtrum, quaſi obtrectantem referre ſolitum audivi. ſed longe aliter ſenſerim: laudique attribuo epiſcopis, tam pauperes fuiſſe, ut nihil proprium haberent, neque ab aliis potius quam fiſco ſumerent, ubi neminem gravabant, ita [17] in utriuſque egregium exemplum. De reliquis nihil memoria dignum traditur. Sed redeo ad ordinem. Poſteaquam omneis, ut ſupra dictum, in unum collecti ſunt, fit partium ſeceſſio. Eccleſiam noſtri obtinent, Arriani [18] tam [19] Edentum de induſtria vacantem, orationis loco capiunt: ſed hi non amplius quam octoginta. Reliqui noſtrarum partium erant. Igitur frequentibus conciliis nihil actum, noſtris in fide manentibus, illis de perfidia non cedentibus. Ad poſtremum placuit, decem legatos mitti ad Imperatorem, ut quæ eſſent partium fides & ſententia, cognoſceret, ſciretque pacem cum hæreticis eſſe non poſſe. Idem Arriani faciunt, mittuntque numero pari legatos, qui adverſum noſtros coram Imperatore confligerent. ſed ex parte noſtrorum leguntur homines adoleſcentes, parum docti, & parum cauti. ab Arrianis autem miſſi, ſenes, callidi, & ingenio valentes, veterno perfidiæ imbuti, qui apud regem facile ſuperiores extiterunt. Sed noſtris mandatum,

[15] *dari, Sig.*
[16] *Gloſſema hominis imperiti, idem.*
Divitiæ epiſcoporum eo ſeculo.
[17] *vitæ, Sig. ita in utriſque, Fab.*
[18] *ædem tum, Giſ.*
[19] *alii, jam. alii, tamen.*
Hiſt. Trip. l. 5. c. 10.
Orthodoxa Synodus Seleuciana in Oriente anno eodem.
Socr. l. 5. cap. 34.
Trip hiſt.

ne,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ne quo modo cum Arrianis communionem inirent, omniaque integra Synodo reſervarent. Interim in Oriente exemplo Occidentalium, Imperator jubet cunctos fere Epiſcopos apud Seleuciam Iſauriæ oppidum congregari. Qua tempeſtate Hilarius, quartum jam exilii annum in Phrygia agens, inter reliquos epiſcopos, per vicarium ac præſidem data [20] vectionis copia, adeſſe compellitur: cum tamen nihil de eo ſpecialiter mandaſſet Imperator, judices tantum generalem juſſionem ſequuti, qua omnes epiſcopos ad concilium cogere jubebantur, hunc quoque inter reliquos [21] volentes [22] miſcere, ut ego conjicio: Dei nutu ita geſtum, ut vir divinarum rerum inſtructiſſimus, cum de fide diſceptandum erat, intereſſet. Is ubi Seleuciam venit, magno cum favore exceptus, omnium in ſe animos & ſtudia converterat. ac primum quæſitum ab eo, quæ eſſet Gallorum fides: quia tum Arrianis prava de nobis vulgantibus, ſuſpecti ab Orientalibus habebamur, trionymam ſolitarii Dei unionem ſecundum Sabellium credidiſſe. ſed expoſita fide ſua, juxta ea quæ Nicææ erant à patribus conſcripta, Occidentalibus perhibuit teſtimonium. Ita abſolutis omnium animis, intra conſcientiam communionis, nec non etiam in ſocietatem receptus, concilioque aſcitus eſt. Agi deinde cœptum: repertique pravæ hæreſis auctores, atque ab Eccleſiæ corpore avulſi. In eo numero fuere, Georgius ab Alexandria, Acatius, Eudoxius, Vranius, Leontius [23], Theodoſius, Evagrius, Theodulus. Sed confecta Synodo, decreta ad Imperatorem legatio, quæ geſta inſinuaret. damnati quoque ad regem profecti, ſatis freti ſociorum viri-

[20] id eſt, tuti itineris fide, ſive libello publico liberi itineris.

Annus Chriſti CCCLIX.

[21] volentem, Sig.

[22] miſcuere, Giſ. Socr.

Trip. hiſt. l. 5. c. 34. & ſeq.

[23] Leontinus, Galeſ.

viribus, & Principis ſocietate. Interea legatos Ariminenſis concilii ex parte noſtrorum compellit Imperator, uniri hæreticorum communioni: eiſdemque conſcriptam ab improbis fidem tradit, verbis fallentibus involutam, quæ Catholicam diſciplinam, perfidia latente, loqueretur. Namque Vſiæ verbum tanquam ambiguum, & temere à patribus uſurpatum, neque ex authoritate ſcripturarum profectum, ſub ſpecie falſæ rationis abolebat, ne unius cum patre ſubſtantiæ filius crederetur. Eadem fides ſimilem patri filium fatebatur. ſed interius aderat fraus parata, ut eſſet ſimilis, non eſſet æqualis. Ita dimiſſis legatis, præfecto mandatum, ut Synodum non ante laxaret, quam conſcriptæ fidei conſentire ſe omnes ſubſcriptionibus profiterentur. Ac, ſi qui pertinacius obſiſterent, dummodo is numerus intra quindecim eſſet, in exilium pellerentur. Sed regreſſis legatis, licet vim regiam deprecantibus, negata communio. Enimvero compertis quæ decreta erant, major rerum & conſiliorum perturbatio: dein paulatim plerique noſtrorum, partim imbecillitate ingenii, partim tædio peregrinationis evicti, dedere ſe adverſariis, jam poſt reditum legatorum ſuperioribus, & Eccleſiam noſtris inde detruſis obtinentibus, factaque ſemel inclinatione animorum, catervatim in partem alteram conceſſum: donec ad viginti uſque noſtrorum numerus imminutus eſt. Sed hi quanto pauciores, tanto validiores erant. conſtantiſſimuſque inter eos habebatur, noſter [24] Fægadius, & Servatio Tungrorum epiſcopus. hos, quia minis & terriculis non ceſſerant, Taurus precibus aggreditur, ac lachrymans obteſtatur, mitiora

Reditus ad Concilium Ariminenſe.

[24] *epiſcopus Aginenſis, quem alii Fœbadiũ appellãt, & melius.*

mitiora uti conſuleret. clauſos intra unam urbem epiſcopos jam ſeptimum menſem agere: injuria hyemis & inopia confectis, nullam ſpem reverſionis dari. quis tandem eſſet finis? ſequerentur plurium exemplum, auctoritatem ſaltem ex numero ſumerent. Etenim vero Fœgadius paratum ſe exilio, atque ad omne ſupplicium, in quod depoſceretur, profiteri: ſe ab Arrianis conceptam fidem non recepturum. Ita in hoc certamine aliquot dies tracti, ubi parum ad pacem [1] proficiebant, paulatim & ipſe infractior, ad extremum propoſita conditione evincitur. Namque Valens, & Vrſatius affirmantes, præſentem fidem Catholica ratione conceptam, ab Orientalibus Imperatore auctore prolatam, cum piaculo repudiari, [2] ut quis diſcordiarum finis foret, ſi quæ Orientalibus placuiſſet, Occidentalibus diſpliceret? Poſtremo ſi quid minus plene præſenti fide editum videretur, ipſi adderent, quæ addenda putarent: præbituros ſe, in his quæ eſſent adjecta, conſenſum. Favorabilis profeſſio pronis omnium animis excepta, nec ultra noſtri repugnare auſi, jam quoquo modo finem rebus imponere cupientes. Dein conceptæ à Fægadio & Servatione profeſſiones edi cœpere: in quîs primum damnatur Arrius, totaque ejus perfidia: cæterum [3] non etiam patri æqualis, & ſine initio, ſine tempore Dei filius pronunciatur. Tum Valens tanquam noſtros adjuvans, ſubjecit ſententiam, cui inerat occultus dolus: filium Dei non eſſe creaturam ſicut cæteras creaturas. fefellitque audientes fraus profeſſionis. Etenim his verbis, quibus ſimilis eſſe cæteris creaturis filius negabatur, creatura tamen, potior tantum cæteris, pronunciabatur.

[1] *proficiebat*, Sig.

[2] *ecquis*. Sig.

Arrianorum de Occidentalibus victoria.

[3] *lege, quod.*

tur. Ita neutra pars viciſſe ſe penitus, aut victam putare poterat: quia fides ipſa pro Arrianis, profeſſiones vero poſtea adjectæ pro noſtris erant: præter illam quam Valens ſubjunxerat, quæ tum non intellecta, ſero demum animadverſa eſt. Hoc vero modo concilium dimiſſum, bono initio, fœdo exitu eſt conſummatum. Igitur Arriani rebus nimium proſpere & ſecundum vota fluentibus, Conſtantinopolim ad Imperatorem concurrunt: ibi repertos Seleucienſis Synodi legatos, vi regia compellunt, exemplo Occidentalium, pravam illam fidem recipere. Plerique abnuentes injurioſa cuſtodia ac fame vexati, captivam conſcientiam dedere. Multi conſtantius retinentes, adempto Epiſcopatu in exilium detruſi, atque in eorum locum alii dati. Ita optimis ſacerdotibus aut metu territis, aut exilio deductis, perfidiæ paucorum cuncti conceſſerant. Aderat ibi tum Hilarius, à Seleucia legatos ſecutus, nullis certis de ſe mandatis operiens Imperatoris voluntatem, ſi forſitan redire ad exilium juberetur. Is ubi extremum fidei periculum animadvertit. Occidentalibus deceptis, Orientales per ſcelus vinci: tribus libellis publice datis audientiam regis popoſcit, ut de fide coram adverſariis diſceptaret. Id vero Arriani maximopere abnuere. Poſtremo quaſi diſcordiæ ſeminarium & perturbator Orientis, redire ad Gallias jubetur, abſque exilii indulgentia. Verum ubi permenſus eſt orbem pene terrarum, malo perfidiæ infectum, dubius animi, & magna curarum mole æſtuans, cum pleriſque videretur non ineundam cum his communionem, qui Ariminenſem Synodum recepiſſent, optimum factu arbitra-

Sozom. l. 5. c. 35. Trip. hiſt.

Ib. c. 36. & 37.

Orbis terrarum fere Arrianus, quod & deplorat Hieronymus.

bitratus, revocare cunctos ad emendationem & pœnitentiam frequentibus intra Gallias conciliis, atque omnibus fere epiſtolis de errore profitentibus, apud Ariminum geſta condemnant, & in ſtatum priſtinum Eccleſiarum fidem reformant. Reſiſtebat ſanis conſiliis Saturninus Arelatenſium epiſcopus, vir ſane peſſimus, & ingenio malo, pravoque. Verum etiam præter hæreſis infamiam, multis atque infandis criminibus convictus, Eccleſia ejectus eſt. Ita partium vires amiſſo duce infractæ. Paternus etiam à Petrocoris æque vecors, nec detrectans perfidiam profiteri, ſacerdotio pulſus, cæteris venia data. Illud apud omnes conſtitit, unius Hilarii beneficio Gallias noſtras piaculo hæreſis liberatas. Cæterum Lucifer tum Antiochiæ longe diverſa ſententia fuit. Nam in tantum eos qui Arimini fuerant condemnavit, ut ſe etiam ab eorum communione ſecreverit, qui eos ſub ſatisfactione vel pœnitentia recepiſſent. Id recte, an perperam conſtituerit, dicere non auſim. Paulinus & Rhodanius in Phrygia defuncti. Hilarius ſexto anno, poſtquam redierat, in patria obiit.

Hiſtor. Trip. cap. 14.

Lucifer, & ejus ſchiſma.

Nihil de his, quæ ſub Iuliano & Ioviniano, Valentiniano & Valente, acciderũt Eccleſiæ, commemorat.

Sequuntur tempora ætatis noſtræ gravia & periculoſa, quibus non uſitato malo pollutæ Eccleſiæ, & perturbata omnia. Namque cum primum infamis illa Gnoſticorum hæreſis intra Hiſpanias deprehenſa, ſuperſtitio exitiabilis arcanis occultata ſecretis. Origo iſtius mali, oriens ab Ægyptiis. Sed quibus ibi initiis coaluerit, haud facile eſt diſſerere. Primus eam intra Hiſpanias Marcus intulit, Ægypto profectus, Memphis [4] ortus. hujus auditores fuere, Agape quædam non ignobilis mulier, & rhetor

Gnoſticorum hæreſis, ſeu Priſcillianiſtarum.

[4] *Memphi, Gelaſ.*

Priſcillianus.

hetor Helpidius. Ab his Priſcillianus eſt inſtitutus, familia nobilis, prædives opibus, acer, inquies, facundus, multa lectione eruditus, diſſerendi ac diſputandi promptiſſimus. Fœlix profecto, ſi non pravo ſtudio corrupiſſet optimum ingenium; prorſus multa in eo animi & corporis bona cerneres. vigilare multum, famem ac ſitim ferre poterat, habendi minime cupidus, utendi parciſſimus. Sed idem vaniſſimus, & plus juſto inflatior profanarum rerum ſcientia: quin & magicas artes ab adoleſcentia eum exercuiſſe creditum eſt. Is ubi doctrinam exitiabilem aggreſſus eſt, multos nobilium, pluresque populares autoritate perſuadendi & arte blandiendi allicuit in ſocietatem. Ad hoc mulieres novarum rerum cupidæ, fluxa fide, & ad omnia curioſo ingenio, catervatim ad eum confluebant. Quippe humilitatis ſpeciem ore & habitu prætendens, honorem ſui & reverentiam cunctis injecerat. Iamque paulatim perfidiæ iſtius tabes, pleraque Hiſpaniæ pervaſerat: quin & nonnulli epiſcoporum depravati, inter quos Inſtantius & Salvianus, Priſcillianum non ſolum conſenſione, ſed ſub quadam etiam conjuratione ſuſceperant. Quo [5] Adyginus epiſcopus Cordubenſis ex vicino agens comperto, ad Idatium [6] emeritæ [7] ætatis ſacerdotem refert. Is vero ſine modo, & ultra quam oportuit, Inſtantium ſocioſque ejus laceſſens, facem quandam naſcenti incendio ſubdidit: ut exaſperaverit malos potius, quam compreſſerit. Igitur poſt multa inter eos, & digna memoratu certamina, apud Cæſar-auguſtam Synodus congregatur: cui tum etiam Aquitani Epiſcopi interfuere. Verum hæretici committere ſe judicio non auſi, in abſentes

Leo Papa ep. 93. ad Tur.

[5] *Hyginus, Sig.*
[6] *Emerita.*
[7] *civitatis, Sig.*

Synodus Cæſar-auguſtana.

ſentes tum lata ſententia, damnatique Inſtantius & Salvianus [8] epiſcopus, Helpedius & Priſcillianus laici. Additum etiam, ut ſi quis damnatos in communionem recepiſſet, ſciret in ſe eandem ſententiam promendam. Atque id Ithacio Soſſubenſi epiſcopo negocium datum, ut decretum Epiſcoporum in omnium notitiam deferret, maximeque Iginum [9] extra communionem faceret: qui cum primus omnium inſectari palam hæreticos cœpiſſet, poſtea turpiter depravatus, in communionem eos recepiſſet. Interim Inſtantius & Salvianus damnati judicio ſacerdotum, Priſcillianum etiam laicum, ſed principem malorum omnium, una ſecum Cæſarauguſtana Synodo notatum, ad confirmandas vires ſuas Epiſcopum in Labinenſi [10] oppido conſtituunt: rati nimirum, ſi hominem acrem & callidum ſacerdotali auctoritate armaſſent, tutiores fore ſeſe. Tum vero Idacius atque Ithacius acrius inſtare, arbitrantes poſſe inter initia malum comprimi: ſed parum ſanis conſiliis, ſeculares judices adeunt, ut eorum decretis atque executionibus hæretici urbibus pellerentur. Igitur poſt multa & fœda Idacio ſupplicante, elicitur à Gratiano tum Imperatore reſcriptum, quo univerſi hæretici excedere non Eccleſiis tantum aut urbibus, ſed extra omnes terras propelli jubebantur. Quo comperto, Gnoſtici diffiſi rebus ſuis, non auſi judicio certare, ſponte ceſſere, qui Epiſcopi videbantur: cæteros metus diſperſit. At tum Inſtantius, Salvianus & Priſcillianus Romam profecti, ut apud Damaſum urbis ea tempeſtate epiſcopum objecta purgarent. Sed iter eis præter interiorem Aquitaniam fuit: ubi tum ab imperitis magnifice ſuſcepti, ſparſere perfidiæ

[8] *Epiſcopi, forte,*

[9] *Hyginũ, forte.*

[10] *Abulenſi, leg.*

Gratianus Imp.

liæ ſemina. maximeque Eluſanam [11] plebem, ſane tum bonam & religioni ſtudentem, pravis prædicationibus pervertere. à Burdigala per Delphinum repulſi, tamen in agro Euchrociæ aliquantiſper morati, infecere nonnullos ſuis erroribus. Inde iter cœptum ingreſſi, turpi ſane pudibundoque comitatu, cum uxoribus atque alienis etiam fœminis, in quîs erat [12] Euchrocia, ac filia ejus Procula: de qua fuit in ſermone hominum, Priſcilliani ſtupro gravidam, partum ſibi graminibus abegiſſe. Hi ubi Romam pervenere, Damaſo ſe purgare cupientes, ne in conſpectum quidem ejus admiſſi ſunt. Regreſſi Mediolanum, æque adverſantem ſibi Ambroſium repererunt. Tum vertere conſilia, ut quia duobus Epiſcopis, quorum ea tempeſtate ſumma authoritas erat, non illuſerant, largiendo & ambiendo ab Imperatore cupita extorquerent. ita corrupto Macedonio, cum [13] Magiſtro officiorum, reſcriptum eliciunt, quo calcatis quæ prius decreta erant, reſtitui Eccleſiis jubebantur. Hoc freti Inſtantius & Priſcillianus, repetivere Hiſpanias. Nam Salvianus in urbe obierat: ac tum ſine ullo certamine Eccleſias, quibus præfuerant, recepere. Verum Trachio [14] ad reſiſtendum non animus, ſed facultas defuit: quia hæretici corrupto Volventio proconſule, vires ſuas confirmaverant. Quinetiam Ithacius, ab his quaſi perturbator Eccleſiarum reus poſtulatus, juſſuſque per atrocem executionem deduci, trepidus profugit ad Gallias: ibi Gregorium præfectum adiit. Qui compertis quæ geſta erant, rapi ad ſe turbarum authores jubet, ac de omnibus ad Imperatorem refert, ut hæreticis viam ambiendi præcluderet. Sed id fruſtra fuit: quia per libidinem

[11] *Eluſo in finibus Nitiobrigum urbs: unde Eluſanus.*

[12] *uxor Delphidij rhetoris.*

[13] *tum, forte.*

[14] *Ithacio, forte.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

bidinem & potentiam paucorum, cuncta ibi venalia erant. Igitur hæretici ſuis artibus grandi pecunia Macedonio data, obtinent, ut Imperiali autoritate præfecto erepta cognitio, Hiſpaniarum vicario [15]. Nam jam proconſulem habere deſierant: miſſique à Magiſtro officiales, qui Ithacium tum in Treveris agentem ad Hiſpanias retraherent. Quos ille callide fruſtratur: ac poſtea per Pritannium epiſcopum defeſſus, illuſit. Iam rumor inceſſerat Clementem Maximum intra Britannias ſumpſiſſe imperium, ac brevi in Gallias erupturum. Ita tum Ithacius ſtatuit, licet rebus dubiis, novi Imperatoris adventum expectare: interim ſibi nihil agitandum. Igitur ubi Maximus oppidum Treverorum victor ingreſſus eſt, ingerit preces plenas in Priſcillianum ac ſocios ejus invidiæ atque criminum. Quibus permotus Imperator, datis ad præfectum Galliarum atque ad vicarium Hiſpaniarum literis, omnes omnino quos labes illa involverat, deduci ad Synodum Burdegalenſem jubet. Ita deducti Inſtantius & Priſcillianus: quorum Inſtantius prior juſſus cauſam dicere, poſtquam ſe parum expurgabat, indignus eſſe epiſcopatu pronunciatus eſt. Priſcillianus vero, ne ab epiſcopis audiretur, ad Principem provocavit. permiſſumque id noſtrorum inconſtantia, quia aut ſententiam in refragantem ferre debuerant, aut ſibi ipſi ſuſpecti habebantur, aliis epiſtolis audientiam reſervare, non cauſam Imperatori de tam manifeſtis criminibus permittere. Ita omnes, quos cauſa involverat, ad regem deducti. Secuti etiam accuſatores, Idacius & Ithacius epiſcopi: quorum ſtudium in expugnandis hæreticis non reprehenderem, ſi non ſtudio vincendi plus

[15] *Deeſt aliquid.*

Maximus Imperator Galliarum.

Synodus Burdegalenſis adverſus Priſcil.

plus quam oportuit certaſſent. Ac mea quidem ſententia eſt, mihi tam reos quam accuſatores diſplicere. Certe Ithacium nihil penſi, nihil ſancti habuiſſe definio. Fuit enim audax, loquax, impudens, ſumptuoſus, ventri & gulæ plurimum impertiens. Hic ſtultitiæ eo uſque proceſſerat, ut omnes etiam ſanctos viros, quibus aut ſtudium inerat lectionis, aut propoſitum erat certare jejuniis, tanquam Priſcilliani ſocios aut diſcipulos, in crimen arceſſeret. Auſus etiam miſer eſt, ea tempeſtate Martino epiſcopo [16], viro plane Apoſtolis conferendo, palam objectare hæreſis infamiam. Namque cum Martinus apud Treveros conſtitutus, non deſinebat increpare Ithacium, ut ab accuſatione deſiſteret: Maximum orare, ut ſanguine infœlicium abſtineret: ſatis ſuperque ſufficere, ut Epiſcopali ſententia hæretici judicati Eccleſiis pellerentur: novum eſſe & inauditum nefas, ut cauſam Eccleſiæ judex ſæculi judicaret. Denique quoad uſque Martinus Treveris fuit, dilata cognitio eſt. & mox diſceſſurus, egregia authoritate à Maximo elicuit ſponſionem, nihil cruentum in reos conſtituendum. Sed poſtea Imperator per Magnum & Rufum epiſcopos depravatus, & à mitioribus conſiliis deflexus, cauſam præfecto Euodio permiſit, viro acri, & ſevero. Qui Priſcillianum gemino judicio auditum, convictumque maleficii, nec diffitentem obſcœnis ſe ſtuduiſſe doctrinis, nocturnos etiam turpium fœminarum egiſſe conventus, nudumque orare ſolitum, nocentem pronunciavit, redegitque in cuſtodiam, donec ad principem referret. Geſtis ad Palatium delatis, cenſuit Imperator, Priſcillianum ſociosque ejus capitis damnari oportere. Cæterum

Ithacius accuſator.

16 Turonenſi. Videſis in vita Martini cap. 7. & Dial. 3. ſegm. 15.

rum Ithacius videns, quam invidioſum ſibi apud Epiſcopos foret, ſi accuſato etiam poſtremis rerum capitalium judiciis aſtitiſſet (etenim iterari judicium neceſſe erat) ſubtrahit ſe cognitioni, fruſtra callido jam ſcelere perfecto.

Hæretici à Maximo capitis damnati.

At tum per Maximum accuſator apponitur patricius quidam, fiſci patronus. Ita eo inſiſtente, Priſcillianus capitis damnatus eſt, unaque cum eo Fœliciſſimus & Armenius, qui nuper à Catholicis, clerici Priſcillianum ſecuti, deſciverant Latronianus [17] quoque, & Euchrocia, gladio perempti. Inſtantius, quem ſuperius ab epiſcopis damnatum diximus, in Sylinam inſulam, quæ ultra Britanniam ſita eſt, deportatus. Itum deinde in reliquos ſequentibus judiciis, damnatique Aſarinus & Aurelius diaconus gladio. Tyberianus, ademptis bonis, in Sylinam inſulam datus. Tertullus, Potamius, & Iohannes, tanquam viliores perſonæ, & digni miſericordia, quia ante quæſtionem ſe ac ſocios prodidiſſent, temporario exilio intra Gallias relegati. Hoc fere modo homines luce indigniſſimi, peſſimo exemplo necati, aut exiliis mulctati: quod initio jure judiciorum & egregio [18] publico defenſum, poſtea Ithacius in jurgiis ſolitus, ad poſtremum convictus, in eos retorquebat, quorum id mandato & conſiliis effecerat, ſolus tamen omnium epiſcopatu detruſus Nardacius, licet minus nocens, ſponte ſe epiſcopatu abdicaverat. Sapienter id, & verecunde, niſi poſtea amiſſum locum repetere tentaſſet. Cæterum Priſcilliano occiſo, non ſolum non repreſſa eſt hæreſis, quæ illo authore proruperat, ſed confirmata, latius propagata eſt. namque ſectatores ejus, qui eum prius ut ſanctum honoraverant, poſtea ut mar-

tyrem

[17] *Matronianus, leg. ex Hieron. de viris illuſtr.*

Annus Chriſti CCCLXXXVII.

[18] *i. bono & emolumento publico. Tacitus ita locutus eſt Annal. 3. Vide Semeſtr. Fabri l. 20. c. 12*

tyrem colere cœperunt. Peremptorum corpora ad Hiſpanias relata, magniſque obſequiis celebrata eorum funera. Quin & jurare per Priſcillianum ſumma religio putabatur, ac inter noſtros perpetuum diſcordiarum bellum exarſerat: quod jam per quindecim annos fœdis diſſenſionibus agitatum, nullo modo ſopiri poterat. Et nunc, cum maxime diſcordiis Epiſcoporum turbari aut miſceri omnia cernerentur, cunctaque per eos odio aut gratia, metu, inconſtantia, invidia, factione, libidine, avaritia, arrogantia, [19] deſidia, eſſent depravata: [19] *ſomno, deſidia. Pariſ.* poſtremo plures adverſum paucos bene conſulentes, inſanis conſiliis & pertinacibus ſtudiis certabant: inter hæc plebs Dei, & optimus quiſque probro atque ludibrio habebatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

SACRÆ HIST. SVLPICI CONTINVATIO EX SLEYDANO De *quatuor ſummis imperiis uſque ad Carolum V perducta.*

QVoniam Hiſtoria à Sulpicio in Gratianum obiter deducta; idcirco nonnihil altius, ſcilicet à morte Conſtantini, eam repetemus.

Conſtantinus, Conſtantius, Cõſtans.

Tres reliquit ille filios, Conſtantinum, Conſtantium, Conſtantem: hos inter diviſum fuit imperii corpus: Conſtantino pars obtigit Alpium, Gallia, Hiſpania, Britannia, Orcades, Hybernia, Thyle: Conſtanti, Italia, Aphrica, cum Inſulis, Illyricum, Macedonia, Achaia, Peloponneſus, Græcia: Conſtantio Aſia & Thracia.

Conſtantinus ea diviſione non contentus, bellum intulit fratri Conſtanti: jamque pervenerat Aquileiam: ibi congreſſus cum copiis Conſtantis, amiſſo exercitu, confoditur.

Conſtans qui interea cum Getis & Sarmatis in Dacia belligerabat, poſt eam victoriam, de qua diximus, in Italiam venit, & ſuperatis Alpibus in Galliam penetravit, & biennio ditionem omnem mortui fratris obtinuit: ſed paulo poſt inſidiis & fraude Magnentii fuit interfectus.

Hunc

Hunc Magnentium milites antea deliniti ac præmiis allecti, ſalutaverunt imperatorem. Magnentius.

Ea re cognita, Conſtantius, ex tribus fratribus adhuc ſuperſtes, relicto per Aſiam legato patruele & ſororio ſuo Gallo, magnis cum copiis in Italiam, ac inde in Galliam accedit, & hoſtem ingenti prælio vincit. Elapſus autem Magnentius, de pace legatos mittit, ſed rejectus à Victore, denuo præliatur, & infeliciter quidem: itaque Lugdunum fugiens, cum ſuos etiam comites inſidiari ſibi videret, nec, quo ſe reciperet, haberet, mortem ſibi conſcivit ipſe.

Conſtantius deinde, Gallum patruelem, legatum ſuum per Aſiam, ut dictum eſt, abutentem imperio ac poteſtate, cum alia ratione ſanare non poſſet, interfici mandat: poſt in Aſiam redit, perfecturus bellum Perſicum, quod propter factionem Magnentii, ut ſupra diximus, intermiſerat.

Et quoniam ſub hoc ipſum tempus, Germani facta impreſſione, Galliam vaſtabant, alterum ſuum patruelem, Iulianum, Galli fratrem, adoptavit, & Galliæ tutelam illi commiſit. Iulianus. Ann. CCC. LXIII.

Iulianus feliciter adminiſtrata re, multiſque præliis victor, hoſtem trans Rhenum expulit, complures cœpit, ac Romanos milites captivos liberavit, & ad Argentoratum hoſtilem exercitum fere totum concidit, ideoque ſalutatus eſt ab exercitu non modo Cæſar, verum etiam Auguſtus, & diademate ornatus, licet invitus, ut præ ſe ferebat. Nam literis ad Conſtantium datis, invidiam facti conabatur à ſe derivare: ſed Conſtantinus ea re plurimum offenſus, omiſſo Perſico bello, viciniſque populis liberaliter & amice compellatis, ut in fide

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

perſiſterent, iter ingreſſus eſt, ut Iulianum ad officium reduceret: ſed in itinere, cum adhuc eſſet in Aſia, febri correptus, vitam finiit, Iuliano prius conſtituto ſucceſſore.

Regnante Iuliano populi Romani hoſtes intra ſuos fines ſe continebant, nec ullus erat uſpiam motus.

Ipſe contra Perſas profectus, & Aſſyriam populatus, exercitu hoſtili profligato, Cteſiphontem uſque pervenit: tandem reducturus copias, à tergo invaditur ab hoſte: cumque medius verſaretur inter ſuos milites, accepto vulnere, paulo poſt exceſſit è vita, Chriſtiani nominis hoſtis.

Iovinianus. Ann.cccLXIII.

Milites, amiſſo duce, cum in magnis verſarentur anguſtiis, Cæſarem faciunt Iovinianum.

Erat tum Epiſcopus Romanus Iulius, ejus nominis primus, cujus exſtant epiſtolæ ad Epiſcopos Orientales, in quibus non ſemel inculcat, ſibi ſoli, qui ſit primæ ſedis, ut ait, præſul, ſingulari quodam privilegio & ex præſcripto divino, jus competere convocandi Synodos generales.

Mirum autem videri poſſit, qua fronte iſtud ſcribat, aut alii jactent, quum & ante ipſum Conſtantinus Nicenum, & poſt ipſum annis omnino centum, Martianus Imperator Chalcedonenſe coëgerit concilium. Ad ſe quoque ſolum, ejus urbis antiſtitem, pertinere dicit, ut de cauſis Epiſcoporum, & id genus aliis gravioribus negotiis cognoſcat.

Hanc ejus arrogantiam Epiſcopi illi ferre non poterant, & Antiochiæ congregati, maſcule reſpondent, ſententiam ab ſe latam retractari ab ipſo non oportere, quod eundem digni-
tatis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

tatis gradum obtineant, quem ipſe: nam inde à ſuis finibus, Chriſti doctrinam, Apoſtolorum opera & miniſterio, Romam perveniſſe tandem: quod ſi pergat, & nova decreta faciat, non ſe parituros, & nihil ſibi fore commune cum ipſo; conſiliumque capturos eſſe, quemadmodum res ipſa poſtulabit.

In alia quoque Synodo ejus urbis, multo frequentiori, quam prius habita fuit, inter alia ſtatuunt, quod ſit Epiſcopi, quod officium Metropolitani, ſi quando graviores cauſæ diſceptentur. Nam ſi diſſentiant Epiſcopi, jubent, ut Metropolitanus è finitima provincia quoſdam adhibeat judices, litemque definiat: ſin autem epiſcopus aliquis de communi ſententia reliquorum Epiſcoporum ſit condemnatus ob crimen, firmum eſſe mandant judicium, neque retractandum ab alio. Decernunt etiam, ut bona ſacra diſpenſet fideliter, & elargiatur Epiſcopus in uſum pauperum, & ipſe quoque, ſi ſit opus, deſumat ex illis, quod erit neceſſarium ad tolerandam vitam, quum Paulus dicat, victu & amictu nos oportere eſſe contentos: quod ſi forſan in ſua, ſuorumque privata commoda facultates illas avertat Epiſcopus, & ſuis propinquis eorum adminiſtrationem committat, ſynodo coërcendum eſſe dicunt.

Iovinianus, imminente hoſte, pacem demum fecit, ignominioſam Reipublicæ: nam provincias illas quinque trans Tigrim, occupatas à Galerio, ſicut antea diximus, ac ſimul Meſopotamiæ partem reddidit: deinde pactus fuit, populum Romanum non eſſe laturum opem Armeniæ regi, ſocio & amico. Progreſſus cum exercitu, ut domum rediret, in finibus Bithyniæ mortuus eſt.

Anno CCCLXIV. Valentinianus. Valens.

Ilico Cæſarem fecit exercitus Valentinianū; qui deinde, poſtquam Conſtantinopolim venit, imperii collegam ſibi ſumſit fratrem ſuum Valentem, eique regiones illas commendans, profectus in Germanos, Saxones Oceano vicinos, domuit.

In Galliam poſtquam venit, ira concitatus periiſſe fertur.

Erat per id tempus in Aſia frater ipſius Valens, alter Cæſar, ut Parthos, Armeniam vaſtantes, & Perſarum regem rupto fœdere belligerantem, coërceret: ſed cum Huni, ſive Tartari & Scythæ, Pannoniam, Epirum, & Theſſaliam vaſtarent, in Europam rediit, & commiſſo prælio victus, ac in fuga vulneratus, inque tugurium quoddam delatus, immiſſo ab hoſtibus igne, conflagravit.

l. 26. de Decurionibus. Vide Aug. de civit. Dei l. 18. c. 52. & ibi Vivē.

Valentiniani Cæſaris atque Valentis edictum exſtat, quo mandatur, ut qui monaſticam vitam ſectantur, atque ſolitudinem, eaque ratione militiam & onera publica defugiunt, extrahantur è ſuis latibulis, & aut patriæ ſerviant, aut omnibus aliis commoditatibus careant, quæ poſt conferantur in eos, qui laborem & periculum pro Republica ſuſtinent.

Hoſtes deinde, circumſeſſa Conſtantinopoli, quum donis atque pecuniis eſſent ab Imperatore placati, diſceſſerunt.

Valentinianus Cæſar, pacata Saxonia, filium ſuum Gratianum cooptarat collegam.

Gratianus. Anno CCCLXVII

Cum ergo tam pater, quam patruus Valens mortem obiiſſent, Gratianus utrique ſuccedit, quumque variis turbarum fluctibus agitaretur Reſpublica, Theodoſium belli ducem inſignem allegit, & ad ſolem orientem miſit.

Is

Is ad Conſtantinopolim Hunos fudit, atque Gothos Thraciæ finibus ejecit.

Gratianus deinde à quodam ſuo belli duce, Maximo, affectante Imperium, per inſidias fuit in Galliis interfectus.

Præceptorem habuit in literis Auſonium Burdegalenſem, cujus exſtant poëmata quædam, eumque tandem ad conſularem dignitatem Romæ perduxit.

Eodem prope fato, filius ejus Valentinianus occubuit etiam, ſumma fraude ſui familiaris Arbogaſti. *De hoc legitur oratio funebris Ambroſii epiſcopi Mediolanenſis.*

Sed non tulerunt impune percuſſores: nam cæſi poſtea fuerunt uterque à Theodoſio Cæſare, & Maximus quidem captus Aquileiæ fuit interfectus, alter vero mortem ſibi conſcivit ipſe.

Deletis ergo tyrannis, Theodoſius rerum potitus, Imperii ſocios conſtituit filios, Honorium & Arcadium: & quoniam ætate juniores erant, duces, ac velut moderatores illis attribuit, Arcadio Ruffinum, Honorio Stiliconem, neque multo poſt vitam finiit. Theodoſius. Ann. CCC LXXIX.

Ipſo jubente, Conſtantinopoli fuit habita Synodus, damnatumque in ea Macedonii dogma, divinitatem Spiritui ſancto derogantis.

Qui fuerunt ibi patres, ad centum quinquaginta, ſicut traditur, inſtituerunt Epiſcopos, tum ibi, tum Antiochiæ, quam vocant ſeniorum & vete Catholicam Eccleſiam, tum Hieroſolymæ, quam Eccleſiarum omnium matrem eſſe dicunt: & hæc quidem acta ſua perſcribunt ad Damaſum Epiſcopum Romanum, qui conatus fuerat eos evocare Romam.

Damaſo fuit familiaris Hieronymus, quum *In epiſt. ad Eva-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

grium operum Hieronymi. eſſet juvenis. Ejus eſt dictum illud memorabile, Vbicunque Epiſcopus fuerit, ſive Romæ, ſive Eugubii, ſive Conſtantinopoli, ſive Rhegii, ſive Alexandriæ, ejuſdem meriti eſt atque ſacerdotium.

Theodoſius magna fuiſſe pietate fertur; & ab Epiſcopo Mediolanenſi Ambroſio reprehenſus, adituq; templi prohibitus, patienter tulit.

Arcadius. Honorius. Anno CCCXCV. Arcadius ad orientem ſolem Conſtantinopoli præerat: Honorius autem Romæ: ſed Ruffinus, ut imperium ad ſe transferret, Gothorum regem clam hortabatur, ut Arcadio bellum faceret: intellecta perfidia, Ruffinus à militibus trucidatur.

Arcadium Cæſarem Innocentius ejus nominis primus, Epiſcopus Romanus, excommunicavit, quod conſenſerat, ut Ioannes Chryſoſtomus ab Eccleſia ſua pelleretur, ſicut in Iure Pontificio refertur.

Floruit tunc etiam Auguſtinus, Hipponenſis Epiſcopus, qui concilio Catthaginenſi tertio interfuit & quarto: ubi decretum inter alia fuit: Vt Epiſcopus non longe ab Eccleſia ſuum haberet hoſpitiolum. Item, ut vilem ſuppellectilem & menſam, & victum pauperem haberet, & fide vitæque integritate ſibi pararet authoritatem. Vt rebus Eccleſiæ, tanquam commendatis, non tanquam propriis utatur.

Epiſt. 10. *Innocent.* Auguſtino quoque ſcripſit Innocentius primus, & Aurelio Catthaginenſi Epiſcopo, & cohortatus ad mutuas precationes, germanos vocat & conſacerdotes.

Ab Innocentio fuit Sozimus, qui patrum & antiquitatis decreta laudans, ne Romanæ quidem ſedi, ſicut vocant, licere dicit, ut in iis aliquid mutet, aut contra ſtatuat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Morem quoque ſui temporis inſectatur & corrigit, quod plerique nullis imbuti literis ad ſacerdotalem ordinem aſpirabant.

Sozimum excepit Bonifacius primus. Erat tunc Carthagine concilium ſextum, valde frequens, cui & Auguſtinus interfuit. Eo miſſis legatis, Bonifacius oſtendit, Synodum Nicenam ſedi Romanæ tribuiſſe jus illud, ut ad ipſam ex omnibus provinciis undique provocaretur: petit igitur à patribus, ut hoc ipſi quoque ſanciant & confirment. Reſpondent, nihil ejuſmodi fuiſſe Niceæ decretum, quod quidem ipſi ſciant; veruntamen ut certo res inveſtigari poſſet atque ſciri, placuit, ab Alexandrina & Conſtantinopolitana Eccleſia petendum eſſe verum ejus Synodi exemplar. Eo tandem allato, deprehenſum eſt, plane contrarium fuiſſe ſtatutum, hoc videlicet, ut de ſuis cauſis quæque provincia cognoſceret, & ab Epiſcopis ad Synodum provinciæ, vel etiam ad Oecumenicum, ut vocant, concilium provocaretur.

Erat tum Alexandrinus Epiſcopus, Cyrillus. Antequam exemplar veniret, mortuus erat Bonifacius: cumque ſucceſſor ejus Celeſtinus idem urgeret, reſponſum tulit juxta formam decreti.

Mortuo Arcadio ſucceſſit filius Theodoſius II, quo regnante, & jubente, Epheſina fuit habita Synodus; in eaque damnatus Neſtorius, qui Chriſtum, natum eſſe Deum ex Maria virgine, negabat. Auguſtinus tunc è vita diſceſſit.

Theodoſius ſecundus. Anno CCCCVIII.

Ab altera parte Stilico, tutor Honorii, perfidioſe rem etiam egit, uti Ruffinus. Et cum in Gallia domicilium ſedemque Gothis tribuiſ-

ſet: commovit illos, ut in Italiam ingreſſi, duce Alarico Romam caperent, quod fuit anno conditæ urbis MCLXII, poſt Chriſtum vero natum CCCCXII.

Romæ paucis diebus Gothi commorati, cum Rhegium veniſſent populabundi, ac in Siciliam trajicerent, naufragium fecerunt, extincto etiam rege.

Cum deinde multa Stilico nequiter faceret, & inſidioſe, quo ſuum ad filium Eucherium Imperii ſummam transferret, intellecta fraude captus, & Honorii juſſu fuit interfectus.

Alarico rege mortuo, Gothi regem ſibi ſumſerunt Adolphum, ejus propinquum, eoque duce Romam redeunt, & quod reliquum erat abſumunt.

Eo interfecto, regnavit Genſericus, & hoc ſublato, Wallis; cum quo Conſtantinus, Honorii per Gallias legatus, & ſororius, ac deinde imperii ſocius, amicitiam & fœdus iniit, conceſſa illi Aquitania, Galliæ parte, quam inhabitaret.

Vexabant tum Britanniam Scoti & Picti, verum auxiliis, ab Honorio Cæſare miſſis, profligati fuerunt. Per Hiſpaniam quoque Wandali & Alani, Genſerico duce, graſſabantur.

Anno CCCCXXV. Valentinianus III.

Honorio tandem Romæ mortuo ſucceſſit, ad occidentem ſolem atque Romæ, Valentinianus, ſororis filius: cum interim Theodoſius Arcadii filius, ut ſupra diximus, alteram mundi plagam Conſtantinopoli gubernaret.

Ad hoc tempus Wandali & Alani diſſidiis & factionibus Romanorum ducum, qui per Aphricam erant, invitati, penetrarunt ex Hiſpaniis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ſpaniis in Aphricam, ferroque regionem atque flamma vaſtabant. Ab ea clade pars quædam Aphricæ fuit illis ad habitandum attributa.

Gothi, qui Galliam Aquitaniam incolebant, Honorii Cæſaris voluntate atque permiſſu, ut paulo ante diximus, non contenti ſuis finibus, vim & injuriam inferebant vicinis, & Narbonem obſidione fatigabant: ſed miſſus eo cum copiis Litorius, oppidum obſidione liberavit, annonam intulit, & commiſſo prælio feliciter primo pugnabat, poſt autem toto fere exercitu deleto, captus eſt: tantaque fuit ea clades, ut populus Romanus pacem orare cogeretur.

Wandalorum etiam rex Genſericus, pace violata, quam cum Romanis in Aphrica fecerat, ut antea diximus, Carthaginem ex improviſo capit, ac multa crudeliter ibi facit: quæ quidem civitas per annos quingentos octoginta quinque populi Romani tum fuerat.

Occupata Carthagine, in Siciliam trajicit, magniſque cladibus eam afficit. Tum demum inſtructa claſſe Theodoſius Imperator bellum in Wandalos movebat: ſed cum eodem tempore Huni Thraciam & Illyricum vaſtarent, exercitus è Sicilia fuit ad ea loca propugnanda revocatus.

Faciebant tunc denuo impreſſionem in Britanniam Picti, atque Scoti: cumque de Romanorum auxiliis Britanni deſperarent, ab Anglis, populo Saxoniæ, opem petunt: Sed hi pulchritudine regionis allecti, quum paulatim majoribus copiis eo adnavigaſſent, maximam Inſulæ partem ſuæ ditionis fecerunt, Britannis oppreſſis.

Non multo poſt Conſtantinopoli mortuus

eſt

eſt Theodoſius II. Eo regnante ſolis deliquium fuiſſe traditur, & apparuiſſe cometa, inde ab Idibus fere Iuliis ad menſem uſque Septembrem.

Anno CCCCL. Martianus.

Theodoſio ad orientem ſolem ſucceſſit Martianus. De Genſerico, Wandalorum rege, ſupra diximus: cum eo pacem fecit Valentinianus, diviſa inter ipſos Aphrica.

Circiter hoc tempus Attila, rex Hunorum, qui Dacia & Pannonia occupata, vicinas regiones, Macedoniam, Myſiam, Thraciam crudeliſſime vaſtabat, ad occupandam Imperii Romani partem, quæ eſt ad occidentem ſolem, animum adjecit. Et quoniam ejus belli ſummam fore difficultatem videbat, ſiquidem Gothi, qui tum pacem cum Romanis colebant, ut ſupra dictum eſt, auxilia Romanis ferrent: idcirco miſſis legatis amicitiam eorum atque fœdus expetebat: verum Aëtius Valentiniani Cæſaris legatus huic rei prævertit: & cum Theodorico Gothorum rege, firmato fœdere, totum ſe comparabat ad bellum.

Attila nihilo ſecius progreditur: fit prælium longe maximum in campis Catalaunicis, quæ quidem Galliæ pars, propter ingentem planiciem, hodie vocatur Campania.

Cecidiſſe in eo prælio feruntur CLXXX hominum millia: in his etiam Gothorum rex Theodoricus occubuit.

Victus autem Attila, ſeipſum interficere cogitabat, ne vivus in poteſtatem hoſtis veniret: ſed cum Theodorici regis filius, Aëtii ducis conſilium ſecutus, cum ſuis copiis domum rediret, ut mortuo parenti ſuccederet, Attila colligendi ſui ſpacium adeptus, in Pannoniam redit, & novis collectis copiis, iræ plenus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

plenus, Italiam ingreditur: Aquileiam urbem obſidione diuturna fatigatam demum expugnat, diripit, incendit: inde Concordiam, Patavium, Vicentiam, Veronam, Brixiam, Bergomum, Mediolanum, & Papiam capit: poſtea graſſatus per Flaminiam, caſtra tandem facit ad Mincii confluentem atque Padi. Quo quidem in loco, quum deliberaret, an Romam iturus eſſet cum exercitu, Leo venit ad ipſum, urbis Romæ Epiſcopus, ejus nominis primus, idque perfecit, ut mutata voluntate, non ſolum non Romam peteret, verum etiam Italia omni relicta, rediret in Pannoniam, ubi non multo poſt vitam finiit.

Hic eſt Leo ille, cujus exſtant epiſtolæ complures ad Theodoſium II, & Martianum Imperatorem, in quibus partim excuſat, quamobrem ad concilia venire non poſſit ab illis indicta, & deprecatur ne moleſte ferant, quod legatos eo mittat: partim etiam orat, ut in Italia potius, quam in Aſia concilii locum deſignent; ſed nihil impetravit.

Dum per Italiam ita ſæviret Attila, Venetorum urbs condita fuit, quando ex vicinis locis plerique potentiores in illa maris æſtuaria, & inſulas, tumuloſque, veluti in portum aliquem, ſeſe receperunt.

Humile fuit igitur ac prope deſperatum & calamitoſum hujus urbis initium, & nunc in tantam, uti videmus, amplitudinem excrevit. Octoginta quinque numerantur illorum duces, ad hoc uſque tempus: ex iis primus fuit Paulus Anazatus, anno ſalutis ſeptuageſimo ſexto, quum ante ducentos quinquaginta duos annos urbs ædificari cœpta fuiſſet.

Interfecto poſtea Valentiniano, Wandalorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Anno CCCCLV. rex Genſericus, claſſe devectus in Italiam ex Aphrica, cum exercitu longe maximo, & adjutus à Mauris, Romam contendit, & urbem prope deſertam ab omnibus capit: ſed exoratus à Leone Epiſcopo, qui & Attilam placaverat, uti diximus, ab incendiis abſtinuit atque cæde.

Direpta urbe, captivi maximo numero Carthaginem deportati ſunt. Hoſtes deinde Campaniam magnis calamitatibus afficiunt, Capuam, Nolam, Neapolim aliaſque civitates evertunt: ſuperſtites à cæde conjiciunt in catenas, & opibus Italiæ facti divites, in Aphricam revertuntur.

Martianus ad Orientem ſolem Imperator, pacem coluit, natura quietus: ac dicere ſolebat, quamdiu pacatè vivere liceret, non eſſe principi decorum ut arma ſumat.

Ipſo regnante, & jubente, Chalcedone fuit coactum concilium ampliſſimum, & damnatus Eutyches, duas naturas in Chriſto confundens.

Ibi decretum inter alia fuit, ne quis clericus, uti vocant, in duarum civitatum Eccleſiis recipiatur.

Non erat nota tunc temporis illa, quæ dicitur, pluralitas beneficiorum, quæ nunc ſic inolevit, ut nihil ſit ea frequentius. Et noſtra quidem fere memoria, conſuetudo illa inter alias Eccleſiæ maculas obrepit, uni ut duos attribueret Pontifex Epiſcopatus. Quod ſi jam eum, qui ſuperiori proxima ætate fuit, hac in parte morem reſtitueret, officium ſuum faceret: ſed quoniam id ferre non poteſt, an putamus unquam eſſe permiſſurum, ut juxta ſacras literas, & Apoſtolorum atque primi temporis decreta, res

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

res emendentur? Nimirum fruſtra laborant, qui facta Paparum ad antiquæ religionis rationem exquirunt.

Imperii anno ſeptimo, Martianus mortuus eſt, eique Leo ſucceſſit: Romæ autem & ad ſolem occidentem, ubi Roma capta Genſericus in Aphricam revertiſſet, Valentiniano ſucceſſit Avitus, deinde Majoranus, poſtea Severus, ab hoc Anthemius, poſt alii parum celebres, qui mutuis lanienis & inſidiis interierunt, neque diu regnarunt, adeo quidem, ut jam altera pars Imperii Romani, verſus occidentem ſolem valde eſſet afflicta. An. CCCC-LVII. Leo II.

De Leone Cæſare nihil memorabile proditum eſt, niſi quod cum Gothis, Illyricum vaſtantibus, amicitiam atque fœdus iniit.

Exſtant ad ipſum quoque Leonis Epiſcopi Romani una & altera Epiſtola. Succeſſorem habuit Zenonem Iſauricum. Zeno Iſauricus.

Inter eos, qui Romæ præfuerunt, à morte Valentiniani, fuit etiam Auguſtulus quidam. Auguſtulus.

Ad hoc tempus, Odoacer, cum ingenti manu Herulorum & Scirorum, ex Pannonia in Italiam invadit: Oreſtem, patricium Romanum, qui Papiam cum ſuis copiis ſeſe receperat, capit & occidit, oppidum diripit & incendit: progreſſus omnem regionem uſque Romam occupat. Auguſtulus animo fractus, Imperium ſponte deponit: Odoacer urbem ingreditur, & Italiæ regnum adeptus, per annos XIV nullo reſiſtente, præfuit. Anno CCCC-LXXIV. Anno CCCLXXV. Odoacer.

Tum demum Theodoricus Oſtrogotorum rex, miſſus à Zenone Imp. & Conſtantinopoli profectus, Gepidas & Bulgaros reſiſtentes vincit: deinde per Myſiam & Pannoniam iter faciens, in Italiam accedit, & non procul ab

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Aquileia caſtra ponit, quo poſtquam & Odoacer veniſſet, ſummis copiis dimicatur: victus Odoacer in fugam conjicitur: ſed recollectis copiis denuo prœliatur non procul à Verona, iterumque victus, & quamplurimis deſideratis, qui partim in conflictu, partim in Atheſi flumine perierant, Romam fugiens contendit. Illinc excluſus, vaſtato circum agro, Ravennam venit, ibi per triennium fere circumſeſſus, ac deditione tandem captus, interficitur.

Theodoricus.

Theodoricus, Odoacro ſublato, factus Italiæ Dominus, Romam venit, ibique concilium habuit unum & alterum Epiſcoporum, quos ex diverſis Italiæ provinciis eo convocaverat, ut de Symmachi cauſa cognoſcerent Epiſcopi Romani, quem plerique repudiabant, ut indignum & vitio creatum.

Ioh. I. ad Epiſcop. Ital.

Theodoricus hic fuit Arrianus, ut quidem Pontificiorum libri dicunt.

Eſt autem ille, qui cognomine dicitur Veronenſis, Theodorici illius, qui in prælio contra Hunnorum regem Attilam occubuit, ut ſupra dictum eſt, propinquus.

Odoacer erat Rugus, qui eſt ad mare Balthicum Germaniæ populus.

Theodoricus, muniendi ſui cauſa, Wandalorum, Viſigotorum, & Burgundiorum reges, per affinitatem ſibi conciliavit.

Dum hæc in Italia geruntur, magni fuerunt motus per Thraciam, Aphricam, Britanniam, in qua ſuperiores tandem exſtiterunt Saxones.

Anno CCCCXCI. Anaſtaſius.

Zenoni mortuo Conſtantinopoli, ſuccedit Anaſtaſius. Is nonnullos fovebat, qui dogma probabant Eutychianum: ideoque diſſidium ei fit cum Epiſcopo Romano Gelaſio, qui literis

is prolixis eum dehortatur, ut quidem ipſorum habent libri, ne tutelam eorum ſuſcipiat: duo enim eſſe præcipue, quibus hic mundus gubernetur, ſacram Pontificum authoritatem, & poteſtatem regalem: & ſacerdotibus quidem eo plus oneris incumbere, quod aliorum etiam nomine, Deo ſint aliquando reddituri rationem: ipſum quidem civili præeſſe politiæ, ſed tamen ſubjici ſacrorum miniſtris, & ab eorum pendere judicio: cumque ſacerdotes legibus politicis obtemperent, æquum eſſe, ut ipſe viciſſim non recuſet ea, quæ rerum divinarum antiſtites decernunt: & quum hic honos omnibus Eccleſię miniſtris debeat impendi, rem ipſam poſtulare, ut ei cum primis deferatur, quem & ſua voce Deus, & Eccleſiæ deinde conſenſus toti ſacerdotum ordini voluit præeſſe: deſiſtat igitur, & in hac vita deprecatorem ſe potius audiat, quam in altera ſentiat accuſatorem.

Subjungitur poſtea decretum ejus de ſacroſanctis Bibliis, in eoque ſedi Romanæ, quam vocant, principatum, poſt Alexandriæ, tertium locum dat Antiochiæ.

Regnante Anaſtaſio, turbæ fuerunt & bellici motus per Ciliciam, ſed ſedati, oppreſſo autore.

Huni tum etiam vaſtabant Armeniam & Cappadociam, Getæ vero Macedoniam, Theſſaliam, Epirum: utroſque Cæſar coactus eſt præmiis & maximis jacturis placare.

Hoc fere tempore, quod erat anno ſalutis quingenteſimo, rex Francorum Clodovetus, Chriſti religioné primus fuit amplexus, quum ſæpe multumque fuiſſet ab uxore, quæ familiæ Burgundicæ erat, ſollicitatus, ut id faceret, relictis idolis atque ſuperſtitione. Anno CCCCXCIX.

Conci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Concilium exſtat Aurelianenſe, triginta trium Epiſcoporum Gallorum, habitum ipſo regnante, quo ſtatuitur inter alia, ſi raptor virginis confugerit ad templum, etiamſi vim puellæ fecerit, ne mortis adeat diſcrimen, ſed vel ſervili ſit conditione, vel ab ea ſeſe redimat.

Anaſtaſium, fulmine extinctum, vel, ut Ius pontificium ait, emiſſis inteſtinis exanimatum, Iuſtinus excepit, obſcuro genere natus, & è ſubulco factus miles, ut ſcribitur.

Iuſtinus I.

Diſſidium huic erat cum Theodorico, Gothorum rege, Italiæ domino, propter diverſam religionem: ſed ab armis tamen temperatum fuit.

Alaricus.

Mortuo deinde Theodorico ſucceſſit Alaricus, è filio nepos, magna Gothorum alacritate atque ſtudio.

Erat tum Epiſcopus Romæ, Iohannes, ejus nominis primus. hic à Theodorico rege, quem diximus, Conſtantinopolim fuit miſſus legatus cum aliis, & exceptus honorificentiſſime, ſicut ipſorum habent libri, non à populo tantum, ſed ab ipſo quoque Cæſare.

Nam ſumma lætitia fuiſſe dicunt affectos, quod beati Petri vicarium, uti loquuntur, nunc demum Græciæ contingeret videre, & ſuſcipere, quod inde à Conſtantini Magni tempore, & à Sylveſtro, datum ipſis non fuiſſet. Illud autem de Sylveſtro mirum eſt cur dicant, cum Græciam non adierit, ut conſtat: nam tunc, cum inprimis oportuit & opus erat, nimirum in Synodo Nicena, non ſe commovit, ſed legatos miſit eo Victorem atque Vicentium, & alteram ipſe poſt habuit Romæ, ſicuti tradunt, qua concilii Niceni decreta confirmat.

Exſtat etiam Iohannis primi ad Epiſcopos

Italiæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Italiæ conſolatoria quædam Epiſtola, qua monet eos, quanquam rex Theodoricus, hæreſi pollutus Arriana, vaſtitatem ipſis & toti minaretur Italiæ, ne tamen ab inſtituto deſiſtant, ſed fortiter agant.

Poſt Iuſtinum factus eſt Imperator Iuſtinianus, ſororis Iuſtini filius. Iuſtinianus.

Is ad reſtaurandam Rempublicam animum adjecit, & initio quidem toti adminiſtrationi Beliſarium præfecit. Is Perſas egreſſos extra fines, ac Romanorum ditioni vim adferentes, magnis præliis vicit, Illyricum à Gepidis & Bulgaris vaſtatum liberat: Parthos belligerantes ad amicitiam adducit. Wandalorum maximas copias in Aphrica fundit: regem capit: Carthaginem recuperat: inde tranſgreſſus in Siciliam, accepto nuncio de rebellione per Aphricam, eo reverſus feliciter rem gerit. Anno Iɔ-XXVIII.

Tunc demum in Italiam profectus, Neapolim occupat, diripit, Gothoſque fundit, quorum rex tunc erat Theodatus.

Poſtea Romam venit, amanter ab omnibus exceptus & honorifice: illinc digreſſus, oppida paſſim & munitiones occupat, & in his Peruſiam: ibi congreſſus cum eo Vitiges, Gothorum rex, amiſſo exercitu, capitur, Conſtantinopolim ductus à Beliſario.

Gothi redintegratis viribus, in regione Tranſpadana regem ſibi ſumunt Hildebrandum.

Huic ſucceſſit unus & alter, ac deinde Totilas. Is, abſente Beliſario, per totam Italiam graſſatus, Romam obſeſſam capit, diripit, incendit.

Itaque revocatus Beliſarius, confecto bello Parthorum, qui Syriam denuo vaſtabant, revertitur in Italiam, & urbem prope deſertam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

recreat. Inde cum hoſte congreſſus, feliciter prœliatur, & annonæ cauſa, navigans in Siciliam, à Iuſtiniano revocatur, quæ quidem res occaſionem Totilæ præbuit, ut reſtauratis viribus, Romam rediret.

Cæſar deinde Narſetem Eunuchum Italico bello præficit, qui Gothos omni expulit Italia, quod eo facilius fuit, cum Totilam regem ex vulnere mortuum illi amiſiſſent.

Bellum illud Gothicum, in annos octodecim fuit productum.

Iuſtinus. II. Iuſtinianus ergo, recuperata Italia & Aphrica, quum ex filia nepotem Iuſtinum imperii ſocium aſſumpſiſſet, mortem obiit.

Sunt qui ſocordis ingenii principem & uxoris imperio Theodoræ ſubjectum fuiſſe tradunt.

Erat apud eum in ſumma gratia Tribonianus Iure conſultus, qui, veterum ſcriptis ac diſputationibus abolitis, legum centones ex illis collegit, & fragmenta nobis tantum reliquit, quæ nunc Pandectarum nomine cenſentur. Ejus autem operis quoſdam habuit adjutores, qui paſſim nominantur.

Idem poſtea fecit in principum reſcriptis atque legibus, quas tribus libris comprehenſas, Gregoriano, Hermogeniano, Theodoſiano, contraxit in unum volumen, & Iuſtinianeum Codicem vocat, uſus aliorum opera, quos in ejus libri præfatione Cæſar enumerat.

Sunt authores, qui Tribonianum fuiſſe hominem avarum, & precio fixiſſe leges, ut ille ait, ac refixiſſe tradunt.

In eo, quem diximus, Codice, quamplurimæ ſunt Iuſtiniani leges, quæ ſuperioribus derogant: acceſſit etiam opus peculiare Novella-

rum

rum conſtitutionum, quod per omnia Iuſtiniani nomen atque titulum habet.

Eum, quem dixi, Beliſarium, quo duce tot tamque glorioſas conſecutus erat victorias, ignominioſiſſime tractavit Cæſar, & valde ſenem excœcavit etiam.

Ipſo regnante, Conſtantinopoli fuerunt aliquot habitæ Synodi, quibus Menna præerat, ejus urbis Patriarcha, qui ſanctiſſimus & beatiſſimus vocatur, & Oecumenicus, ut ipſorum habent libri.

Initio codicis Epiſtola ponitur Cæſaris ad Iohannem Archiepiſcopum urbis Romæ, qua caput ipſum vocat omnium Eccleſiarum, eique ſubjicit omnia. Porro, quanquam homines docti commentitiam eſſe judicant, tamen, etiamſi vera eſſet, certum eſt, controverſiam illam duraſſe multis poſt annis, donec tandem Epiſcopi Romani, facultatibus amplificati, pervincerent, & in Eccleſiæ poſſeſſione ſibi conſtituerent arcem, quæ manibus hominum exædificata, ſeu favore principum, nunc titulum habet, quaſi divinitus eo ſit collocata.

Diximus antea, quemadmodum Auguſtini tempore ſextum fuit habitum Carthagine concilium, in eoque fraus deprehenſa Paparum, Bonifacii primi & Celeſtini, quando Niceæ conſtitutum fuiſſe dicebant, ut ad ipſos ex omnibus undique locis provocaretur. Iuſtiniani vero tempore Romæ erat Epiſcopus, Bonifacius II. Hujus exſtat epiſtola, qua graviter taxat Aurelium, qui ſuperiori concilio, Carthaginis fuerat Epiſcopus, eumque cum ſuis collegis impugnaſſe Romanam Eccleſiam ait, inſtigante Diabolo: ſimul Deo gratias agit, quod hujus temporis Epiſcopus Eulalius, Aurelii

ſucceſſor,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ſucceſſor, cum Eccleſia Romana redierit in gratiam: Deinde ſcriptum Eulalii recitat, quo profitetur ille, ſe damnare ſuos majores & ſucceſſores, quicunque ſanctæ Romanæ Apoſtolicæ Eccleſiæ privilegia labefactare conantur.

Alter à Bonifacio, Agapetus Anthemium Patriarcham Conſtantinopolitanum loco removit, negantem duas naturas in Chriſto: tulit hoc in primis ægre Theodora, Cæſaris uxor, & Sylverium Agapeti ſucceſſorem monuit per Beliſarium, ut illum reſtitueret: cum etiam aliæ quædam criminationes accederent, Beliſarius eum loco dejicit, & in exilium mittit, ſubrogato Vigilio: ſed cum & iſte, Conſtantinopolim evocatus, Anthemium nollet revocare, conſimili pœna fuit mulctatus: unde ſatis apparet, quomodo in Cæſarum tunc poteſtate fuerint urbis Romæ Epiſcopi.

Anno IↃLXVI. Iuſtino II Cæſare renovatum eſt bellum Perſicum, quod cum primum feliciter gereretur, Cæſaris legatus, Archelaus, pacem denuo fecit.

Narſes, Cæſaris per Italiam legatus, expulſis Gothis & mortuo Totila, per annos XVI obtinuit Italiam: poſt revocatus à Cæſare, quum parum lætas accepiſſet literas & ingratitudinem in iis reprehenderet, non ſolum non revertit, verum etiam ulciſcendi ſui cauſa miſſis legatis, Longobardos, qui tunc in Pannonia conſederant, maximis propoſitis emolumentis, excitavit, ut Pannonia relicta, in Italiam venirent, omnium regionum & pulcherrimam & fructuoſiſſimam. Itaque partem illam Italiæ, quæ nomen ab ipſis ad hoc uſque tempus retinet, occuparunt.

Iuſtinus hic per Italiam inſtituiſſe ſcribitur magi-

magiſtratum Exarchum: is erat tanquam Cæſaris vicarius atque legatus: Ravennæ potiſſimum habitabat, neglecta Roma: ſingulisque civitatibus & oppidis unum aliquem præficiebat.

Itali ſcriptores novum hoc inſtitutum, Romæ ac Italiæ fuiſſe tradunt exitiale. Narſes deinde Romæ mortuus eſt.

Iuſtini ſucceſſor fuit Tiberius jam ante cooptatus, & imperii factus collega. Is contra Perſas bis feliciter pugnavit: pacem cum Longobardis fecit, qui tum, inde à Samnitibus, ad Alpes uſque regnabant, excepta tantum urbe Roma, quam ubi graviter obſediſſent aliquandiu, vi tempeſtatis & imbrium coacti, tandem caſtra moverunt. Anno IↃLXXVI Tiberius.

Tiberii gener, Mauritius, factus Cæſar, per legatos præliis aliquot fudit Perſas, ac demum pacem cum iis fecit: revocato exercitu Scythas expulit è Myſia: Longobardos per Italiam repreſſit: Hunos è Pannonia ejecit: propter avaritiam exoſus militi, coactus eſt, orta ſeditione, profugere Chalcedonem. ibi tandem cum uxore, & liberis omnique ſtirpe fuit interfectus à Phoca Centurione, qui per ſeditionem deinde ſalutatus eſt imperator. Mauritius. Phocas.

Mauritio regnante, cometa ſenis menſibus apparuiſſe fertur: Tunc etiam natus eſſe traditur Mahometus, de quo paulo poſt dicetur.

Eo tempore Conſtantinopolitanus Epiſcopus Iohannes, univerſalem ſe vocabat Patriarcham: Pelagius vero ſecundus, Epiſcopus Romanus, vehementer obſtitit, ejuſque decreta pronunciavit irrita.

Qui ſucceſſit huic, Gregorius primus, graviter hoc ipſum in illo reprehendit, & in con-

cilio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

cilio Chalcedonenſi, titulum hunc atque honorem ſuis majoribus attributum quidem fuiſſe, verum ex ipſis neminem uſurpaſſe dicit.

Datis etiam literis ad Mauritium Imperatorem, hortatur ut illum coërceat: nam ad ipſius authoritatem hoc quoque pertinere, quam ille, dum talem ſibi poteſtatem ſumit, multum imminuat.

Alter autem poſt Gregorium, Bonifacius III, à Phoca ſcribitur obtinuiſſe primatum, divulgatis in eam rem edictis atq; diplomatis.

Anno IↃCXI. Phoca rerum potiunte, Perſæ magnis incommodis Rempublicam affecerunt, occupata Meſopotamia & Aſſyria; & nemine reſiſtente, in Aſiam uſque progreſſi. tanta erat principis ignavia. ſed & Germania, Gallia, Hiſpania, bonaque pars Italiæ defecerunt: Ægyptum vaſtabant Saraceni. ſic ille, propter crudelitatem & neglectam Rempublicam, occiſus, Heraclium habuit ſucceſſorem.

Heraclius.

Anno IↃCXV. Tunc iterum Perſæ longiſſime progreſſi ex Ægypto, in Aphricam invadunt, & ſuæ ditionis efficiunt. Europam varie lacerabant Scythæ: profectus tandem in Aſiam Heraclius, cum pacem impetrare non poſſet parum etiam honeſtis nomini Romano propoſitis conditionibus, pene coactus decertavit cum Perſis, qui jam Iudæam vaſtabant, eoſque uno aut altero prælio fudit: inde Tigrim flumen tranſgreſſus, & Perſiam longe lateque populatus, amicitia demum inita cum Perſarum regis filio Sirocho, qui necato parente, regnum invaſerat, Aphricam, Ægyptum, & quicquid omnino Perſæ occupaverant, recepit, pactumque fuit, ut Perſicam ditionem à Romana ſepararet Tigris.

Ad

Ad hoc tempus, Saraceni, Heraclio militantes, quum ſtipendiis fraudarentur, maxima multitudine deficiunt, & Mahometo duce, per Syriam graſſati, Damaſcum occupant, Ægyptum vaſtant, Arabiam ſubigunt, & in Perſas quoque feliciter præliantur.

Fuit Mahometus obſcuro genere natus, verũ aſtutus & audax, poſt etiam locupletatus matrimonio: cumque propter animi promptitudinem authoritate valeret, novum doctrinæ genus rationi valde jucundum, ſed magna ſui [Anno Iↄ. cxxxii.] parte ridiculum & ineptum propoſuit, quo ſic animos hominum magis atque magis devinciret, & regnum ſibi firmius conſtitueret. & quanquam initio facile potuiſſet hoc incendium reſtingui: tamen quia neglectum fuit, brevi tempore crevit in immenſum: ab eoque tempore, magis atque magis populi Romani majeſtas & Imperium, ad orientem ſolem, interiit, deficientibus aliis provinciis atq; populis.

Heraclio regnante, quartum fuit concilium Teletanum.

Et quia per Hiſpaniam plerique ſacerdotes precationem, quam Chriſtus ipſe nos docuit, non quotidie, ſed eo die ſolum orabant, quem Dominicum vocamus, decretum inter alia fuit, ut id corrigeretur: item ut Apocalypſis Iohannis Euangeliſtæ, ſicut ajunt, à Paſchate doceretur in templis ad uſque Pentecoſten.

Regnabant tunc in Hiſpaniis Gothi, cumque dominationis externæ, ſicut fieri ſolet, Hiſpani pertæſi, res novas captarent, gravi pœna Synodus edicit, nequa conjuratio fiat in Gothicam gentem, utque mortuo rege, primores totius gentis atque ſacerdotes communi conſilio ſucceſſorem conſtituant. Idem poſt in

aliquot aliis ipſorum conventibus repetitum.

Prohibetur etiam, ne per quadrageſimæ tempus, uti vocant, Hebræum illud Alleluja cantetur in templis: nam eſſe mœſtitiæ tempus illud, non lætitiæ.

Heraclio ſucceſſit Conſtans, è filio Conſtantino nepos; hic infeliciſſime mari pugnavit cum Saracenis, qui victoria potiti, Rhodum occuparunt, longius haud dubie progreſſuri, niſi factiones inter ipſos ortæ, biennii inducias à Romanis impetraſſent. eo dato reſpirandi ſpacio, Cæſar cum exercitu tranſmiſit in Italiam, quo ab hoſtibus eam liberaret, ut quidem jactabat: cumque Tarentum eſſet delatus, Luceriam & alia quædam Apuliæ loca, ditionis Longobardorum, expugnat & evertit. In itinere, cum Neapolim iret, poſtremum agmen cæſum fuit à Longobardis.

Anno IↃCXLII. Conſtans.

Romam placide ingreſſus, omnibus tandem ornamentis eam ſpoliat, & paucis diebus ibi commoratus, in Siciliam trajicit.

Ibi demum in balneo fuit interfectus: cumque poſt ejus mortem de ſucceſſione eſſent nata diſſidia, Saraceni nacti eam occaſionem, magna cum claſſe ingrediuntur Siciliam, vaſtam edunt hominum ſtragem, Syracuſas capiunt, & prædam omnem Conſtantis ablatam ex urbe Roma, ſecum aſportant.

Anno IↃCLXIX. Conſtantinus IV.

Conſtanti ſucceſſit Conſtantinus quartus, vulgo dictus Barbatus: hic per annos aliquot cum Saracenis congreſſus, tandem eos fudit, ita quidem, ut pacem illi peterent, & inducias armorum annos XXX, ſimul vectigal annuum paciſcerentur: ea re commoti, qui erant ad occidentem ſolem, populi Romani hoſtes, pacem quoque petebant.

Bulgari autem ſuis finibus egreſſi, Thraciam vaſtabant: cum his tandem pacificatum eſt, & conceſſa illis utraque Myſia, tametſi poſtea, cum ignaviam Romanorum deprehenderent, violata pace rurſus evolarunt, & imperii vires attenuabant.

Hic Cęſar omnium primus conſtituiſſe traditur, ut, quem clerus populuſque Romanus cum exercitu creaſſet civitatis Epiſcopum, is plenam obtineret poteſtatem. nam ad hoc uſque tempus, Epiſcopi Romani dignitas, vel à Cæſaris vel ab ejus per Italiam vicarii confirmatione pendebat.

Exſtat ad Conſtantinum Papæ Leonis II Epiſtola prolixa, qua damnat omnis generis hæreticos, & ipſum propter ſtudium ac patrocinium religionis, & liberalitatem atque munificentiam, ſummis laudibus extollit, & Eccleſiam, quæ talem ſit nacta propugnatorem, plane triumphare dicit.

Eo regnante, Synodus fuit ſexta Conſtantinopoli, centum quinquaginta Epiſcoporum.

In ea ſub finem ipſum fit mentio canonum, qui dicuntur Apoſtolorum, ſed obſcuris verbis.

Gratianus autem contrarias opiniones recenſet, nam dicit eſſe, qui conſcriptos ab hæreticis, & ab Eccleſia veteri repudiatos, affirment, & inter Apocrypha numerent. Zepherinus autem Epiſcopus Romanus, ordine decimus ſextus, approbaſſe illos dicitur, & poſt eum, iſta, quam dixi, Synodus, quam Iuſtiniani II tempore, qui filius erat Conſtantini quarti, tradunt abſolutam fuiſſe. Breviter, incertis rationibus omnia fluctuant. Sed & de numero Canonum non convenit, alii nam-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

que L, alii LX ponunt, alii LXXXIV; & eo quidem numero exſtant: unde facile conjici poteſt, paulatim additos fuiſſe plures, & uno poſtea nomine comprehenſos, cum à diverſis emanaſſent.

Tunc etiam Archiepiſcopus Ravennas Epiſcopo Romano ſe ſubjeciſſe fertur, quum antea, maxime vero poſt eo tranſlatum Exarchatum, nihil Romano concederet.

Anno Iↄ-CLXXXVI. Iuſtinianus II. Conſtantino ſucceſſit Iuſtinianus filius: is per ætatem & imperitiam male Rempublicam gerebat, & violata pace, quam ejus pater cum Saracenis fecerat & Bulgaris, eo demum redactus eſt, ut pacem ab utriſque cogeretur ipſe petere. Tandem ob crudelitatem ejectus, & præciſis naribus relegatus, Leontium habuit ſucceſſorem, qui propter affectati Imperii ſuſpicionem per biennium fuerat captivus.

In his motibus Aphricam invadunt Saraceni: ſed biennio poſt illinc ejecti fuerunt, commiſſo prælio.

Milites Romani, præſidio in Aphrica relicti, quum lente & ignave omnia adminiſtrarentur à Cæſare, veriti ne à Saracenis, quorum tunc erat ingens potentia, rurſus ejicerentur, Tiberium quendam faciunt imperatorem. Is cum copiis profectus Conſtantinopolim, & urbe potitus, Leontium capit, naribus truncat, in catenas conjicit, & per Italiam novum conſtituit Exarchum.

Et cum ad hunc modum tumultuoſe omnia fierent, Saraceni tempus idoneum nacti, maximiſque cum copiis ex Ægypto profecti, Aphricam rurſus occupant, & Lybiam & Hiſpaniam prope totam.

Anno IↄCXCVI. Is, quem ſupra dixi, Iuſtinianus, à Leontio Impera-

Imperatore ejectus & relegatus, Trebellii Bulgariæ regis auxilio Conſtantinopolim tandem occupat, & Leontium Tiberiumque captos interfecit: per annos deinde ſex crudeliter imperavit, ingratus etiam in Trebellium regem: tandem commiſſo prælio, cum Philippico Bardane, ad quem exercitus defecerat, occubuit tum ipſe, tum filius Tiberius.

Philippicum Conſtantinus Pontifex ob di- Anno Iↄ-
verſam religionem, pronunciat ſchiſmaticum. ccxii.
Tandem à ſuis exoculatus Cæſar, Anaſtaſium Anaſta-
II habuit ſucceſſorem. ſius II.

Is claſſem inſignem miſit Rhodum, belli- Anno
gerandi cauſa cum Saracenis, eique bello quen- Iↄccxv.
dam ordinis Eccleſiaſtici virum præfecit: ſed
cum ei parere milites recuſarent, orta ſeditione,
factus eſt imperator quidam obſcuri generis
Theodoſius, qui mutata navigatione, Conſtan- Theodo-
tinopolim venit, urbem occupat, & Ana- ſius II.
ſtaſium prælio victum, ſacris addicit: ſed non Anno Iↄ-
multo poſt ejectus à Leone, copiarum præfe- ccxvi.
cto, vitamque monaſticam fuit amplexus. Leo III.

Ad hoc tempus, quod erat anno ſalutis ſe- Anno Iↄ-
ptingenteſimo decimo ſeptimo, Mauritani to- ccxvii.
tis viribus irruunt in Hiſpaniam, & ſuæ ditionis illam faciunt, Roderico Hiſpaniarum rege, quem etiam Gothi elegerant.

Leone regnante, Saraceni, vaſtata Thracia, Conſtantinopolim per triennium obſident, terra marique; tandem peſtilentia prope conſumpti, domum redire coacti ſunt.

Erat Leo valde infeſtus Epiſcopo Romano, Gregorio II: ſuoque per Italiam Vicario, ſive Exarcho, mandaverat, ut illum quocunque modo tolleret è medio: Papam vero defendebant Longobardi, non quidem illius charitate

quadam, ſed ut in eo diſſidio ſuos ipſi fines amplificarent: nam Exarchatus oppida multa per hanc occaſionem occuparunt.

Hujus Gregorii quædam exſtant epiſtolæ ad clerum & plebem Thuringiæ, monentes, ut in cognitione Dei magis atque magis proficiant: Item ad Saxones, graviter eos deterrentes ab Idolorum cultu. Bonifacio quodam fuit uſus in his rebus adminiſtro, quem in Germaniam emiſerat.

Leo Cæſar ſtatuas omnes, & divorum imagines è templis ejicit. Papæ quoque mandat, ut idem faciat, ille vero, non modo non morem gerit, ſed illi, in ſuo propoſito perſeveranti, graves pœnas denunciat.

Anno IↃCCXLI. Conſtantinus V. Leoni ſucceſſit filius Conſtantinus, ejus nominis quintus, cognomento Copronymus, ejuſdem cum patre religionis. Hic magna cum claſſe profectus in Saracenos, ut Alexandriam Ægypti recuperaret, accepto nuntio de ſeditione, dominatu, & Artabaſto novo Imperatore electo, Conſtantinopolim revertit, urbem vi capit, & Artabaſtum exoculat.

Huic etiam, ſicut parenti Leoni, grave fuit cum Epiſcopo Romano Gregorio III diſſidium: qui ſubinde miſſis internunciis, eum excommunicabat, & cum in vincula conjicerentur nuncii, collecta Synodo, decretum fecit, ut qui poſthac divorum imagines demolirentur, aut contumelioſe tractarent, ab Eccleſiæ conſortio plane rejicerentur, deinde omni ſtudio & opera ſtatuas in variis templis erexit, & magnifice, quantum potuit, exornabat.

A Gregorio III fuit Zacharias. Hujus exſtat ad Epiſcopum quendam Bonifacium epiſtola, qui per Germaniam erat, ille ipſe, ut apparet,

cujus opera ſuit uſus Gregorius II, ut paulo ſupra diximus. Ejus poſtulatis reſpondet Zacharias, & permittit, ut Merſeburgi, Bambergæ, Erphurdiæ ſint Epiſcopatus. Concedit etiam, ut ad Carlomannum, Caroli Martelli filium, qui in aliqua urbe regni Francorum petebat haberi Synodum, proficiſcatur, & Eccleſiæ mores diligenter reformet, inprimis autem ab ordine ſacerdotali removeat adulteros, & eos, qui plures habent uxores: cum enim poſt ſuſceptum miniſterium ſacrum, ne unam quidem uxorem habere, vel attrectare liceat, multo minus, ut eodem tempore plures quis habeat, licere: nam quod Paulus ait, ut Epiſcopus ſit unius vir uxoris, intelligendum eſſe non de præſenti, ſed de præterito tempore, ne videlicet plures habuerit, quam unam uxorem, is qui cupit in ſacerdotum ordinem cooptari.

Huic epiſtolæ ſubjungitur Carlomanni, qui ſe Francorum ducem vocat, edictum, quo ſtatuit, ut ipſo præſente, quotannis habeatur Synodus: adulteros autem ſacerdotes & ſcortatores loco ſuo moveri jubet: venationibus etiam & aucupiis illis interdicit, neve mulierem ullam domi foveant, mandat: ſed de uxoribus verbum nullum.

Ab hoc tempore Aiſtulphus, Longobardorum rex, tributum annuum à Romanis petebat, gravia minatus, niſi dependerent.

Qui tum erat Epiſcopus urbis Romæ, Stephanus, ejus nominis ſecundus, cum blanditiis atque donis hominem placare non poſſet, Conſtantinum Cæſarem de auxiliis interpellat, cumque nihil ab eo præſidii veniret, Pipinum, nuper factum Francorum regem, ut infra dicemus, orat, ut opem ferat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Is cum copiis in Italiam profectus, Papiam obſidet, & illum ad pacis conditiones adigit: cum autem domum revertiſſet, hoſtis ferocior factus iterum arma movet. Quare denuo ſolicitatus, in Italiam Pipinus venit: tunc demum Aiſtulphus Exarchatum Pipino tradit: qua quidem in regione, hæ ſunt urbes primi nominis, Ravenna, Faventia, Cæſena, Forum Livii, Forum populi, Bononia, Rhegia, Parma, Placentia.

Regionem hanc omnem Pontificis fidei Pipinus permiſiſſe fertur, quum Cæſar antea rogaſſet, ut eam ſibi reſtitueret, quod eſſet Imperii, non Eccleſiæ Romanæ.

Anno IↃCCLXXVII. Leo IV. Conſtantinus VI.

Conſtantino ſucceſſit filius Leo IV. Is unicam ſuſcepit profectionem in Syriam: repulſus domum rediit, neque multo poſt mortuus eſt ejuſdem cum patre religionis, filio relicto Conſtantino ſexto. Sed cum is per ætatem regere non poſſet, mater ejus Irene rempublicam gerebat: ille autem grandior factus, dejecta matre, cœpit inſolenter admodum & acerbe regnare: cumque idcirco conjurationes in ipſum fierent, inter alios mulctavit etiam Nicephorum patruum, & exoculavit.

Irene. Nicephorus. Anno IↃCCCIII.

Tandem & ipſe fuit exoculatus, conſilio matris, & aliquanto poſt luctu mortuus eſt. itaque rerum ſumma rediit ad Irenem matrem, quæ quarto demum anno ſui imperii dejecta inque exilium relegata, ſucceſſorem habuit eum, quem diximus, Nicephorum.

Imperiũ occidentis. Anno IↃCCC.

Interea dum ita Conſtantinopoli tumultuoſe res aguntur, celebris erat Caroli, regis Francorum, fama. Nam is Aquitanico bello confecto, rogatus ab Adriano Epiſcopo Romano, cum exercitu venit in Italiam; & ſicut ipſius

parens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

parens Pipinus Aiſtulphum regem Longobardorum oppreſſerat, ut ſupra dictum eſt: ita hic Aiſtulphi ſucceſſorem Deſiderium, gravem Italiæ & Adriano primo, poſt longam obſidionem cepit, ejuſque filium Adalgiſium regno dejecit, & omni expulit Italia.

Nam Cæſares Romani, quoniam & longius aberant, Conſtantinopoli videlicet, inde à tempore Conſtantini Magni, & quia non ſolum externis bellis, verum etiam domeſticis & civilibus erant impediti diſſidiis, Italiam fere negligebant, aut certe non poterant idoneè tueri, præſertim Longobardis ibi graſſantibus: deinde, ex ipſis plerique diſſidebant etiam graviter à Romanis Epiſcopis, ut ante diximus, & ipſorum odio non admodum movebantur illis Longobardorum ſucceſſibus. Hac de cauſa Pontifices externam defenſionem circumſpiciebant: & quia tum temporis nulla erat illuſtrior aut potentior familia, quam Franciæ regum, propter magnitudinem rerum geſtarum, idcirco ad eam, velut ad portum aliquem, rebus turbulentis, confugiebant.

Hunc etiam ad modum Adriano mortuo, cui ſucceſſit Leo tertius, quum graves haberet Romæ adverſarios, Carolum, Pipini filium, implorabat: qui, cum ad urbem quarto veniſſet, à Pontifice ſimul & omni populo ſalutatus eſt Imperator, quod quidem accidit, quo tempore Conſtantinopoli fervebant omnia factionibus, ita quidem, ut etiam tempus ipſum, & Reipublicæ ſtatus, huic mutationi videretur cauſam & occaſionem præbere.

Carolus Magnus, Imperator.

Sic igitur occidentis Imperium ad Germanos devenit: nam Germanos fuiſſe Pipinum atque Carolum, dubitari non poteſt. Fuit hoc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

poſt natum Chriſtum anno octingenteſimo
Anno IↃCCCI. primo.

Cæterum inde à Nicephoro, Imperatores Orientis, continuis fere bellis agitati fuerunt. Nam initio Bulgari ſæpe cum illis conflixerunt: deinde Saraceni ex Aphrica profecti, Cretam inſulam, poſt quoque Siciliam occuparunt, & Aſiam longe lateque vaſtarunt: poſtremo etiam Turcæ, Scythiæ populus.

A Nicephoro autem uſq; ad Conſtantinum Palæologum poſtremum, circiter quinquaginta numerantur Imperatores Greci, & in his aliquot fœminæ: ex ipſis plerique fuerunt ignavi.

Et Conſtantino Monomacho regnante, qui vigeſimus eſt à Nicephoro, Turcæ, ab humili origine paulatim progreſſi, longius Aſiam vaſtare cœperunt, & auctis quotidie viribus, monarchiam demum conſtituerunt, non quidem novam aut quintam aliquam, ſed ex ea natam Imperii Romani parte, quæ fuit ad ſolem orientem.

Turcarum Imperium.

Ejus autem Monarchiæ princeps fuit Ottomanus ad annum Chriſti circiter M C C C.

Mahometus deinde, ejus nominis ſecundus, proavus Solymanni, qui nunc rerum potitur, capta Conſtantinopoli, & Conſtantino Palęologo Cæſare, quem diximus, interfecto cum omni familia, nomen & ſucceſſionem Imperatorum noſtræ religionis iis in locis funditus delevit.

Tenent autem Turcæ ad hoc uſque tempus, Aſiam, Syriam, Ægyptum, Meſopotamiam, Iudæam, Rhodum, Græciam omnem, Thraciam, Bulgariam, Macedoniam, Illyricum, utramque Myſiam, & nuper alteram fere Pannoniam, & Aphricæ partem aliquam.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

De primatu dimicarunt olim inter ſe vehementer Eccleſiæ, Hieroſolymitana, Antiochena, Conſtantinopolitana, Romana, & hæ quidem duæ potiſſimum, uti ſupra docuimus; Turca vero litem diremit, & ſic omnia tribus illis locis conturbavit, nullum ut exiſtat Eccleſiæ vel Chriſtiani cœtus veſtigium. Ejus autem, quæ ſupereſt, Eccleſiæ, quæque ſublatis æmulis, nunc ſola triumphat, cujuſmodi ſit facies, qui ſtatus, res ipſa declarat.

Nimis hyperbolice.

Romanæ Eccleſiæ facies.

Poſtquam ergo demonſtravimus, quemadmodum Imperii Romani pars altera corporis, orientem ſolem ſpectans, omnino concidit, & in alienam poteſtatem devenit, reliquum eſt, quemadmodum & ea pars, quæ pertinet ad occidentem ſolem, prorſus interierit, & novos adepta ſit dominos, breviter explicemus.

Hic autem obiter conſiderandum eſt, quomodo mirabili quodam fortunæ ludibrio à Romanis illis atque priſcis familiis, auguſtum illud imperii decus & faſtigium ad exteros delatum ſit, & quidem aliquot pudendæ conditionis homines. Nam ex iis quidam fuerunt Hiſpani: nonnullis Pannonia, Dacia, Dardania, Dalmatia, Gallia, Thracia, Cappadocia dedit originem.

In primis autem obſervari debet, quam fuerit anceps & miſera Imperatorum conditio: nam ipſorum dignitas omnis atque ſalus erat, non in ſenatus aut populi, ſed in legionum atque militum poteſtate: ſic, ut permirum videri poſſit, ullos fuiſſe, qui munus hoc tam periculoſum & injuriis opportunum ſuſciperent. Etenim inde à C. Cæſare, qui ſpectante ſenatu concidit, ad Carolum uſque Magnum circiter triginta fuerunt ex iis interfecti, quatuor vero

ſibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ſibi mortem ipſi conſciverunt. Semper aliquid erat, quod in ipſis deſiderarent milites: neque bonos magis quam improbos ferre poterant, & ad minimam occaſionem, concitata turba, jugulabant eos, quos etiam invitos ad culmen illud honoris pertraxerant, ſicut Aëtio Pertinaci conſtat accidiſſe. Cæſarem metuebat Senatus: ipſe vero Cæſar, ab impuri militis voluntate propemodum atque nutu pendebat.

Hos autem ſpiritus, inde poſt C. Cæſaris mortem ſibi ſumpſerant, præſertim legiones veteranæ, quibus per Galliam, Hiſpaniam, Aphricam ille fuerat uſus: & Cicero hoc ipſum deplorans, fortes illæ quidem ſunt, inquit, ſed propter memoriam rerum, quas geſſerunt pro populi Romani libertate & dignitate Reipublicæ, nimis feroces, & ad ſuam vim omnia noſtra conſilia revocantes.

Philip. 10.

Antequam de Carolo Magno loquamur, ad quem diximus Imperium Occidentis eſſe delatum, explicanda ſunt quædam de Germanis, à quibus originem ille deducit.

Et primo quidem certo conſtat, Germanos perſæpe tranſiiſſe Rhenum, & in Gallias penetraſſe, ut ibi propter agri bonitatem conſiderent.

Nam Theutoni in provinciam Galliam invaſerunt, & à C. Mario conſule fuerunt profligati.

Deinde cum Arverni & Hedui, Galliæ populi, de principatu contenderent, Germani mercede conducti ab Arvernis & Sequanis, primo quidem non ita magnis copiis eo venerunt: paulatim vero ſic augeſcebant, ut Arioviſto rege, bonam ejus agri partem occuparent. Eos autem C. Cæſar prælio ſuperavit, &

aliquot

aliquot poſt annis, cum bellum gereret in Eburones, Galliæ populum, Germani denuo Rhenum trajecerunt, ut exercitum Romanum oppugnarent: ſed ad Moſæ confluentem atque Rheni fuerunt ab illo conciſi.

Multis deinde poſt annis intra ſuos fines ſe continebant, eo quod Romani Cæſares bellum ipſis inferrent: ſed tamen quoties tempus aliquot idoneum eſſent adepti, non deerant ſuis ipſi commodis, & Galliam perpetuo vaſtabant. Hunc ad modum, Gallieno Cæſare, homine ignavo & voluptuario, impreſſionem fecerunt, & paulatim eo potentiæ creverunt, ut Probus Cæſar, quartus à Gallieno, vix magna difficultate illos rejiceret.

Iulianus etiam, Conſtantii Cæſaris legatus bella cum illis geſſit: poſt hæc, Honorio Cæſare, Gothi in Galliam irruperunt, iiſque Cæſar, diverſis bellis occupatus, Aquitaniam conceſſit inhabitandam.

Ab altera parte Francones Germani, per Belgicam irruptione facta, Treviris, Menapiis, Eburonibus, Morinis, Nerviis, Ambianis, Bellovacis, Sueſſionibus oppreſſis, in ea parte Galliæ conſederunt, quæ nomen ad hoc uſque tempus retinet, & Francia dicitur, cujus quidem regionis caput Lutetia, nec procul illinc oppidum Sandeniſium, Franciæ regum ſepulturæ poſtea conſecratum eſt in hodiernum uſque diem.

Ad eum modum amplificati, quum antea bonam Germaniæ partem poſſiderent, omnem videlicet regionem illam, quæ eſt ad Mœnum flumen atque Rhenum, facile non ſolum defendebant illatum bellum, ſed etiam aliis inferebant, & labente indies magis atque magis impe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

imperio Romano, per Aſiam & Aphricam, Longobardis etiam Italiam vaſtantibus, admodum ſuos fines per Galliam extenderunt: & quum ordine multi ipſorum reges ibi dominarentur, tandem ad Pipinum etiam ejuſque filium Carolum, regni ſumma devenit.

Carolus Martellus, Francorum Rex. Anno IↃCCXX.

Pipini pater, Carolus Martellus, non quidem ipſe rex, verum ex proceribus unus, & Palatii præfectus, vel, ut loquuntur, Major domus, Bavaros & Suevos devicit.

Nam ſicut Annalium ſcriptores Galliæ tradunt, aliquot nunc annis, præter titulum atque nomen, nihil reges habebant, ſed omnis authoritas erat & ſumma rerum penes præfectum regiæ domus. Etenim à ſuperiorum regum virtute prorſus iſti degeneraverant, & voluptatibus dediti, nullam Reipublicæ curam ſuſcipiebant. Itaque præfectus Palatii magiſtratum gerebat: & quo major erat ignavia regis, eo plus potentiam iſte ſuam augebat.

Anno IↃCCL.

Hac demum occaſione, Pipinus, qui Childerico regnante, præfectus erat, quum apud Pontificem Zachariam res in diſceptationem veniſſet, ut ajunt, regnum obtinuit.

Hujus rei mentio fit in decreto, quod vocant, Gratiani, quod nimirum Papæ liceat regibus abrogare principatum, ſed ejus loci titulus & inſcriptio falſa eſt. Quum enim duo ſint Anaſtaſii Cæſares, neutri poteſt attribui. nam prior ducentis & amplius, alter vero triginta ſeptem annis ante regnavit, quam iſtud accideret: deinde, poſteriori ætate, nullus fuit Papa Gelaſius.

Admonendi cauſa lectores hoc addendum putavi, quo pontificiorum ſcripta prudenter evolvant atque caute. Nec enim uno loco deprehen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

prehenditur, id eos agere potiſſimum, ut ſuis legibus opinionem vetuſtatis addant, quo plus habeant ponderis & authoritatis.

Pipinus, præterquam quod Longobardos per Italiam compreſſit, rogatu Pontificis, ut ſupra dictum eſt, bellum quoque geſſit in Saxones, & deinde cum Aquitanis, eorumque ducem captum interfecit: cumque non multo poſt è vita migraſſet, ac illi ſubinde rebellarent, Carolus filius, rex, utrumque bellum vix tandem ingenti labore perfecit. Anno Iↄ-CCLXXIV.

Cum Saxonibus enim totos annos XXXIII belligeravit: eoque durante bello, confecit & alia: nam & Bavariam Taſſilone duce rebellantem, ſuæ ditionis fecit, & bis contra Longobardos profectus, & in Campaniam uſque progreſſus, omnem Italiam domuit & legibus conſtituit.

Illas etiam Galliæ civitates, quæ ſunt ad Oceanum, & à C. Cæſare vocantur Armoricæ, nunc autem minoris Britanniæ nomine cenſentur, ad officium redegit, quum ſtipendium annuum Franciæ regibus debitum, nollent amplius dependere.

In Hiſpaniam quoque profectus cum exercitu feliciter quidem rem geſſit, adverſum Saracenos: rediens autem in ſaltibus Pyrenæis per inſidias graviſſime cæſus fuit à Vaſconibus, Aquitaniæ populo: ſed & Hunos, qui Pannoniam tunc tenebant, octavo demum anno vicit, & per legatos Bohemiam quoque placavit.

Poſtremum vero bellum fuit adverſus Danos, ſive Nordmannos, qui maritimam oram Germaniæ Galliæque magna claſſe vaſtabant.

His tantis rebus geſtis, effectum eſt, ut Magnus diceretur.

Cum

Cum enim Francorum reges antea ſolum tenerent eam Germaniæ partem, quæ eſt inter Saxoniam & Danubium, interque Rhenum & Salam, adhæc, Sueviam atque Bavariam: ipſe totam Saxoniam adjecit, deinde utramque Pannoniam, Daciam, Iſtriam, Hyberniam & mediterraneam Dalmatiæ partem, cumque item Francorum reges per Galliam tenerent eam partem, quæ eſt inter Rhenum & Ligerim, inter Oceanum & mare Balearicum, ipſe omnem Aquitaniam totumque jugum Pyrenæi montis, ad Iberum uſque flumen, &, quod primo loco dictum oportuit, Italiam totam inde ab Alpibus ad extremam uſque Calabriam adjecit: & poſtea quarto Romam profectus, à Leone tertio & ab omni populo Romano ſalutatus eſt Imperator Auguſtus, cum jam annos regnaſſet XXXIII. Anno Iɔccc.

Romanum igitur Imperium, quod eſt ad occidentem ſolem, varie dilaceratum, præſertim ab eo tempore, poſtquam Cæſares domicilium atque ſedem Conſtantinopoli ſibi delegerunt, ut ex iis quæ ſupra commemoravimus, apparet, à Carolo Cæſare redintegratum eſt, ac veluti novum corpus colorem atque ſpeciem reſumpſit, tot tantiſque provinciis ad unius principatum redactis.

Nicephorus, alter ad orientem ſolem Cæſar, factum iſtud indigne quidem tulit, ſed humanitate modeſtiaque ſua Carolus eum delinivit, & miſſis donis amicitiam uterque coluerunt, & utriuſque Imperii conſtituti fuerunt certi limites.

Præter alios conventus, concilium habuit etiam Rhemenſe, in quo decretum fuit inter alia multa, ut Epiſcopi ſacram ſcriptu-

ram

ram diligenter evolvant, & Dei verbum annuncient.

Moguntiæ quoque Synodus fuit, anno prius, quam è vita decederet, & ſuperioribus annis alia, Turoni, Cabillone, Arelatæ, de emendatione Eccleſiarum, ut tradunt, qui per id tempus vixerant.

Ludovico deinde filio, regni & imperii hærede deſignato, mortuus eſt Aquiſgrani, quod eſt Galliæ Belgicæ oppidum, ſeptuaginta natus annos, poſt Chriſti natalem, anno IↃCCCXIV, quum per annos fere XIV Cæſar fuiſſet, Germanorum omnium primus ad eam evectus dignitatem. Ann. IↃCCCXIV.

Ipſo regnante, per Italiam, Germaniam, Galliam, XXI tantum erant civitates, uti vocant, Metropolitanæ, Roma, Ravenna, Mediolanum, Forum Iulii, Gradus, Colonia, Moguntia, Salisburgum, Treveris, Rotomagus, Senones, Veſuntio, Lugdunum, Rhemi, Arelatum, Vienna, Tarenteſia, Ebrodunum, Burdegala, Tarones, Bituriges.

Ejus parens Pipinus, exarchatum, Longobardis ereptum, Epiſcopi Romani fidei commiſerat, ut ſupra diximus, quemadmodum quidem memoriæ proditum eſt: ipſe vero plane illis dediſſe eum fertur, quod tamen in dubium à multis vocatur.

Qui fuit ei familiaris, & ſcriba juratus, Eginhardus, divi Petri, quam vocant, Eccleſiam Romæ, præ cæteris ei valde caram fuiſſe, magnamque vim auri, argenti, gemmarum, illuc deportatam, & plurima pontificibus ab eo munera eſſe miſſa ſcribit: nam hoc illum inprimis egiſſe diligenter, ut ipſius opera ſtudioque urbs Roma veteri polleret authoritate,

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

& ſancti Petri Eccleſia, non ſolum ipſius eſſet incolumis tutaque patrocinio, ſed etiam opibus inter alias maxime floreret. Hæc ille duntaxat: quod vero tot tamque potentes urbes dederit, quæ ditionis erant imperii, ne verbum quidem: imo, quum à quarta in Italiam profectione, factus eſſet Cæſar, urbis Romæ, & pontificis, & totius Italiæ, non publicas tantum, ſed Eccleſiaſticas etiam res & privatas ordinaſſe ſcribitur.

Etenim, cum nondum eſſet Cæſar, ſed Franciæ tantum rex, debellato Longobardorum rege Deſiderio, ſicut diximus, Romam venit, & concilium habuit, in eoque, ſicut ipſorum libri dicunt, Adrianus primus totaque Synodus, eligendi Pontifices & ordinandi ſedem, ut vocant, Apoſtolicam, & Epiſcopos confirmandi jus atque poteſtatem ei conceſſit.

Multas Carolo tribuit & principe viro dignas virtutes Eginhardus, temperantiam, modeſtiam, frugalitatem, ſtudium religionis, doctrinam, eloquentiam, & non Latinæ tantum, ſed & Græcæ linguæ cognitionem: adhæc, ſummam curam ac diligentiam in educandis & ad eaſdem res inſtituendis liberis.

Pariſinam quoque traditur Academiam inſtituiſſe, tum ſua ſponte, tum Albini præceptoris impulſu, quem habuit in diſcendis artibus magiſtrum, ſicut Eginhardus dicit.

Menſibus etiam nomina Germanica dedit & ventis duodecim, quibus etiamnum utimur: quum ante id tempus, ut idem ſcriptor ait, Francones partim Latinis, partim uterentur barbaris.

Hucuſq; veluti præfatus de Germanis, deque Carolo, paucis percurram deinceps, & oſtendam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

dam, quemadmodum hæc ipſa imperii Romani pars, quæ eſt ad occidentem ſolem, à Carolo vix demum reſtituta & recollecta, rurſus interiit, & in varias diviſa provincias, facta ſit multorum ditionis, qui veluti peculium ſuum illas poſſident, nec fontem ipſum, unde manarunt, agnoſcunt, ita quidem, ut illud auguſtum & tantopere celebratum Imperii Romani faſtigium, nihil aliud ſit hodierno die, quam tenuis quædam magni corporis umbra, poſtquam ex tam immenſa mole redactum eſt ad unicam Europæ particulam, Germaniam. Poſtremo, quemadmodum hanc Imperiorum viciſſitudinem & occaſum Romanæ Monarchiæ Daniel prænunciaverit, breviter exponã.

Ludovicus ergo, Caroli filius, alter Imperator Germanus, cum Cæſare Græco Leone Armeno renovavit amicitiam: cumque ipſius regni anno tertio mortuus eſſet Leo Papa: ſucceſſor Stephanus quartus in Galliam profectus, Rhemis eum conſecravit. Anno Iↄcccxiv. Ludovicus.

Hunc excepit Paſchalis: & quia Cæſaris authoritas non intervenerat, ille per legatos diligenter atque ſollicite factum purgans, pontificatum ſibi prorſus invito dicebat eſſe obtruſum.

Libri Pontificii habent, Ludovicum Cæſarem Paſchali, cæteriſque poſt eum & confirmaſſe poſſeſſionem honorum, & electionem permiſiſſe liberam, ut, quem omnes Romani judicaſſent eo munere dignum, is pro Pontifice haberetur. quantum fidei ſit ejuſmodi ſcriptis tribuendum, non video: ſic enim inter ſe diſſident, ſic nullo ſunt ordine perſcripta, ut, quid ſequendum ſit, intelligi non poſſit. Lotharius.

Filios Ludovicus habuit tres: Lotharium, imperii

Carolus, Ludovicus II.

imperii & regni conſortem allegit: Carolum, qui Pipino fratri mortuo ſucceſſit, Aquitaniæ: Ludovicum Bavariæ præfecit:

Conjuratione facta, captus à filiis, & regno privatus, Compenii oppido Sueſſionum, ad monaſticum vitæ genus fuit detruſus.

Galliæ ſcriptores Annalium tradunt, proceres Eccleſiaſticos, quorum ille faſtum atque luxum coërcere volebat, habitis Aquiſgrani comitiis, hanc ei concitaſſe turbam, & filios, ut facinus impium auderent, impuliſſe.

Liberatus autem ſexto poſt menſe, maximo populi deſiderio, regnum & omnia recuperavit.

Quia locus ita fert, notandum hic eſt obiter, multa fuiſſe per Galliam habita concilia nationis. Nam proximum ab illo, quod diximus, Aquenſi, Troiæ fuit, oppido Campaniæ: Deinde Rhemis, Gergoviæ, Turoni, Diveone, Lutetiæ, Lugduni, Viennæ, Avione, Avarici, Aureliæ, & quidem iiſdem in locis, plura.

Cum enim ſtatus rerum ita poſceret, ipſi reges ordinem Eccleſiaſticum cæteroſque proceres convocabant, ut publicis incommodis mederentur.

Ad hunc modum, Ludovicus XII, qui cum Iulio II graves exercuit inimicitias, Turoni concilium habuit ſuorum atque Lugduni, ſalutis anno cIↃIↃX & XI.

Lotharius. Anno IↃCCCXL.

Nunc ad inſtitutum. Ludovico mortuo, Metique ſepulto, ſucceſſit Lotharius, cui bellum fuit cum fratribus, quo demum ſedato, & nova facta diviſione, Ludovico Germania ceſſit, Galliæque pars, inde à Moſa uſque ad Rhenum: Carolo autem obvenit Gallia, inde ab

Oceano

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Oceano Britannico & Pyrenæo ſaltu uſque ad Moſam. Lotharius, præterquam quod Cæſar eſſet, Italiam & Narbonenſem quoque provinciam obtinuit.

Ei ſucceſſit filius Ludovicus ſecundus, qui Saracenos in Italiam irruentes repreſſit. Ludovicus II.

Eo regnante, Papa fuit inter alios Adrianus II, & quidē non aſſentiente Cæſare, ſicut ipſorum habent libri, creatus à nobilitate Romana, civibus atque clero, quem vocant. Nam licet eſſent in urbe Cæſaris legati, tamen ad electionem vocati non fuerunt, cumque graviter id & moleſte ferrent, reſponſum eis fuit, nullo hoc factum eſſe Cæſaris contemptu, ſed cautione quadam in poſterum, ne videlicet, quum eſt creandus Papa, mos ille, Cæſaris exſpectandi legatos, tanquam neceſſarius, inoleſcat. Eo reſponſo non ſolum illos fuiſſe placatos, verum etiam officii cauſa demiſſe pontificem ſalutaſſe tradunt. Anno IↃCCCLV.

Hic autem videre licet mirabilem quandam in ipſorum ſcriptis varietatem & inconſtantiam. Etenim, ſi Ludovicus primus liberam eis electionem conceſſit, uti ferunt, & paulo ſupra dictum eſt, cur ejus nepos Ludovicus II, injuriam ſibi factam eſſe putabat? Sed quoquo modo res habeat, titulus quidem ejus decreti, quod eſt in centonibus Gratiani, manifeſte falſus eſt. Nam Gregorio quarto tribuitur, cum is viginti duobus annis è vita deceſſerit ante, quam Adrianus II fieret Pontifex. An hiſtoriam ſcripſit mortuus eorum, quæ poſt acciderunt?

Ante Adrianum proximus fuit Nicolaus primus, cujus exſtat ad Michaëlem Imperatorem Græcum epiſtola valde prolixa, de ſua in

omnes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

omnes Eccleſias poteſtate. Nam Conſtantinopoli fuit ab Epiſcopatu remotus Ignatius, & inſtitutus Photius inconſulto Epiſcopo Romano: ſed & ejectæ ſtatuæ. Clamat ergo contra quam vehementiſſime poteſt: exſtant etiam ejus decreta plurima, plena majeſtatis Papalis.

Anno Iↄ-CCCLXXV. Carolus Galliæ rex, ut ſupra diximus, magna celeritate proficiſcitur in Italiam, reſiſtente licet altero fratre natu majore Ludovico Germaniæ rege, & à Ioanne octavo Romano pontifice conſecratur.

Secundo profectus in Italiam rogatu Pontificis, ut Saracenis, qui Campaniam rurſus invaſerant, reſiſteret, Mantuæ mortuus eſt.

Anno Iↄ CCC-LXXVII. Lodovicus Balbus. Ludovicum filium habuit ſucceſſorem cognomine Balbum: ſed is per biennium modo præfuit.

Anno Iↄ-CCCLXX-IX. Carolus Craſſus. Ab eo imperii Romani ſumma venit ad Carolum Craſſum, Ludovici Germaniæ regis filium, qui duobus, quos habebat, fratribus mortuis, Germaniam omnem & Italiam & Galliam obtinuit, & Saracenos Italiam vexantes, profligavit, & belligeratus aliquandiu cum Nordmannis, inferioris Germaniæ populo, Galliam Belgicam vexantibus, eam Galliæ partem illis demum conceſſit, quæ nomen illorum ad hoc uſque tempus retinet.

Anno Iↄ-CCCLXXX-VII. Arnulphus. Poſt hunc fuit Arnolphus Cæſar, fratris filius, egregius princeps. in Italiam profectus, ut Formoſum Pontificem Romanum ab adverſariis liberaret, Romam capit, & in ſeditionis authores vindicat.

Ludovicus III. Ipſo rerum potiunte, Hungari ex Scythia pulſi, in Pannoniam ruunt, & Ludovico III, Arnolphi filio, Cæſare, in Germaniam progreſſi, & non procul à Læcho flumine, inſigni victo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

victoria potiti, Bavariam, Sueviam, Franciam, Saxoniam, cædibus, rapinis & incendiis vaſtant. Anno Iↄ-cccc.

Arnolpho Cæſare, Triburiæ, quod fuit ad Mœni ripam oppidum aliquando, concilium eſt habitum XXII Epiſcoporum Germaniæ, & inter alia multa decretum, ut ſepulturam mortuorum nemo vendat, & ne quis laicus, uti vocant, in templo ſepeliatur.

Ad hoc tempus magnum exarſit incendium per Italiam. Berengarius enim & alii quidam Longobardiæ proceres, multis ornati beneficiis à Carolo Calvo, conjurarunt adverſus Galliam, quo tempore Carolus Craſſus imperabat: ſed cum fruſtra molirentur, ad Italiam animum adjiciunt, & inter ſe diu multumque conflictati, ſicut fieri ſolet, magnis cladibus illam afficiunt.

Tandem Berengarius victor, Italiæ regnum & Ludovicum Cæſarem, eo cum exercitu profectum, ubi cepiſſet, exoculaſſe ſcribitur.

Hoc etiam tempore, ne quid omnino calamitatis deeſſet, Saraceni, Aphri & Hungari immaniſſime vaſtant Italiam.

Cumque ſub Berengariis, Hugone, Rudolpho, Lothario, Alberto, & quibuſdam aliis, tam eſſet funeſtus & miſerabilis pulcherrimæ regionis ſtatus, atque in his turbis mortem obiiſſet Ludovicus Cæſar: Germani, Saxones præſertim atque Francones, Cæſarem ſalutabant Othonem, Saxonum & Thuringorum Otho. principem: ſed is ætate gravis, author ipſis Conradus. fuit, ut Conradum Franconiæ ducem ſumerent, qui Cæſar factus, pleraque omnia de conſilio faciebat Othonis: ac deinde Othone mortuo, cum ipſe graviter ægrotaret, convocatis Anno Iↄ-ccccxix.

Henricus Auceps. Anno Iↄ-ↄcccxx.

ex nobilitate primis, orabat, ut Othonis filium Henricum, tunc abſentem, pro Cæſare agnoſcerent. Is eſt Henricus vulgo dictus Auceps.

Itaque videmus quemadmodum à Francis & à Caroli familia ſplendor & dignitas imperatoria pervenerit ad domum Saxonicam.

Hi duo Cæſares, Conradus & Henricus, ab Epiſcopo Romano non fuerunt conſecrati, ſicut vocant, ideoque prætermittuntur à nonnullis: Henricus quidem oblatam à Papa conſecrandi ceremoniam neglexiſſe fertur, quod bonorũ virorum judiciis atque ſuffragiis contentum ſeſe diceret.

Aliquanto poſt Arnolphus Malus, Bavariæ dux, rei ſummam ad ſe traducere cogitabat, & collectis utrimque copiis, cum ad Ratisbonam eſſent ambo exercitus expediti, Cæſar illum ad privatum colloquium evocat, & commemorans quemadmodum à pleriſque Germaniæ populis eſſet creatus Cæſar, dehortatus etiam, ne tot hominum millia, in quibus pleriquе eſſent innocentes & ignari cauſæ belli, velit periclitari, flexit ejus animum, atque ita diſceſſum eſt ab armis.

Burchardus etiam Sueviæ dux rebellarat, ſed territus potentia Cæſaris, in deditionem venit.

Hungari Saxoniam denuo vaſtabant: capto autem ipſorum duce, novem annorum pacti ſunt inducias.

Cæſar deinde ad militiam inſtituto ſuo populo, Daleminnios debellat, Pragam urbem & Venceſlaum Bohemorum ducem capit, & vectigalem ſibi facit Bohemiam: Hungaros finitis induciis denuo in Saxoniam irruentes, maximo prælio vincit, & tributum, quod illis

illis pendebant Saxones, in egenos diſtribuit.

Erat ejus conſilii, proficiſci Romam, ſed valetudine impeditus, filium ſuum natu majorem Othonem, imperii deſignat hæredem. Is cum Bohemis, qui tum rebellabant, multis annis belligeravit: Hungaros etiam, cum apud Vangiones trajecto Rheno Franconiam eſſent ingreſſi, Saxoniam inde populaturi, cædit atque fugat: Burgundiam ſibi ſubjugat: in Italiam deinde profectus magno cum exercitu, & debellatis Berengariis, alteram uxorem ibi ducit Adelheydam. Otho Magnus.

Id ægre ferens Luitholdus filius, inſidias illi ſtruit, & paſſim multos habuit conſilii ſui adjutores, ac in his Conradum Sueviæ ducem, ſororium ſuum: verum obſeſſus à patre Ratisbonæ, & in anguſtias redactus, veniam ſupplex petit, & impetrat.

Poſt hæc, Hungari, vaſtata Gallia, majore quam unquam antea, multitudine in Germaniam irrumpunt, & prope Vindelicorum Auguſtam, in ea planitie, quæ nomen habet à Læcho flumine, caſtra faciunt. Eo Cæſar profectus cum Saxonibus, Francis, Suevis, Bavaris, Bohemis, poſt ancipitem multamque pugnam, ad internecionem prope cecidit hoſtem, aliquot ipſorum regulis in crucem actis. An. IↃ CC. CCXXXVI.

In Saxoniam reverſus, ac rebus ibi conſtitutis, in Italiam denuo ſuſcepit iter, ſed ante profectionem Othonem filium ſuum imperii collegam deſignavit.

Vbi tandem Romam venit, concilium habuit, eique præfuit, & Iohannem XII propter crimina loco removit, & Leonem, ejus nominis octavum, inſtituit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Ejus exſtat inſertum Iuri pontificio decretum, ubi Adriani primi exemplo conferre ſe dicit Othoni Cæſari, ejuſque ſucceſſoribus in perpetuum, eligendi Papam, ordinandi ſedem Apoſtolicam, & Epiſcopos confirmandi facultatem: ſimul graviſſimam pœnam iis conſtituit, qui non exſpectata Cæſaris approbatione, conſecrant Epiſcopos. En alterum decretum, ſuperioribus aliquot contrarium.

Subjungitur poſt formula jusjurandi, quo Iohanni Papæ ferunt Othonem imperatorem ſeſe devinxiſſe: verum, quis ille fuerit Iohannes, & quotus ejus nominis, quotus etiam Otho, non additur. Sed profectò mirum eſt, res tam arduas tantique momenti tam eſſe negligenter conſcriptas. Quod ſi primus Otho ſic juravit, eſt, quod ei ſtatim poſſet objici. Quum enim ea, quam dicimus, formula juret inter alia, fore, ut nullum Papæ creet vitæ periculum, nec honorem etiam atque dignitatem abroget, quomodo conſiſtet, quando Iohannem, ſicut diximus, loco dejecit, & alterum inſtituit? conciliet iſta qui poteſt.

Otho propter motus iterum in Italiam contendit, & rebus compoſitis domum revertens, ad initium Maji mortuus eſt, & Magdeburgi ſepultus, anno ſalutis, nongenteſimo ſeptuageſimo quarto. Propter rerum geſtarum amplitudinem & præſtantem virtutem vocatur Magnus.

Othoni II rebellabat Henricus Bavariæ dux, verum armis fuit ad officium adductus.

Erat tum Galliæ rex Lotharius: fratrem hujus Carolum Lotharingiæ ducem, Cæſar conſtituit, ea lege, ut eſſet Imperii beneficiarius. Nam provinciam hanc à Carolo Simplici,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Galliæ rege, Cæſar Henricus obtinuerat, ut tradunt Annales, & ad poſteros ordine tranſmiſit.

Hoc ipſum autem ægre ferens Lotharius, collecto repente exercitu Aquiſgrani, celeriter accurrit & inopinantem Cæſarem fere oppreſſerat. Cæſar eam contumeliam ulturus, cogit manus, & Lutetiam uſque progreſſus, magna & illata & accepta clade, pacem demum fecit.

Domum reverſus & inde Romam profectus, Græcis, qui Calabriam & Apuliam tenebant, bellum fecit: ſed amiſſo exercitu, per mare fugiens, & interceptus à piratis, cum non agnoſceretur, depenſa pecunia, dimiſſus eſt, ac Romam ubi revertit, cum reliquiis copiarum Beneventum obſidet, capit, incendit, neque multo poſt in prælio cum Græcis & Saracenis, telo ſauciatus, deceſſit è vita, Romæ ſepultus.

Ei ſurrogatur voluntate procerum, Otho filius, inauguratus Aquiſgrani. Papam ille conſtituit Brunonem, hominem Germanum, Gregorium V. Creſcentius autem Conſul Romanus, Iohannem Epiſcopum Placentinum obduxit illi adverſarium. Vbi Romam ergo Cæſar venit, Creſcentium ſocioſque gravi & ignominioſo ſupplicio afficit. Ioannem autem, ejus nominis XVII, oculis privat. Anno IↃCCCC-LXXIII. Otho III.

Et, quia propter ſucceſſionem Imperii perpetuæ erant turbæ, conſtituit, adjutore pontifice, ut certi Germaniæ principes viri jus & poteſtatem deinceps haberent eligendi Cæſares: ne quis videlicet dignitatem illam, velut hæreditariam poſthæc invaderet. decretum hoc incidit in annum poſt Chriſti natalem circiter milleſimum.

Regnabat tum in Galliis Robertus, vir pacis amans & literarum. Annales eum celebrant, quod templa multa conſtruxerit & magnifice dotarit, quodque Romam adierit religionis cauſa.

Poloniæ duci, Bodeſlao, regiam dignitatem Otho Cæſar & immunitatem tribuit, ut ipſorum habent Annales. Eſt igitur hoc illius regni principium.

Ex Italia domum rediens Otho, in itinere mortuus eſt.

Anno cIↃ III. Henricus. II.

Poſt eum fuit Cæſar Henricus, ejus nominis ſecundus, Bavariæ dux, Othonis Magni Saxonum ducis, atque Cæſaris propinquus.

Is pacatis in Germania rebus, & adverſariis partim humanitate ſumma deductis ad amicitiam, partim debellatis, Italiam acceſſit, & Saracenis ereptam Apuliam Imperio reſtituit.

Conſecratus deinde à Benedicto VIII miſſo exercitu in Germaniam, ipſe per Sequanos profectus, in colloquium venit cum Roberto Gallorum rege, firmata utrinque amicitia.

Fuit hic Eccleſiaſticis admodum gratus Cæſar, quod plurima in ipſos beneficia conferret.

Henrico mortuo, cum inter principes Electores non conveniret, interregnum fuit aliquandiu: demum ſucceſſit Franconiæ dux, Conradus.

Anno cIↃXXVII. Conradus II.

Is Hungariæ regem Stephanum ad pacis conditiones adegit, & compoſitis Germaniæ rebus, in Italiam, ubi ad defectionem plerique ſpectabant, contendit.

Et primo quidem Mediolanum obſidet, poſtea Romam profectus, & à Ioanne XXIII conſecratus, acclamante populo, ſalutatur Auguſtus. Mulctatis demum iis, qui res novas moliebantur, Italiam pacavit, & in Germaniam rever-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

reverſus, cum denuo per Italiam novi motus orirentur, profectus illuc, in conjurationis authores animadvertit: in his erat Archiepiſcopus Mediolani. nec prius conquievit, quam omnia ſuæ ditionis feciſſet.

His rebus perfectis, domum reverſus, Trajecti, quod eſt ad Batavorum fines oppidum, mortuus eſt.

Succeſſorem habuit de principum voluntate filium Henricum, ejus nominis tertium, qui Bohemos rebellantes domuit, & vectigales fecit. Henricus III. Anno cIↄxxxix

Hungariæ regem Petrum, à ſuis ejectum, aliquoties reſtituit, totamque regionem pacavit, etſi non ſine magna ſuorum cæde.

Romæ tum erant permagni tumultus, quia de pontificatu tres contendebant, & malis artibus omnia tentabant, Benedictus IX, Sylveſter III, Gregorius VI. Ejus rei cauſa Cæſar eo profectus, & per obſidionem urbe capta, conventus agit, & Bambergenſem Epiſcopum Suigerum conſtituit Papam: qui mutato nomine dictus eſt Clemens ſecundus, à quo deinde fuit ipſe conſecratus.

Tunc cives denuo jurarunt, in creando Papa, nihil, niſi de Cæſaris arbitrio ſeſe facturos. Pacata iterum Italia, cum in Germaniam veniſſet Cæſar, mortuus eſt Clemens Pontifex, & Bambergæ ſepultus. Quo cognito, Cæſar Pipponem, Friſingenſem Epiſcopum, illis conſtituit Papam. Is eſt Damaſus II. Cumque & hic non amplius viginti tres dies præfuiſſet, mortuo ſuffectus eſt, mandato Cæſaris, Tullenſis Epiſcopus, Leo IX.

Hujus exſtat pars quædam Epiſtolæ, qua dicit, Epiſcopo, presbytero, diacono, non licere

cauſa religionis uxorem deſerere, ſed æquum eſſe, ut, quæ neceſſaria ſunt ad tolerandam vitam, ei ſubminiſtret: veruntamen, ut cum ea det operam liberis, minime licere; quum Paulus dicat, ſibi quoque liberum eſſe non minus quam reliquis Apoſtolis, uxorem circumducere: quod quidem ille ſic interpretatur, Apoſtolis ideo fuiſſe præſto ſemper uxores, ut ab iis, quos Chriſti religionem atque fidem mariti docebant, una cum ipſis alerentur, non autem ut conjugii munus exercerent, & in complexum venirent: nam idcirco Paulum circumducendi verbo, non amplectendi voluiſſe uti.

Anno ſupra milleſimum quinquageſimo, Roma Leo profectus, concilium habuit Epiſcoporum XLII, Moguntiæ, præſide Cæſare.

Triennio poſt mortuus, Eiſtetenſem Epiſcopum, Geberhardum, ita volente Cæſare, ſucceſſorem habuit. Is fuit Victor II.

Cæſar in Italiam profectus, ac ibi rebus compoſitis, in Germaniam reverſus, cumque Galliarum rege Henrico, ejus nominis primo, collocutus, in Saxonia mortem obiit; ſepultus autem Spiræ. Morienti aderat Papa, multique alii proceres.

Anno cIↄ LVI. Henricus IV.

Erat ei filius Henricus, adoleſcentulus admodum, ſed jam antea deſignatus Cæſar: adminiſtratio autem penes matrem erat, & Epiſcopum Auguſtanum.

Non multo poſt moritur etiam Victor II, Papa, quum paulo amplius biennio præfuiſſet: ei ſucceſſit Fridericus, è familia Lotharingica, dictus Stephanus IX. Eo paucis poſt menſibus extincto Florentiæ, Benedictus quidam, auxilio ſuorum, inconſulto Cæſare, Papatum invaſit, ejus nominis decimus. Romani hoc factum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ctum minime probant, ſuique purgandi cauſa miſis ad Cæſarem legatis, quam ipſius parenti fidem præſtitiſſent, eandem ei quoque deferunt, & ut legitimum aliquem Pontificem conſtituat, orant. Itaque dejecto Benedicto, Florentinum Epiſcopum Gerhardum Cæſar illis tribuit, qui fuit Nicolaus II.

Rempublicam geri per fœminam Cæſaris matrem, ut ſupra dictum eſt, Germaniæ principes moleſte ferebant: quapropter inventa ratio fuit, ut ab illa diſtraheretur filius: quo facto, rei ſumma penes Moguntinum & Colonienſem Archiepiſcopum in primis erat. Ab his nonnunquam adhibitus Bremenſis Archiepiſcopus Adelbertus, mire gratioſus regi adoleſcenti fuit: cumque ſolus illum poſſideret, bona ſacra ſibi ſuiſque diſtribuit, Abbatias inprimis; & ut minori flagraret invidia, Cæſari perſuaſit, ut aliis etiam principibus illas conferret.

Interea Nicolaus II moritur, cui Parmenſem Epiſcopum Cæſar ſubſtituit: & quia ſenatui Romano nihil communicaverat, ideoque ad turbam res ſpectabat, Lucenſis Epiſcopus fuit electus, Alexander II. Dimicatum quidem fuit inter eos acerrime, ſed Alexander tamen, ſuperior armis, rem obtinuit.

Bremenſis Archiepiſcopus, quum ſolus adminiſtraret apud Cæſarem omnia, collegas in ſe concitavit Epiſcopos, ab iiſque demum fuit ejectus: & quanquam loco deinde reſtitutus fuit, tamen non diu ſupervixit, & Cæſar neceſſitate coactus, quum de Reipublicæ ſtatu plerique omnes quererentur, Colonienſem Archiepiſcopum, Annonem, ut procurationem ſuſciperet, orabat. Is autem quum inſo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

lenter & inique multa fieri videret, excuſans ætatem & valetudinem, munus ei poſteareſignat.

Tunc vero Cæſar XXII annorum adoleſcens, natura proclivis ad vitia magis etiam aſcivire cœpit: & quum uxorem Bertham alioqui non amaret, multas fovebat concubinas: deinde paſſim in Saxonia caſtellis excitatis, in ſervitutem eos redigere cogitabat, neque ſuos adminiſtros, qui libidinoſe multa facerent, & inſolenter, coërcebat.

Saxones igitur, tam proceres, quam epiſcopi, ſancito fœdere, de vindicanda libertate arma capiunt, quæ vix tandem poſt multam interceſſionem depoſuerunt, cum poſtulatis eorum ille ſatisfeciſſet, fuga nocturna vix elapſus. Alexandro II mortuo, Romani proceres, inconſulto Cæſare, ſubſtituerunt Hildebrandum, qui Gregorius dicitur, ejus nominis ſeptimus. Eo cognito, Cæſar per legatos cum illis expoſtulat: ſimul Papam, ut ſibi de eo ſatisfaciat, monet. Ille, ſe invitum, nihilque tale cogitantem, ad munus hoc eſſe pertractum, nec inaugurari voluiſſe reſpondet, ante, quam ipſe, cæterique Germaniæ Principes, Electionem approbaſſent. Ita Cæſarem placavit, & ipſius voluntate poſtea fuit confirmatus.

Miſſis deinde legatis in Germaniam, Epiſcopis aliquot, Synodum per illos habere volebat: Epiſcopi vero noſtrates illud recuſabant, quod contra morem & nationis privilegium eſſe dicerent. Cum hoc non ſuccederet, conciliis aliquot habitis per Italiam, decernit, ne ſacrifici habeant uxores, verum ut eas ab ſe dimittant, aut loco decedant. Hoc ſuum decretum in Germaniam emiſſum ad Epiſcopos,

urgebat

urgebat omnino ſanciri, conſtituta pœna: clerus autem, uti vocant, & ſacrificorum turba ſtrenue reclamabat, hæreticum vocans, qui tam impium dogma proponeret: Chriſti dictum videlicet eſſe, quod non omnes verbum iſtud capiant: Pauli dictum eſſe, ut, qui non continent, uxorem ducant: iſtum autem, poſthabito Chriſti verbo, & contempta Pauli authoritate, velle homines cogere, ut legitimum, & à Deo ſancitum uſum matrimonii, projiciant, & turpiſſimis flammis urantur, & in manifeſta flagitia ruant: ſe potius ab Eccleſiæ miniſterio diſceſſuros, quam à matrimonio. *Mat. 19.* *1 Cor. 7.*

Cum ille nihilo ſecius, identidem miſſis internunciis rem urgeret, & acriter inſtaret, Moguntinus Epiſcopus ei morem gerere cogitabat: & primo quidem leniter ſuos monebat: poſt autem Erphurdiæ, habito concilio, plane rem conficere volebat: ſed parum abfuit, quin impetu facto, trucidaretur.

Interea Cæſar, ut anni ſuperioris ignominiam ulciſceretur, quando circumſeſſus à Saxonibus, fuga ſibi ſalutem nocturno tempore quæſierat, arma parat, rupta pace, quam anno ſuperiori fecerat, quantas omnino poteſt, copias colligit, & menſe Iulio Saxones, qui crebris legatis pacem fruſtra ſollicitarant, aggreſſus, ingenti prælio vincit, non abſque magna clade ſuorum, deſideratis ex prima nobilitate non paucis.

A victoria progreſſus, longe lateque fines eorum populatur, & per internuncios, ut ſeſe dedant, hortatus, à ſua benignitate ſperare omnia jubet. ſed id fruſtra fuit, tametſi pauci quidam obtemperarunt. Saxonicum bellum gubernabant inprimis Halberſtatenſis Epiſco-

pus, Bucco, & Bavariæ dux, Otho, profligatus à Cæſare.

Moguntinus iterum ſollicitatus à Gregorio VII concilium alterum habet, deque cleri cœlibatu denuo proponit: ſed eodem modo fuit exceptus ut nuper, inque magno verſabatur vitæ diſcrimine: quare cogitationem hanc omnem ſibi deponendam eſſe judicabat.

Saxonibus profligatis, exercitum Cæſar dimiſerat, & principes auxiliares: verum ea lege tamen, ut ad XI Kalendas Novembris iterum ſibi præſto eſſent armati. Cum is dies veniſſet, aderant plerique, & in his Epiſcopi multi, ſed non eo numero, quo prius. Ibi denuo Saxones de pace legatos mittunt, poſitis caſtris apud Northuſium. Cæſar hanc unam eſſe pacis rationem oſtendit, ſi ſeſe dedant: & quanquam illi quidvis facturi potius viderentur, quam hoc ipſum, tamen, cum interceſſores & legati à Cæſare miſſi viri principes ampliſſime illis pollicerentur, fore nimirum, ut neque libertatis, neque bonorum facerent ullam jacturam, aſſenſerunt tandem, inque poteſtatem ejus venerunt Magdeburgenſis, Halberſtatenſis Epiſcopi, Bavariæ dux Otho, Saxoniæ dux Magnus, Fridericus comes Palatinus: deinde ex reliqua nobilitate quamplurimi.

Cæſar initio quidem cuſtodias illis poſuit non illiberales, verum poſtea diſcedens à pactis, in diverſa loca juſſit eos deportari, Bavariæ vero ducem Othonem deinde non ſolum liberavit, ſed perfamiliarem habuit, reliquos autem, neque miſſos fecit, & ipſorum bona dedit aliis diripienda: deinde novis caſtellis atque propugnaculis extructis, omnino cervi-

cibus

cibus imminebat & libertati Saxonum: toti vero adminiſtrationi per ſuam abſentiam præfecit Othonem Bavarum, qui genus ducebat à Saxonia.

Bambergenſibus deinde conſtituit Epiſcopum, & Colonienſibus: & Fuldenſibus Abbatem.

Delatus autem jampridem ad Papam fuit, hoc nomine potiſſimum, quod præfecturas Eccleſiaſticas divenderet: itaque per legatos pontifex eum citat, ut intra certum diem Romæ ſit præſto, cauſamque dicat: ille autem Vormatiæ conventus agit Epiſcoporum & Abbatum: ibi decernitur, quia malis artibus ad pontificatum ille veniſſet, removendum eſſe loco: ſimulque per legatos hoc Romam nunciatur: ſed pontifex nihil eo commotus, & illum excommunicat, & Moguntinum, & Trajectenſem, & Bambergenſem Epiſcopos, inprimis, cum antea quoſdam ejus familiares excommunicaſſet, quorum conſiliis putabat eum ad ejuſmodi res impelli.

Porro, Germaniæ principes aliquot vehementer offenſi moribus ingenioque Cæſaris, præſertim, quod præter datam fidem Saxones odio tam obſtinato perſequeretur, conjurant in illum, eoque magis, quod ei ſacris eſſet interdictum: ideoq; captivos deditities,quorum ipſi cuſtodiam haberent ab Cæſare demandatam, dimittunt, quod nulla fide ſe putarent ei devinctos.

Eodem tempore, quidam ex nobilitate per Saxoniam, concitatis aliis, & in ſuas partes adductis, caſtella paſſim exſtructa, partim vi, & imperio, partim deditione capiunt, & præſidiarios dimittunt incolumes, jurejurando

prius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

prius obſtrictos, ne poſt in Saxoniam militarent.

Eo cognito, Cæſar, aſtuto quodam conſilio, reliquos principes captivos ultro dimittit, ut in Saxoniam reverſi, fidelem operam ei præſtarent in plectendis rebellibus: nec enim alia ratione facilius ad optatum finem ſe poſſe pervenire videbat, quam ſi factiones inter ipſos excitaret, & alteros ab alteris divelleret: ſed non reſpondit eventus: nam domum illi reverſi, quod perſpectum haberent ejus ingenium, conjunctis animis & viribus, pro communi libertate ſibi pugnandum judicabant: idem quoque dux Otho fecit, illo deſerto: cumque bonæ ſpei plenus per Bohemiam Cæſar in agrum Miſenum irruiſſet, Bohemicis copiis adjutus, certior factus de concordia Saxonum, & exercitu jam inſtructo, rebus deſperatis abiit.

Tunc demum Germaniæ principes conſtituta die, maximo numero conveniunt: venit etiam eo legatus Papæ, & cauſis explicatis, hortatur eos, ut alterum crearent, quod illi ſua ſponte facturi erant alioqui. Nam inde à teneris annis repetita Cæſaris vita, labem & dedecus & opprobrium imperii illum eſſe demonſtrant: & quia graviſſimis cladibus Rempublicam affecerit, abrogandum ei magiſtratum eſſe decernunt. In his anguſtiis ille poſitus, deprecari cœpit per legatos, atque ſupplicare. Poſt multam actionem hæc ei conditio proponitur: Iudicio ſe ſiſtat, & cognitioni ſubjiciat Papæ, quem Auguſtam evocaturi ſint ad Kalendas Februarias: abſolutionem impetret illius ante diem anniverſarium excommunicationis: niſi faciat, tota cauſa ceciderit: copias dimit-

dimittat: Spiræ privatus interim vivat, parva cum familia: publicam rem nullam gerat, neque faſces vel imperii ſibi ſumat inſignia; donec legitime ſit deciſa controverſia. Recipit ille conditionem, & Spiræ dum eſſet, conſilium init adeundæ Italiæ, quo Papam ſibi mature placaret.

Ingreſſus iter cum uxore & filiolo, per Burgundiam atque Sabaudiam, hyeme acerrima, non ſine ſumma difficultate vitæque periculo, vix tandem in Italiam deſcendit, amanter exceptus à magnatibus & Epiſcopis ejus regionis, quod animo in Pontificem irato illum eo veniſſe putarent.

Pontifex interim, Germaniæ principum rogatu, ſuſceperat iter, & progreſſus aliquo uſque de Cæſaris adventu cognoſcit. Itaque ſubſiſtit, ut ejus rei cauſam intelligat.

Cæſar deinde, miſſa legatione ſplendida, & in hac fœminis aliquot illuſtribus, quas inter una ferebatur obſequentior eſſe Papæ, de abſolutione pontificem orat: gravate quidem ille primo, neque ſibi licere quicquam in eo facere dicebat, niſi coram adſint accuſatores: poſt multam actionem expugnatus demum precibus, non abnuit.

Cæſar autem, antequam in illius conſpectum veniret, totum triduum permanſit in arcis, ubi pontifex erat, area & veſtibulo, tenui ſimplicique cultu, depoſitis regiis inſignibus, nudis pedibus, & ad veſperam uſque jejunus. Quarto demum die admiſſus eſt: ibi tum has ei leges Papa proponit: ſiſtat ſe cognitioni ſuæ, reſpondeat accuſationibus principum, convictus ab Imperio decedat, neque vindictam ullo tempore moliatur: interea vivat privatus: ne-

que

que publico nomine aliquid gerat: fidem etiam & jusjurandum ſuis remittat: conſiliarios & familiares ab ſe removeat: ſi quid contra faciat, nullum fore, quod nunc ei detur beneficium, & principibus futurum eſſe liberum, ut mox alium ſibi deligant. Has leges ubi probaſſet ille, Papa miſſificat: & ut de criminibus intentatis ſeſe purgaret, panem azymum, quem corpus domini vocant, ſumit, magnis imprecationibus caput ſalutemque ſuam devovens, niſi conficta ſint ab adverſariis omnia: deinde Cæſarem, ſi principum criminationes objectas eſſe falſas, & injuriam ſibi fieri putet, hortatur, ut idem ipſe faciat, & alteram conſecrati panis particulam ſumat: cum autem ille excuſaret, neque ſe commode jam hoc poſſe facere doceret, nihil amplius urgebat Papa, ſed exceptum convivio perhumaniter dimiſit.

Ea re cognita, proceres Italiæ vehementer offenſi fuerunt, quod tam fœde tamque indigne ſe ſubmiſiſſet illi, qui peſſimis artibus Papatum invaſiſſet, qui cædibus & adulteriis omnia polluiſſet: in ipſo, qui juſtitiæ ſit patronus, & ara præſidiumque legum, omnem ſeſe ſpem habuiſſe collocatam, & non ſolum excommunicationem contemſiſſe, verum etiam in ejus gratiam acres cum Papa exercuiſſe inimicitias: nunc vero ipſum turpiſſimo plane ad omnem poſteritatem exemplo, gravem hanc & indelebilem Imperio maculam inuſſiſſe, cumque publico, tam Eccleſiæ, quam Reipublicæ hoſte, in gratiam rediiſſe. Hæc, & id genus alia multa jactabant, deque filiolo Cæſaris eligendo, Romamque traducendo, & dejiciendo pontifice cogitabant.

Cæſar, eo cognito, nulla ſe ratione melius poſſe

poſſe placare illos videbat, quam ſi à pactione diſcederet, & ipſis conjungeretur. Quod cum faceret, pontificis conſilia plane turbavit, ſic ut ille ſuſceptum in Germaniam iter omittere cogeretur.

Quod ergo proximum erat, Germaniæ principibus, quid actum eſſet, per legatos nunciat, utque Reipublicæ provideant, hortatur. Fuit hoc anno ſupra milleſimum ſeptuageſimo ſeptimo.

Principes ergo Rudolphum, Sueviæ ducem, creant Cæſarem: eum conſecrat Moguntinus: in Germaniam autem revertens Henricus colligit copias: idem facit Rudolphus, qui Saxonum auxiliis potiſſimum nitebatur, & tertio conflictu graviter vulneratus, non multo poſt è vita deceſſit.

Rudolphus creatus Cæſar cæditur. Ann. cIↃLXXVII.

Henricus ab ea victoria cōventus agit Brixiæ; fit decretum ab Epiſcopis, qui aderant, tam Italis, quam Germanis, Gregorium non eſſe legitimum urbis Romæ Epiſcopum. Itaque ſurrogatur in ejus locum Archiepiſcopus Ravennas, Victor III. Eo facto decreto, Cæſar Romam contendit, Gregorium obſidet, fuga tandem dilapſum. Victorem III confirmat, ab eoque conſecratur.

Gregorio mortuo, qui fuit alter ab eo pontifex, Vrbanus ſecundus, Gergoviæ, Avernorum oppido, Claremontium vulgo vocant, ubi conventus erat multorum procerum, Philippo ejus nominis primo in Galliis regnante, bellum Saracenicum perſuadet. cujus deinde fuit imperator Godefridus Bulionius, qui feliciter multa geſſit, ac Hieroſolymam recuperavit.

Vrbani ſucceſſor, Paſchalis II, infeſtus quoque Cæſari fuit. Profecturus igitur ejus rei

cauſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

cauſa in Italiam, filium ſibi ſucceſſorem Cæſar deſignat.

Is autem exſtimulatus ab aliis, & oblitus officii, quod natura nobis inſitum eſt, in ſummas anguſtias parentem conjecit, & abdicare ſe magiſtratu coëgit, quum & Papam & pleroſque Germaniæ principes haberet ſui conſilii factique ſocios. Itaque Cæſar factus eſt, ejus nominis quintus, patre Leodii poſt mortuo in ærumnis.

Anno cIↃ CXXI. Henricus. V.

Aliquot poſt annis in Italiam invadit, ingenti cum exercitu, ut diſſidium quod erat inter Rempublicam imperii & pontificatum, componeret, & ferro patefacta ſibi via, Romam demum venit.

Cæterum, inde à Conſtantino, Cæſares conferebant honores ac dignitates eccleſiaſticas; id autem ægre tandem tulerunt pontifices opibus amplificati, quaſi rem indignam, eaque de cauſa pleræque ſimultates omnes inter ipſos exarſerunt.

Hic ergo Cæſar quum jus atque poteſtatem ſuam urgeret, magnus eſt Romæ natus tumultus, ita quidem, ut excitatus noctu Cæſar, ſubvenire ſuis, qui paſſim cædebantur in urbe, cogeretur. Profligatis autem factioſis, Paſchalem II capit, neque prius, quam ſibi factum eſſet ſatis, dimiſit, ſancito fœdere: ſed, reverſo in Germaniam Cæſare, Pontifex à pacto diſcedit, quod ſanctiſſimis verbis juraverat, & Cæſarem excommunicat. Ea res multos Germaniç principes ad rebellionem commovit, & in his præcipue Moguntinum.

Cæſar in Italiam profectus, legatos ad Pontificem mittit de pace, ſed inter agendum moritur pontifex: ei ſuccedit Gelaſius II. Cæſar, quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

quod de electione non eſſet interpellatus, Romam venit, & alium conſtituit: Gelaſius ejectus, Cæſarem & Papam ab eo conſtitutum excommunicat: cumq; per Germaniam ejus legati defectionem ſuaderent, ac principes idcirco conveniſſent, demum redire Cæſar coactus eſt: ſed interea mortuo Gelaſio, Romani Calixtum II eligunt. Is loco deturbat eum, quem odio Gelaſii Cæſar creaverat, & intercedentibus nonnullis, cum Cæſare tranſigit.

Henrico V ſuccedit Lotharius, ejus nominis tertius, è Saxoniæ ducum familia. Hunc Sueviæ dux Conradus oppugnabat, indigne ferens, ad Saxones rediiſſe rerum ſummam, & in Italiam profectus, occupandi regni cauſa, cum interim Lotharius Germaniam teneret, deſtitutus auxiliis, domum rediit, pacemque cum Cæſare fecit. Ann. cIↃ. cxxv. Lotharius III.

Erat tum Romæ Pontifex Innocentius II. Huic adverſabatur Anacletus, & quoniam ampla natus erat familia, cedere fuit coactus Innocentius: verum implorato Cæſaris auxilio, reſtitutus eſt.

In Germaniam reverſus, & ibi rebus compoſitis, in Italiam redit Cæſar ingenti cum exercitu: civitates aliquot rebellantes domat, & in his Anconam atque Spoletum. Siciliæ regem Rogerium ex Apulia atque Campania profligat, & inde à Carolo Magno vix alius majora per Italiam egiſſe fertur.

In lucem quoque tunc revocatum fuiſſe traditur, bellorum tempeſtatibus oppreſſum, jus civile, quod Iuſtiniani Cæſaris mandatu conſutum eſſe diximus. Anno cIↃcxxxviii.

Succeſſorem habuit Conradum Sueviæ ducem. Bavariæ dux tum erat Henricus, cognomento Conradus III.

mento Superbus, & idem Saxoniæ dux per matrimonium, quod Lotharii Cæſaris eſſet gener. Is imperium affectans, & multa molitus in Cæſarem, proſcriptus fuit, ejuſque poſſeſſiones aliis conceſſæ. Henricus autem recuperata Saxonia, cum in Bavariam contenderet, mortuus eſt, relicto in cujus gratiam Saxones rebellabant Cæſari. nec id modo, verum etiam Welpho, Henrici mortui frater, armis ſibi vendicabat Bavariam, ejecto Lupoldo, cui Cæſar eam provinciam dederat.

Paulo ante diximus, quemadmodum regem Siciliæ Rogerium Cæſar ejecerit: cum autem ad hunc modum tumultuaretur Germania, Rogerius occaſionem nactus, invaſit Siciliam, & Cæſaris præfectum exturbat: deinde Welphonem magnis inſtigat pollicitationibus, ut pergat faceſſere negotium Cæſari: facit idem Hungariæ rex & ipſe Cæſarem metuens.

Tandem profectus in Saracenos, & amiſſo exercitu, domum reverſus, cum in Italiam proficiſci cogitaret, rebus omnibus inſtructis, Bambergæ mortuus eſt.

Fridericus Ænobarbus. Succeſſit ei fratris filius Fridericus Ænobarbus Sueviæ dux, ejus nominis primus, heroici vir ingenii.

Is initio regni principes Germaniæ pacavit, & diſſidium illud, quod erat in Saxonia Bavariaque, ſuſtulit. poſt magno cum exercitu Italiam adit: Veronenſes, à quibus erat contemptus, mulctat, & exempli cauſa, primis aliquot laqueo gulam frangit. Circa Placentiam excubias ſibi fieri jubet à principibus omnibus, imperii beneficiariis. Mediolanum obſidet, Aſtam diruit, Dertonem complanat.

Anno CIↃ CLII.

Romam profectus, conſecratur ab Adriano IV: ci-

IV: cives tumultuantes opprimit: Spoletum evertit, vaſtamque cædem facit: Longobardos domat, & ſuperatis inſidiis, quas Veronenſes ei collocaverant, in Germaniam redit: Palatinum principem, qui ſe abſente turbas excitaverat, ignominioſe mulctat: Bohemiæ ducem conſtituit regem.

Interea Mediolanenſes multa ſuperbe faciebant in vicinos, & Dertonam à Cæſare dirutam reſtaurabant. Itaque cum ingenti exercitu reverſus, Mediolanum expugnat, adjutus à Cremonenſibus, à Papianis, & Novatianis: capta urbe, parcitum eſt multitudini, principum Germaniæ interceſſu, quibus illi ſupplicaverant. Longobardia tota in ſuam poteſtatem redacta, legibuſque conſtituta civitate, diſcedit ad alios ibi populos.

Poſt ejus abitum illi rebellant, leges præfixas contemnunt, munitiones ab eo factas demoliuntur. Rurſus igitur eo profectus, agrum totum populatur, & quicquid ipſorum ditionis erat, evertit.

Interea graves fiunt adverſus illum per Italiam conſpirationes: in his etiam erat is, quem diximus, Adrianus Papa, qui cum plane ſtatuiſſet eum excommunicare, mortuus eſt.

In Italiam tertio profectus Cæſar, Mediolanum funditus evertit, rebellionis authores capite mulctat, reliquam multitudinem in exilium ire cogit, & Romam obſidens, magnam exercitus partem ex morbi contagione deſideravit. Soluta igitur obſidione, & per Hetruriam collocatis præſidiis, Spoleti, Anconæ, Ravennæ conſtitutis pro ſuo arbitratu, qui rempublicam gererent, in Germaniam redit.

Adriano Pontifice mortuo, duo de princi-

patu

patu contendebant, abſente Cæſare, Victor & Alexander III. in Victorem Cæſar quidem magis inclinabat: ſed Alexander competitorem, poſt etiam augeſcente diſſidio, Cæſarem excommunicat.

Eam occaſionem conſpicati Mediolanenſes, rebellionem faciunt, Cæſariſque præfectos multis Italiæ locis ejiciunt, quoſdam etiam laqueo ſuſpendunt. Regreſſus igitur in Italiam, dubio marte cum illis confligit: pontifex belli ſocius profugit Venetias.

Facta demum pace per inducias, in Aſiam profectus adverſus Chriſtianæ religionis hoſtes, & oppreſſus impetu fluminis, in quod lavandi cauſa ſeſe demiſerat, periit.

Anno cIↄcXCI. Henricus VI.

Succeſſor ei fuit filius Henricus, ejus nominis ſextus. Is mortuo Siciliæ rege, Gulielmo, Rogerii filio, quum in Italiam ſecundo veniſſet, Apulia & Calabria devictis, Neapoli quoque capta, Siciliam domat, magnis ibi relictis præſidiis propter mobile gentis ingenium.

Deinde Ravennæ & Anconæ, perque Apuliam & Hetruriam, optimates conſtituit: cum deinde filium ſuum Fridericum, adhuc infantem, imperii ſucceſſorem deſignaſſet, de voluntate Germaniæ Principum, in Siciliam profectus, vitam finiit.

Et quoniam ætate puer erat Fridericus filius, ut dictum eſt, plerique omnes Philippum, ejus patruum, ſuſcipiendum judicabant: ſed vehementiſſime Romanus pontifex obſtabat, Innocentius III.

Philippus.

Diviſis autem principum animis, cum hi Philippum, alii vero Saxoniæ ducem Othonem, crearent, magnus ex ea re motus fuit exortus,

us, præſertim ad oram Rheni. Philippus vero, partim armis, partim humanitate ſumma reduxit adverſarios ad officium: ac deinde pacem cum pontifice quoque fecit, quem expertus erat infeſtiſſimum. Anno cIɔcx-cix.

Occiſus deinde in cubiculo, ſucceſſorem habuit eum, de quo diximus, Othonem, Saxoniæ ducem, qui in pontificis odium incurrit, quem prius habuerat amiciſſimum. Tandem etiam excommunicatus eſt ab illo, ideoque habitis comitiis, principes electores à pontifice ſollicitati, ut alium crearent, Henrici ſexti filium, Siciliæ regem, Fridericum, cui fidem dederant adhuc infanti, ut paulo ſupra diximus, evocant è Sicilia. Anno cIɔccix. Otho.

Occurrit quidem illi Cæſar Otho cum exercitu ad Rhenum, ut tranſitu prohiberet: ſed ejectus, & in Saxoniam reverſus, mœrore, ut creditur, interiit.

Atque ita Fridericus eſt factus Cæſar, ejus nominis II, Friderici Ænobarbi Cæſaris è filio nepos. Anno cIɔccxii. Fridericus II.

Innocentius tertius, de quo dictum eſt ante, concilium habuit Romæ, quod Lateranenſe vocant: ibi decretum inter alia fuit:

Vt Chriſma ſimul & Euchariſtia, quam dicunt hoſtiam, ſub clavi ſerventur.

Vt quotannis privata fiat confeſſio peccatorum.

Vt electio, facta per civilem magiſtratum in ſacris beneficiis, vim nullam habeat.

Ne, qui ſunt ordinis Eccleſiaſtici, fidelitatem iis, qui laici dicuntur, ſine cauſa promittant.

Ne conſtitutiones principum Eccleſiis præjudicent.

Vt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Vt ab omni contributione ſint immunes Eccleſiaſtici.

Ne tributa ſolvantur ante decumas.

Ne divorum reliquiæ monſtrentur extra capſulam.

Adhæc grave tum erat inter Græcos atque Latinos diſſidium: nam ſuper quibus aris Latini miſſificaſſent, eas contrectare Græci nolebant, niſi prius laviſſent eas & expiaſſent: deinde baptiſatos à Latinis, rebaptiſabant. Fit ergo decretum, ut ad Eccleſiam Romanam matrem ſuam revertantur, quo ſcilicet ovile ſit unum & unus paſtor: niſi pareant, excommunicati priventur ordine.

Romam profectus Fridericus, ab Honorio III conſecratur. Qui paſſim erant per Italiam rebelles, domat, quoſdam autem proſcribit. Ex iis nonnulli Romam confugiunt, & pontificis opem implorant. Ea res maximi diſſidii dedit occaſionem: nam ſuos adverſarios habere portum ibi atque domicilium Cæſar moleſtiſſime tulit.

Gliſcente odio, filium ſuum Henricum, de conſilio principum, deſignat imperii ſucceſſorem, & principes Cremonam evocat ad conventum: ſed cum aditu prohiberentur factione pontificis & Longobardorum, in Apuliam Cæſar revertit, & aliquanto poſt moritur pontifex, eique ſuccedit Gregorius IX, qui Cæſarem excommunicat, quod profectionem in Turcas, cui ſe voto adſtrinxiſſet, non ſuſciperet.

Cæſar deprecatus offenſionem, ſeſeque purgans, cum nihil proficeret, Romam petit, Pontificem dejicit, ejuſque ſocios graviter mulctat, & altero indicto Ravennæ conventu, impe-

impeditur à pontifice profugo, qui paſſim ei multos excitaverat adverſarios.

Mortua demum uxore, Cæſar, ut promiſſa præſtaret, ac Reipublicæ conſuleret, profectionem in Aſiam ſuſcipit: per ipſius abſentiam vero, pontifex bellum facit, & Apuliam occupat. Re feliciter geſta, multiſque locis recuperatis, & in his Hieroſolyma, certior factus de Italiæ ſtatu Cæſar, pactuſque cum hoſte decem annorum inducias, redit cum exercitu, ſuaque facile recuperat. Pontifex novo fœdere ſe communit Italiæ procerum, quos Cæſar mulctaverat, ac deinde rurſus eum excommunicat, quod cum hoſte pepigiſſet.

Cæſar quietis amans, per legatos agit de pace, quam vix demum impetravit, ac in Germaniam idcirco redit. Pontifex autem, cum naturam mutare non poſſet, vaſtato Viterbio, Cæſarem rurſus excommunicat. Ea re commotus vehementiſſime Cæſar, fremens & iratus in Italiam redit: per Hetturiam, per Vmbriam, per Longobardiam, per oram Paduanam, mulctat omnes rebelles: pontifex idcirco ingeminat excommunicationem, & Venetos fœdere ſibi conjungit. Cæſar per Italiam graſſatus, & pleriſque omnibus ad officium reductis, Romam obſidet, neque multo moritur poſt Gregorius pontifex, cum Ravennam ſuos evocaſſet ad concilium, quo tamen illi, viis omnibus obſeſſis à Cæſare, pervenire non poterant: quidam etiam capti fuerunt.

Hic ille eſt, qui Decretales, uti vocant, Epiſtolas conſarcinavit, magnam Iuris pontificii partem, plurimis onuſtam commentariis. Qua quidem in re mirum videri poſſit, eſſe homines, qui tantum elaborare velint, ut ea, quæ

parum

parum apte, perperam etiam & minus prudenter atque pie, ſed & ridicule dicta ſunt, tanquam oraculum ali juod mordicus arripiant, & in iis interpretandis, enucleandis, veſtiendis, omnem operam & ætatem conſumant, quaſi eo conducti eſſent, ut alienam ſtultitiam & errorem, vigiliis & labore ſuo maximo defendant, & in alterius impudentia, ſui pudoris exiſtimationem amittant.

Ex decretalibus capita quædam.

Illud quod Gratiani decretum vocant, diverſis locis habet inter alia:

Sequendam eſſe regulam Eccleſiæ Romanæ, quæ ſit beati Petri ſedes.

Non licere concilium habere, niſi permit-mittente Romano pontifice.

Leges Eccleſiæ Romanæ ſervandas eſſe, tanquam ipſius Petri voce pronunciatas.

Quod Eccleſia Romana jugum imponit, etiamſi tolerabile non ſit, eſſe perferendum.

Eccleſiæ miniſtros debere caſtitatem promittere, ne videlicet ducant uxores.

Ei qui non habet uxorem, licere concubinam habere.

Papam in ſuo munere negligentem & remiſſum, nocere quidem, tum ſibi, tum aliis, veruntamen à nemine poſſe judicari, quod omnes ipſe judicat.

Imperatorem debere ſubeſſe Papæ, non præeſſe.

Reliquos omnes mortales ab hominibus judicari, Papā vero, Petri ſucceſſorē, à ſolo Deo.

Papæ licere populum eximere à fide & jurejurando, quo principi ſuo tenentur.

In Gregorii decretalibus epiſtolis, & Sexti Bonifacii & Clementinis, & Extravagantibus, uti vocant, eſt inter cætera:

Decre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Decretis conciliorum authoritatem Papæ non ſubjici.

Pontificis eſſe; Cæſarem electum approbare, vel minus idoneum rejicere.

Duo præeſſe mundo luminaria magna, ſolem atque lunam: ſolis loco Papam eſſe, Cæſarem vero Lunæ.

De adulterio & aliis criminibus, quod minora ſint, Epiſcopis licere cum iis, qui deliquerunt, agere remiſſius.

De Eccleſiæ Romanæ privilegiis Papam ſolum cognoſcere.

Excommunicatorum oſſa jam ſepulta debere exhumari & projici.

Papæ licere Imperatorem removere loco & magiſtratu.

Cæſarem teneri, ut fidem & fidelitatem Pontifici præſtet per jusjurandum.

Eccleſiaſticos oportere ſolutos eſſe ac liberos ab omni ſumptu, moleſtia, munere.

Poſt mortem poſſe aliquem declarari hæreticum, ejuſque bona publicari.

Filios hæreticorum ad præfecturam ullam civilem aut ſacram non debere admitti.

Ad ſalutem eſſe neceſſarium, ut omnes homines Pontifici Romano ſubſint.

Hæc paucula, ex ingenti acervo deſumpta, cujuſmodi ſint, nemo ſanæ mentis eſt, qui non videat.

Lex eſt, ut eam definiunt homines doctiſſimi, ratio ſumma inſita in natura, quæ jubet ea, quæ facienda ſunt, prohibetque contraria: Lex autem omnis ad communem utilitatem referri, & legiſlator ſic erga multitudinem atque Rempublicam affectus eſſe debet, ut pater ſuos erga liberos: quid autem in iis, quæ dicta

Cic. 1. de legibus.

Cic. 2. de legibus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ſunt, ſimile apparet? Ea vero non excuſare tantum, ſed etiam veſtire, & ornare, & illuſtrare novis commentationibus, & quidvis dicere potius, quam pati dignitatem illorum imminui, quæſo, cujus hoc eſt impudentiæ? ne quid gravius dicam.

Si faſtus & avaritia, & dominandi cupiditas, & literarum inſcitia perſuaſit illis, ut ejuſmodi facerent decreta, ſi ſententiis ipſi variant, nec alii volunt aliorum adſtringi legibus, quod pari ſint poteſtate præditi, quæſo, cur te maceras, ut diſtorta & repugnantia componas & concilies?

Omitto pelagus illud, aut ſentinam verius, eam videlicet Iuris papiſtici partem, quæ beneficiorum, uti vocant, & bonorum ſacrorum nundinationem continet. Quis enim fraudes atque technas enumerare poſſit? ne ipſi quidem, qui plurimis annis in eo mercaturæ genere verſati ſunt. ſatis etiam omnes intelligunt aut norunt, quando novæ ſemper excogitantur: ſed hoc argumentum & tempus aliud, & librum ſingularem poſcit: nunc ad propoſitum redeamus.

Vt Fridericus Cæſar, ita Galliæ quoque rex Ludovicus, ejus nominis nonus, in Syriam & Ægyptum cum exercitu penetravit, & poſt in obſidione Tunetæ urbis, vitam finiit; anno ſalutis MCCLXX.

Eo regnante, Gulielmus, Epiſcopus Pariſinus, quæſtionem propoſuit de beneficiis Eccleſiaſticis. re palam diſceptata, vicit ea ſententia, non eſſe fas cuiquam habere plus uno: ſed ejuſmodi decreta, ſatis eſt recitaſſe tantum atque ſcripſiſſe.

Gregorio ſucceſſit Innocentius IV, ad quem velut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

velut hæreditaria ſucceſſione, venit odium Cæſaris. Itaque Lugduni indicto concilio, Cæſarem evocat, non venientem excommunicat, dignitate privat, hortatus Germaniæ principes, ut alium eligant: & hoc ejus decretum eſt, inter alia, typis excuſum, quemadmodum & Cæſaris quædam exſtant ad diverſos reges Epiſtolæ, quibus & pontificum iniquitatem, & ſuam prolixe demonſtrat innocentiam.

Decreverat Cæſar proficiſci Lugdunum, & periclitari fortunam; ſed orta denuo rebellione per Italiam, vires omnes eo convertit, & cum minus feliciter res gereretur, in Apuliam reverſus, cœpit languere, ac demum mortuus eſt.

Alii periiſſe veneno, alii ſtrangulatum fuiſſe dicunt à filio ſuo notho, Manfredo, qui Italiam poſt invaſit.

Erat tunc magni nominis Azo juriſconſultus, quem deinde ſecuta fuit ingens illa ſcriptorum turba, qui violato Iuſtiniani Cæſaris edicto, gravi quidem illo atque ſevero, mundum referſerunt innumerabilibus libris, unde nunc petenda ſunt ea, quæ veteres illi copioſiſſime doctiſſimeque tractarant.

Nam aliorum alii ſcrinia compilant: neque ſcribendi finis eſt ullus aut modus, & opinionibus contrariis omnia redundant, ut proprie locum hic habeat, quod ſenex ille dicit quum treis de jure conſuluiſſet: *Feciſtis probe, incertior multo ſum, quam dudum.* *Hor. l. 1. Sat. 1. Terent. Phorm. Actu. 2. Scen. 4.*

Omitto technas, quæ plures quotidie excogitantur. Plane enim hic accidit, quod Comicus inquit: *Vt in aſtu veniat aliud ex alio malum.* Præclare multa legibus eſſe conſtituta, ſed ea Iureconſultorum ingeniis pleraque cor- *Ter. Eun. Act. 5. Scen. 6.*

2 de leg. rumpi, Cicero queritur, atque depravari: quid ſi nunc viveret, & pyramides illas librorum & praxin noſtram, & ſacrarium illud legum, tam fœde pollutum, miſereque contaminatum eſſe videret? Quanquam ſane, ſicut alias artes omnes in lucem Deus hac noſtra memoria reduxit, ita quoque multos excitavit, qui bonarum literarum inſtructi præſidio, non pœnitendam operam in hac etiam parte collocant, ut rem videlicet pulcherrimam, hominumq; ſocietati plane neceſſariam, imo donum cœleſte, depromptum & hauſtum ex mediis Philoſophiæ fontibus, nitori ſuo reſtituant & æquitati. Qui quidem ipſorum conatus, publicam non modo laudationem, ſed remunerationem quoque meretur. *Cicer. 1. de legib.*

Ann. cIɔ-ccLIV. Ab ejus morte per annos XXII fere fuit interregnum, quum ſubinde alii & alii eligerentur, qui tamen in ea temporum perturbatione ſummam rei non tenebant.

Interea regnum Neapolitanum à familia Friderici Cæſaris in poteſtatem Gallorum devenit, ac poſt etiam Sicilia. Nam Gallicis armis tum nitebantur Pontifices: quamquam deinde graviſſima bella ſuper his regnis orta ſunt inter Arragoniam & Andegavenſem Gallicam familiam: Verum hæc non ſunt hujus loci.

Anno cIɔ cc-LXXIII. Rudolphus Habsburgius. Cum in eo ſtatu fluctuaſſet tot annis Reſpublica, ſicut dictum eſt, Rudolphus Habsburgius creatur Cæſar. Is initio regni, motus, qui paſſim erant per Germaniam, componit: inde conventibus aliquot actis, Bohemiæ regem Ottacarum rebellantem invadit, & ad pacis conditiones cogit, quas tamen ille, ſuæ conjugis impulſu, non multo poſt violat, & in Auſtria ſecundo congreſſus in prælio interficitur.

Rudol-

Rudolphum adjuvabat Vngariæ rex, Ladiſlaus Chunus.

Pace demum facta cum Bohemis per matrimonia, Cæſar filio ſuo Alberto Auſtriam dedit, quam multis annis Bohemiæ rex poſſederat.

Impeditus autem variis Germaniæ negotiis, non eſt in Italiam profectus: quanquam alioqui non multum huc inclinabat: & per jocum fertur narraſſe fabulam aliquando de vulpe, quæ leonem ſimulate ægrotantem, quodam in ſpecu, non adibat, quod veſtigiis aliorum animantium terreretur, ex quibus nulla rediiſſent. Præfectum tamen in Italia conſtituit, ac velut imperii vicarium: deinde Flaminiam & Exarchatum, de quo non ſemel diximus, Eccleſiæ Romanæ confirmaſſe traditur, quum tenuis admodum fructus ex iis locis ad ipſum rediret.

Refert hunc apologum Plato in Alcibiade priore, & Horat. lib. 1. Epiſt. 1.

Perpetuis enim ſimultatibus & Paparum inimicitiis defatigati Cæſares, facti ſunt paulatim remiſſiores. Nec enim prius acquieverunt Pontifices, quam illos extra fines Italiæ ſubmoviſſent, & quia regum Galliæ præſidiis fere nitebantur, ac per Epiſcopos Germaniæ factionem alebant, effecerunt tandem, quod pridem animo concupiverant.

Hic vero memoria repetendum eſt, quæ facta ſit rerum viciſſitudo, quando illi qui beneficio Cæſarum incolumes fuerunt, vitamque tolerarunt, & locum ſuum atque dignitatem retinuerunt, amplificati bonis illorum atque munificentia, dominatum ſibi ſumpſerunt in eos, & patrimonio quoque fraudarunt. Non ſolum enim Italiæ bonam partem occuparunt, ſed Siciliæ quoque reges atque Neapolis

arcte ſibi devinxerunt. Nam hi & tributum illis annuum dependunt, & dignitatem imperatoriam ſuſcipere prohibentur, niſi permiſſu illorum; & quum in poſſeſſionem ab iis mittuntur, hoc ipſum jurant inter alia.

Veſperæ Siciliānæ. In Rudolphi tempus incidit illa memorabilis Gallorum clades per Siciliam. Quum enim inſulam hanc tenerent, & more militari multa facerent inſolenter atque libidinoſe, per occultam conjurationem, dato ſigno, paſſim trucidati fuerunt omnes, cum ad preces veſpertinas campanæ impellerentur. Facinus hoc vulgo vocant veſperas Siculas: Fuit hoc anno MCCLXXXI die Paſchatis.

Accepta pecunia, Rudolphus Italiæ civitates multas, quæ ditiones erant imperii, liberas & immunes fecit, Bononienſes, Florentinos, Genuates, Lucenſes & alios.

Convocatis deinde Francofurtum principibus, filium ſuum Albertum deſignari ſibi ſucceſſorem fruſtra petebat.

Ann. cIↄccxcII. Adolphus Naſſov. Mortuo ſucceſſit Adolphus familiæ Naſſovicæ, qui non multo poſt inimicitias exercere cœpit cum Alberto, Auſtriæ duce. quumque ſuis moribus Germaniæ principes admodum offenderet, ac ipſum quoque Moguntinum, cujus opera factus erat Cæſar: loco removetur, & eligitur Albertus, Auſtriæ dux, Rudolphi filius, qui, contractis copiis, & adjutus à principibus, Adolphum petit, & commiſſo prælio, in agro Spirenſi, Adolphus ab Alberto graviſſime ſauciatus, à reliqua multitudine poſt interficitur.

Anno cIↄccxcVIII. Albertus.

Poſt eam victoriam Albertus, confirmandi ſui cauſa, ne quis priorem electionem eſſe vitioſam diceret, ſolenniter creari Cæſar petiit.

Ea

Ea re perfecta, Bonifacius octavus pontifex reclamabat, neque ratum habere voluit, quod reliqu principes feciſſent.

Quum autem aliquanto poſt graviſſimum eſſet natum diſſidium inter ipſum, & Philippum Pulchrum, Galliæ regem, approbavit Albertum, in ejuſque familiæ laudem multa dicebat. Albertus demum à ſuis propinquis interfectus eſt, quum rebus omnibus inſtructus, iter ſuſcepiſſet, ut Bohemis filium ſuum Fridericum obtruderet regem.

Bonifacius hic Gregorii noni decretalibus epiſtolis, quæ libris quinque continentur, alterum volumen adjecit, quod ſextum vocat. Inter alia ſtatuit, licere Pontifici abdicare ſe papatu. Nam ipſe illud Cæleſtino V, cui ſucceſſit, perſuaſiſſe ſcribitur. Ann. ƆIↃCCCVIII.

Ab Alberto fit Cæſar, Henricus, ejus nominis ſeptimus, è familia Luceburgica. Is filio ſuo Iohanne, per matrimonium facto Bohemiæ rege, proficiſcitur in Italiam, cujus quidem ſtatus tunc erat miſerrimus. Nam inde à morte Friderici II Cæſaris, per annos circiter LVII neglecta fuit à noſtris Imperatoribus Italia: quo factum eſt, ut varie dilaceraretur ab iis, qui potentiores erant, præſertim à Guelphis & Gibellinis, quæ duæ factiones plurimas habent iis in locis clientelas. Henricus VII.

Primum ergo per Longobardiam præfectos conſtituit oppidis ac municipiis, & jurejurando ſibi populos adſtringit: deinde Mediolani commoratus aliquandiu, fruſtra conatus eas, de quibus modo dixi, factiones conciliare: cumque ejus urbis præfectus, Turrianus, illum ex improviſo cogitaret opprimere, patefacta conjuratione, & repulſis adverſa-

riis, Vicecomiti præfecturam urbis committit.

Quæ ſunt ejus regionis urbes, omnes illius fidei ſe permittebant atque poteſtati, ſola Brixia rebellabat, quam longa captam obſidione, mœnibus nudavit. Inde per Genuam profectus, & Piſis facto itinere, Romam venit, coronatus ab aliquot Cardinalibus, quoniam Pontifex Romanus, Clemens, urbe relicta, migraverat in Galliam, & Avenione habitabat.

Quum ab eo jusjurandum exigerent Cardinales, quod Pontifici præſtandum eſſe dicerent, ille recuſabat, neque tale voluit eſſe quo Papæ devinciretur. Ea re cognita Pontifex, augendæ potentiæ cauſa, formulam illam generalem jusjurandi latiſſime poſt explicavit, & reliquis decretis, quæ nunc exſtant, inſeruit. Nam ipſe quoque leges multas compoſuit, quæ nomẽ ab eo retinent, & Clementinæ dicuntur.

Templarii trucidati.

Ad hoc tempus, illi, qui Templarii vocantur, quorum ingentes erant opes, eodem impetu, diverſis locis trucidati fuerunt, & extincti. Galliæ rex Philippus Pulcher, magnam facultatum ipſorum partem, permiſſu Pontificis occupavit. Damnatum deinde fuit nomen eorum atque memoria: & in concilio Viennenſi, quod per Galliam erat, ipſorum poſſeſſiones attributæ fuerunt iis, qui Rhodii dicuntur equites.

Rhodii equites.

Hoc etiam tempore, & Papæ Clementis authoritate, fuit Aurelianenſis Academia inſtituta.

Mortuo tandem Henrico non abſque graviſſima veneni ſuſpicione, ſepultoque Piſis, acerrimæ contentiones ortæ ſunt in Germania ſuper electione.

Nam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Nam de principatu contendebant Fridericus Auſtriæ dux, Alberti Cæſaris filius, & Ludovicus, Bavariæ dux: Ludovicum Aquiſgrani, Moguntinus Epiſcopus: Fridericum vero Bonnæ, Colonienſis inaugurabat: Ioannes autem XXII Pontifex Romanus utrumque ſalutabat Cæſarem: in Fridericum tamen propenſior. Quæ quidem res magis etiam ſimultatem incendit. Collectis utrinque copiis, magna vi dimicatur ad Eſlingam, Sueviæ oppidum, ſed æquo fere marte: deinde rurſus majori impetu in Bavaria: quo quidem in prælio captus eſt Fridericus, bona ſuorum militum parte deſiderata. Dimiſſus tandem, domumque reverſus, aliquot poſt annis moritur.

Ann. CIↃ-CCCXIV. Contentio de Imperio, inter Fridericum & Ludovicum.

Ludovicus ergo rerum potitus, Italiam cum exercitu petit, quamvis invito Pontifice: municipiis & oppidis paſſim conſtituit præfectos: deinde Mediolani coronatur ab Archiepiſcopo, & miſſis Avenionem legatis ad Papam ſemel atque iterum, de ſolenni inauguratione, cum non impetraret, Romam proficiſcitur, ubi Mediolani res conſtituiſſet. Magna cum gratulatione exceptus Romæ, coronatus eſt, ab uno & altero Cardinali. Cumque pontifex ingeminaret excommunicationem, ille de conſilio procerum, Papam alterum creat. Ad hunc modum flagrabat odium inter eos longe vehementiſſimum: & intercedebant graviſſimæ utrimque criminationes.

Ludovicus.

Annales Galliæ tradunt, Carolum Pulchrum, regem, Philippi filium, omnium primum Iohanni Papæ decumas in Galliis permiſiſſe bonorum ſacrorum, & prædam inter ipſos fuiſſe diviſam, Pontificem autem hoc ſollicitaſſe potiſſimum, ut in Cæſarem ei pecunia ſuppeteret.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

In Germaniam reverſo Cæſare, moritur Papa: ſucceſſor ejus Benedictus XII Cæſarem & ipſe excommunicat, & dignitate privat.

Cæſaris querela de Pontificibus.

Francofurtum ergo convocatis principibus, Cæſar de Pontificum injuriis queritur, fidei ſuæ rationem exponit, vetuſtas imperii leges profert & explicat: ſimul oſtendit, quam nihil ad Epiſcopum Romanum pertineat imperii res publica: nam qui de voluntate principum ſit electus, eum eſſe revera Cæſarem, etiamſi nullus interveniat pontificis vel aſſenſus, vel conſenſus, vel conſecratio: totum enim iſtud, quandam eſſe ceremoniam, quæ paulatim irrepſerit, & nunc nimium aucta ſit, non abſque magno imperii tum dedecore, tum detrimento.

Mortuo demum Benedicto, ſuccedit Clemens VI; qui longe fuit omnium violentiſſimus, & conditiones proponit vehementer ignominioſas, iiſque repudiatis, acerbior multo factus, graviſſime monet principes, ut alterum eligant, ejuſque rei tempus etiam præfinit: niſi faciant, ſe daturum operam, ne diutius Eccleſia patrono careat & advocato. Fluctuante ad hunc modum Republica, quum interea mortem obiret Ludovicus, eligitur Bohemiæ rex, Carolus, Iohannis filius, Henrici VII nepos.

Carolus IV. Ann. cIↄcccxLIX.

Paulo ante hoc tempus maximi belli nata fuit inter Gallos & Anglos occaſio. Cum enim Carolus Pulcher Galliæ rex, non relictis liberis maribus, è vita diſcederet, quod fuit anno MCCCXVII, Eduardus Angliæ rex, ejus nominis tertius, quod eſſet Caroli ſororis Iſabellæ filius, regnum ſibi deberi contendebat: proceres autem Galliæ, qui dicuntur Pares, ad Philippum

lippum Valeſium, mortui regis Caroli patruelem, rei ſummam deferunt, excluſo non ſolum Eduardo, ſororis filio, ſed etiam regis filia Poſthuma, quod ejus regni hæreditatem ad filias minime pertinere dicerent. Hinc bellum graviſſimum, quod ne nunc quidem eſt conſopitum.

Carolus ejus nominis quartus, Cæſar, initium habuit regni turbulentum. Delata fuit etiam ſumma rerum Eduardo Angliæ regi, verum is impeditus bello Gallico, recuſaſſe traditur.

Poſt varias deinde ſimultates in Germania ſedatas, Carolus in Italiam proficiſcitur, deque conſenſu Papæ Innocentii VI, qui in Galliis erat, Romæ coronatus ab aliquot Cardinalibus, ea lege, ne vel Romæ, vel in Italia diutius hæreret, Mediolanum redit, & familiæ Vicecomitum, qui tunc Mediolani multum poterant, conceſſit, ut per Longobardiam eſſent Cæſaris perpetui vicarii: cujus quidem beneficii cauſa, ingentem pecuniæ vim ab illis accepit, nec ab iis modo, verum ab aliis etiam populis, quibus aliquid eſſet largitus. Quæ ſane res imperii vires, ea quidem in regione, plurimum enervavit.

Ex Italia poſtquam rediit, conventum egit principum, & decretum illud imperii fecit, quod Bullam auream vulgo vocant: poſtremo filium ſuum Wenceſlaum, Imperii ſucceſſorem deſignavit, quod magnis largitionibus vix tandem obtinuiſſe ſcribitur, neque multo poſt mortuus eſt. Wenceſlaus.

Ipſo Rempublicam gerente, Galliæ rex, Iohannes, Philippi Valeſii filius, commiſſo prælio cum Anglis, qui tunc bonam Aquitaniæ par-

partem, & urbem Burdegalam tenebant, captus non procul à Pictavio fuit, cum natu minimo Philippo, qui poſtea Burgundiæ dux fuit, cognomento Fortis, vel Audax. In eo prælio ex prima nobilitate complures occubuerunt. Annalium ſcriptores tradunt, Anglos fuiſſe non ſupra ſeptem millia, quum Galli maximis copiis eo veniſſent, ad ſexaginta circiter millia: fuit hoc anno MCCCLVI duodecimo Kalend. Octobris. Deductus in Angliam rex captivus, anno ſeptimo poſt vitam ibi finiit.

Ann. CIↃCCCLXXIX Ignavus Cæſar.

Wenceſlaus natura & educatione, & vitæ genere admodum vitioſus, ut quidem de illo proditum eſt literis, plane Rempublicam neglexit. Accepta pecunia, Ioannem Galeatium, ex Vicecomitum familia, Mediolani ducem & Inſubriæ conſtituit, hominem avarum & crudelem.

Iagello Poloniæ Rex.

Eo regnante, Iagello, dux Lituaniæ, poſt mortem Ludovici regis, creatur Poloniæ rex de voluntate procerum, ejus, qui nunc ibi rerum potitur, Sigiſmundi II proavus, tunc primum ſacro fonte initiatus, vocatus Vladiſlaus.

Vngariæ rex autem Sigiſmundus, prælio victus fuit à Bajazete Turcarum Imperatore, ad Nicopolim, tertio Kalendas Octobris.

Galliæ rex Carolus, ejus nominis ſextus, inſignem equitatum auxilio miſerat in Vngariam, ductore Ioanne Philippi Audacis Burgundiæ ducis filio: qui captus eo prælio fuit, & adductus ad Turcam, in maximo vitæ diſcrimine, quod tamen evaſit. Id autem ſic accidiſſe ferunt Galliæ ſcriptores Annalium: Erat Bajazeti familiaris quidam Phyſiognomus, ex eorum grege, qui ſe profitentur hominum

mores

mores naturaſque ex corpore, oculis, vultu, fronte pernoſcere: is contemplatus captivum, autor fuit Imperatori atque ſuaſor, ut eum dimitteret incolumem: fore enim, ut, domum reverſus, maximum excitaret incendium, quo bona pars eſſet Europæ vel orbis Chriſtiani conflagratura. Sic ille perſuaſus, hominem dimittit, & reliquos ex nobilitate captivos, ubi precium perſolviſſent liberationis ad ducenta coronatorum aureorum millia.

Cum in Galliam rediiſſet ille, ſimultatem cœpit exercere cum Ludovico, Aureliano duce, fratre regis. Nam is per valetudinem regis, prope deploratam, volebat Rempub. gerere, quod proximus eſſet agnatus: Burgundus vero, quod & patruelis eſſet regis, & ætate præcederet, mortuo jam patre Philippo, ſibi potius deberi contendebat adminiſtrationem. Augeſcente igitur indies magis atque magis offenſione, dux Aureliæ tandem, nocturno tempore, Lutetiæ fuit interfectus, à cæna domum rediens. Erant autem à duce Burgundiæ ſubmiſſi percuſſores, quod nec ipſe poſtea diffitebatur, & factum etiam defendebat. Fuit hoc anno MCCCCVII, nono Kalend. Decembris.

Anno duodecimo poſt, quum pacificandi cauſa dux Burgundiæ veniſſet ad locum conſtitutum, perfide circumventus à quibuſdam Aureliani ducis mortui familiaribus, qui conjuraverant in ejus caput, fuit interfectus, præſente Carolo Delphino, regis filio, qui diſceptationi cauſæ præerat.

Hoc illud eſt ſeminarium belli, quod inde ab eo tempore inter familias illas duas, ad hanc noſtram ætatem uſque ſubinde revireſcit. Anno

Cum propter ignaviam contemptus eſſet cIↃcccc.

Wen-

Robertus. Wenceſlaus principes ei magiſtratum abrogant, & Bavariæ ducem Robertum Palatinum eligunt.

Is ad emendandum ea, quæ Wenceſlaus peccaſſet, animum ſtatim adjecit, neque ratum habere voluit, quod ille Iohanni Galeatio conceſſerat, & Inſubriam denuo cogitabat in ditionem Imperii redigere: cumque propter hanc, & id genus alias cauſas in Italiam contenderet, impeditus fuit, & repulſus ab eo, quem diximus, Galeatio.

Valde tum erat turbulentus Italiæ ſtatus, Caroli & Wenceſlai potiſſimum culpa, qui nimium iis populis indulſerat. Nam, præter Galeatium nuper factum Mediolani ducem, Veneti etiam & Florentini, & Genuates bellum faciebant vicinis, totumque jus in armis poſitum erat atque potentia.

Deinde per diuturnam abſentiam Pontificum, frequentes Romæ fuerant natæ ac plenæ periculi ſimultates. Mediolani dux Galeatius bellum tunc inferebat etiam Florentinis, qui ſui ulciſcendi cauſa Cæſarem magnis pollicitationibus in Italiam rurſus evocarunt: cumque Patavium veniſſet Cæſar voluntate Venetorum, qui & ipſi Galeatium oderant, nec apparatum videret ampliſſimis reſpondere promiſſis, in Germaniam revertit, Italiæ depoſita omni cura, quæ poſt inteſtinis malis gravius etiam labefactata fuit.

Ann.cIↄcccxI. Sigiſmũdus. Roberto ſucceſſit Sigiſmundus Wenceſlai frater, Hungariæ, ac deinde Bohemiæ quoque rex.

Antipapæ. Ad hoc tempus tres erant Pontifices, Iohannes XXIII, Gregorius XII, Benedictus XIII. Ita quidem, ut horum factionibus prope omnes

nes

nes Europæ provinciæ divenderentur. Nam inde ab Innocentio III, ſicut ipſorum habent libri, per annos ducentos nullum fuerat concilium publicum, & corruptiſſimus erat ordinis Eccleſiaſtici ſtatus, quum inexhauſta quædam vitiorum & morborum colluvies inundaſſet, ac fere medicinam reſpueret.

Fuit enim interea Bonifacius octavus, qui ſibi papalem ſimul & imperatoriam dignitatem arrogabat: poſt, alter ab eo, Clemens V Burdegalenſis, rogatu Philippi Pulchri, Galliæ regis, urbe Roma deſerta, curiam tranſtulit in Gallias: ab ejus vero morte, quum Cardinales graviter diſſiderent inter ſe, per annos aliquot fuit interregnum, & Lugduni tandem creatus eſt Papa Ioannes XXII Cadurcus.

Qui fuit ab hoc Papa quintus, Gregorius, ejus nominis undecimus, quum in Galliis Romana curia per annos jam LXXI conſediſſet, Romam revertit: ſed eo mortuo, de papatu certabant Vrbanus VI, Neapolitanus, & Clemens VI, Sabaudus, quorum ille quidem Italorum, hic vero Gallorum præſidio nitebatur: ille Romæ commoratus, hic autem Avenione: cumque vitam hi finiiſſent, illi, quos diximus, tres in eorum locum, diverſis factionibus electi fuerunt, eratque tum papatus triceps.

Deplorabant tunc ſtatum Eccleſiæ multi doctrina præſtantes viri, tam Itali, quam Galli, ſatis acriter inſectati temporis illius corruptelam atque mores, quantum quidem in illis tenebris licuit.

Ex iis Petrarcha, quum hærerent Avenione Pontifices atque Cardinales, urbem illam vocabat meretricem Babylonicam.

Ejus ergo diſſidii componendi cauſa, concilium

Conſtantienſis Synodus. lium in Germania cogitur Conſtantiæ, de cujus arbitrio tribus illis abrogatur magiſtratus, & eligitur Martinus V. Hoc in concilio propter dogma, fuerunt exuſti Ioannes Huſſus, Hieronymus Pragenſis, tametſi fide publica Cæſaris eo veniſſent.

Sigiſmundus Cæſar admodum laudatur, quod tunc Reipublicæ cauſa pleroſque omnes Chriſtiani nominis reges adiit, hortatus, ut in commune conſulerent.

Rebus igitur in Germania compoſitis, in Italiam venit: gerebant tunc bellum terra marique Veneti & Florentini cum Philippo Maria, Ioannis Galeatii filio, Mediolani duce.

Romam deinde profectus, à Pontifice Eugenio IV conſecratus eſt, inde Baſileam rediit, ubi tum alterum erat coactum concilium.

Anno cIↃccccxxxviii Albertus Auſtriacus. Hic ſucceſſorem habuit Albertum, Auſtriæ ducem, Hungariæ Bohemiæque regem, qui civilibus & Turcicis bellis impeditus, in Italiam non venit.

Linguarum ſtudum excitatur. Hoc circiter tempore, rurſus excitata fuerunt ingenia, quæ bonas artes, linguas atque literas excolere cœperunt, in Italia quidem primo, quum Græcorum illi ſtudiis adjuvarentur, poſt etiam apud Germanos, Gallos, alioſque populos: & cum typographicum inventum accederet, maximaſque commoditates adferret, incredibile eſt quam felix & optata fuerit progreſſio.

Nunc enim perpetuis ab illo tempore ſtudiis, eo deventum eſt, ut cum eruditiſſimis olim ſæculis hæc ætas noſtra conferri poſſit, & hoc nomine ſic inprimis beata, quod hanc optimarum artium & linguarum ſcientiam, vera ſui cognitione Deus illuſtravit etiã, quum vete-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

veteres illi tanquam literarum præſidiis inſtructi, homines eloquentiſſimi, profundis eſſent immerſi tenebris, & ſummum illud bonum, de quo tam multa ſcripſerunt, fruſtra inveſtigarent.

Alberto ſucceſſit Fridericus III, Auſtriæ dux, qui Romam placide profectus, & conſecratus à Pontifice Nicolao quinto, domum rediit, nec in Italia quicquam movit. Fridericus III. Ann. cIↃ-CCCCXL.

Regni ipſius anno quarto, Vladiſlaus, Vladiſlai filius, Poloniæ ſimul & Vngariæ rex, quum Eugenii Pontificis impulſu violaſſet inducias, ab Amurathe, ſecundo ejus nominis Turcarum Imperatore, prælio victus ad Varnam, ſeu Dionyſiopolim, undecima die Novembris occubuit.

Nono poſt anno, Conſtantinopolim vi cepit Mahometus, Amurathi filius, quam ejus hæredes jam per annos centum & tres occupant, conſtituta ſede regia. Ann. cIↃ-CCCCLIII. Conſtantinopolis expugnata à Mahomete.

Vladiſlao ſucceſſit, in Polonia quidem Caſimirus frater, in Vngaria vero Ladiſlaus, Alberti II Cæſaris filius poſthumus.

Succeſſorem Cæſar Fridericus habuit filium Maximilianum. Anno cIↃCCCC-XCII. Maximilianus I.

Paulo ſub mortem Friderici Ferdinandus, rex Hiſpaniæ, pulſis Barbaris, Beticam, quæ Granatæ regnum vulgo dicitur, ſuis finibus adjunxit.

Maximilianus, inter alia multa, cum Venetis quoque bella geſſit. Ann. cIↃ-IↃXIX.

Hunc ſecutus eſt Carolus, è filio Philippo nepos, Cæſar ejus nominis quintus, longe potentiſſimus, qui rerum hodie potitur. Carolus V.

Ex iis igitur, quæ commemoravimus, liquido apparet, quomodo Romanum imperium, Imperii Romani ſtatus.

quo

quo nullum fuit nec erit potentius, prope ſit omnino diſſipatum. Nam per Aſiam ne veſtigium quidem, aut latum unguem, ſicut proverbio dicitur, habemus: occupant omnia Turcæ, Scythæ, & alii noſtræ religionis hoſtes: Aphricam totam amiſimus, niſi quantum ſuperioribus annis à Carolo V Cæſare recuperatum eſt, quando Ænobarbo, Turcico legato, Tunetam ademit, glorioſam adeptus victoriam, & regem ibi conſtituit, ipſi vectigalem, & anno decimo quinto poſt, Aphricam urbem oppugnatione cœpit.

Avulſa eſt Luſitania, Hiſpania, Gallia, Britannia, Dania, Sarmatia, Pannonia, Illyricum, Græcia tota, cum vicinis regionibus: ad hæc Sicilia, Sardinia, Corſica, Baleares inſulæ, Allobroges: quæ quidem provinciæ ſuos habent dominos, qui plenam in omnibus poteſtatem obtinent, & ad imperii rationes ne tantillum quidem conferunt.

Videamus nunc Italiam: priſcum & avitum ac primum Romani imperii patrimonium: hæc ipſa vero, quid nobiſcum habet commune? Calabriam, Apuliam, Campaniam, Neapolim, avita ſucceſſione tenent Hiſpaniarum reges.

Vrbem Romam, Cæſarum domicilium atque ſedem, agrum Picenum & Flaminiam, & Hetruriæ partem, occupant Romani Pontifices, qui non modo non agnoſcunt imperium, ſed Cæſares etiam imperiique præfectos tenent ſibi devinctos.

Quæ ſunt iis locis potentiores civitates, aut ſuos habent regulos, aut factionibus indulgent, nihilque plane ad nos pertinent.

Iam Veneti, quam poſſident egregias non ſolum

ſolum urbes & municipia, verum etiam provincias, ipſi interim liberrimi, & ab Imperio Romano plane ſejuncti!

Inſubria vero, quæ vulgo Longobardia dicitur, aliquanto quidem propius ad nos pertinet, ſed & ipſa fluctuat, nec certum ullum emolumentum ad nos illinc redit. Poſtquam enim noſtri quidam Cæſares, ut ſupra dictum eſt, primo Vicecomites, ut vocant, ac deinde duces ibi conſtituerunt, quam miſere dilacerata fuit, & quam nihil ab eo tempore nobis contulit! ortis enim bellis, cum noſtri Cæſares eam negligerent, ejectis Vicecomitibus, occupavit illam Sfortiarum familia, quam deinde Galliæ reges Ludovicus XII & Franciſcus primus ejecerunt: & hic quidem per annos ſex regionem illam tenuit, donec Carolus V Cæſar eam recuperavit.

Ex omni igitur Italia nihil fructus ad imperium redit: nam neque noſtris conventibus interſunt: nec ad publicos uſus atque neceſſitates aliquid contribuunt: niſi quantum vel ſua ſponte, vel alioquin in gratiam Cæſaris faciunt.

Sola ſupereſt Germania, quæ ſemper adverſata Romanorum Imperio, & ſubinde rebellans, ut è ſuperioribus conſtat, tandem à Carolo Magno, Cæſare, collecta fuit, & in unum redacta corpus: ac deinde, quum eligendi Cæſaris poteſtas ad Septemviros delata fuiſſet, ut ſupra demonſtravimus, facta eſt Cæſarum domicilium atque ſedes.

Atque hic tandem conſiderandum eſt etiam, quam ægre potuit coaleſcere hoc ipſum quantulumque corpuſculum Imperii, conflatum in Germania. Quæ enim non diſſidia fuerunt apud nos, & bella civilia?

Totum

Totum igitur illud quod hodie imperii nomine cenſetur, intra Germaniȩ fines includitur, nam foris & extra limites illos, nihil ſupereſt. Quanquam & intra ipſos fines tam modice circumſcriptos, videmus, quemadmodum non pauci tergiverſantur, & ſe, ſuoſque, quantum poſſunt, ab imperii ditione ſubducunt: ut interim de vicinis regibus & aliis nihil dicam, qui ab hoc ipſo tam tenui & exangui corpuſculo, quod vix oſſibus hæret, decerpunt & avellunt quotidie, quantum poſſunt, & ſuæ ditionis efficere conantur, quod erat Reipublicæ.

Atque huc-uſque ex Sleydano Hiſtoriæ Sulpicii continuatio producta eſt.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

SVLPICII SEVERI AD DESIDERIVM, IN LIB. SVVM DE VITA B. MARTINI,

Præfatio.

SEverus Deſiderio fratri cariſſimo ſalutem. Ego quidem frater unanimis, libellum quem de vita ſancti Martini ſcripſeram, ſcheda ſua premere, & intra domeſticos parietes cohibere decreveram: quia, ut ſum natura infirmus, judicia humana vitabam, ne (quod fore arbitror) ſermo incultior legentibus diſpliceret, omniumque reprehenſione digniſſimus judicarer, qui materiam diſertis merito ſcriptoribus reſervandam, impudens occupaſſem. ſed petenti tibi ſæpius, negare non potui. Quid enim eſſet, quod non amori tuo, vel cum detrimento mei pudoris impenderem? Verumtamen ea tibi fiducia libellum edidi, qua nulli à te prodendum reor, quia id ſpopondiſti. Sed vereor, ne tu ei janua ſis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ſis futurus: & emiſſus ſemel, non queat revocari. Quod ſi acciderit, & ab aliquibus eum legi videris: bona id venia à lectoribus poſtulabis, ut res potius quã verba perpendant, & æquo animo ferant, ſi aures eorum vitioſus forſitan ſermo perculerit: quia regnum Dei non in eloquentia, ſed in fide conſtat. Meminerint etiam, ſalutem ſæculo non ab oratoribus, ſed à piſcatoribus prædicatam: cum utique, ſi utile fuiſſet, id quoque Dominus præſtare potuiſſet. Ego enim cum primum animum ad ſcribendum appuli, quia nefas putarem tanti viri latere virtutes, apud me ipſe didici, ut ſolœciſmis non erubeſcerem: quia nec magnam iſtarum unquam rerum ſcientiam contigiſſem: & ſi quid ex his ſtudiis olim fortaſſe libaſſem, totum id deſitudine tanti temporis perdidiſſem. Sed tamen ne nos maneat tam moleſta defenſio, ſuppreſſo, ſi tibi videtur, nomine, libellus edatur. Quod ut fieri valeat, titulum frontis erade, ut muta ſit pagina: &, quod ſufficit, loquatur materiam, non loquatur auctorem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Svlpicii Severi

DE B. MARTINI VITA

Liber.

PLerique mortales ſtudio gloriæ ſæcularis inaniter dediti, exinde perennem (ut putabant) memoriam nominis ſui quæſiverunt, ſi vitas clarorum virorum ſtylo illuſtraſſent. Quæ res utique non perennem quidem, ſed aliquantulum tamen conceptæ ſpei fructum afferebat: quia & ſui memoriam, licet incaſſum, propagabant: & propoſitis magnorum virorum exemplis, non parva æmulatio legentibus excitabatur. ſed tamen nihil ad beatam illam æternamque vitam hæc eorum cura pertinuit. Quid enim aut ipſis occaſura cum ſæculo ſcriptorum ſuorum gloria profuit? aut quid poſteritas emolumenti tulit, legendo Hectorem pugnantem, aut Socratem philoſophantem? cum eos non ſolum imitari ſtultitia ſit, ſed nõ accerrime etiam impugnare, dementia: quippe qui humanam vitam præſentibus tantum actibus æſtimantes, ſpes ſuas fabulis, animas ſuas ſepulcris dederint. Siquidem ad ſolam hominum memoriam ſe perpetuandos crediderunt: cum hominis officium ſit, perennem potius vitam, quam perennem memo-

Prologus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

memoriam, quærere, non ſcribendo, aut pugnando, vel philoſophando, ſed pie, ſancte, religioſeque vivendo. Qui quidem error humanus, litteris traditus, intantum valuit, ut multos plane æmulos vel inanis philoſophiæ vel ſtultæ illius virtutis invenerit. Vnde facturus mihi operæpretium videor, ſi vitam ſanctiſſimi viri, exemplo aliis mox futuram, perſcripſero: quo utique ad veram ſapientiam, & cæleſtem militiam, divinamque virtutem legentes incitabuntur. in quo ita noſtri quoque rationem commodi ducimus, ut non inanem ab hominibus memoriam, ſed æternum à Deo præmium exſpectemus. quia & ſi ipſi non viximus, ut aliis exemplo eſſe poſſimus: dedimus tamen operam, ne is lateret, qui eſſet imitandus. Igitur S. Martini vitam ſcribere exordiar, ut quæ vel ante epiſcopatum, vel in epiſcopatu geſſerit. quamvis nequaquam ad omnia illius potuerim pervenire: adeo ea, in quibus ipſe tantum ſibi conſcius fuit, neſciuntur: quia laudem ab hominibus non requirens, quantum in ipſo fuit, omnes virtutes ſuas latere voluiſſet. Quamquam etiam ex his, quæ comperta nobis erant, plura omiſimus: quia ſufficere credidimus, ſi tantum excellentiora notarentur. Simul & legentibus conſulendum fuit, ne quod his pareret copia congeſta faſtidium. Obſecro autem eos qui lecturi ſunt, ut fidem dictis adhibeant: neque me quidquam niſi compertum & probatum ſcripſiſſe, arbitrentur: alioquin tacere, quam falſa dicere, maluiſſem.

Libri argumentum.

1. IGITVR MARTINVS Sabariæ Pannoniarum oriundus fuit, ſed intra Italiam Ticini altus eſt, parentibus ſecundum ſæculi dignita-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

gnitatem non infimis, gentilibus tamen. Pater ejus miles primum, poſt tribunus militum fuit. Ipſe armatam militiam in adoleſcentia ſecutus, inter ſcholares alas ſub rege Conſtantino, deinde, ſub Iuliano Cæſare militavit: non tamen ſponte: quia à primis fere annis divina potius ſervitute, ſacra illuſtris pueri ſpiravit infantia. Nam cum eſſet annorum decem, invitis parentibus ad eccleſiam confugit, ſeque catechumenum fieri poſtulavit. Mox mirum in modum totus in Dei opere converſus, cum eſſet annorum duodecim, eremum concupivit: feciſſetque votis ſatis, ſi ætatis infirmitas non obſtitiſſet. animus tamen aut circa monaſteria, aut circa eccleſiam ſemper intentus, meditabatur adhuc in ætate puerili, quod poſtea devotus implevit. Sed cum edictum eſſet à regibus, ut veteranorum filii ad militiam ſcriberentur, prodente patre, qui felicibus ejus actibus invidebat, cum eſſet annorum quindecim, raptus & catenatus, ſacramentis militaribus implicatus eſt, uno tantum ſervo comite contentus: cui tamen verſa vice dominus ſerviebat: adeo ut plerumque ei & calceamenta detraheret, & ipſe detergeret: cibum una caperent, hic tamen ſæpius miniſtraret. Triennium fere ante baptiſma in armis fuit, integer tamen ab iis vitiis, quibus illud hominum genus implicari ſolet. Multa illi circa commilitones benignitas, mira caritas: patientia vero atque humilitas ultra humanum modum. Nam frugalitatem in eo laudare non eſt neceſſe, qua ita uſus eſt, ut jam illo tempore non miles, ſed monachus putaretur. Quibus rebus ita ſibi omnes commilitones ſuos devinxerat, ut eum miro affectu venerarentur. Nec dum

B. Martini militia.

K tamen

tamen regeneratus in Chriſto, agebat quendam bonis operibus baptiſmatis candidatum: aſſiſtere ſcilicet laborantibus, opem ferre miſeris, alere egentes, veſtire nudos, nihil ſibi ex militiæ ſtipendiis præter quotidianum victum reſervans: jam tum euangelii non ſurdus auditor, de craſtino non cogitabat.

11. Quodam itaque tempore, cum jam nihil præter arma & ſimplicem militiæ veſtem haberet, media hyeme, quæ ſolito aſperior inhorruerat, adeo ut pleroſque vis algoris exſtingueret, obvium habet in porta Ambianenſium civitatis pauperem nudum: qui cum prætereuntes, ut ſui miſererentur, oraret, omneſque miſerum præterirent: intellexit vir Deo plenus, ſibi illum, aliis miſericordiam non præſtantibus, reſervari. Quid tamen ageret? nihil præter chlamydem, qua indutus erat, habebat: jam enim reliqua in opus ſimile conſumpſerat. Arrepto itaque ferro, quo accinctus erat, mediam dividit, partemque ejus pauperi tribuit, reliqua rurſus induitur. Interea de circumſtantibus ridere nonnulli, quia deformis eſſet, & truncatus habitu videretur: multi tamen, quibus erat mens ſanior, altius gemere, quod nihil ſimile feciſſent: cum utique plus habentes, veſtire pauperem ſine ſua nuditate potuiſſent. Nocte igitur inſecuta, cum ſe ſopori dediſſet, vidit Chriſtum chlamydis ſuæ, qua pauperem texerat, parte veſtitum. Intueri diligentiſſime Dominum, veſtemque quam dederat, jubetur agnoſcere. mox ad angelorum circumſtantium multitudinem, audit Ieſum clara voce dicentem: Martinus adhuc catechumenus, hac me veſte contexit. Vere memor Dominus dicto-

Pauperē veſtit apud Ambianenſes.

Martino apparet Chriſtus.

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

rum ſuorum, (qui ante prædixerat: Quamdiu feciſtis hæc uni ex minimis iſtis, mihi feciſtis) ſe in paupere profeſſus eſt fuiſſe veſtitum: & ad confirmandum tam boni operis teſtimonium, in eodem ſe habitu, quem pauper acceperat, eſt dignatus oſtendere. Quo viſo, vir beatus non in gloriam eſt elatus humanam, ſed bonitatem Dei in ſuo opere cognoſcens, cum eſſet annorum duodeviginti, ad baptiſmum convolavit. Nec tamen ſtatim militiæ renuntiavit, tribuni ſui precibus evictus, cui contubernium familiare præſtabat. etenim tranſacto tribunatus ſui tempore, renuntiaturum ſe ſæculo pollicebatur. Qua Martinus exſpectatione ſuſpenſus, per biennium fere, poſteaquam eſt baptiſma conſecutus, ſolo licet nomine, militavit.

Quo tẽpore baptizatus eſt.

Interea irruentibus intra Gallias Barbaris, Iulianus Cæſar, coacto in unum exercitu apud Vangionum civitatem, donativum cœpit erogare militibus: ut eſt conſuetudinis, ſinguli citabantur, donec ad Martinum ventum eſt. Tum vero opportunum tempus exiſtimans, quo peteret miſſionem. (neque enim integrum ſibi fore arbitrabatur, ſi donativum non militaturus acciperet:) Hactenus, inquit ad Cæſarem, militavi tibi: patere ut nunc militem Deo: donativum tuum, militaturus accipiat: Chriſti ego miles ſum. pugnare mihi non licet. Tum vero adverſus hanc vocem tyrannus infremuit, dicens, eum metu pugnæ, quæ poſtera die erat futura, non religionis gratia, detrectare militiam. At Martinus intrepidus, immo illato ſibi terrore conſtantior: Si hoc, inquit, ignaviæ aſſcribitur, non fidei, craſtina die ante aciem inermis adſtabo: & in nomine III.

Militiam mundi deſerit ut Chriſtũ ſequatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Domini Ieſu, ſigno crucis, non clypeo protectus, aut galea, hoſtium cuneos penetrabo ſecurus. Retrudi ergo in cuſtodiam jubetur, facturus fidem dictis, ut inermis barbaris objiceretur. Poſtera die hoſtes legatos de pace miſerunt, ſua omnia ſeſeque dedentes. Vnde quis dubitet, hanc vere beati viri fuiſſe victoriam, cui præſtitum ſit, ne inermis ad prœlium mitteretur. Et quamvis pius Dominus ſervare militem ſuum, licet inter hoſtium gladios & tela potuiſſet: tamen ne vel aliorum morte ſancti violarentur obtutus, exemit pugnæ neceſſitatem. Neque enim aliam pro milite ſuo Chriſtus debuit præſtare victoriam, quam ut ſubactis ſine ſanguine hoſtibus, nemo moreretur.

IIII. Ad B. Hilariũ feſtinat.

Exinde relicta militia, ſanctum Hilarium Pictavæ epiſcopum civitatis, cujus tunc in Dei rebus ſpectata & cognita fides habebatur, expetivit: & aliquamdiu apud eum commoratus eſt. Tentavit autem idem Hilarius, impoſito diaconii officio, ſibi eum arctius implicare, & miniſterio vincire divino. ſed cum ſæpiſſime reſtitiſſet, indignum ſe eſſe vociferans: intellexit vir altioris ingenii, hoc eum modo poſſe conſtringi, ſi id ei officii imponeret, in quo quidam locus injuriæ videretur. Itaque exorciſtam eum eſſe præcepit. Quam ille ordinationem, ne deſpexiſſe tamquam humiliorem videretur, non repudiavit. Nec multo poſt admonitus per ſoporem, ut patriam parenteſque, quos adhuc gentilitas detinebat, religioſa ſolicitudine viſitaret, ex voluntate ſancti Hilarii profectus eſt, multiſque ab eo adſtrictus precibus & lacrymis ut rediret, mœſtus (ut ferunt) peregrinationem illam aggreſſus eſt, conteſtatus

Parentes B. Martini gentiles.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

teſtatus fratres, multa ſe adverſa paſſurum. Quod poſtea probavit eventus. Ac primum inter Alpes devia ſecutus, incidit in latrones. Cumque unus ſecurim elevatam in caput ejus libraſſet, ictum ferientis dextera ſuſtinuit alter: vinctis tamen poſt tergum manibus, uni ſervandus & ſpoliandus traditur. Qui cum eum ad remotiora duxiſſet, percontari ab eo cœpit, quiſnam eſſet? Reſpondit, Chriſtianum ſe eſſe. Quærebat etiam ab eo, an timeret. Tum vero conſtantiſſime profitetur, numquam ſe fuiſſe tam ſecurum, quia ſciret miſericordiam Domini maxime in tentationibus affuturam: ſe magis illi dolere, qui Chriſti miſericordia, utpote latrocinia exercens, eſſet indignus. Ingreſſuſque Euangelicam diſputationem, verbum Dei latroni prædicabat. Quid longius morer? Latro credidit, proſecutuſque Martinum viæ reddidit, orans ut pro ſe Dominum precaretur. idemque poſtea religioſam agens vitam viſus eſt, ut hæc quæ ſupra retulimus, ab ipſo audita dicantur. Igitur Martinus inde progreſſus, cum Mediolanum præteriſſet, diabolus in itinere, humana ſpecie aſſumpta ſe ei obvium tulit, Quo tenderet, quærens. Cumque id à Martino reſponſi accepiſſet, ſe quo Dominus vocaret, intendere: ait ad eum, Quocumque ieris, vel quæcumque tentaveris, diabolus tibi adverſabitur. Tunc ei prophetica voce reſpondit: Dominus mihi adjutor eſt, non timebo, quid faciat mihi homo? Statimque è conſpectu ejus inimicus evanuit. Itaque ut animo ac mente conceperat, matrem Gentilitatis abſolvit errore, patre in malis perſeverante: plures tamen ſuo ſalvavit exemplo. Deinde cum hæreſis Arriana per totum orbem &

A latronibus capitur.

Latronē convertit ad fidem.

Diabolus occurrit illi.

Arrianis reſiſtens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

virgis cæditur.

maxime intra Illyricum pullulaſſet, cum adverſus perfidiam ſacerdotum ſolus pæne accerrime pugnaret, multiſque ſuppliciis eſſet affectus (nam publice virgis cæſus eſt, & ad extremum de civitate exire compulſus) Italiam repetens, cum intra Gallias quoque diſceſſu ſancti Hilarii, quem ad exſilium hæreticorum vis coëgerat, turbatam eccleſiam comperiſſet, Mediolani ſibi Monaſterium ſtatuit. ibi quoque eum Auxentius, auctor & princeps Arrianorum, graviſſime inſectatus eſt: multiſque affectum injuriis, de civitate exturbavit. Cedendum itaque tempori arbitratus, ad inſulam Gallinariam nomine ſeceſſit: comite quodam presbytero, magnarum virtutum viro. Hic aliquamdiu radicibus vixit herbarum: quo tempore elleborum, venenatum, ut ferunt, gramen, in cibum ſumpſit. Sed cum vim veneni in ſe graſſantis vicina jam morte ſenſiſſet, imminens periculum oratione repulit, ſtatimque omnis dolor fugatus eſt. Nec multo poſt cum ſancto Hilario comperiſſet regis pœnitentia poteſtatem indultam fuiſſe redeundi, Romæ ei tentavit occurrere, profectuſque ad urbem eſt.

Monaſterium Mediolani ſtatuit.

Radicibus & helleboro veſcitur.

Anno Chriſti fere 360. aut 361.

Cum jam Hilarius præteriſſet, ita eum eſt veſtigiis proſecutus: cumque ab eo gratiſſime fuiſſet ſuſceptus, haud longe ſibi ab opido monaſterium collocavit. quo tempore ſe ei quidam catechumenus junxit, cupiens ſanctiſſimi viri inſtitui diſciplinis: pauciſque interpoſitis diebus languore correptus, vi febrium laborabat. ac tum Martinus forte diſceſſerat: & cum per triduum defuiſſet, regreſſus corpus exanime invenit: ita ſubita mors fuerat, ut abſque baptiſmate humanis rebus excederet, corpus

in

n medio poſitum triſti mœrentium fratrum
requentabatur officio, cum Martinus flens &
ejulans accurrit. tum vero ſanctum ſpiritum
tota mente concipiens, egredi cellulam, in qua
corpus jacebat, cæteros jubet: ac foribus obſe-
ratis, ſuper exanimata defuncti fratris membra
proſternitur: & cum aliquamdiu orationi in-
cubuiſſet, ſenſiſſetque per ſpiritum Domini
adeſſe virtutem, erectus paullulum, & in de-
functi ora defixus, orationis ſuæ ac miſericor-
diæ Domini intrepidus exſpectabat eventum: Catechumenum
vixque duarum fere horarum ſpatium interceſ- ſibi ſo-
ſerat: vidit defunctum paullatim membris cium in
omnibus commoveri, & laxatis in uſum vi- vitam
dendi palpitare luminibus. Tum vero magna revocat.
ad Dominum voce converſus gratias agens,
cellulam clamore compleverat: quo audito,
qui pro foribus aſtiterant, ſtatim irruunt. Mi-
rum ſpectaculum, quod videbant vivere, quem
mortuum reliquiſſent. Ita redditus vitæ, ſta-
tim baptiſma conſecutus, plures poſtea vixit
annos: primuſque apud nos Martini virtutum
vel materia vel teſtimonium fuit. Idem tamen
referre erat ſolitus, ſe corpore exutum ad tri-
bunal judicis ductum, deputatumque obſcuris
locis & vulgaribus turbis triſtem excepiſſe ſen-
tentiam: tum per duos angelos judici fuiſſe
ſuggeſtum, hunc eſſe pro quo Martinus ora-
ret: ita per eoſdem angelos ſe juſſum reduci, &
Martino redditum, vitæque priſtinæ reſtitu-
tum. Ab hoc primo tempore beati viri nomen
enituit, ut qui ſanctus jam ab omnibus habe-
batur, potens etiam & vere Apoſtolicus ha-
beretur.

Nec multo poſt, dum agrum Lupicini cujuſ- VI.
dam honorati ſecundum ſæculum viri preteri-

ret: clamore & luctu turbæ plangentis excipitur. ad quam ſolicitus cum aſtitiſſet, & quis eſſet hic fletus, inquireret, indicatur, unum è familia ſervulum laqueo ſibi vitam extorſiſſe: quo cognito, cellulam, in qua corpus jacebat, ingreditur: excluſiſque omnibus turbis, ſuperſtratus corpori, aliquantiſper oravit: mox viviſcente vultu, marceſcentibus oculis in ora illius defunctus erigitur: lentoque conamine eniſus aſſurgere, adprehenſa beati viri dextera, in pedes conſtitit: atque ita cum eo uſque ad veſtibulum domus, turba omni inſpectante, proceſſit.

Suffocatus à mortuis ſuſcitatur.

Sub idem fere tempus ad epiſcopatum Turonicæ eccleſiæ petebatur: ſed cum erui à monaſterio ſuo facile non poſſet, Ruticius quidam, unus è civibus, uxoris languore ſimulato, ad genua illius provolutus, ut egrederetur obtinuit. Ita diſpoſitis jam in itinere civium turbis, ſub quadam cuſtodia ad civitatem uſque deducitur. mirum in modum incredibilis multitudo non ſolum ex illo oppido, ſed etiam ex vicinis urbibus ad ſuffragia ferenda convenerat. Vna omnium voluntas, eadem vota, eademque ſententia, Martinum epiſcopatu eſſe digniſſimum, felicem fore tali Eccleſiam ſacerdote. pauci tamen, & nonnulli ex Epiſcopis, qui ad conſtituendum antiſtitem fuerant evocati, impie repugnabant, dicentes: Scilicet contemptibilem eſſe perſonam, indignum eſſe epiſcopatu, hominem vultu deſpicabilem, veſte ſordidum, crine deformem. Ita à populo ſententiæ ſanioris hæc illorum irriſa dementia eſt, qui illuſtrem virum dum vituperare cupiunt, prædicabant. Nec vero aliud his facere licuit, quam quod populus Domino volente

coge-

cogebat. inter Epiſcopos tamen qui affuerant, præcipue Defenſor quidam nomine, dicitur reſtitiſſe: unde animadverſum eſt, graviter illum lectione prophetica tunc notatum. Nam cum fortuito lector, cui legendi eo die officium erat, interclusus à populo defuiſſet, turbatis miniſtris, dum exſpectatur qui non aderat, unus è circumſtantibus ſumpto pſalterio, qué primum verſum invenit, arripuit. Pſalmus autem erat: Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem propter inimicos tuos, ut deſtruas inimicum & defenſorem. quo lecto clamor populi tollitur, pars diverſa confunditur. Atque ita habitum eſt, divino nutu pſalmum hunc lectum fuiſſe, ut teſtimonium operis ſui Defenſor audiret, quia ex ore infantium atque lactentium in Martino Domini laude perfecta, & oſtenſus pariter & deſtructus eſt inimicus. *Pſal. 8. a. 3.*

Iam vero ſumpto epiſcopatu, qualem ſe quantumque præſtiterit, non eſt noſtræ facultatis evolvere. Idem enim conſtantiſſime perſeverabat, qui prius fuerat. Eadem in corde ejus humilitas, eadem in veſtitu ejus vilitas erat: atque ita plenus auctoritatis & gratiæ, implebat epiſcopi dignitatem, ut non tamen propoſitum monachi, virtutemque dereſeret. Aliquamdiu ergo adhærente ad Eccleſiam cellula uſus eſt: deinde cum inquietudinem frequentantium ferre non poſſet, duobus fere extra civitatem milibus monaſterium ſibi ſtatuit. Qui locus tam ſecretus & remotus erat, ut eremi ſolitudinem non deſideraret. Ex uno enim latere, præciſa montis excelſa rupe ambiebatur: reliquam planiciem Liger fluvius reducto paullulum ſinu clauſerat: una tantum eademque arcta admodum via adiri poterat: ipſe ex lignis

Epiſcopus Turonenſis creatur.

Monaſterium conſtruit apud Ligerim.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

contextam cellulam habebat. Multi quidem è fratribus in eundem modum, plerique ſaxo ſuperjecti montis cavato, receptacula ſibi fecerant. Diſcipuli vero octoginta erant, qui ad exemplum beati magiſtri inſtituebantur. Nemo ibi quidquam proprium habebat: omnia in medio conferebantur. Non emere, aut vendere (ut pleriſque monachis moris eſt) quidquam licebat. Ars ibi, exceptis ſcriptoribus, nulla habebatur: cui tamen operi minor ætas deputabatur: majores orationi vacabant. Rarus cuiquam extra cellulam fuit egreſſus, niſi cum ad locum orationis conveniebant. Cibum una omnes poſt horam jejunii accipiebant. vinum nemo noverat, niſi quem infirmitas coëgiſſet. Plerique camelorum ſetis veſtiebantur. mollior ibi habitus pro crimine erat. quod eo magis ſit mirum neceſſe eſt, quod multi inter eos nobiles habebantur, qui longe aliter educati, ad hanc ſe humilitatem & patientiam coëgerant: pluresque ex his poſtea epiſcopos vidimus. Quæ enim eſſet civitas, aut eccleſia, quæ non ſe de Martini monaſterio cuperet habere ſacerdotes?

Monaſticæ vitæ ratio.

VIII. Sed ut reliquas virtutes ejus, quas in epiſcopatu egit, aggrediar, erat haud longe ab opido proximus monaſterii locus, quem falſa hominum opinio, velut conſepultis ibi martyribus ſacraverat. nam & altare ibi à ſuperioribus epiſcopis conſtitutum habebatur. ſed Martinus non temere adhibens incertis fidem, ab his qui majores natu erant presbyteris, vel clericis, flagitabat ſibi nomen martyris, vel tempora paſſionis oſtendi: grandi ſe ſcrupulo permoveri, quod nihil certi conſtans ſibi majorum memoria tradidiſſet. Cum aliquamdiu

ergo

ergo à loco illo ſe abſtinuiſſet, nec derogans religioni, quia incertus erat: nec auctoritatem ſuam vulgo accommodans, ne ſuperſtitio convaleſceret: quodam die paucis ſecum adhibitis fratribus, ad locum pergit. Deinde ſuper ſepulcrum ipſum aſtans, oravit ad Dominum, ut quis eſſet, vel cujus meriti ſepultus, oſtenderet. Tum converſus ad lævam, vidit prope aſſiſtere umbram ſordidam, trucem. imperat, nomen meritumque ut loqueretur. nomen edicit, de crimine confitetur, latronem ſe fuiſſe, ob ſcelera percuſſum, vulgi errore celebratum, ſibi nihil cum Martyribus eſſe commune; cum illos gloria, ſe pœna retineret. Mirum in modum vocem loquentis, qui aderant, audiebant, perſonam tamen non videbant. Tum Martinus, quid vidiſſet, expoſuit: juſſitque ex eo loco altare, quod ibi fuerat, ſubmoveri: atque ita populum ſuperſtitionis illius abſolvit errore.

Aram latroni conſecratam demolitur.

IX. Accidit autem inſequenti tempore, dum iter ageret, ut Gentilis cujuſdam corpus, quod ad ſepulcrum cum ſuperſtitioſo funere deferebatur, obvium haberet: conſpicatuſque eminus venientium turbam, quidnam id eſſet ignarus, paullulum ſtetit: nam fere quingentorum paſſuum intervallum erat, ut difficile fuerit dignoſcere quid videret. tamen quia ruſticam manum cerneret, & agente vento linteamina corpori ſuperjecta volitarent, profanos ſacrificiorum ritus agi credidit: quia eſſet hæc Gallorum ruſticis conſuetudo, ſimulacra dæmonum candido tecta velamine miſera per agros ſuos circumferre dementia. Elevato ergo in adverſo ſigno crucis, imperat turbæ, non moveri loco, onuſque deponere: hîc vero mi-

Obvios reſiſtere cogit redditq; ſui impotes.

rum

rum in modum videres miſeros primum velut ſaxa riguiſſe. dein, cum promovere ſe ſummo conamine niterentur, ultra accedere non valentes, ridiculam in vertiginem rotabantur: donec victi pondere, corporis onus deponunt: attoniti & ſemet invicem aſpectantes, quidnam ſibi accidiſſet, taciti cogitabant. Sed beatus vir cum comperiſſet, exſequiarum eſſe illam frequentiam, non ſacrorum, elevata rurſum manu, dat eis abeundi & tollendi corporis poteſtatem. Ita eos & cum voluit, ſtare compulit: & cum libuit, abire permiſit.

X. Item, dum in vico quodam templum antiquiſſimum diruiſſet, & arborem pinum quæ fano erat proxima, eſſet aggreſſus excidere, tum vero antiſtes loci illius, cæteraque gentilium turba cœpit obſiſtere. & cum iidem illi dum templum evertitur, imperante Domino quieviſſent, ſuccidi arborem non patiebantur. ille eos ſedulo commonere, nihil eſſe religionis in ſtipite: Deum potius, cui ſerviret ipſe, ſequerentur. arborem illam excidi oportere, quia eſſet dæmoni dedicata. Tum ex illis unus, qui erat audacior cæteris: Si habes, inquit, aliquam de Deo tuo, quem dicis te colere, fiduciam, noſmetipſi ſuccidemus hanc arborem, tu ruentem excipe: & ſi tecum eſt tuus, ut dicis, Dominus, evades. Tum ille intrepide confiſus in Domino, facturum ſe pollicetur. Hîc vero ad iſtiuſmodi conditionem, omnis illa Gentilium turba conſentit: facilemque arboris ſuæ habuere jacturam, ſi inimicum ſacrorum ſuorum caſu illius obruiſſent. Itaque cum unam in partem pinus illa eſſet acclinis, ut non eſſet dubium quam in partem ſucciſa corrueret, eo loco vinctus ſtatuitur pro arbitrio

Fana Gentiliũ diruit.

ruſtico-

ruſticorum, quo arborem eſſe caſuram nemo dubitabat. Succidere igitur ipſi ſuam pinum cum ingenti gaudio lætitiaque cœperunt. aderat eminus turba mirantium. jamque paullatim nutare pinus, & ruinam ſuam caſura minitari. Pallebant eminus monachi, & periculo jam propiore conterriti, ſpem omnem fidemque perdiderant, ſolam Martini mortem exſpectantes. At ille confiſus in Domino, intrepidus opperiens, cum jam fragorem ſui pinus concidens edidiſſet, jam cadenti, jam ſuper ſe ruenti, elevata obviam manu, ſignum ſalutis opponit. tum vero turbinis modo (retroactam putares) diverſam in partem ruit: adeo, ut ruſticos qui tuto loco ſteterant, pæne proſtraverit. Tum vero in cælum clamore ſublato, Gentiles ſtupere miraculo, monachi flere præ gaudio, Chriſti nomen in commune ab omnibus prædicari: ſatiſque conſtitit, eo die ſalutem illi veniſſe regioni. Nam nemo fere ex immani illa multitudine gentilium fuit, qui non impoſitione manus deſiderata, Dominum Ieſum, relicto impietatis errore, crediderit. Et vere ante Martinum pauci admodum, imo pæne nulli in illis regionibus Chriſti nomen receperant: quod adeo virtutibus illius, exemploque convaluit, ut jam ibi nullus locus ſit, qui non aut eccleſiis frequentiſſimis, aut monaſteriis ſit repletus. Nam ubi fana deſtruxerat, ſtatim ibi aut eccleſias, aut monaſteria conſtruebat.

Ruentem arborem excipiens liberatur.

Ædificātur templa Deo.

XI.

Nec minorem ſub idem fere tempus eodem in opere virtutem edidit. Nam cum in vico quodam, fano antiquiſſimo & celeberrimo ignem immiſiſſet, in proximam, immo adhærentem domum agente vento, flammarum globi ferebantur. Quod ubi Martinus advertit, rapido

Adventu B. Martini ignis exſtinguitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

rapido curſu tectum domus ſcandit, obvium ſe advenientibus flammis inferens: tum vero mirum in modum cerneres contra vim venti ignem retorqueri, ut compugnantium inter ſe elementorum quidam conflictus videretur. ita virtute Martini ibi tantum ignis eſt operatus, ubi juſſus eſt.

In vico autem, cui Leproſum nomen eſt, cum idem templum opulentiſſimum ſuperſtitione religionis voluiſſet evertere, reſtitit ei multitudo Gentilium, adeo ut non abſque injuria ſit repulſus. Itaque receſſit ad proxima loca, ibique per triduum cilicio tectus & cinere, jejunans ſemper atque orans, precabatur à Domino: ut quia templum illud evertere humana manu non potuiſſet, virtus illud divina dirueret. Tum ſubito ei duo angeli haſtati atque ſcutati inſtar militiæ cæleſtis ſe obtulerunt, dicentes, miſſos ſe à Domino, ut ruſticam multitudinem fugarent, præſidiumque Martino ferrent, ne quis, dum templum dirueretur, obſiſteret. rediret ergo, & opus cœptum devotus impleret. Ita regreſſus ad vicum, inſpectantibus Gentilium turbis, & quieſcentibus, dum profanam ædem uſque ad fundamentum dirueret, aras omnes atque ſimulacra redegit in pulverem. quo viſo, ruſtici cum ſe intelligerent divino nutu obſtupefactos atque perterritos, ne Epiſcopo repugnarent, omnes fere in Ieſum Dominum crediderunt, clamantes palam, & confitentes Deum Martini colendum, idola negligenda, quæ ſibi adeſſe non poſſent.

Ab angelis juvatur in diruendo fano.

XIII. Quid etiam in pago Æduorum geſtum ſit, referam. Vbi dum templum itidem everteret, furens Gentilium ruſticorũ in eum irruit multitudo. Cumque unus audacior cæteris, ſtricto eum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

eum gladio peteret, rejecto pallio nudam cervicem percuſſori præbuit. Nec cunctatus ferire Gentilis; ſed cum dexteram altius extuliſſet, reſupinus ruit: conſternatuſque divino metu, veniam precabatur. Gladio ferientis ſe ſubjicit.

XIIII. Nec diſſimile huic fuit illud, cum eum idola deſtruentem cultro quidam ferire voluiſſet, in ipſo ictu ferrum ei de manibus excuſſum, non comparuit. Plerumque autem contradicentibus ſibi ruſticis, ne fana eorum deſtrueret, ita prædicatione ſancta Gentilium animos mitigabat, ut luce eis veritatis oſtenſa, ipſi ſua templa ſubverterent. Curationum vero tam potens in eo gratia erat, ut nullus fere ad eum ægrotus acceſſerit, qui non continuo receperit ſanitatem: quod vel ex conſequenti liquebit exemplo.

XV. Treveris puella quædam dira paralyſis ægritudine tenebatur, ita ut jam per multum tempus nullo ad humanos uſus corporis officio fungeretur, omni ex parte præmortua, vix tenui ſpiritu palpitabat. Triſtes ad ſolam funeris exſpectationem adſiſtebant propinqui: cum ſubito nuntiatur ad civitatem illam veniſſe Martinum. Quod ubi pater puellæ comperit, cucurrit, exanimi pro filia rogaturus. Et forte Martinus jam Eccleſiam fuerat ingreſſus. Ibi inſpectante populo, multiſque aliis Epiſcopis præſentibus, ejulans ſenex, genua ejus amplectitur, dicens: Filia mea moritur miſero genere languoris, & quod ipſa eſt morte crudelius, ſolo ſpiritu vivit, jam carne præmortua. rogo ut eam adeas, atque benedicas: confido enim quod per te reddenda ſit ſanitati. Qua ille voce confuſus obſtupuit, & refugit dicens, hoc ſuæ non eſſe virtutis, ſenem errare judicio,

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

non eſſe ſe dignum per quem Dominus ſignum virtutis oſtenderet. Perſtare vehementius flens pater, & orare ut exanimem viſitaret. Poſtremo à circumſtantibus epiſcopis ire compulſus, deſcendit ad domum puellæ. Ingens turba pro foribus exſpectabat, quidnam Dei ſervus eſſet facturus. Ac primum, quæ erant illius familiaria in iſtiuſmodi rebus arma, ſolo proſtratus oravit. Deinde ægram intuens, dari ſibi oleum poſtulat: quod cum benedixiſſet, in os puellę vim ſancti liquoris infudit, ſtatimque vox reddita eſt. Tunc paullatim ſingula contactu ejus cœperunt membra viviſcere, donec firmatis greſſibus, populo teſte, ſurrexit.

Oleo ſanat filiam.

XVI. Eodem tempore Tetradii cujuſdam proconſularis viri ſervus dæmonio correptus, dolendo exitu cruciabatur. Rogatus ergo Martinus, ut ei manum imponeret, deduci eum ad ſe jubet: ſed nequam ſpiritus nullo proferri modo ex cella in qua erat potuit. ita in advenientes rabidis dentibus ſæviebat. Tum Tetradius ad genua beati viri advolvitur, orans ut ad domum in qua dæmoniacus habebatur, ipſe deſcenderet. Tum vero Martinus negare, ſe profani & Gentilis domum adire poſſe. Nam Tetradius eodem tempore adhuc Gentilitatis errore implicitus tenebatur. Spondet igitur ſe, ſi de puero dæmon fuiſſet exactus, Chriſtianum fore. Ita Martinus impoſita manu puero, immundum ab eo ſpiritum ejecit. quo viſo, Tetradius Dominum Ieſum credidit: ſtatimque catechumenus factus, nec multo poſt baptizatus eſt, ſemperque Martinum ſalutis ſuæ auctorem miro coluit affectu.

Dæmoniacum curat.

XVII. Per idem tempus in eodem opido ingreſſus patris-

patrisfamiliâs cujuſdam domum, in limine ipſo reſtitit, dicens: Horribile in atrio domus dæmonium ſe videre. Cui cum, ut diſcederet, imperaret, quendam è familia, qui in interiore parte ædium morabatur, arripuit: ſævire dentibus miſer cœpit, & obvios quoſcunque laniare. Commota domus, familia turbata, populus in fugam verſus. Martinus ſe furenti objecit, ac primum ſtare ei imperat. Sed cum dentibus fremeret, hiantique ore morſum minaretur, digitos ei Martinus in os intulit: Si habes, inquit, aliquid poteſtatis, hos devora. Tum vero, ac ſi candens ferrum faucibus accepiſſet, longe reductis dentibus digitos beati viri vitabat attingere: & cum fugere de obſeſſo corpore pœnis & cruciatibus cogeretur, nec tamen exire ei per os liceret, fœda relinquens veſtigia, fluxu ventris egeſtus eſt.

Curat item alterum.

XVIII. Interea cum de motu atque impetu barbarorum ſubita civitatem fama turbaſſet, dæmoniacum ad ſe exhiberi jubet: imperat, ut an verus eſſet hic nuntius, fateretur. Tunc confeſſus eſt: ſedecim dæmones fuiſſe, qui rumorem hunc per populum diſſeminaſſent, ut hoc ſaltem metu ex illo Martinus opido fugaretur, barbaros nihil minus quam irruptionem cogitare. ita cum hæc immundus ſpiritus media in eccleſia fateretur, metu & turbatione præſenti civitas liberata eſt.

Dæmonum ſtratagema eludit.

XIX. Apud Pariſios vero, dum portam civitatis illius magnis ſecum turbis euntibus introiret, leproſum miſerabili facie horrentibus cunctis oſculatus eſt, atque benedixit, ſtatimque omni malo emundatus eſt. Poſtero die ad Eccleſiam veniens nitenti cute, gratias pro ſanitate, quam receperat, agebat. Sed nec hoc prætereundum

Oſculo leproſum ſanat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

eundum eſt, quod fimbriæ veſtimenti ejus, cilicioque detractæ, crebras ſuper infirmantibus egere virtutes. Nam aut digitis illigatæ, aut collo inditæ perſæpe ab ægrotantibus morbos effugaverunt.

XX. Arborius autem, vir præfectorius, ſancti admodum & fidelis ingenii, cum filia ejus graviſſimis quartanæ febribus ureretur, epiſtolam Martini, quæ caſu ad eum delata fuerat, pectori puellæ in ipſo acceſſu ardoris inſeruit, ſtatimque fugata febris eſt. Quæ res apud Arborium intantum valuit, ut ſtatim puellam Deo voverit, & perpetuæ virginitati dicarit: profectuſque ad Martinum, puellam ei, præſens virtutum ejus teſtimonium, quæ per abſentem licet curata eſſet, obtulit: neque ab alio eam, quam à Martino, habitu virginitatis impoſito, paſſus eſt conſecrari.

Epiſtola ejuſdem curat quartanam.

XXI. Paullinus vero, vir magni poſtmodum futurus exempli, cum oculum graviter dolere cœpiſſet, & jam pupillam ejus craſſior nubes ſuperducta texiſſet, oculum ei Martinus penicula contigit, priſtinamque ei ſanitatem ſublato omni dolore reſtituit.

Oculum ſanat tactu peniculi.

XXII. Ipſe autem cum caſu quodam eſſet de cenaculo devolutus, & per confragoſos ſcalæ gradus decidens, multis vulneribus eſſet affectus, cum exanimis jaceret in cellula, & immodicis doloribus cruciaretur, nocte ei angelus viſus eſt eluere vulnera, & ſalubri unguine contuſi corporis membra contingere: atque ita poſtero die reſtitutus eſt ſanitati, ut nihil unquam pertuliſſe incommodi putaretur. Sed quia longum eſt ire per ſingula, ſufficiant hæc vel pauca de plurimis: ſatiſque ſit nos & in excellentibus non ſubtrahere veritatem, & in multis vitare faſtidium.

Ipſe caſu vulneratus ab angelo curatur.

Ar-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Atque ut minora tantis inſeram (quamvis, XXIII
ut eſt noſtrorum ætas temporum, quibus jam depravata omnia atque corrupta ſunt, pæne præcipuum ſit, adulationi regiæ ſacerdotalem non ceſſiſſe conſtantiam) cum ad Imperatorem Maximum, ferocis ingenii virum, & bellorum civilium victoria elatum, plures ex diverſis partibus epiſcopi conveniſſent, & fœda circa principem omnium adulatio notaretur, ſeque degeneri inconſtantia regiæ clientelæ ſacerdotalis dignitas ſubdidiſſet, in ſolo Martino Apoſtolica auctoritas permanebat. Nam etſi pro aliquibus ſupplicandum regi fuit, imperavit potius quam rogavit: & à convivio ejus frequenter rogatus abſtinuit, dicens, ſe menſæ ejus participem eſſe non poſſe, qui duos Imperatores unum regno, alterum vita expuliſſet. Poſtremo cum Maximus ſe non ſponte ſumpſiſſe imperium affirmaret, ſed impoſitam ſibi à militibus divino nutu regni neceſſitatem armis defendiſſe, & non alienam ab eo Dei voluntatem videri, penes quem tam incredibili eventu victoria fuiſſet, nullumque ex adverſariis niſi in acie occubuiſſe. tandem victus vel ratione vel precibus, ad convivium venit: mirum in modum gaudente rege, quod id impetraſſet. Convivæ autem aderant veluti ad diem feſtum evocati, ſummi atque illuſtres viri, præfectus, idemque conſul Evodius, vir quo nihil unquam juſtius fuit, comites duo ſumma poteſtate prediti, frater regis & patruus: medius inter hos Martini presbyter accubuerat: ipſe autem ſellula juxta regem poſita conſederat. Ad medium fere convivium (ut moris eſt) pateram regi miniſter obtulit. ille ſancto admodum epiſcopo potius dari jubet, exſpectans atque ambiens

Adulatio epiſcoporum.

Anno Chriſti 386.

Dignitas ſacerdo-

talis regia dignior.

ambiens ut ab illius dextera poculum ſumeret. Sed Martinus ubi ebibit, pateram presbytero ſuo tradidit, nullum ſcilicet exiſtimans digniorem, qui poſt ſe biberet: nec integrum ſibi fore, ſi aut regem ipſum, aut eos qui à rege erant proximi, presbytero prætuliſſet. Quod factum Imperator, omneſque qui tunc aderant, ita admirati ſunt, ut hoc ipſum eis in quo contempti fuerant placeret. celeberrimumque per omne palatium fuit, feciſſe Martinum in regis prandio, quod in infimorum judicum conviviis epiſcoporum nemo feciſſet. eidemque Maximo longe ante prædixit futurum, ut ſi ad Italiam pergeret, quo ire cupiebat, bellum Valentiniano Imperatori inferens, ſciret ſe primo quidem impetu futurum eſſe victorem, ſed parvo poſt tempore eſſe periturum. Quod quidem ita vidimus. Nam primo adventu ejus Valentinianus in fugam verſus eſt: deinde poſt annum fere reſumptis viribus, captum intra Aquileiæ muros Maximum interfecit.

XXIIII Angelorum conſortio ſæpe eſt uſus.

Conſtat autem etiam angelos ab eo plerumque viſos, ita ut conſerto invicem apud eum ſermone loquerentur: Diabolum vero tam conſpicabilem & ſubjectum oculis habebat, ut ſive ſe in propria ſubſtantia contineret, ſive in diverſas figuras ſpiritualeſque nequitias tranſtuliſſet, qualibet ab eo ſub imagine videretur. Quod cum diabolus ſciret ſe effugere non poſſe, conviciis eum urgebat frequenter, quia fallere non poſſet inſidiis. Quodam autem tempore cornu bovis cruentum in manu tenens, cum ingenti fremitu cellulam ejus irrupit, cruentamque oſtentans dexteram, & admiſſo recens ſcelere congaudens: Vbi eſt, inquit, Martine virtus tua? unum de tuis modo interfeci.

Cellam ejus irrumpit diabolus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

eci. Tunc ille convocatis fratribus refert, quid diabolus indicaſſet: ſolicitos eſſe præcepit per cellulas ſingulorum, quiſnam hoc caſu fuiſſet adfectus. Neminem quidem deeſſe de monachis, ſed unum ruſticum mercede conductum, ut vehiculo ligna deferret, iſte ad ſilvam nunciant. Iubet igitur aliquos ire ei obviam. Itaq; haud longe à monaſterio jam pæne exanimis invenitur. extremum tamen ſpiritum trahens, indicat fratribus caſum mortis & vulneris: junctis ſcilicet bubus dum diſſoluta arctius lora conſtringit, bovem ſibi excuſſo capite inter inguina cornu injeciſſe. nec multo poſt vitam reddidit. Videtis quo judicio Domini, diabolo data fuerit hæc poteſtas. In Martino illud mirabile erat, quod non ſolum hoc quod ſupra retulimus, ſed multa iſtiuſmodi, quoties accidiſſent, longe ante prævidebat, & ſibi nuntiata fratribus indicabat. Frequenter autem diabolus, dum mille nocendi artibus ſanctum virum conabatur illudere, viſibilem ſe ei formis diverſiſſimis ingerebat. nam interdum in Iovis perſonam, plerumque Mercurii, perſæpe etiam ſe Veneris ac Minervę transfiguratum vultibus offerebat. adverſus quem ſemper interritus, ſigno ſe crucis & orationis auxilio protegebat. Audiebantur etiam plerumque convicia, quibus illum turba dæmonum protervis vocibus increpabat. ſed omnia falſa & vana cognoſcens, non movebatur objectis. Teſtabantur etiam aliqui ex fratribus, audiſſe ſe dæmonem protervis Martinum vocibus increpantem, cur intra monaſterium aliquos ex fratribus, qui olim baptiſmum diverſis erroribus perdidiſſent, converſos poſtea recepiſſet, exponentem crimina ſingulorum: Martinum

Diaboli variæ formę & illuſiones.

diabo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

diabolo repugnantem reſpondiſſe conſtanter, antiqua delicta melioris vitæ converſatione purgari : & per miſericordiam Domini abſolvendos eſſe peccatis, qui peccare deſinerent. contradicente diabolo, non pertinere ad veniam criminoſos,& ſemel lapſis nullam à Domino clementiam præſtari : tunc in hanc vocem fertur exclamaſſe Martinus : Si tu ipſe, ô miſerabilis, ab hominum inſectatione deſiſteres, & te factorum tuorum vel hoc tempore, cum dies judicii in proximo eſt,pœniteret,ego tibi vere confiſus in Domino, Chriſti miſericordiam pollicerer. O quam ſancta de Domini pietate præſumptio,in qua etſi auctoritatem præſtare non potuit, oſtendit affectum. Et quia de diabolo, ejuſdemque artibus ſermo exortus eſt, non ab re videtur, licet extrinſecus referre quod geſtum eſt: quia & quædam in eo Martini virtutum portio eſt, & res digna miraculo recte memoriæ mandabitur, in exemplum cavendi, ſi quid deinceps uſpiam tale contigerit.

XXV. Clarus quidam nomine, adoleſcens nobiliſſimus, mox presbyter, nunc felici beatus exceſſu, cum relictis omnibus ſe ad Martinum contuliſſet, brevi tempore ad ſummum fidei virtutumque omnium culmen enituit. Itaque cum haud longe ſibi ab epiſcopi monaſterio tabernaculum conſtituiſſet, multique apud eum fratres commorarentur, juvenis quidam ad eum Anatolius nomine, ſub profeſſione monachi omnem humilitatem atque innocentiam mentitus acceſſit, habitavitque aliquamdiu in commune cum cæteris. Dein procedenti tempore, angelos apud ſe loqui ſolere dicebat. cum fidem nullus adhiberet, ſignis quibuſdam pleroſ-

Anatolii mentita ſanctitas.

ieroſque ad credendum cohortabatur. Po-
remo eouſque proceſſit, ut inter ſe ac Deum
ngelos diſcurrere prædicaret: jamque ſe unum
x prophetis haberi volebat. Clarus tamen ne-
uaquam ad credendum cogi poterat. ille ei
ram Domini & præſentes plagas, cur ſancto
on crederet, comminari. Poſtremo in hanc
ocem erupiſſe fertur: Ecce hac nocte veſtem
nihi candidam Dominus de cælo dabit, qua
ndutus in medio veſtrûm diverſabor: idque
obis ſignum erit, me Dei eſſe virtutem, qui
Dei veſte donatus ſim. Tum vero grandis om-
nium ad hanc profeſſionem exſpectatio. Itaque
d mediam fere noctem fremitu inſultantium
commoveri omne monaſterium loco viſum
eſt. cellulam autem, in qua idem adoleſcens
continebatur, crebris cerneres micare lumini-
bus, fremituſque in ea diſcurrentium, & mur-
mur quoddam multarum vocum audiebatur.
Deinde facto ſilentio egreſſus, unum de fratri-
bus, Sabatium nomine ad ſe vocat, tunicam-
que ei, qua erat indutus, oſtendit. Obſtupefa-
ctus ille convocat cæteros. ipſe etiam Clarus
accurrit: adhibitoque lumine, veſtem omnes
diligenter inſpiciunt. erat autem ſumma mol-
litie, candore eximio, micanti purpura, nec
tamen cujus eſſet generis aut velleris, poterat
agnoſci. curioſius tamen oculis aut digitis at-
trectata, non aliud quam veſtis videbatur. In-
terea Clarus fratres admonet, orationi inſtare,
ut manifeſtius eis Dominus quidnam eſſet
oſtenderet. Itaque reliquum noctis hymnis
pſalmiſque conſumitur. At ubi illuxit dies, ad-
prehenſum dextera trahere ad Martinum vole-
bat, bene conſcius, illudi illum diaboli arte
non poſſe. Tum vero reniti ac reclamare miſer
cœpit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

cœpit, interdictumque ſibi eſſe dicebat, ne ſe Martino oſtenderet. Cumq; invitum ire compellerent, inter trahentium manus veſtis evanuit. Vnde quis dubitet hanc etiam Martini fuiſſe virtutem, ut phantaſiam ſuam diabolus, cum erat Martini oculis ingerenda, diſſimulare diutius, aut tegere non poſſet. Animadverſum eſt tamen eodem fere tempore fuiſſe in Hiſpaniis juvenem, qui cum ſibi multis ſignis auctoritatem paraviſſet, eouſque elatus eſt, ut ſe Heliam profiteretur. Quod cum plerique temere credidiſſent, addidit, ut ſe Chriſtum eſſe diceret: in quo etiam adeo illuſit, ut eum quidam epiſcopus nomine Rufus, ut Dominum adoraret: propter quod eum poſtea ab epiſcopatu dejectum vidimus. Plerique etiam nobis è fratribus retulerunt, eodem tempore in Oriente quendam exſtitiſſe, qui ſe Ioannem eſſe jactitaret. ex quo conjicere poſſumus, iſtiuſmodi pſeudoprophetis exiſtentibus, Antichriſti adventum imminere, qui jam in iſtis myſterium iniquitatis operatur. Neque enim prætereundum videtur, quanta Martinum ſub iiſdem diebus diabolus arte tentaverit. Quodam enim die præmiſſa præ ſe, & circumjectus ipſe luce purpurea, quo facilius claritate adſumpti fulgoris illuderet, veſte etiam regia indutus, diademate ex gemmis auroque redimitus, calceis auro illitis, ſereno ore, læta facie, ut nihil minus quam diabolus putaretur, oranti in cellula aſtitit. Cumque Martinus primo aſpectu ejus fuiſſet hebetatus, diu multumque ſilentium ambo tenuerunt. Tunc prior diabolus: Agnoſce, inquit, Martine, quem cernis. Chriſtus ego ſum: deſcenſurus ad terram, prius me manifeſtare tibi volui. Ad hæc cum Martinus taceret,

Pſeudopropheta Hiſpanus.

Diaboli arte tentatur B. Martinus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

taceret, nec quidquam reſponſi referret, iterare auſus eſt diabolus profeſſionis audaciam. Martine quid dubitas credere, cum videas? Chriſtus ego ſum. Tum ille, revelante ſibi ſpiritu, ut intelligeret diabolum eſſe, non Deum: Non ſe, inquit, Ieſus Dominus purpuratum & diademate renitentem venturum eſſe prædixit. Ego Chriſtum, niſi in eo habitu, formaque qua paſſus eſt, niſi crucis ſtigmata proferentem, veniſſe non credam. Ad hanc ille vocem ſtatim ut fumus evanuit, & cellulam tanto fœtore complevit, ut indubia indicia relinqueret, diabolum ſe fuiſſe. Hoc ita geſtum, ut ſupra retulimus, ex ipſius Martini ore cognovi, ne quis forte exiſtimet fabuloſum.

Chriſti apparētis imago.

XXVI.

Nam cum olim audita fide ejus, vita atque virtutibus, deſiderio illius æſtuaremus, gratam nobis ad eum videndum peregrinationem ſuſcepimus. ſimul quia jam ardebat animus vitam illius ſcribere: partim ab ipſo, inquantum ille interrogari potuit, ſciſcitati ſumus: partim ab his qui interfuerant, vel ſciebant, cognovimus. Quo quidem tempore credi non poteſt, qua me humilitate, qua benignitate ſuſceperit: congratulatus plurimum, & gaviſus in Domino, quod tanti eſſet habitus à nobis, quem peregrinatione ſuſcepta expetiſſemus. Miſerum me (pæne non audeo confiteri) cum me ſancto convivio ſuo dignatus eſt adhiberi: aquam manibus noſtris ipſe obtulit, ad veſperum autem ipſe nobis pedes abluit: nec reniti ad hoc aut contraire conſtantia fuit. ita auctoritate illius oppreſſus ſum, ut nefas putarem ſi non acquieviſſem. Sermo autem illius non alius apud nos fuit, quam mundi hujus illecebras, & ſæculi onera relinquenda, ut Dominum Ieſum

Auctoris cum Martino congreſſus, & convictus.

liberi expeditique ſequeremur: præſtantiſſimumque nobis præſentium temporum illuſtris viri Paullini, cujus ſupra mentionem fecimus, exemplum ingerebat, qui ſummis opibus abjectis, Chriſtum ſecutus, ſolus pæne his temporibus Euangelica præcepta compleſſet: illum nobis ſequendum, illum clamabat imitandum: beatumque eſſe præſens ſæculum, tantæ fidei virtutiſque documento, cum ſecundum ſententiam Domini dives & poſſidens multa, vendendo omnia & dando pauperibus, quod erat factu impoſſibile, poſſibile feciſſet exemplo. Iam vero in verbis & confabulatione ejus quanta gravitas, quanta dignitas erat! quam alacer, quam efficax, & quam in exſolvendis ſcripturarum quæſtionibus promptus & facilis! Et quia multos ad hanc partem incredulos ſcio, quippe quos viderim, meipſo etiam referente, non credere: Ieſum teſtor, ſpemque communem, me ex nullius unquam ore tantum ſcientiæ, tantum ingenii, tam boni, & tam puri ſermonis audiſſe. Quamquam in Martini virtutibus quantula eſt iſta laudatio? niſi quod mirũ eſt, homini illitterato ne hanc quidem gratiam defuiſſe. Sed jam finem liber poſtulat, ſermo claudendus eſt: non quod omnia quæ de Martino fuerant dicenda, defecerint; ſed quia nos, ut inertes poëtæ, extremo in opere negligentes, victi materiæ mole ſuccumbimus. Nam etſi facta illius explicari verbis utcumque potuerunt: interiorem vitam illius, & quotidianam converſationem, & animum cælo ſemper intentum nulla unquam (vere profiteor) explicabit oratio, illam ſcilicet perſeverantiam, & temperamentum in abſtinentia & jejuniis, potentiam in vigiliis & oratio-

Paullini perfectio ad imitandum propoſita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

orationibus: noctesque ab eo perinde ac dies actas, nullumque vacuum ab opere Dei tempus, quo vel otio indulſerit, vel negotio. Sed nec cibo aut ſomno quidem, niſi inquantum naturæ neceſſitas cogebat. Vere fatebor, non ſi ipſe (ut ajunt) ab inferis Homerus emergeret, poſſet exponere: adeo omnia majora in Martino ſunt, quam ut verbis concipi queant. Nunquã hora ulla momentumq; præteriit, quo non aut orationi incumberet; aut ſi quid aliud forte agebat, nunquam animum ab oratione laxabat. Nimirum ut fabris ferrariis moris eſt, qui inter operandum pro quodam laboris levamine incudem ſuam feriunt: ita Martinus etiam dum aliud agere videretur, ſemper orabat. O vere beatus, in quo dolus non fuit: neminem judicans, neminem condemnans, nulli malum pro malo reddens! Tantam quippe adverſum omnes injurias patientiam adſumpſerat, ut cum eſſet ſummus ſacerdos, impune etiam ab infimis clericis læderetur: nec propter id eos aut loco unquam amoverit, aut à ſua, quantum in ipſo fuit, caritate repulerit. Nemo unquam illum vidit iratum, nemo cõmotum, nemo mœrentem, nemo ridentem: unus idemque ſemper, cæleſtem quodammodo lætitiam vultu præferens, extra naturam hominis videbatur. Nunquam in illius ore niſi Chriſtus, nunquam in illius corde niſi pietas, niſi pax, niſi miſericordia inerat. Plerumque etiam pro eorum qui obtrectatores illius videbantur, ſolebat flere peccatis, qui remotum & quietum venenatis linguis & vipereo ore carpebant. Et vere nonnullos experti ſumus invidos virtutibus vitæque ejus, qui in illo oderant quod in ſe non videbant, & quod

Ejus facta explicari non poſſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

imitari non valebant. Atque, ô nefas dolendum & ingemiſcendum non alii fuere inſectatores ejus, licet pauci admodum, non alii tamen quam epiſcopi ferebantur. Nec vero quēquam nominare neceſſe eſt, licet noſmetipſos plerique circumlatrent. ſufficit, ut ſi quis ex his hæc legerit, & agnoverit, erubeſcat. nam ſi iraſcitur, de ſe ipſe dictum fatebitur, cum fortaſſe nos de alio ſenſerimus. Non refugimus autem, ut ſi qui ejuſmodi ſunt, nos quoque cum tali viro oderint. Illud facile confido, omnibus ſanctis opuſculum iſtud gratum fore. de cætero ſi quis hæc infideliter legerit, ipſe peccabit. Ego mihi conſcius ſum, me rerum fide, & amore Chriſti impulſum, ut hæc ſcriberem, manifeſta expoſuiſſe, vera dixiſſe: paratumque, ut ſpero, habebit à Deo præmium, non quicunque legerit, ſed quicumque crediderit.

SVLPICII SEVERI

EPISTOLÆ.

Ad Euſebium Presbyterum, contra æmulos virtutum B. Martini, epiſt. I.

HESTERNA die cum ad me plerique Monachi veniſſent, inter fabulas juges, longumque ſermonem, mentio incidit libelli mei, quem de vita B. viri Martini edidi, ſtudioſeque eum à multis legi, libentiſſime audiebam. Interea indicatur mihi, dixiſſe quendam malo ſpiritu ſuſcitatum, cur Martinus, qui mortuos ſuſcitaſſet, flammas domibus depu-

depuliſſet, ipſe nuper aduſtus incendio, periculoſæ fuiſſet obnoxius paſſioni. O iſtum, quiſquis eſt, miſerum! Iudæorum in verbis ejus perfidiam & dicta cognoſcimus, qui in cruce poſitum Dominum his verbis increpabant: Alios ſalvos fecit, ſe ipſum ſalvum facere non poteſt. *Mat. 27. E.* Vere plane iſte, quicumque eſt, ſi illis temporibus natus eſſet, & in Dominum hac voce dicere potuiſſet, qui ſimili ſanctum Domini blaſphemat exemplo. Quid ergo, quiſquis es, Martinus ideo non potens, ideo non ſanctus, quia eſt periclitatus incendio? O beatum, & per omnia ſimilem Apoſtolis, etiam in his conviciis, virum! Nempe hoc & de Paullo gentiles illi, cum eum vipera momordiſſet, ſenſiſſe referuntur: Hic homo debet homicida eſſe, quem ſalvum factum de mari, fata vivere non ſinunt. At ille, excuſſa vipera in ignem, nihil mali patiebatur. Illi autem ſubito caſurum, & repente moriturum eum putabant: ſed cum viderent nihil mali contingere ei, convertentes ſe, dicebant eum Deum eſſe. Alioquin, vel horum exemplo, omnium mortalium infeliciſſime, perfidiam tuam coarguere ipſe debueras: ut ſi tibi ſcandalum moverat, quod Martinus flamma ignis videbatur attactus, hunc rurſum attactum ad merita illius & virtutem referres, quod circumſeptus ignibus non periſſet. Agnoſce enim miſer, agnoſce quod neſcis, omnes fere ſanctos magis inſignes periculorum ſuorum fuiſſe virtutibus. Video quidem Petrum fide potentem, rerum obſtante natura mare pedibus ſupergreſſum, & inſtabiles aquas corporeo preſſiſſe veſtigio. ſed non ideo minor mihi videtur gentium prædicator, quem fluctus abſorbuit, & poſt triduum toti-

demque noctes emergentem è profundo unda reſtituit: atque haud ſcio, an pæne plus fuerit vixiſſe in profundo, an ſupra maris profunda tranſiſſe. Sed hæc tu, ut arbitror, ſtulte non legeras, aut lecta non audieras. Neque enim abſque divino conſilio iſtiuſmodi exemplum beatus Euangeliſta ſacris litteris protuliſſet, niſi ut ex his humana mens erudiretur naufragiorum atque ſerpentium caſus: &, ſicut Apoſtolus refert, qui nuditate, fame, latronumque periculis gloriatur, omnia hæc ſanctis hominibus, atque omnibus ad perpetiendum quidem eſſe communia: ſed his tolerandis atque vincendis præcipuam ſemper juſtorum fuiſſe virtutem, dum per omnia tentamenta patientes, ſemper invicti, tanto fortius vincerent, quanto gravius pertuliſſent. Vnde hoc, quod ad Martini infirmitatem vocatur, plenum eſt dignitatis & gloriæ: ſiquidem periculoſiſſimo caſu tentatus, evicerit. Cæterum id omiſſum à me in libello illo, quem de vita illius ſcripſimus, nemo miretur: cum ibidem ſim profeſſus, me non omnia illius facta complexum: quia ſi perſequi univerſa voluiſſem, immenſum volumen legentibus edidiſſem. Neque ſunt tam parva quæ geſſit, ut omnia potuerint comprehendi. Sed tamen hoc de quo quæſtio incidit, latere non patiar, & rem omnem, ut geſta eſt, referam, ne forte inconſultum hoc, quod ad vituperationem beati viri poterat opponi, prætermiſiſſe videamur. Cum ad diœceſim quandam pro ſolenni conſuetudine (ſicut Epiſcopis viſitare Eccleſias ſuas moris eſt) media fere hyeme Martinus veniſſet, manſionem ei in ſecretario Eccleſiæ clerici paraverunt, multumque ignem ſcabro jam & pertenui pavimento ſubdiderunt,

lectum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

lectumque ei plurimo ſtramine exſtruxerunt. Dein cum ſe Martinus cubitum collocaſſet, inſuetam mollitiem ſtrati male blandientis horreſcit: quippe qui nuda humo, uno tantum cilicio ſuperjecto, cubare conſueverat. Itaque quaſi accepta permotus injuria ſtramentum omne projecit. Caſu ſuper fornaculam partem paleæ illius, quam removerat, aggeſſit. Ipſe, ut erat moris, nuda humo, laſſitudine itineris urgente requievit. Ad mediam fere noctem, per interruptum, ut ſupra diximus, pavimentum ignis æſtuans, areſcentes paleas apprehendit. Martinus ſomno excitus, re inopinata, ancipiti periculo, & maxime (ut referebat) diabolo inſidiante atque urgente præventus, tardius quam debuit ad orationis confugit auxilium. Nam erumpere foras cupiens, cum peſſulo, quem oſtio obdiderat, diu multumque luctatus, graviſſimum circa ſe ſenſit incendium: adeo ut veſtem, qua indutus erat, ignis abſumpſerit. Tandem in ſe reverſus, non in fuga, ſed in Domino eſſe præſidium: ſcutum fidei & orationis arripiens, mediis flammis totus ad Dominum converſus, incubuit. Tum vero divinitus igne ſubmoto, innoxio ſibi orbe flammarum, orabat. Monachi autem, qui pro foribus erant, crepitante & colluctante incendii ſono, obſeratas effringunt fores: dimotoque igne, mediis flammis Martinum auferunt, cum jam penitus eſſe conſumptus tam diuturno incendio putaretur. Cæterum (ut verbis meis Dominus eſt teſtis) mihi ipſe referebat, & non ſine gemitu fatebatur, in hoc ſe diaboli arte deceptum, ut excuſſus è ſomno conſilium non haberet, quo per fidem & orationem periculo repugnaret: denique tam diu

E mediis flammis liberatur.

circa ſe ſæviſſe ignem, quamdiu erumpere oſtium turbatus mente tentaverit. Vbi vero auxilium crucis & orationis arma repetiſſet, medias ceſſiſſe flammas: ſeque tunc ſenſiſſe rorantes, quas male eſſet expertus urentes. Inde intelligat, quiſquis hæc legerit, tentatum quidem illo Martinum periculo, ſed probatum.

EPISTOLA II.

Ad Aurelium Diaconum,

De obitu, & apparitione B. Martini.

SVlpicius Severus Aurelio diacono Salutem. Poſteaquam à me mane digreſſus es, eram reſidens ſolus in cellula, ſubieratq; me illa quæ ſæpius occupat, ſpes futurorum, præſentiumque faſtidium, judicii metus, formido pœnarum, & quod conſequens erat, atque unde cogitatio tota deſcenderat, peccatorum meorum recordatio triſtem me confectumque reddiderat. Deinde cum fatigata angore animi in lectulo membra poſuiſſem, ut plerumque ex mœſtitudine ſolet, ſomnus obrepſit: qui ut ſemper matutinis horis levior incertuſque, ita ſuſpenſus & dubius per membra diffunditur: ut quod in alio ſopore non evenit, pæne vigilans dormire te ſentias. Cum repente ſanctum Martinum epiſcopum videre mihi videor, prætextum toga candida, vultu igneo, ſtellantibus oculis, crine purpureo: atque ita mihi in ea habitudine corporis, formaque, quam noveram, videbatur, ut quod eloqui nobis pæne diffi-

In ſomno apparet B. Martinus Sulpicio.

difficile eſt, non poſſet aſpici, cum poſſet agnoſci. Arridenſque mihi paullulum, libellum quem de vita illius ſcripſeram, dextra præferebat. Ego ſancta genua ejus amplexus, benedictionem pro conſuetudine flagitabam: ſuperpoſitamque capiti meo manum tactu blandiſſimo ſentiebam, cum inter benedictionis verba ſollennia familiare illud ori ſuo crucis nomen iteraret. mox in eum luminibus intentis, cum exſatiari vultu illius conſpectuque non poſſem, ſubito mihi in ſublime ſublatus eripitur: donec emenſa aëris iſtius vaſtitate, cum tamen rapida nube ſubvectum acie ſequeremur oculorum, patenti cælo receptus, videri ultra non potuit. Nec multo poſt, presbyterum ſanctum Clarum, diſcipulum illius, qui nuper exceſſerat, video eandem, quam magiſtrum, viam ſcandere. Ego impudens ſequi cupiens, dum altos greſſus molior & conitor, evigilo: ſomnoque excitus, congratulari cœperam viſioni, cum ad me puer familiaris ingreditur, ſolito triſtior vultu, loquentis pariter & dolentis. Quid tu tam triſtis loqui geſtis? Duo, inquit, monachi modo à Turonis adfuerunt: Dominum Martinum obiiſſe nuntiant. Concidi fateor, obortiſque lacrymis flevi ubertime. quinetiam dum hæc ad te frater ſcribimus, fluunt lacrymæ, nec ullum impatientiſſimi doloris admitto ſolatium. Te vero, ubi hoc nuntiatum eſt, participem eſſe volui luctus mei, qui eras ſocius amoris. Veni ergo ad me ſtatim, ut pariter lugeamus quem pariter amamus: quamquam ſciam virum illum non eſſe lugendum, cui poſt evictum triumphatumque ſæculum, nunc demum reddita eſt corona juſtitiæ. Sed tamen ego non poſſum mihi impe-

Clarus diſcipulus ejuſdem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

rare, quin doleam. Præmiſi quidem patronum, ſed ſolatium vitæ præſentis amiſi: & ſi rationem ullam dolor admitteret, gaudere deberem. Eſt enim ille, ut eſt conſertus apoſtolis ac prophetis, &, quod pace ſanctorum omnium dixerim, in illo juſtorum grege nulli ſecundus, ut ſpero, credo, confido, illis potiſſimum, qui ſtolas ſuas in ſanguine agni laverunt, adgregatus: agnũ ducem ab omni integer labe comitatur. Nam licet ei ratio temporis non potuerit præſtare martyrium, gloria tamen martyris non carebit, quia voto atque virtutibus & potuit eſſe martyr, & voluit. Quod ſi ei Neronianis Decianiſque temporibus, in illa quæ tunc exſtitit, dimicare congreſſione licuiſſet, teſtor Deum cæli atque terræ, ſponte equuleum aſcendiſſet, ultro ſe ignibus intuliſſet: Hebræiſque pueris æquandus, inter flammarum globos media licet hymnum Domini in fornace cantaſſet. Quod ſi Eſaianum illud ſupplicium perſecutori forte placuiſſet, nunquam profecto impar Prophetæ, ſerris & laminis diſſecari membra timuiſſet. ac ſi præciſis rupibus, abruptiſque montibus agere feliſcem furor impius maluiſſet, perhibeo confiſus teſtimonium veritatis, ſponte cecidiſſet. Si vero gentium doctoris exemplo gladio deputatus inter alias, ut ſæpe provenit, victimas duceretur, primus omnium carnifice compulſo, palmam ſanguinis occupaſſet. Iam vero adverſus omnes pœnas atque ſupplicia, quibus plerumque humana ceſſit infirmitas, ita à confeſſione Domini non recedens, immobilis ſteriſſet, ut lætus ulceribus congaudenſque cruciatibus quælibet inter tormenta riſiſſet. Sed quamquam iſta non tulerit, implevit

Cur gloria martyris tribuenda ſit B. Martino.

vit tamen etiam ſine cruore martyrium. nam quas ille pro ſpe æternitatis humanorum dolorum non pertulit paſſiones, fame, vigiliis, nuditate, jejuniis, opprobriis invidorum, inſectationibus improborum, cura pro infirmantibus, ſolicitudine pro periclitantibus? Quo enim ille dolente non doluit? quo ſcandalizante non uſtus eſt? quo pereunte non gemuit? præter illa quotidiana illius adverſum humanæ ſpiritaliſque nequitiæ diverſa certamina, dum in eo variis tentationibus appetito, ſemper exſuperat fortitudo vincendi, patientia exſpectandi, æquanimitas ſuſtinendi. O vere ineffabilem virum, pietate, miſericordia, caritate, quæ quotidie etiam in ſanctis viris ſeculo frigente frigeſcit: in illo tamen uſque ad finem aucta, indies perſeveravit! quo ego illius bono vel ſpecialiter fruitus ſum, cum me indignum & non merentem unice diligebat. En rurſus lacrymæ fluunt, imoque de pectore gemitus erumpit: in quo mihi poſt hæc homine ſimilis requies, in cujus erit caritate ſolatium? Me miſerum, me infelicem, poterone unquam, ſi diutius vixero, non dolere, quod Martino ſuperſtes ſum? Erit mihi poſthæc vita jucunda, erit dies aut hora ſine lacrymis: aut tecum, frater dilectiſſime, potero illius mentionem habere ſine fletu: aut unquam loquens apud te aliud quam de illo loqui potero? Sed quid te in lacrymas fletuſque commoveo? ecce nunc conſolatum eſſe te cupio, qui me conſolari ipſe non poſſum: non deerit nobis ille, mihi crede, non, non deerit, intererit de ſe ſermocinantibus, adſtabit orantibus: quodque jam hodie præſtare dignatus eſt, videndum

ſe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ſe in gloria ſua ſæpe præbebit, & aſſidua, ſicut ante paullulum fecit, benedictione nos proteget. Inde ſecundum ordinem viſionis, qua cælum ſequentibus ſe patere monſtravit, quo ſequendus eſſet, edocuit: quo ſpes noſtra tendenda, quo animus dirigendus inſtruxit. Quid tamen fiet frater? quod mihi ipſe ſum conſcius, conſcendere arduum illud, ac penetrare non potero. ita ſarcina moleſta me prægravat, & peccati mole depreſſum negato in aſtra conſcenſu, ſæva miſerabilem ducit in tartara. Spes tamen ſupereſt, illa ſola, illa poſtrema, ut quod per nos obtinere non poſſumus, ſaltem pro nobis orante Martino mereamur. Sed quid te frater diutius occupo epiſtola tam loquaci, demororque venturum? ſimul jam pagina impleta non recipit. Mihi tamen hæc fuit ratio, ſermonem iſtum longius proferendi, ut quia doloris nuntium epiſtola deferebat, eadem tibi ex quadam noſtri confabulatione præſtaret charta ſolatium.

EPISTOLA III.

Ad Baſſulam Socrum ſuam,

Quomodo B. Martinus ex hac vita ad immortalem tranſierit.

Queritur ludens cum Baſſula de evulgatione epi-

SVLPICIVS Severus Baſſulæ parenti venerabili ſalutem. Si parentes vocari in jus liceret, te plane expilationis furtique ream, ad prætoris tribunal juſto loro traheremus. Quid enim non conquerar, quam à te patior injuriam? Nul-

lam mihi domi chartulam, nullum libellum, nullam epiſtolam reliquiſti: ita furaris omnia, ita univerſa divulgas. Si quid ad amicum familiariter ſcripſi, ſi quid forte dum ludimus, quod velim tamen occultum eſſe, dictavi, omnia ad te prius pæne, quam fuerint ſcripta, aut dictata, perveniunt. nimirum obæratos habes notarios meos, per quos tibi noſtræ ineptiæ publicantur. Nec tamen adverſum eos poſſum moveri, ſi tibi parent, qui in jus noſtrum ex tua potiſſimum liberalitate venerunt, ſeque adhuc tuos quam meos eſſe meminerunt. Tu ſola es rea, tu ſola culpabilis, quæ & mihi inſidiaris, & illos fraude circumvenis, ut ſine delicto ullo familiariter ſcripta, aut negligenter emiſſa, inlucubrata tibi penitus atque impolita tradantur. Nam ut de reliquis taceam, rogo quemadmodum tam cito ad te epiſtola illa potuit pervenire, quam nuper ad Aurelium Diaconum ſcripſeramus. Ego enim Toloſæ poſitus, tu Treveris conſtituta, & tam longe à patria filio inquietante divulſa, qua tandem familiarem illam epiſtolam occaſione furata es? Namque accepi litteras tuas, quibus ſcribis, in eadem epiſtola, qua de obitu Domini Martini fecerim mentionem, ipſum beati viri tranſitum exponere debuiſſem. Quaſi vero ego illam epiſtolam aut legendam alii, præterquam ipſi, ad quem miſſa videtur, ediderim: aut ego tanto ſim operi deſtinatus, ut omnia quæ de Martino cognoſci oportet, me potiſſimum ſcribente noteſcant. Itaque ſi qua de obitu ſancti epiſcopi audire deſideras, ab illis potius qui interfuere, cognoſce. ego tibi ſtatui nihil ſcribere, ne ubique me publices. tamen ſi das fidem, nulli te eſſe lecturam, paucis tuæ ſatisfaciam.

ſtolæ ſuperioris.

ciam voluntati. itaque præſtabo te his, quæ mihi ſunt comperta, participem.

Dies obitus præviſus à B. Martino.

Martinus igitur obitum ſuum longe ante præſcivit, dixitque fratribus diſſolutionem ſui corporis imminere. Interea cauſſa exſtitit, qua Condatenſem diœceſim viſitaret. nam clericis inter ſe eccleſiæ illius diſcordantibus, pacem cupiens reformare, licet finem dierum ſuorum non ignoraret: proficiſci tamen iſtiuſmodi ob cauſſam non recuſavit: bonam hanc virtutum ſuarum conſummationem exiſtimans, ſi pacem eccleſiæ redditam reliquiſſet. Ita profectus cum ſuo illo, ut ſemper frequentiſſimo diſcipulorum ſanctiſſimoque comitatu, mergos in flumine conſpicatur piſcium prædam ſequi, & rapacem ingluviem aſſiduis urgere capturis. Forma, inquit, hæc dæmonum eſt, inſidiantur incautis, capiunt neſcientes: captos devorant, exſaturarique non queunt devoratis.

Imperat avibus.

Imperat deinde potenti virtute verborum, ut eum cui innatabant gurgitem relinquentes, aridas peterent, deſertaſque regiones: eo nimirum circa aves illas uſus imperio, quo dæmones fugare conſueverat. Ita grege facto, omnes in unum illæ volucres congregatæ, relicto flumine, montes ſilvaſque petierunt, non ſine admiratione multorum, qui tantam in Martino virtutem viderent, ut etiam avibus imperaret.

Viſitat diœceſim Condatenſem.

Aliquamdiu ergo in vico illo, vel in eccleſia ad quam ierat, commoratus, pace inter clericos reſtituta, cum jam regredi ad monaſterium cogitaret, viribus corporis cœpit repente deſtitui: convocatiſque diſcipulis, indicat ſe jam reſolvi. Tum vero mœror & luctus omnium, vox una plangentium: Cur nos pater deſeris? aut cui nos deſolatos relinquis? invadent gre-

Virg. 4. Æneid. verſ. 323

gem

gem tuum lupi rapaces: & quis eos à morſibus noſtris, percuſſo paſtore, prohibebit? Scimus quidem deſiderare te Chriſtum: ſed ſalva tibi ſunt tua præmia: nec dilata minuentur: noſtri potius miſerere, quos deſeris. Tunc ille motus his fletibus, ut totus ſemper in Domino miſericordiæ viſceribus affluebat, lacrymaſſe perhibetur: converſuſque ad Dominum, hac tantum flentibus voce reſpondit: Domine ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem: fiat voluntas tua. Nimirum inter ſpem amoremque poſitus, dubitavit pæne quid mallet: quia nec hos deſerere, nec à Chriſto volebat diutius ſeparari: nihil tamen in voto ſuo ponens, aut voluntati relinquens, totum ſe Domini arbitrio poteſtatique committens. Nonne tibi his pauciſſimis verbis dicere videtur: Gravis quidem eſt Domine corporeæ pugna militiæ, & jam ſatis eſt, quod hucuſque certavi; ſed ſi adhuc in eodem labore pro caſtris tuorum ſtare me præcipis, non recuſo, nec fatiſcentem cauſſabor ætatem. Munia tua devotus implebo, ſub ſignis tuis quod ipſe tu juſſeris militabo. & quamvis optata ſit ſeni miſſio poſt laborem, eſt tamen animus victor annorum, & cedere neſcius ſenectuti. ac ſi jam parcis ætati, bonum eſt mihi Domine voluntas tua: hos vero, quibus timeo, ipſe cuſtodies. O virum ineffabilem, nec labore victum, nec morte vincendum qui in nullam ſe partem pronior inclinaverat, nec mori timuit, nec vivere recuſavit. Itaque cum jam per aliquot dies vi febrium teneretur, non tamen à Dei opere ceſſabat: pernox in orationibus & vigiliis, fatiſcentes artus ſervire ſpiritui cogebat, nobili illo ſtratu ſuo, in cinere & cilicio recubans. Et

Nec mori, nec vivendo laborare recuſat.

cum

Quo in ſtratu mori cõveniat Chriſtianis.

cum à diſcipulis rogaretur, ut ſaltem vilia ſibi ſineret ſtramenta ſupponi: Non decet, inquit, filii, Chriſtianum, niſi in cinere mori. Ego ſi aliud vobis exemplum relinquo, ipſe peccavi. Oculis igitur ac manibus in cælum ſemper intentus, invictum ab oratione ſpiritum non relaxabat. & cum à presbyteris, qui tum ad eum confluxerant, rogaretur, ut corpuſculum lateris mutatione relevaret: Sinite, inquit, ſinite me fratres, cælum potius reſpicere, quam terram, ut ſuo jam itinere iturus ad Dominum ſpiritus dirigatur. Hæc locutus, diabolum vidit prope aſſiſtere: Quid hic, inquit, aſtas cruenta beſtia? nihil in me, funeſte, reperies. Abrahæ me ſinus recipit. Cum hac ergo voce flagitantem divinis operibus ſpiritũ cælo reddidit: teſtatique nobis ſunt, qui affuerant, jam exanimo corpore glorificati hominis vidiſſe ſe gloriam. Vultus luce clarior renitebat, cum membra cætera ne tenuis quidem macula fuſcaret. in aliis etiam, & in illo tantum artubus non pudendis, ſeptennis quodammodo pueri gratia videbatur. Quis iſtum unquam cilicio tectum, quis cineribus crederet involutum? ita vitro purior, lacte candidior, jam in quadam futuræ reſurrectionis gloria, & natura demutatæ carnis, oſtenſus eſt. Iam vero in obſequium funeris, credi non poteſt, quanta hominum multitudo convenerit. tota civitas obviam corpori ruit, cuncti ex agris atque vicis, multique ex vicinis etiam urbibus affuerunt. O quantus luctus omnium! quanta præcipue mœrentium lamenta monachorum: qui eo die fere ad duo millia conveniſſe dicuntur, ſpecialis Martini gloria. ejus exemplo in Domini ſervitutem ſtirps tanta fructificaverat. Agebat nimirum

Alloquitur diabolum moriturus.

Obitus B. Martini.

mirum

mirum ante ſe paſtor exſtinctus greges ſuos, ſanctæ illius multitudinis pallidas turbas, agmina palliata, & aut emeritorum laborum ſenes, aut juratos Chriſti in ſacramenta tirones. Tum virginum chorus, fletu abſtinens præ pudore, cum lætandum potius illi eſſe ſentiret, quem jam ſuo Dominus gremio confoveret, quam ſancto diſſimulabat gaudio quod dolebat! ſiquidem fides flere prohiberet, gemitum extorqueret affectus. Etenim tam erat ſancta de illius gloria exſultatio, quam pia de morte confuſio. Ignoſceres flentibus, gratularere gaudentibus: quia & pium eſt gaudere Martino, & pium eſt flere Martinum, dum unuſquiſque & ſibi præſtat ut doleat: & illi debet ut gaudeat. Hoc igitur beati viri corpus uſque ad locum ſepulcri, hymnis canora cæleſtibus turba proſequitur. Comparetur, ſi placet, ſæcularis illa pompa, non dicam funeris, ſed triumphi: quid ſimile Martini exſequiis conferetur? Ducant illi præ curribus ſuis vinctos, poſt terga captivos: Martini corpus, hi qui mundum ductu illius vicerant, proſequuntur. Illos confuſis plauſibus populorum honoret inſania, Martino divinis plauditur pſalmis, Martinus hymnis cæleſtibus honoratur. illi poſt triumphos ſuos in tartara ſæva truduntur, Martinus Abrahæ ſinu lætus excipitur; Martinus hîc pauper & modicus, cælum dives ingreditur: illinc nos, ut ſpero, cuſtodiens me hæc ſcribentem reſpicit, te legentem.

Exſequiarum honor.

SVLPI-

SVLPICII SEVERI
DIALOGI TRES.

Dialogus I. De virtutibus Monachorum Orientalium.

1. CVM in unum locum ego & Gallus noſter conveniſſemus, vir mihi & propter Martini memoriam (ex illius enim diſcipulis erat) & propter ſua merita cariſſimus, intervenit nobis Poſtumianus meus, noſtri cauſa ab Oriente, quo ſe ante triennium patriam relinquens contulerat, regreſſus. Complexi hominem amantiſſimum, exoſculatique genua & pedes ejus, cum uno atque altero ſpatio quaſi obſtupefacti, invicem flentes gaudio, deambulaſſemus: jactis in terram ciliciis conſedimus. Tum prior Poſtumianus me intuens: Cum eſſem, inquit, in remotis Ægypti, libuit ut ad mare uſque procederem. navim illinc onerariam offendi, quæ cum mercibus Narbonam petens, ſolvere parabat. Eadem nocte aſtare in ſomnis mihi viſus es, & injecta me manu trahere, ut navim illam conſcenderem, mox tenebras rumpente diluculo, cum eo loco, in quo quieveram, ſurrexiſſem, ſomnium meum ipſe mecum reputans, tanto tui deſiderio ſubito correptus ſum, ut nihil cunctatus, navim conſcenderem: triceſimo die Maſſiliam adpulſus, inde huc decimo pervenerim. Adeo proſpera navigatio piæ adfuit voluntati. Tu modo, propter quem tot maria tranſnavigavimus, tantum terræ tranſcucurrimus, complectendum, perfruendumque te, remotis omnibus,

bus, trade. Ego vero, inquam, etiam cum tu in Ægypto morareris, totus tecum ſemper animo & cogitatione verſabar: meque de te dies ac noctes cogitantem, totum tua caritas poſſidebat: nedum modo me tibi æſtimes puncto temporis defuturum, quo minus amore tuo pendens, te intuear, te audiam, tecum loquar: nullo penitus in ſecretum noſtrum, quod nobis hæc remotior cellula præſtat, admiſſo. Nam hujus noſtri, ut arbitror, Galli præſentiam non moleſte feres: quia hoc adventu tuo, ut vides, perinde atque ego ipſe, triumphat gaudio. Recte plane, inquit Poſtumianus, in ſocietate noſtra Gallus iſte retinebitur: quia etſi mihi parum cognitus eſt, pro eo tamen quod tibi eſt cariſſimus, non poteſt mihi non eſſe carus, maxime cum ex Martini ſit diſciplina. Neque gravabor quamlibet conſerte vobiſcum, ut poſcitis, fabulari: quippe cum huc propter hoc venerim, ut me hujus Sulpicii mei (me autem utraque manu complectebatur) deſiderio etiam verboſus impenderem. Enimvero, inquam, ſatis probaſti, quantum pius amor poſſit, qui noſtri cauſſa tot maria, tantumque terrarum emenſus, à ſummo (ut ita dicam) ſolis egreſſu, uſque in ejus occidua veniſti. Age ergo, quia & ſecreti inter nos, nec occupati ſumus, & ſermoni tuo vacare debemus, ediſſeras nobis velim omnem peregrinationis tuæ hiſtoriam, qualiter in Oriente fides Chriſti floreat, quæ ſit ſanctorum quies, quæ inſtituta monachorum, quantiſque ſignis ac virtutibus in ſervis ſuis Chriſtus operetur. Nam certe, quia in his regionibus, inter iſta quæ vivimus, ipſa nobis vita faſtidio eſt: libenter ex te audiemus, ſi vel in eremo vivere Chriſtianis

licet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

licet. Ad hæc Poſtumianus: Faciam, inquit, ut deſiderare te video. Sed quæſo prius ex te audiam, an iſti omnes quos hic reliqueram ſacerdotes, tales ſint, quales eos antequam proficiſcerer, noveramus. Tum ego: Abſit, te, inquam, iſta quærere, quæ aut una mecum, ut puto, noſti, aut ſi ignoras, non audire ſit melius. Illud reticere non poſſum, non ſolum illos de quibus interrogas, nihil meliores quam noveras factos: ſed unum illum noſtri quondam amantem, in quo reſpirare ab iſtorum inſectationibus ſolebamus, aſperiorem nobis fuiſſe, quam debuit. Nec vero quidquam in illum inclementius dicam, quia & amicum colui, & tunc etiam amavi, cum putabatur inimicus. Me autem hæc tacitis cogitationibus revolventem, admodum dolor iſte compungit, pæne nos ſapientis & religioſi viri amicitia deſtitutos, illum quondam tam amicum nobis, tam amarum in nos eſſe potuiſſe. Verum hæc quæ mœroris plena ſunt, relinquamus: te potius, ut dudum ſpoponderas, audiamus. Ita, inquit, fiat, Poſtumianus. Quod cum dixiſſet, paullulum omnes conticuimus. dein cilicium cui inſederat, ad me propius admovit, atque ita exorſus eſt.

II. Ante hoc triennium, quo tempore tibi Sulpici hinc abiens valedixi, ubi Narbona navim ſolvimus, quinto die portum Africæ intravimus, adeo proſpera Dei nutu navigatio fuit. libuit animo adire Carthaginem, loca viſitare ſanctorum, & præcipue ad ſepulcrum Cypriani Martyris adorare. Quintodecimo die ad portum regreſſi, provectique in altum, Alexandriam petentes, reluctante Auſtro, pæne in Syrtes illati ſumus: quod providi nautæ caven-

tes,

tes, iactis navim anchoris ſiſtunt. Sub oculis autem terra continens erat, in quam ſcaphis egreſſi: cum vacua ab humano cultu omnia cerneremus, ego ſtudioſius explorandorum locorum gratia longius proceſſi, tribus fere milibus à litore parvum tugurium inter arenas conſpicio: cujus tectum, ſicut Salluſtius ait, quaſi carina navis erat, contiguum terræ, ſatis firmis tabulis conſtratum, non quod ibi vis imbrium ulla timeatur: fuiſſe autem illic pluviam, nequando quidem auditum eſt: ſed quod ventorum ea vis eſt, ut ſi quando vel clementiori cælo aliquãtulus ſpirare flatus cœperit, majus in illis terris, quam in ullo mari naufragium ſit. Nulla ibi ſemina, germina nulla proveniunt; quippe inſtabili loco arantibus arenis, ad omnem motum ventorum cedentibus. Verum ubi averſa quædam à mari promontoria ventis reſiſtunt, terra aliquantulum ſolidior, herbam raram atque hiſpidam gignit. ea ovibus eſt pabulum ſatis utile. incolæ lacte vivunt. qui ſollertiores ſunt, vel, ut ita dixerim, ditiores, hordeaceo pane utuntur. ea ibi ſola meſſis eſt, quæ celeritate proventus, per naturam ſolis ſive aëris ventorum caſus evadere ſolet. Quippe fertur à die jacti ſeminis, triceſimo die matureſcere. Conſiſtere autem ibi homines non alia ratio facit, quam quod omnes tributo liberi ſunt. extrema ſiquidem Cyrenorum ora eſt, deſerto illi contigua, quod inter Ægyptum & Africam interjacet, per quod olim Cato Cæſarem fugiens, duxit exercitum. Ergo ut ad turgurium illud, quod eminus conſpexeram, pertendi, invenio ſenem in veſte pellicea, molam manu vertentem. Conſolatus accepit nos benigne, ejectos nos in illud litus

expo-

Inſula incognita.

Maturitas frugum mirabilis.

exponimus, & ne ſtatim repetere curſum poſſimus, maris mollitie adtineri: egreſſos in terram (ut eſt mos humani ingenii) naturam locorum, cultumque habitantium voluiſſe cognoſcere: Chriſtianos nos eſſe: id præcipue quærere, an eſſent aliqui inter illas ſolitudines Chriſtiani. Tum vero ille flens gaudio, ad genua noſtra provolvitur: iterum nos ac ſæpius exoſculatos invitat ad orationem: deinde impoſitis in terram vervecum pellibus facit nos diſcumbere. Apponit prandium ſane locupletiſſimum, dimidium panem hordeaceum. Eramus autem nos quatuor, ipſe erat quintus. Faſciculum etiam herbæ intulit, cujus nomen excidit, quæ mentæ ſimilis, exuberans foliis, ſaporem mellis præſtabat: hujus prædulci admodum ſuavitate delectati atque exſatiati ſumus. Ad hæc ſubridens ego, ad Gallum meum, Quid, inquam, Galle, placetne tibi prandium, faſciculus herbarum, & panis dimidius viris quinque? Tum ille, ſicut eſt verecundiſſimus, aliquantulum erubeſcens, dum fatigationem meam accepit: Facis, inquit, Sulpici tuo more, qui nullam occaſionem, ſi qua tibi porrecta fuerit, omittis, quin nos edacitatis fatiges. ſed facis inhumane, qui nos Gallos homines cogis exemplo Angelorum vivere. quamquam ego ſtudio manducandi etiam Angelos manducare credam. Nam iſtum dimidium hordeaceum timeo vel ſolus attingere. ſed contentus ſit hoc Cyrenenſis ille, cui vel neceſſitas, vel natura eſt eſurire: vel poſtremo iſti, quibus credo marina jactatio inediam cibi fecerat. nos procul à mari abſumus, & quod tibi ſæpe teſtatus ſum, Galli ſumus. Sed pergat hic potius explicare ſui Cyrenenſis hiſtoriam. Enimvero,

Prandiũ opimum quinque convivarum.

Gallorũ & Orientalium vita diſſimilis.

Poſtu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Poſtumianus ait, cavebo poſthac cujuſquam abſtinentiam prædicare, ne Gallos noſtros arduum penitus offendat exemplum. Statueram autem etiam cenam Cyrenenſis illius, vel conſequentia (ſeptem enim diebus apud ipſum fuimus) referre convivia. ſed ſuperſedendum eſt, ne Gallus ſe æſtimet fatigari. Cæterum poſtero die cum aliqui ex incolis ad nos viſendos confluere cœpiſſent, cognoſcimus illum hoſpitem noſtrum eſſe presbyterum, quod ſumma nos diſſimulatione celaverat. Deinde cum ipſo ad eccleſiam proceſſimus, quæ fere duobus milibus aberat, à conſpectu noſtro interjectu montis excluſa. Erat autem vilibus texta virgultis, non multo ambitioſior, quam noſtri hoſpitis tabernaculum, in quo niſi incurvus quis non poterat conſiſtere. Cum hominum mores quæreremus, illud præclarum animadvertimus, nihil eos neque emere, neque vendere. quid ſit fraus aut furtum, neſciunt. Aurum atque argentum, quæ prima mortales putant, neque habent, neque habere cupiunt. Nam cum ego presbytero illi decem nummos aureos obtuliſſem, refugit, altiore conſilio proteſtatus, Eccleſiam auro non ſtrui, ſed potius deſtrui. aliquantulum ei veſtimentorum indulſimus. Quod cum ille benigne accepiſſet, revocantibus nos ad mare nautis, diſceſſimus.

Gens ſine dolo.

III. Proſperoque curſu ſeptimo die Alexandriam pervenimus, ubi fœda inter epiſcopos atq; monachos certamina gerebantur, ex ea occaſione, quia congregati in unum ſæpius Sacerdotes frequentibus decreviſſe Synodis videbantur, ne quis Origenis libros legeret, aut haberet: qui tractator ſacrarum ſcripturarum peritiſſimus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Concertatio ſacerdotũ de Origenis ſcriptis.

mus habebatur. Sed epiſcopi quædam in libris ipſius inſanius ſcripta memorabant, quæ adſertores ejus defendere non auſi, ab hæreticis potius fraudulenter inſerta dicebant: & ideo non propter illa, quæ in reprehenſionem merito vocarentur, etiam reliqua eſſe damnanda, cum legentium fides facile poſſit habere diſcrimen, ne falſata ſequeretur, & tamen catholice diſputata retineret. Non eſſe autem mirum, ſi in libris neotericis & recens ſcriptis fraus hæretica fuiſſet operata, quæ in quibuſdam locis non timuiſſet incidere Euangelicam veritatem. Adverſum hæc epiſcopi obſtinatius renitentes pro poteſtate cogebant recta etiam univerſa cum pravis & cum ipſo auctore damnare: quia ſatis ſuperque ſufficerent libri, quos eccleſia recepiſſet: reſpuendam eſſe penitus lectionem, quæ plus eſſet nocitura inſipientibus, quam profutura ſapientibus. Mihi autem ex illius libris quædam curioſius indaganti, admodum multa placuerunt: ſed nonnulla deprehendi, in quibus illum prava ſenſiſſe non dubium eſt, quæ defenſores ejus falſata contendunt. Ego miror unum eundemque hominem tam diverſum à ſe eſſe potuiſſe, ut in ea parte qua probatur, neminem poſt Apoſtolos habeat æqualem: in ea vero quæ jure reprehenditur, nemo deformius doceatur erraſſe. Nam cum ab epiſcopis excerpta in libris illius multa legerentur, quæ contra catholicam fidem ſcripta conſtaret, locus ille vel maximam parabat invidiam, in quo editum legebatur, quia Dominus Ieſus, ſicut pro redemptione hominis in carne veniſſet, crucem pro hominis ſalute perpeſſus, mortem pro hominis æternitate guſtaſſet, ita eſſet eodem ordine paſſionis etiam

Errores Origenis deformes.

etiam

etiam diabolum redempturus : quia hoc bonitati illius pietatique congrueret, ut qui perditum hominem reformaſſet, prolapſum quoque angelum liberaret. Cum hæc atque alia iſtiuſmodi ab epiſcopis proderentur, ex ſtudiis partium orta eſt ſeditio. Quæ cum reprimi ſacerdotum auctoritate non poſſet, ſcævo exemplo ad regendam eccleſiæ diſciplinam præfectus aſſumitur, cujus terrore diſperſi fratres, ac per diverſas oras monachi ſunt fugati, ita ut propoſitis edictis in nulla conſiſtere ſede ſinerentur. Illud me admodum permovebat, quod Hieronymus vir maxime catholicus, & ſacræ legis peritiſſimus, Origenem ſecutus primo tempore putabatur, quem nunc idem præcipue, vel omnia illius ſcripta damnaret. nec vero auſus ſum de quoquam temere judicare: præſtantiſſimi tamen viri & doctiſſimi ferebantur in hoc certamine diſſidere. Sed tamen ſive illud error eſt, ut ego ſentio, ſive hæreſis, ut putatur, non ſolum reprimi non potuit multis animadverſionibus ſacerdotum, ſed nequaquam tam late ſe potuiſſet effundere, niſi contentione creviſſet. Iſtiuſmodi ergo turbatione cum veni Alexandriam, fluctuabat. me quidem epiſcopus illius civitatis benigne admodum, & melius quam opinabar excepit, & ſecum tenere tentavit. Sed non fuit animus ibi conſiſtere, ubi recens fraternæ cladis fervebat invidia. nam etſi fortaſſe videantur parere Epiſcopis debuiſſe, non ob hanc tamen cauſſam multitudinem tantam ſub Chriſti confeſſione viventem, præſertim ab epiſcopis oportuiſſet affligi.

Hæreſes ſeditionibus creſcunt.

Igitur inde digreſſus, Bethleem opidum petii, quod ab Hieroſolymis ſex milibus diſpara- IIII.

B. Hieronymus in Bethleem rexit eccleſiam.

tur, ab Alexandria autem ſedecim manſionibus abeſt. Eccleſiam loci illius Hieronymus presbyter regit: nam parochia, eſt Epiſcopi, qui Hieroſolymam tenet. mihi jam pridem Hieronymus ſuperiore illa mea peregrinatione compertus, facile obtinuerat, ut nullum mihi expetendum rectius arbitrarer. Vir enim præter fidei meritum, dotemque virtutum, non ſolum Latinis atque Græcis, ſed & Hebræis etiam ita litteris inſtitutus eſt, ut ſe illi in omni ſcientia nemo audeat comparare. Miror autem, ſi non & vobis per multa quæ ſcripſit opera compertus eſt, cum per totum orbem legatur. Nobis vero, Gallus inquit, nimium nimiumque compertus eſt. nam ante hoc quinquennium quendam illius libellum legi, in quo tota noſtrorum natio monachorum ab eo vehementiſſime vexatur, & carpitur. Vnde interdum Belgicus noſter valde iraſci ſolet, quod dixerit, nos uſque ad vomitum ſolere ſatiari. Ego autem illi viro ignoſco; atque ita ſentio, de Orientalibus illum potius monachis, quam de Occidentalibus diſputaſſe. Nam edacitas in Græcis gula eſt, in Gallis natura. Tum ego: Scholaſtice, inquam, Galle defendis gentem tuam: ſed quæſo te, liber iſte, nunquid hoc ſolum vitium damnat in monachis? Immo vero, inquit, nihil penitus omiſit, quod non carperet, laceraret, exponeret: præcipue avaritiam, nec minus vanitatem inſectatus eſt. Multa de ſuperbia, non pauca de ſuperſtitione diſſeruit: vere fatebor, pinxiſſe mihi videtur vitia multorum. Cæterum de familiaritatibus virginum & monachorum, atque etiam clericorum, quam vera, quam fortia diſputavit! unde à quibuſdam, quos nominare nolo, dicitur

Laus B. Hieronymi.

Græcorũ & Gallorum vita diſpar.

Epiſtola eſt ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis.

tur non amari. Nam ſicut Belgicus noſter iraſcitur, edacitatis nimiæ nos notatos: ita illi fremere dicuntur, cum in illo opuſculo ſcriptum legunt, Cælibem ſpernit virgo germanum fratrem, quærit extraneum. Ad hæc ego: Nimium, inquam, Galle progrederis: cave ne & te aliquis, qui hæc fortaſſis agnoſcit, exaudiat, teque una cum Hieronymo incipiat, non amare. nam quia ſcholaſticus es, non immerito te verſu Comici illius admonebo: Obſequium amicos, veritas odium parit. Tua nobis potius, ut cœperas, Poſtumiane, repetatur Orientalis oratio. Ego, inquit, ut dicere inſtitueram, apud Hieronymum ſex menſibus fui: cui jugis adverſus malos pugna, perpetuumque certamen. Concivit odia perditorum. oderunt eum hæretici, quia eos impugnare non deſinit: oderunt clerici, quia vitam eorum inſectatur, & crimina. Sed plane eum boni omnes admirantur, & diligunt: nam qui eum hæreticum eſſe arbitrantur, inſaniunt. Vere dixerim, catholica hominis ſcientia, ſana doctrina eſt. Totus ſemper in lectione, totus in libris eſt: non die, non nocte requieſcit: aut legit aliquid ſemper, aut ſcribit. quod niſi mihi fuiſſet fixum animo, & promiſſum, Deo teſte, propoſitam eremum adire, vel exigui temporis punctum à tanto viro diſcedere noluiſſem. huic ergo traditis atque commiſſis omnibus meis, omnique familia, quæ me contra voluntatem animi mei ſecuta tenebat implicitum, exoneratus quodammodo gravi faſce penitus, ac liber regreſſus Alexandriam, viſitatis ibi fratribus, ad ſuperiorẽ inde Thebaida, id eſt, ad Ægypti extrema contendi. Ibi enim vaſtæ patentis eremi ſolitudines plurimum ferebantur habere monachorum.

Terent. Andr. ſcen. 1.

Odium in illum.

 Lon-

V.

Varia monaſteria in Ægypto.

Longum eſt, ſi omnia cupiam referre, quæ vidi: tamen pauca perſtringam è pluribus. Haud longe ab eremo contigua Nilo, multa ſunt monaſteria. habitant uno loco plerunque centeni: quibus ſummum jus eſt, ſub abbatis imperio vivere, nihil arbitrio ſuo agere, per omnia ad nutum illius poteſtatemque pendere. ex his, ſi qui majorem virtutem mente conceperint, ut acturi ſolitariam vitam ſe ad eremum conferant, non niſi permittente abbate diſcedunt. hæc illorum prima virtus eſt, parere alieno imperio. Tranſgreſſis ad eremum, abbatis illius ordinatione panis, vel quilibet cibus alius miniſtratur. Caſu per illos dies, quibus illo adveneram, cuidam, qui nuper ad eremum ſeceſſerat, neque amplius ab hoc monaſterio, quam ſex milibus tabernaculum ſibi conſtituerat, panem abbas per duos pueros miſerat, quorum major habebat ætatis annos quindecim, minor duodennis erat. His ergo inde redeuntibus, aſpis miræ magnitudinis fit obviam. cujus occurſu nihil perterriti, ubi ante pedes eorum venit, quaſi incantata carminibus, cærula colla depoſuit. minor è pueris manu adprehenſam, ac pallio involutam ferre cœpit. deinde monaſterium quaſi victor ingreſſus, in occurſum fratrum, inſpectantibus cunctis, captivam beſtiam, reſoluto pallio, non ſine jactantiæ tumore depoſuit. Sed cum infantium fidem atque virtutem cæteri prædicarent, abbas ille altiori conſilio, ne infirma ætas inſoleſceret, virgis utrumque compeſcuit, multum objurgatos, cur ipſi, quod per eos Dominus operatus fuerat, prodidiſſent. opus illud non ſuæ fidei, ſed divinæ fuiſſe virtutis: diſcerent potius, Deo in humilitate ſervire,

Aſpidem puer illæſus defert.

Cæditur ab abbate.

non

non in ſignis & virtutibus gloriari: quia melior eſſet infirmitatis conſcientia, virtutum vanitate. Hoc ubi ille monachus audivit, & periclitatos infantulos ſerpentis occurſu, & ipſos inſuper multa verbera victo ſerpente meruiſſe, abbatem obſecrat, ne ſibi poſt hæc panis ullus, aut cibus aliquis mitteretur. Iamque octavus dies fuerat emenſus, quo ſe homo Chriſti intra periculum famis ipſe concluſerat: arebant membra jejunio, ſed deficere mens cælo intenta non poterat: corpus inedia fatiſcebat, fides firma durabat. Cum interim admonitus abbas ille per ſpiritum, ut diſcipulum viſitaret, pia ſolicitudine cognoſcere cupiens, qua vitæ ſubſtantia vir fidelis aleretur, qui miniſtrari ſibi panem ab homine noluiſſet, ad requirendum eum ipſe proficiſcitur. Ille ubi eminus ſenem venire conſpexit, occurrit: agit gratias, ducit ad cellulam, cum ingreſſi pariter ambo, conſpiciunt palmiciam ſportam calido pane congeſtam, foribus affixam de poſte pendere. Ac primum calidi panis odor ſentitur: tactu vero ac ſi ante paullulum focis eſſet ereptus, oſtenditur. Ægyptii tamen panis forma non cernitur. Obſtupefacti ambo, munus cæleſte cognoſcunt. Cum ille hoc abbatis adventui præſtitum fateretur, abbas vero illius fidei ac virtuti id potius adſcriberet, ita ambo cæleſtem panē cum multa exſultatione fregerunt. Quod cum ſenex ad monaſterium poſt regreſſus fratribus retuliſſet, tantus omnium incenderat ardor animos, ut certatim ad eremum & ſacras ſolitudines ire properarent: miſeros ſe fatentes, qui diutius in congregatione multorum, ubi humana eſſet patienda converſatio, reſediſſent.

Deus paſcit ſuos.

In

VI. In hoc monaſterio duos ego ſenes vidi, qui jam per quadraginta annos ibi degere, ita ut nunquam inde diſceſſerint, ferebantur. quorum prætereunda mihi commemoratio non videtur: ſiquidem id de eorum virtutibus, & abbatis ipſius teſtimonio, & omnium fratrum audierim ſermone celebrari, quod unum eorum ſol nunquam vidiſſet epulantem, alterum vidiſſet iratum nunquam. Ad hæc Gallus, me intuens, O ſi veſter ille (nolo nomen edicere) nunc adeſſet, vellem admodum iſtud audiret exemplum: quem in multorum ſæpe perſonis nimium experti ſumus, vehementer iraſci: ſed tamen, quia inimicis ſuis, quantum audio, nuper ignovit, ſi iſtud audiret, magis magiſque propoſito confirmaretur exemplo, præclaram eſſe virtutem, iracundia non moveri. Nec vero infitiabor juſtas illi cauſſas irarum fuiſſe: ſed ubi durior pugna, ibiglorioſior eſt corona. unde quendam, ſi agnoſcis, cenſeo jure laudandum, quod cum eum libertus deſeruerit ingratus, miſeratus eſt potius, quam inſectatus abeuntem. Sed neque illi iraſcitur, à quo videtur abductus. Ego autem, niſi iſtud vincendæ iracundiæ Poſtumianus prodidiſſet exemplum, graviter iraſcerer diſceſſione fugitivi: ſed quia iraſci non licet, tota iſtorum commemoratio, quæ nos compungit, abolenda eſt. Te inquam, Poſtumiane, te potius audiamus. Faciam, inquit, Galle quod præcipis, quatenus tam ſtudioſos audiendi eſſe vos video. Sed mementote, quia non ſine fenore iſtum apud vos depono ſermonem, libens præſto quod poſcitis: dummodo paullò poſt quod popoſcero, non negetis. Nos vero, inquam, nihil habemus, in quo tibi mutuum vel ſine

Perſeverantia in propoſito.

fenore

ferore reſtituere poſſimus. ſed tamẽ quidquid putaveris, imperato, dummodo ut cœperas, deſideriis noſtris ſatisfacias. valde enim nos delectat tua oratio. Nihil, inquit Poſtumianus, veſtra ſtudia fraudabo: & quia eremitæ unius incipientis agnoviſtis virtutem, referam adhuc vobis pauca de plurimis.

Ergo ubi prima eremi ingreſſus ſum, duodecim fere à Nilo milibus, (habebam autem unum è fratribus ducem, locorum peritum) pervenimus ad quendam ſenem monachum, ſub radice montis habitantem. ibi, quod in illis locis rariſſimum eſt, puteus erat. bovem unum habebat, cujus hic erat totus labor, impulſa rotali machina aquam producere. nam fere mille aut amplius pedum, profundum putei ferebatur. hortus illic erat multis oleribus copioſus: id quidem contra naturam eremi, ubi omnia arentia, exuſta ſolis ardoribus, nullius unquam ſeminis vel exiguam radicem ferunt. Verum hoc ſancto illi labor cum pecore communis, & propria præſtabat induſtria. Frequens enim irrigatio aquarum tantam pinguedinem arenis dabat, ut mirum in modum virere atque fructificare horti illius olera videremus: Ex iis igitur una cum domino bos ille vivebat. nobis quoque ex ea copia, cenam ſanctus dedit. Ibi vidi, quod vos Galli forte non creditis, ollam cum oleribus, quæ nobis in cenam præparabatur, ſine igne fervere. Tanta vis ſolis eſt, ut quibuſlibet coquis etiam ad Gallorum pulmenta ſufficiat. Poſt cenam autem jam inclinante veſpera, invitat nos ad arborem palmam, cujus interdum pomis uti ſolebat: quæ fere duobus milibus aberat. Nam hæ tantum in eremo arbores, licet raro, haben-

VII.

Hortus fertilis in loco ſteriliſſimo.

Olla in Ægypto fervet ardore ſolis.

tur tamen. quod utrum ſollers antiquitas procuraverit, an ſolis natura gignat, ignoro: niſi ſi Deus præſcius habitandam quandoque à ſanctis eremum, hæc ſervis ſuis paraverit. Ex majore enim parte, qui intra illa ſecreta conſiſtunt, cum alia ibi germina nulla ſuccedunt, iſtarum arborum pomis aluntur. Ergo ubi ad illam, ad quam nos humanitas noſtri hoſpitis ducebat, arborem pervenimus, leonem ibi offendimus: quo viſo, ego & ille dux meus intremuimus. ſanctus vero ille incunctanter acceſſit: nos, licet trepidi, ſecuti ſumus. Fera paullulum (cerneres imperatam à Deo, modeſta diſceſſit, & conſtitit: dum ille adtigua ramis humilioribus poma decerperet. cumque plenam palmulis manum obtuliſſet, accurrit beſtia, accepitque tam libere quam nullum animal domeſticum: & cum comediſſet, abſceſſit. nos hæc intuentes, & adhuc trementes, facile potuimus expendere, quanta in illo fidei virtus, & quanta in nobis eſſet infirmitas.

Leo Anachoretæ conviva.

VIII.

Alium æque ſingularem virum vidimus, parvo tugurio, in quo non niſi unus recipi poſſet, habitantem. de hoc illud ferebatur, quod lupa ei ſolita erat adſtare cenanti: nec facile unquam beſtia falleretur, quin illi ad legitimam horam refectionis occurreret, & tamdiu pro foribus exſpectaret, donec ille panem, qui cenulæ ſuperfuiſſet, offerret: illam manum ejus lambere ſolitam: atque ita quaſi impleto officio, & præſtita conſolatione diſcedere. Sed forte accidit, ut ſanctus ille, dum fratrem qui ad eum venerat, deducit abeuntem, diutius abeſſet, & non niſi ſub nocte remearet. Interim beſtia ad conſuetudinarium illud cenæ tem-

Lupa aſtat cenanti eremitæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

empus occurrit. vacuam cellulam, cum familiarem patronum abeſſe ſentiret, ingreſſa, curioſius explorans ubi nam eſſet habitator: caſu contigua cum panibus quinque palmicia portella pendebat. Ex his unum præſumit, & devorat: deinde perpetrato ſcelere diſcedit. Regreſſus eremita, vidit ſportulam diſſolutam, non conſtante panum numero. damnum rei familiaris intelligit, ac prope limen panis abſumpti fragmenta cognoſcit. Sed non erat incerta ſuſpicio, quæ furtum perſona feciſſet. Ergo cum ſequentibus diebus ſecundum conſuetudinem beſtia non veniſſet, nimirum audacis facti conſcia, ad eum venire diſſimulans cui feciſſet injuriam, ægre patiebatur eremita, ſe alumnæ ſolatio deſtitutum. Poſtremo illius oratione revocata, ſeptimum poſt diem affuit, ut ſolebat ante, cenanti. Sed ut facile cerneres verecundiam pœnitentis, non auſa propius accedere, dejectis in terram profundo pudore luminibus, quod palam licebat intelligi, quandam veniam precabatur: quam illius confuſionem eremita miſeratus, jubet eam propius accedere, ac manu blanda caput triſte permulcet. Dein pane duplicato ream ſuam refecit. ita indulgentiam conſecuta, officii conſuetudinem depoſito mœrore reparavit. Intuemini quæſo Chriſti etiam in hac parte virtutem, cui ſapit omne quod brutum eſt, cui mite eſt omne quod ſævit. Lupa præſtat officium, lupa furti crimen agnoſcit, lupa conſcio pudore confunditur: vocata adeſt, caput præbet: & habet ſenſum indultæ ſibi veniæ, ſicut pudorem geſſit errati. Tua hæc virtus Chriſte, tua ſunt hæc Chriſte miracula. Etenim quæ in tuo nomine operantur ſervi tui, tua ſunt: & in hoc inge-

Beſtia ſceleris ſui conſcia.

miſcimus, quod majeſtatem tuam feræ ſentiunt, homines non verentur.

XI. Necui autem hoc incredibile forte videatur, majora memorabo. Fides Chriſti adeſt, me nihil fingere, neque incertis auctoribus vulgata narrare: ſed quæ mihi per fideles viros comperta ſunt, explicabo. Habitant plerique in eremo ſine ullis tabernaculis, quos Anachoretas vocant. vivunt herbarum radicibus: nullo unquam certo loco conſiſtunt, ne ab hominibus frequententur. quas nox coëgerit, ſedes habent. Ad quendam igitur hoc ritu atque hac lege viventem, duo ex Nitria monachi, licet longe & diverſa regione, tamen quia olim ipſis in monaſterii converſatione carus & familiaris fuiſſet, auditis ejus virtutibus, tetenderunt: quem diu multumque quæſitum, tandem menſe ſeptimo repererunt extremo illo deſerto, quod eſt Memphis contiguum, demorantem: quas ille ſolitudines jam per annos duodecim dicebatur habitare. Qui licet omnium hominum vitaret occurſus, tamen agnitos non refugit, ſeque cariſſimis per triduum non negavit. Quarto die aliquantulum progreſſus, cum proſequeretur abeuntes, leænam miræ magnitudinis ad ſe venire conſpiciunt. beſtia licet tribus repertis, non incerta quem peteret, Anachoretæ pedibus advolvitur, & cum fletu quodam & lamentatione procumbens indicabat gementis pariter & rogantis affectum. movit omnes, & præcipue illum, qui ſe intellexerat expetitum. præcedentem ſequuntur. nam præiens, & ſubinde reſtans, ſubinde reſpectans, facile poterat intelligi, id eam velle, ut quo illa ducebat, Anachoreta ſequeretur. Quid multis? Ad ſpeluncam beſtiæ

Anachoretarum domicilia & vivendi ratio.

Leæna Anachoretæ ſupplicat, & viſum catulis ſuis impetrat.

beſtiæ pervenitur, ubi illa adultos jam quinque catulos male feta nutriebat: qui, ut clauſis luminibus ex alvo matris exierant, cæcitate perpetua tenebantur. quos ſingulos de rupe prolatos, ante Anachoretæ pedes mater expoſuit. Tum demum ſanctus animadvertit, quid beſtia poſtularet: invocatoque Dei nomine, contrectavit manu lumina clauſa catulorum: ac ſtatim cæcitate depulſa, apertis oculis beſtiarum diu negata lux patuit. Ita fratres illi, Anachoreta quem deſiderabant viſitato, cum admodum fructuoſa laboris ſui mercede redierunt: qui in teſtimonium tantæ virtutis admiſſi, fidem ſancti, gloriam Chriſti, quæ per ipſos eſſet teſtificanda, vidiſſent. Mira dicturus ſum. Leænam poſt dies quinque ad auctorem tanti beneficii revertiſſe, eidemque inuſitatæ feræ pellem pro munere detuliſſe: qua plerumque ſanctus ille quaſi amiculo circumtectus, non dedignatus eſt munus per beſtiam ſumere, cujus alium potius interpretabatur auctorem.

Leænæ gratitudo.

X. Erat etiam alterius Anachoretæ in illis regionibus nomen illuſtre, qui in ea parte deſerti quæ Syenis jungitur, habitabat. hic cum primum ſe ad eremum contuliſſet, & herbis herbarumque radicibus, quas prædulces interdum, & saporis eximii fert arena, victurus, ignarus germinis eligendi, noxia plerumque carpebat. nec erat facile vim radicum ſapore diſcernere: quia omnia æque dulcia: ſed pleraque occultiore natura virus lethale cohibebant. Cum ergo edentem vis interna torqueret, & immenſis doloribus vitalia univerſa quaterentur, ac frequens vomitus cruciatibus non ferendis ipſam animæ ſedem ſtomacho

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

jam fatiſcente diſſolveret, omnia penitus quæ eſſent edenda formidans, ſeptimum in jejuniis diem ſpiritu deficiente ducebat. Tum ad eum fera, cui Ibicis eſt nomen, acceſſit. huic propius aſtanti, faſciculum herbarum, quem collectum pridie attingere non audebat, objecit. Sed fera, quæ virulenta erant, ore diſcutiens, quæ innoxia noverat, eligebat. ita vir ſanctus ejus exemplo quid edere, quid reſpuere deberet, edoctus, & periculum famis evaſit, & herbarum venena vitavit. Sed longum eſt de omnibus, qui eremum incolunt, comperta nobis, vel audita memorare. Annum integrum & ſeptem fere menſes intra ſolitudines conſtitutus exegi, magis virtutis admirator alienæ, quam quod ipſe tam arduum atque difficile potuerim tentare propoſitum. Sæpius tamen cum ſene illo, qui puteum & bovem habebat, habitavi.

Fera docet ſigno uſum bonarum herbarum & radicum.

Duo beati Antonii monaſteria adii, quæ hodieque ab ejus diſcipulis incoluntur. Ad eum etiam locum, in quo beatiſſimus Paullus primus eremita eſt diverſatus, acceſſi. Rubrum mare vidi: jugum Sina montis aſcendi, cujus ſummum cacumen cælo pæne contiguum, nequaquam adiri poteſt. Inter hujus receſſus Anachoreta eſſe aliquis ferebatur, quem diu multumque quæſitum videre non potui, qui fere jam ante quinquaginta annos à converſatione humana remotus, nullo veſtis uſu, ſetis corporis ſui tectus, nuditatem ſuam divino munere veſtiebat. Hic quoties eum religioſi viri adire voluerunt, curſu avia petens, congreſſus vitabat humanos. uni tantummodo ferebatur ſe ante quinquennium præbuiſſe, qui credo potenti fide id obtinere promeruit: cui inter

Anachoreta in Sina monte degit nudus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ater multa colloquia percunctanti, cur homi-
es tantopere vitaret, reſpondiſſe perhibetur,
um qui ab hominibus frequentaretur, non
oſſe ab angelis frequentari. Vnde non imme-
ito recepta opinione multorum fama vulga-
erat, ſanctum illum ab angelis viſitari. Ego
utem à Sina monte digreſſus, ad Nilum flu-
nen regreſſus ſum, cujus ripas frequentibus
nonaſteriis conſertas utraque ex parte luſtra-
i. Plerumque vidi, ut dudum dixeram, uno
n loco habitare centenos: ſed & bina & ter-
a millia in iiſdem viculis degere conſtabat.
Nec ſane ibi minorem puteris diverſantium in
nultitudine monachorum eſſe virtutem, quam
orum eſſe cognoſcitis, qui ſe ab humanis cœ-
ibus removerunt. Præcipua, ut jam dixeram,
bi virtus, & prima, eſt obedientia: neque ali-
er adveniens ad monaſterium abbatis ſuſcipi-
ur, quam qui tentatus prius fuerit, & proba-
us, nullum unquam recuſaturus, quamlibet
rduum ac difficile, indignumque toleratu,
abbatis imperium.

Monachorum Orientalium virtus prima.

Duo vobis referam incredibilis obedientiæ XII.
admodum magna miracula, licet ſuppetant plu-
ra recolenti: ſed ad excitandam virtutum æmu-
lationem, cui pauca non ſufficiunt, multa non
proderunt. Ergo cum quidam ſæculi actibus
abdicatis, monaſterium magnæ diſpoſitionis
ingreſſurus, cœpiſſet rogare: Abbas ei cœpit
multa proponere, graves eſſe iſtius diſciplinæ
labores, ſua vero dura imperia, quæ nullius
facile valeret implere patientia. aliud potius
monaſterium, ubi facilioribus legibus vivere-
tur, expeteret: non tentaret aggredi, quod
implere non poſſet. Ille vero nihil his terrori-
bus permoveri, ſed magis ita omnem obedien-
tiam

tiam polliceri, ut ſi eum Abbas in ignem ire præciperet, non recuſaret intrare. quam illius profeſſionem ubi magiſter accepit, non cunctatur probare profitentem. Caſu clibanus propter ardebat, qui multo igne ſuccenſus, coquendis panibus parabatur: exundabat abruptis flamma fornacibus: & intra camini illius concava totis habenis regnabat incendium. hoc igitur advenam illum jubet magiſter intrare. nec diſtulit parere præcepto: medias flammas nihil cunctatus ingreditur: quæ mox tam audaci fide victæ, velut illis quondam Hebræis pueris ceſſere venienti. Superata natura eſt, fugit incendium: & qui putabatur arſurus, velut frigido rore perfuſus ſe ipſe miratus eſt. Sed quid mirum, ſi tuum Chriſte tironem ignis ille non attigit? ut nec abbatem pigeret dura mandaſſe, nec diſcipulum pœniteret imperio paruiſſe, qui eo die quo advenerat, dum tentaretur infirmus, perfectus inventus eſt: merito felix, merito glorioſus, probatus obedientia, glorificatus eſt paſſione.

Abbas initiandũ igne explorat.

Illęſus ab igne egreditur.

XIII. In eodem monaſterio autẽ factum id quod dicturus ſum, recenti memoria ferebatur. Quidam itidem ad eundem abbatem recipiendus advenerat, cum prima ei lex obedientiæ poneretur, ac perpetem polliceretur ad omnia vel extrema patientiam: caſu abbas ſtoracinam virgam jampridem aridam manu gerebat. hanc ſolo fixit, atque illi advenæ id operis imponit, ut tamdiu virgulæ aquam irriguam miniſtraret, donec, quod contra omnem naturam erat, lignum aridum in ſolo arente viviſceret. Subjectus advena duræ legis imperio, aquam propriis humeris quotidie convehebat, quæ à Nilo flumine per duo fere milia petebatur, jamque emen-

Monachi miranda patientia.

emenſo anni ſpatio, labor non ceſſabat operantis, & de fructu operis ſpes eſſe non poterat: tamen obedientiæ virtus in labore durabat. Sequens quoque annus vanum laborem jam affecti fratris eludit. Tertio demum ſuccedentium temporum labente curriculo, cum neque nocte neque interdiu aquarius ille ceſſaret operator, virga floruit. Ego ipſam ex illa virgula arbuſculã, quæ hodieque intro atrium monaſterii eſt ramis virentibus, vidi: quæ quaſi in teſtimonium manens, quantum obedientia meruit, & quantum fides poſſit, oſtendit. Sed me dies ante deficiet, quam diverſa miracula, quæ mihi de virtutibus Sanctorum ſunt comperta, conſummem.

Virga arida floruit.

XIIII.

Duo vobis adhuc præclara memorabo. quorum unum egregium erit adverſus inflationem miſeræ vanitatis exemplum: alterum adverſus falſam juſtitiam non mediocre documentum. Quidam ergo Sanctus fugandorum de corporibus obſeſſis dæmonum incredibili præditus poteſtate, inaudita per ſingulos dies ſigna faciebat. non ſolum enim præſens, neque verbo tantum, ſed abſens quoque interdum cilicii ſui fimbriis, aut epiſtolis miſſis, corpora obſeſſa curabat. Hic ergo mirum in modum frequentabatur à populis ex toto ad eum orbe venientibus. Taceo de minoribus: Præfecti Comiteſque, ac diverſarum Iudices poteſtatum pro foribus illius ſæpe jacuerunt. Epiſcopi quoque ſanctiſſimi, ſacerdotali auctoritate depoſita, contingi ſe ab eo, atque benedici humiliter poſtulantes, ſanctificatos ſe ac divino munere illuſtratos, quoties manum illius veſtemque contigerant, non immerito crediderunt. Hic ſerebatur omni potu in perpetuum penitus abſtine-

Perpetui potus carentia.

ſtinere, ac pro cibo (tibi Sulpici in aurem loquar, ne Gallus hoc audiat) ſeptem tantum caricis ſuſtentari. Interea ſancto viro, ut ex virtute honor, ita ex honore vanitas cœpit obrepere. quod malum ille ubi primum potuit in ſe ſentire graſſari, diu multumque diſcutere conatus eſt: ſed repelli penitus vel tacita conſcientia vanitas, perſeverante virtute, non potuit. Vbique nomen ejus dæmones fatebantur: excludere à ſe confluentium populos non valebat. Virus interim latens ſerpebat in pectore, & cujus nutu ex aliorum corporibus dæmones fugabantur, ſe ipſum occultis cogitationibus

Dæmonum celeberrimus fugator à dæmone poſſideri optat.

vanitatis purgare non poterat. Totis igitur precibus converſus ad Dominum fertur oraſſe, ut permiſſa in ſe menſibus quinque diaboli poteſtate, ſimilis his fieret, quos ipſe curaverat. Quid multis morer? ille præpotens, ille qui ſignis atque virtutibus toto Oriente vulgatus, ille ad cujus limina populi ante confluxerant, ad cujus fores ſummæ iſtius ſæculi ſe proſtraverant poteſtates, correptus à dæmone eſt, tentus in vinculis, omnia illa quæ energumeni ſolent ferre, perpeſſus. Quinto demum menſe purgatus eſt non tantum dæmone, ſed, quod illi erat utilius atque optatius, vanitate. Sed mihi iſta replicanti, noſtra infelicitas, noſtra occurrit infirmitas. Quis enim noſtrûm eſt, quem ſi unus homunculus humilis ſalutaverit, aut fatuis atq; adulantibus verbis fæmina una laudaverit, non continuo elatus ſit ſuperbia, non ſtatim inflatus ſit vanitate? ut etiamſi non habeat conſcientiam ſanctitatis, tamen quia vel ſtultorum adulatione, aut fortaſſis errore ſanctus eſſe dicatur, ſanctiſſimum ſe putabit. Iam vero ſi ei munera crebra mittantur, Dei

ſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

munificentia aſſerit honorari, cui dormienti que reſoluto neceſſaria conferantur. Quod ſi l de modico ei aliqua virtutis ſigna ſuccedent, angelum ſe putaret. Cæterum cum neque ɔere neque virtute conſpicuus ſit, ſi quis clecus fuerit effectus, dilatat continuo fimbrias as, gaudet ſalutationibus, inflatur occurſiobus: ipſe etiam ubique diſcurrit. Et qui ante Eccleſiaſticorum ſuperbia & luxus.
edibus aut aſello ire conſueverat, ſpumante quo ſuperbus invehitur: parva prius ac vili ellula contentus habitare, erigit celſa laqueaa, conſtruit multa conclavia, ſculpit oſtia, ingit armaria, veſtem reſpuit groſſiorem, inumentum molle deſiderat. atque hæc caris iduis ac familiaribus mandat tributa virginius: illa, ut byrrum rigentem, hæc ut fluenem texat lacernam. Verum hæc deſcribenda nordacius, beato viro Hieronymo relinquamus: ad propoſitum revertamur. Tu vero, inquit Gallus meus, neſcio quid Hieronymo reiqueris diſputandum, ita breviter univerſa notrorum inſtituta complexus es, ut pauca hæc ua verba, ſi æquanimiter acceperint, & paienter expenderint, multum eis arbitrer profutura, ut non indigeant libris poſt hæc Hieronymi coërceri. Sed tu illa potius evolve, quæ cœperas, & illud quod adverſus falſam juſtitiam dicturum te eſſe promiſeras, prode documentum. nam ut vere tibi fatear, nullo pernicioſius malo intra Gallias laboramus. Ita faciam, Poſtumianus inquit, nec te diutius tenebo ſuſpenſum.

Adoleſcens quidam ex Aſia prædives opi- XV.
bus, genere clarus, habens uxorem & filium parvulum, cum in Ægypto tribunus eſſet, & frequentibus adverſum Blembos expeditioni-

bus

bus quædam eremi contigiſſet, ſanctorum etiam tabernacula complura vidiſſet, à beato viro Iohanne verbum ſalutis accepit. Nec moratus inutilem militiam cum vano illo honore contemnere, eremum conſtanter ingreſſus brevi tempore in omni genere virtutum perfectus emicuit: potens jejuniis, humilitate conſpicuus, fide firmus, facile ſe antiquis monachis ſtudio virtutis æquaverat: cum interim ſubiit eum cogitatio, injecta per diabolum, quod rectius eſſet, ut rediret ad patriam filiumque unicum ac domum totam cum uxore ſalvaret: quod utique eſſet acceptius Deo, quam ſi ſolum ſe ſæculo eripere contentus, ſalutem ſuorum non ſine impietate negligeret. Iſtiuſmodi ergo falſæ juſtitiæ colore ſuperatus, poſt quadriennium fere cellulam ſuam atque propoſitum eremita deſeruit. Sed ubi ad proximum monaſterium, quod à multis fratribus habitabatur, acceſſit, cauſſam diſceſſionis atque conſilium quærentibus, confitetur. Renitentibus cunctis, & præcipue loci illius abbate renitente, malo animo fixa ſententia non potuit avelli. Igitur infelici ſe obſtinatione proripiens, cum dolore omnium digreſſus à fratribus, vix è conſpectu abceſſerat, impletus à dæmone, cruentaſque ſpumas ore provolvens, ſuis dentibus ſe ipſe lacerabat. deinde ad idem monaſterium fratrum humeris reportatus, cum coërceri in eo immundus ſpiritus non valeret, neceſſitate cogente, ferreis nexibus alligatur, pedes cum manibus vinciuntur. non immerita pœna fugitivo, ut quem non cohibuerat fides, catenæ cohiberent. Poſt biennium demum oratione ſanctorum ab immundo ſpiritu liberatus, ad eremum, unde diſceſſerat, mox regreſſus,

Inconſtantia ob amorem mundanorum.

Pœnitentia ductus eremum repetit.

greſſus,

egreſſus, & ipſe correptus & aliis poſt futurus exemplo, ne quem aut falſæ juſtitiæ umbra decipiat, aut incerta mobilitas inutili levitate compellat ſemel cœpta deſerere. Hæc vos de virtutibus Domini, quas in ſervis ſuis vel imitanda operatus eſt, vel timenda, ſcire ſufficiat. Sed quia ſatisfeci veſtris auribus, immo etiam verboſior fui fortaſſe, quam debui, tu modo (ad me autem loquebatur) debitum fenus exſolve, ut te de Martino tuo, ut es ſolitus, plura referentem, jam pridem in hoc deſideriis meis æſtuantibus audiamus. Quid, inquam, tibi de Martino meo liber ille non ſufficit, quem ipſe tu noſti me de illius vita atque virtutibus edidiſſe? Hactenus Poſtumianus.

XVI. Agnoſco id quidem, Poſtumianus inquit, neque unquam à dextera mea liber ille diſcedit. nam ſi agnoſcis (aperit librum, qui ſub veſte latebat) En ipſum. hic mihi, inquit, terræ ac mari comes, hic in peregrinatione tota ſocius & conſolator fuit. Sed referam tibi plane, quo liber iſte penetraverit: & quam nullus fere in orbe terrarum locus ſit, ubi non materia felicis hiſtoriæ pervulgata teneatur. Primus eum Romanæ urbi, vir ſtudioſiſſimus tui, Paullinus invexit. deinde cum tota certatim urbe raperetur, exſultantes librarios vidi: quod nihil ab his quæſtuoſius haberetur: ſiquidem nihil illo promptius, nihil carius venderetur. Hic navigationis meæ curſus, longe ante progreſſus: cum ad Africam veniſſem, jam per totam Carthaginem legebatur. ſolus eum Cyrenenſis ille presbyter non habebat: ſed me largiente deſcripſit. Nam quid ego de Alexandria loquar? ubi pæne omnibus magis quam tibi notus eſt. hic Ægyptum, Nitriam, Thebaidam, ac

Libri de vita B. Martini laus & celebritas.

de quo supra cap. 2.

ac tota Memphitica regna tranſivit. hunc ego in eremo à quodam ſene legi vidi: cui cum me familiarem tuum eſſe dixiſſem, & ab illo & à multis fratribus hæc mihi injuncta legatio eſt, ut ſi unquam terras iſtas te incolumi contigiſſem, ea te ſupplere compellerem, quæ in illo tuo libro de virtutibus beati viri profeſſus es præteriſſe. Age ergo, quia non illa à te audire deſidero, quæ ſcripta ſufficiunt, illa quæ tum vel propter legentium, ut credo, faſtidium præteriſti, multis in una mecum à te poſcentibus explicentur. Equidem Poſtumiane, inquam, cum te jam dudum de ſanctorum virtutibus intentus audirem, tacitis ad Martinum meum cogitationibus recurrebam, merito perſpiciens omnia illa quæ ſinguli diverſa feciſſent, per unum iſtum facile completa. Nam cum excelſa retuleris (quod mihi dixiſſe liceat pace ſanctorum) nihil à te penitus audivi, in quo Martinus eſſet inferior.

XVII. Omnia ſingulorum monachorũ inſignia in uno ſunt B. Martino.

Sed ſicut nullius unquam cum illius viri meritis profiteor conferendam eſſe virtutem: ita & illud animadverti decet, iniqua illum cum eremitis, vel etiam anachoretis, condicione conferri. illi enim ab omni impedimento liberi, cælo tantum, atque angelis teſtibus plane admirabilia docentur operari. Iſte in medio cœtu & converſatione populorum, inter clericos diſſidentes, inter epiſcopos ſævientes, cum fere quotidianis ſcandalis hinc atque inde premeretur, inexpugnabili tamen adverſus omnia virtute fundatus ſtetit: & tanta operatus eſt, quanta ne illi quidem, quos ante audivimus eſſe in eremo vel fuiſſe, fecerunt. Ac ſi illi paria feciſſent, quis judex tam eſſet injuſtus, ut non iſtum eſſe potiorem merito judicaret?

aret? Puta enim iſtum fuiſſe militem qui pugnaverit in iniquo loco, & tamen victor evaſerit: illos autem æque compone militibus, ſed qui ex æquo loco, aut etiam de ſuperiore certaverint. Quid ergo? & ſi omnium una victoria eſt, non poteſt eſſe par gloria. Et tamen cum præclara retuleris, à nemine retuliſti mortuum ſuſcitatum: quo uno utique te neceſſe eſt confiteri Martino neminem conferendum. Nam ſi admirandum eſt, quod illum Ægyptium flamma non attigit: hic quoque ſæpius imperavit incendiis. Si revolvas, quod Anachoretis feritas beſtiarum victa ſuccubuit: hic familiariter & rabiem beſtiarum, & ſerpentium venena compeſcuit. Quod ſi illum conferas, qui immundis ſpiritibus obſeſſos verbi imperio, ac etiam fimbriarum virtute curabat: ne in hac quidem parte inferiorem fuiſſe Martinum multa documenta ſunt. Si etiam ad illum recurras, qui ſetis ſuis pro veſte contectus, putabatur ab angelis viſitari: cum iſto angeli quotidie loquebantur. Iam vero adverſus vanitatem atque jactantiam ita invictum ſpiritum geſſit, ut illa vitia fortius nemo contempſerit, cum quidem immundis ſpiritibus adflatos abſens plerumque curaverit: nec ſolum Comitibus, aut Præfectis, ſed ipſis etiam Regibus imperaret. minimum id quidem in illis virtutibus: ſed credas velim, non ſolum vanitati, ſed cauſſis etiam atque occaſionibus vanitatis, neminem fortius repugnaſſe. Parva quidem, ſed non prætereunda dicturus ſum: quia & ille laudandus eſt, qui ſumma præditus poteſtate, tam religioſam ad reverentiam beati viri oſtenderit voluntatem. Memini Vincentium Præfectum, virum egregium, & quo nullus ſit intra Gallias

Idem incõparabilis declaratur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

lias omni virtutum genere præſtantior, dum Turonos præteriret, à Martino ſæpius popoſciſſe, ut ei convivium in ſuo monaſterio daret: in quo quidem exemplum B. Ambroſii epiſcopi præferebat: qui eo tempore Conſules & Præfectos ſubinde paſcere ferebatur: ſed virum altioris ingenii, ne qua ex hoc vanitas atque inflatio obreperet, noluiſſe. Ergo fatearis neceſſe eſt, in Martino omnium illorum quos enumeraſti, fuiſſe virtutes: Martini autem in illis omnibus non fuiſſe. Quid tu, inquit Poſtumianus, ita mecum? quaſi non eadem tecum ſentiam ſemperque ſenſerim.

XVIII. Ego vero quoad vivam ſemper, & ſapiam, Ægypti monachos prædicabo. laudabo anachoretas, mirabor eremitas: Martinum ſemper excipiam: non illi ego quemquam audebo monachorum, certe non epiſcoporum quempiam comparare. Hoc Ægyptus fatetur, hoc Syria, hoc Æthiops comperit, hoc Indus audivit, hoc Parthus & Perſa noverunt: nec ignorat Armenia: Boſphorus excluſa cognovit, & poſtremo ſi quis aut Fortunatas inſulas, aut glacialem frequentat Oceanum. Quo miſerior eſt regio iſta noſtra, quæ tantum virum cum in proximo habuerit, noſſe non meruit. Nec tamen huic crimini miſcebo populares: ſoli illum clerici, ſoli neſciunt ſacerdotes, nec immerito. Noſſe illum invidi noluerunt: quia ſi virtutes illius noſſent, ſua vitia cognoviſſent. Horreo dicere, quod nuper audivi, infelicem dixiſſe neſcio quem, te in illo libro tuo plura mentitum. Non eſt hominis vox iſta, ſed diaboli: nec Martino in hac parte detrahitur, ſed fidei Euangelii derogatur. Nam cum Dominus ipſe teſtatus ſit iſtiuſmodi opera, quæ Martinus

Martinum ignorant Galli ſoli, præcipue clerici.

nus implevit, ab omnibus fidelibus eſſe fa-
ienda: qui Martinum non credit iſta feciſſe,
on credit Chriſtum iſta dixiſſe. Sed infelices,
egeneres, ſomnolenti, quæ ipſi facere non poſ-
unt, facta ab illo erubeſcunt: & malunt illius
egare virtutes, quam ſuam inertiam confiteri.

Verum nobis ad alia properantibus, omnis XIX.
ſtorum memoria relinquatur: tu potius, ut
amdudum deſidero, reſidua Martini opera
contexe. At ego, inquam, arbitror rectius iſtud
à Gallo eſſe poſcendum, quippe qui plura no-
verit (neque enim ignorare potuit magiſtri fa-
cta diſcipulus) & qui non immerito iſtam vi-
cem non ſolum Martino, ſed etiam nobis de-
beat; ut, quia ego jam librum editum, ac
tu hactenus Orientalium geſta memoraſti,
iſtam demum neceſſarii ſermonis hiſtoriam
Gallus evolvat: quia, ut dixi, & nobis debet
loquendi vicem, & Martino ſuo credo præſta-
bit, ut non gravate illius facta commemoret.

Ego plane, inquit Gallus, licet impar ſim XX.
tanto oneri, tamen relatis ſuperius à Poſtumia-
no obedientiæ cogor exemplis, ut munus iſtud
quod imponitis, non recuſem. Sed dum cogito
me hominem Gallum inter Aquitanos verba
facturum, vereor ne offendat veſtras nimium
urbanas aures ſermo ruſticior. Audietis me ta-
men ut Gurdonicum hominem, nihil cum fu-
co aut cothurno loquentem. Nam ſi mihi tri-
buitis Martini me eſſe diſcipulum: illud etiam
concedite, ut mihi liceat exemplo illius inanes
ſermonum phaleras & verborum ornamenta
contemnere. Tu vero, inquit Poſtumianus,
vel Celtice, aut ſi mavis Gallice loquere, dum-
modo jam Martinum loquaris. Ego autem
profiteor, quia etiamſi mutus eſſes, non defu-
tura

tura tibi verba, quibus Martinum facundo ore loquereris: ſicut Zachariæ in Ioannis nomine lingua reſoluta eſt. Cæterum cum ſis ſcholaſticus, hoc ipſum quaſi ſcholaſticus artificioſe facis, ut excuſes imperitiam, quia exſuperas eloquentia. ſed neque monachum tam aſtutum, neque Gallum decet eſſe tam callidum. Verum aggredere potius, & quod te manet explica. nimium enim dudum alias res agentes conſumimus tempus: & jam ſolis occidui umbra prolixior monet, non multum diei, vicina nocte, ſupereſſe. Deinde cum paullulum omnes conticuiſſemus, Gallus ita cœpit: Cavendum mihi imprimis eſſe arbitror, ne ea de Martini virtutibus repetam, quæ in libro ſuo Sulpicius iſte memoravit. Vnde prima illius inter militandum geſta prætereo: neque ea attingam, quæ laicus egit, ac monachus: nec vero audita ab aliis potius, quam quæ vidi ipſe, dicturus ſum.

DIALOGVS II.

de virtutibus B. Martini.

QVo primo igitur tempore, relictis ſcholis, beato me viro junxi, paucos poſt dies euntem ad eccleſiam ſequebamur. Interim ei ſeminudus hibernis menſibus pauper occurrit, orans ſibi veſtimentum dari. Tunc ille, accerſito archidiacono, juſſit algentem ſine dilatione veſtiri. deinde ſecretarium ingreſſus, cum ſolus, ut erat illi conſuetudo, reſideret (hanc enim ſibi etiam in eccleſia ſolitudinem

Nudos veſtit.

dinem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

dinem permiſſa clericis libertate præſtabat) cum quidem in alio ſecretario presbyteri ſederent, vel ſalutationibus vacantes, vel audiendis negotiis occupati, Martinum vero uſque in eam horam qua ſolennia populo agi conſuetudo depoſceret, ſua ſolitudo cohibebat. Illud non prætcribo, quod in ſecretario ſedens, nunquam cathedra uſus eſt. nam in eccleſia nemo unquam illum ſedere conſpexit: ſicut quendam nuper (teſtor Dominum) non ſine meo pudore vidi, ſublimi ſolio quaſi regio tribunali, celſa ſede reſidentem. Sedebat autem Martinus in ſellula ruſticana, ut eſt in uſibus ſervulorum, quas nos ruſtici Galli tripetias, vos ſcholaſtici, aut certe tu qui de Græcia venis, tripodas nuncupatis. Hoc ergo ſecretum beati viri pauper ille captatum, cum ei archidiaconus dare tunicam diſtuliſſet, irrupit, diſſimulatum ſe à clerico querens, algere deplorans. Nec mora, ſanctus, paupere non vidente, intra amphibalum ſibi tunicam latenter eduxit, pauperemque contectum diſcedere jubet. Dein paullo poſt archidiaconus ingreſſus, admonet, pro conſuetudine exſpectare in eccleſia populum, illum ad agenda ſollennia debere procedere. Cui ille reſpondens ait, pauperem prius (de ſe autem dicebat) oportere veſtiri: ſe ad eccleſiam non poſſe procedere, niſi veſtem pauper acciperet. Diaconus vero nihil intelligens, quia extrinſecus indutum amphibalo, veſte nudum interius non videbat, poſtremo pauperem non comparere cauſſatur. Mihi, inquit, veſtis quæ præparata eſt, deferatur: pauper non deerit veſtiendus. Arctatus demum clericus, neceſſitate compulſus, jamque felle commoto, à proximis taber-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

nis bigerrigam veſtem, brevemque atque hiſpidam, quinque comparatam argenteis rapit, atque ante Martini pedes iratus exponit. En, inquit, veſtem, ſed pauper hic non eſt. Ille nihil motus, jubet eum paullulum ſtare pro foribus, ſecretum utique procurans, dum ſibi veſtem nudus imponeret: totis viribus elaborans, ut poſſet occultum eſſe quod fecerat. Sed quando in ſanctis viris latent iſta, quærentibus velint nolint cuncta produntur.

II. Globus ignis in capite ejus micat.

Cum hac igitur oblaturus ſacrificium Deo veſte procedit. Quo quidem die (mira dicturus ſum) cum jam altarium, ſicut eſt ſollenne, benediceret, globum ignis de capite illius vidimus emicare, ita ut in ſublime contendens, longius collum crinemque flamma produceret. Hoc, licet celeberrimo factum die, in magna populi multitudine viderimus, una tantum de virginibus, & unus de presbyteris, tres tantum videre de monachis: cæteri cur non viderint, non poteſt noſtri eſſe judicii.

III. Per idem fere tempus, cum Evantius, avunculus meus, vir licet ſæculi negotiis occupatus, tamen admodum Chriſtianus, graviſſima ęgritudine extremo mortis periculo cœpiſſet urgeri, Martinum evocavit. nec cunctatus ille properavit: prius tamen quam medium viæ ſpatium vir beatus evolveret, virtutem advenientis ſenſit ægrotus: receptaque continuo ſanitate, venientibus nobis obviam ipſe proceſſit: Altera die redire cupientem, magna prece detinuit: cum interim unum è familia puerum lethali ictu ſerpens perculit: quem jam exanimem vi veneni ipſe Evantius ſuis humeris illatum ante pedes ſancti viri, nihil illi impoſſibile confiſus, expoſuit. jamque ſe malum ſerpentis

pentis per omnia membra diffuderat. Cerneres omnibus venis inflatam cutem, & ad utris inſtar tenſa vitalia. Martinus porrecta manu, univerſa pueri membra pertractans, digitum prope ipſum vulnuſculum, quo beſtia virus infuderat, fixit. Tum vero (mira dicturus ſum) vidimus venenum ex omni parte revocatum, ad Martini digitum cucurriſſe: deinde per illud ulceris foramen exiguum, ita virus ſtipaſſe cum ſanguine, ut ſolet ex uberibus caprarum aut ovium, paſtorum manu preſſis, longa linea copioſi lactis effluere. Puer ſurrexit incolumis. nos obſtupefacti tantæ rei miraculo, id quod ipſa cogebat veritas, fatebamur, non eſſe ſub cælo qui Martinum poſſit imitari.

Veneno mortuus revivi-ſcit.

Conſequenti itidem tempore iter cum eo dum diœceſes viſitat, agebamus. nobis neſcio qua neceſſitate remorantibus, aliquantulum ille proceſſerat. Interim per aggerem publicum plena militantibus viris fiſcalis rheda veniebat. ſed ubi Martinum in veſte hiſpida, nigro & pendulo pallio circumtectum, contigua de latere jumenta viderunt, paullulum in partem alteram pavefacta hæſerunt. Deinde funibus implicatis, protentos illos, quibus, ut ſæpe vidiſtis, miſera illa animalia conglobantur, ordines miſcuerunt: dumque ægre expediuntur, moram fecere properantibus. qua permoti injuria militantes, præcipitatis in terram ſaltibus ſe dederunt. Dein Martinum flagris ac fuſtibus urgere cœperunt: cum quidem ille mutus & incredibili patientia præbens terga cædentibus, majorem inſaniam infelicibus commoveret; magis ex hoc furentes, quod ille quaſi non ſentiens verbera illata contemneret. Nos illico conſecuti, fœde cruentum, atque univerſa cor-

IIII.

Martini veſtis.

B. Martinus à militibus cæditur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

poris parte laniatum, cum exanimis in terram procubuiſſet, invenimus: ſtatimque eum aſello ſuo impoſuimus, ac locum cædis illius exſecrantes, raptim abire properavimus. Interea illi regreſſi ad rhedam ſuam, furore ſatiato, agi quo ire cœperant jumenta præcipiunt. Quæ cum omnia ſolo fixa, ac ſi ænea ſigna, riguiſſent; tollentibus altius vocem magiſtris, flagris hinc atq; inde reſonantibus nihil penitus movebantur. Conſurgunt deinde omnes pariter in verbera. conſumit Gallicas mulatum pœna maſtigias. Tota rapitur ſilva de proximo: trabibus jumenta tunduntur: ſed nihil penitus ſævæ manus agebant: uno atque eodem in loco ſtabant fixa ſimulacra. Quid agerent infelices homines, neſciebant. Nec jam ultra diſſimulare poterant, quin, quamlibet brutis pectoribus, agnoſcerent, divino numine ſe teneri. Tandem ergo in ſe regreſſi, cœperunt quærere, quis ille eſſet quem in eodem loco ante paullulum cecidiſſent; cum percunctantes cognoſcunt ex viantibus, Martinum à ſe tam crudeliter verberatum. Tunc verò apparere omnibus cauſſa manifeſta, nec ignorare jam poterant quin ob illius viri injuriam tenerentur. Igitur omnes rapidis nos paſſibus conſequuntur, conſcio facti ac meriti pudore confuſi, flentes, & pulvere, quo ſe ipſi fœdaverant, caput atque ora conſperſi, ante Martini ſe genua provolvunt, veniam precantes, & ut eos abire ſineret, poſtulantes: ſatis ſe vel ſola conſcientia dediſſe pœnarum: ſatiſque intellexiſſe, quam eoſdem ipſos vivos abſorbere terra potuiſſet, vel ipſi potius amiſſis ſenſibus in immobilem ſaxorum naturam rigeſcere debuiſſent, ſicut affixa locis quibus ſteterant jumenta vidiſſent. orare

Dant pœnas ſui delicti.

Veniam rogant, & impetrant.

ſe

e atque obſecrare, ut indulgeret ſceleri veniam, & copiam præſtaret abeundi. Senſerat etiam, priuſquam accurrerent, vir beatus, illos teneri, nobiſque id ante jam dixerat. veniam tamen clementer indulſit, eoſdemque abire permiſit, animalibus reſtitutis.

Illud autem animadverti ſæpe Sulpici, Martinum tibi dicere ſolitum, nequaquam ſibi in epiſcopatu eam virtutum gratiam ſuppetiſſe, quam prius ſe habuiſſe meminiſſet. quod ſi verum eſt, immo quia verum eſt, conjicere poſſumus, quanta fuerunt illa quæ monachus operatus eſt, & quæ teſte nullo ſolus exercuit, cum tanta illum in epiſcopatu ſigna feciſſe, ſub oculis omnium viderimus. Multa quidem illius geſta prius innotuere mundo, neque potuere celari: ſed innumerabilia eſſe dicuntur, quæ dum jactantiam vitat, occultavit, neque in hominum notitiam paſſus eſt pervenire: quippe qui humanam ſubſtantiam supergreſſus, virtutis ſuæ conſcientia mundi gloriam calcans, cælo teſte frueretur. Quod verum eſſe, vel ex his quæ comperta nobis ſunt, nec latere potuerunt, poſſumus æſtimare: ſiquidem ante epiſcopatum duos mortuos vitæ reſtituerit, quod liber tuus plenius eſt locutus: in epiſcopatu vero, quod prætermiſiſſe te miror, unum tantummodo ſuſcitaverit. cujus rei ego teſtis ſum, ſi tamen nihil de minus idoneo teſte dubitatis. id ipſum autem vobis, qualiter geſtum ſit, explicabo. Fuerat cauſſa neſcio quæ, qua Carnotum opidum petebamus. interea dum vicum quendam habitantium multitudine frequentiſſimum præterimus, obviam nobis immanis turba proceſſit, quæ erat tota gentilium. nam nemo in illo vico noverat

V. Ante potiora, quam in epiſcopatu edidit.

ſtum. Verum ad famam tanti viri campos omnes late patentes confluentium multitudo contexerat. Senſit hic Martinus operandum, & annuntiante ſibi ſpiritu totus infremuit: nec mortale ſonans verbum Dei gentilibus prædicabat: ſæpius ingemiſcens, cur tanta Dominum Salvatorem turba neſciret. Interea ſicut nos incredibilis circumdederat multitudo, mulier quædam, cujus filius paullo ante defecerat, corpus exanimum beato viro protenſis manibus cœpit offerre, dicens: Scimus quia amicus Dei es, reſtitue mihi filium meum, quia unicus eſt mihi. junxit ſe cætera multitudo, & matris precibus acclamat. Tum Martinus videns pro exſpectantium ſalute, ut poſtea nobis ipſe dicebat, conſequi ſe poſſe virtutem, defuncti corpus propriis manibus accepit: & cum inſpectantibus cunctis, genua flexiſſet, ubi conſummata oratione ſurrexit, vivificatum parvulum matri reſtituit. Tum vero multitudo omnis in cælum clamore ſublato, Chriſtum Dominum fateri: poſtremo cuncti catervatim ad genua beati viri ruere cœperunt, fideliter poſtulantes, ut eos faceret Chriſtianos. nec cunctatus, in medio ut erat campo, cunctos impoſita univerſis manu catechumenos fecit, cum quidem ad nos converſus diceret, non irrationabiliter in campo catechumenos fieri, ubi ſolerent martyres conſecrari. Viciſti, inquit Poſtumianus, Galle, viciſti: non utique me, qui Martini ſum potius adſertor, & qui hæc omnia de illo viro & ſcivi ſemper, & credidi: ſed eremitas omnes, anachoretaſque viciſti. Nemo enim illorum, ſicut Martinus hic veſter, immo noſter, mortibus imperavit. meritoque hunc iſte Sulpicius Apoſtolis compa-

Filium mortuū vitæ & matri reſtituit.

rat

at & prophetis: quem per omnia illis eſſe con- ſimilem, fidei virtus, ac virtutum opera teſtantur. Sed perge quæſo, quanquam nihil magnificentius audire poſſimus, perge tamen Galle, quod etiam nunc de Martino ſupereſt ſermonis evolvere. nam etiam minima illius, & quotidiana, animus feſtinat agnoſcere: quia minima illius, aliorum maximis majora eſſe, nulli dubium eſt. Ita faciam, Gallus inquit. Verum id quod dicturus ſum, ipſe non vidi: prius enim geſta res eſt quam me illi viro jungerem. Sed factum celebre eſt, fidelium fratrum, qui interfuerant, ſermone vulgatum.

Eodem fere tempore, quo primum epiſcopus datus eſt, fuit ei neceſſitas adire comitatum. Valentinianus tum major rerum potiebatur. is cum Martinum ea petere cognoviſſet, quæ præſtare nolebat, juſſit eum palatii foribus arceri. etenim ad animum illius immitem ac ſuperbum uxor acceſſerat Arriana, quæ totum illum à ſancto viro, ne ei debitam reverentiam præſtaret, averterat. Itaque Martinus, ubi ſemel atque iterum ſuperbum principem fruſtra adire tentavit, recurrit ad nota præſidia: cilicio obvolvitur, cinere conſpergitur, cibo potuque abſtinet, orationes diebus noctibuſque perpetuat. Septimo vero die aſtitit ei angelus: jubet eum ad palatium ire ſecurum, regias fores quamlibet clauſas ſponte reſerandas, imperatoris ſpiritum ſuperbum molliendum. Igitur iſtiuſmodi præſentis angeli confirmatus alloquio, & fretus auxilio, palatium petit. Patent limina, nullus obſiſtit: poſtremo uſque ad regem nemine prohibente pervenit. Qui cum venientem eminus videret, infrendens cur fuiſſet admiſſus, nequaquam aſſurgere eſt dignatus

VI. Anno Christi 368. aut paucis ſequétibus. Imperat. uxor Ariana Martinum aula arcet.

Coactus Valentinianus ei aſſurgit.

aſtanti, donec regiam ſellam ignis operiret, ipſumque regem ea parte corporis, qua ſedebat, adflaret incendium. Ita ſolio ſuo ſuperbus excutitur, & Martino invitus aſſurgit: multumque complexus, quem ſpernere ante decreverat, virtutem ſenſiſſe divinam emendatior fatebatur: nec exſpectatis Martini precibus, prius omnia præſtitit, quam rogaretur. Colloquio illum atque convivio frequenter adſcivit: poſtremo abeunti multa munera obtulit, quæ vir beatus, ut ſemper paupertatis ſuæ cuſtos, cuncta rejecit. Et quia palatium ſemel ingreſſi ſumus, licet diverſis in palatio temporibus geſta connectam. Nequaquam enim prætermittendum videtur, circa Martini admirationem, reginæ fidelis exemplum.

Idem munera reſpuit.

VII. Maximus Imperator rempublicam gubernabat, vir omni vitæ merito prædicandus, ſi ei vel diadema non legitime, tumultuante milite, impoſitum repudiare, vel armis civilibus abſtinere licuiſſet. ſed magnum imperium nec ſine periculo renui, nec ſine armis potuit teneri. Hic Martinum ſæpius evocatum, receptumque intra palatium, venerabiliter honorabat. totus illi cum eo ſermo de præſentibus, de futuris, de fidelium gloria, de æternitate ſanctorum. cum interim diebus ac noctibus de ore Martini regina pendebat, Euangelico illo non inferior exemplo, pedes ſancti fletu rigabat, crine tergebat. Martinus, quem nulla unquam fœmina contigiſſet, iſtius aſſiduitatem, immo potius ſervitutem non poterat evadere. non illa opes regni, non imperii dignitatem, non diadema, non purpuram cogitabat: divelli à Martini pedibus ſolo ſtrata non poterat, poſtremo à viro ſuo popoſcit, deinde Martinum uter-

Maximi uxor Martini pranden-tis famu-la.

uterque compellunt, ut ei remotis omnibus miniſtris, præberet ſola convivium. nec potuit vir beatus obſtinatius reluctari. Componitur caſtus reginæ manibus apparatus: ſellulam ipſa conſternit, menſam admovet, aquam manibus ſubminiſtrat: cibum, quem ipſa coxerat, apponit. ipſa, illo ſedente, eminus ſecundum famulantium diſciplinam ſolo fixa conſiſtit immobilis, per omnia miniſtrantis modeſtiam, & humilitatem exhibens ſervientis: miſcuit ipſa bibituro, & ipſa porrexit. Finita cenula, fragmenta panis aſſumpti, micaſque collegit, ſatis fideliter illas reliquias imperialibus epulis anteponens. Beata mulier, tantæ pietatis affectu illi merito comparanda, quæ venit à finibus terræ, audire Salomonem, ſiquidem ſimplicem ſequamur hiſtoriam. ſed ſi fides reginarum eſt conferenda (quod mihi liceat ſeparata myſterii majeſtate dixiſſe) illa expetiit audire ſapientem: iſta non tantum audiſſe contenta, ſed & meruit ſervire ſapienti. Ad hæc Poſtumianus: Iamdudum, inquit, Galle audiens te loquentem, vehementer admiror reginæ fidem. ſed illud ubi eſt, quod nulla unquam fœmina ferebatur propius aſtitiſſe Martino? Ecce iſta regina non ſolum aſtitit, ſed etiam miniſtravit. Et vereor, ne iſto aliquantulum ſe tueantur exemplo, qui libenter fœminis inſeruntur. Tum Gallus: Quid tu, inquit, non vides quod ſolent docere grammatici, locum, tempus, perſonam? Propone enim tibi ante oculos captum in palatio Imperatoris precibus ambiri, reginæ fide cogi, temporis neceſſitate conſtringi, ut clauſos carcere liberaret, exſiliis datos reſtitueret, bona adempta redhiberet. Hæc quanti putes conſtare epiſcopo de-

buiſſe, ut pro his omnibus non aliquantulum de rigore propoſiti relaxaret? Verumtamen quia occaſione hujus exempli male uſuros eſſe aliquos arbitraris, illi vero felices erunt, ſi à diſciplina exempli iſtius viri non recedant. Videant enim, quia Martino ſemel tantum in vita ſua, jam ſeptuagenario, non vidua libera, non virgo laſciviens, ſed ſub viro vivens, ipſo viro pariter ſupplicante, regina ſervivit & miniſtravit. hæc edenti aſtitit, non cum epulante diſcubuit: nec auſa eſt participari convivio, ſed deferebat obſequium. Diſce igitur diſciplinam: ſerviat tibi matrona, non imperet: & ſerviat, non recumbat: ſicut Martha illa miniſtravit Domino, nec tamen eſt aſcita convivio: immo prælata eſt miniſtranti, quæ verbum potius audiebat. Sed in Martino iſta regina utrũque complevit: & miniſtravit ut Martha: & audivit ut Maria. Quod ſi quis hoc uti voluerit exemplo, per omnia teneat exemplum: talis cauſſa ſit, taliſque perſona, tale obſequium, tale convivium, & in omni vita ſemel tantum. Præclare, inquit Poſtumianus, noſtros iſtos, ut Martini non egrediantur exemplum, tua conſtringit oratio: ſed profiteor tibi, quia hæc ſurdis auribus audientur. Nam ſi Martini ſequeremur vias, nunquam cauſſas de oſculo diceremus, & univerſis ſcævæ opinionis opprobriis careremus. Verum ſicut tu ſoles dicere, cum edacitatis argueris, Galli ſumus: ita nos in hac parte nunquam vel Martini exemplo, vel tuis diſputationibus corrigendi fatemur. Veruntamen hæc nobis jamdudum agentibus, quid tu tam obſtinate Sulpici taces? Ego, inquam, non ſolum modo taceo, ſed olim de iſtis tacere diſpoſui. Nam quia quandam viduam

Oſculari mulierem dedecet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

duam vagam, nitidulam, ſumptuoſam objurgaverim, laſcivius victitantem: itidemque virginem adoleſcenti cuidam mihi caro indecentius adhærentem, cum quidem ipſam frequenter audiſſem, alios etiam qui talia agerent increpantem: tanta mihi omnium fœminarum, cunctorumque monachorum odia concitavi, ut adverſum me utræque legiones jurata bella ſuſceperint. Vnde quæſo taceatis, ne etiam hoc quod vos loquimini, ad meam referatur invidiam: tota vobis iſtorum mentio relinquatur: ad Martinum potius revertamur. Tu Galle, ut aggreſſus es, cœptum opus explica. Tum ille: Iam quidem vobis, inquit, tanta narravi, ut ſatisfacere ſtudiis veſtris meus ſermo debuerit. ſed quia voluntati veſtræ non obſecundare nefas mihi eſt, quantum adhuc diei ſupereſt, loquar. Nam certe dum ſtramen illud, quod in lectos noſtros paratur, aſpicio, ſubvenit in memoriam etiam de ſtramine, in quo Martinus jacuerat, factam eſſe virtutem. Res ita geſta eſt.

VIII. Claudiomachus vicus eſt in confinio Biturigum atque Turonorum. eccleſia ibi eſt celebris religione ſanctorum, nec minus glorioſa ſacrarum virginum multitudo. præteriens ergo Martinus, in ſecretario eccleſiæ habuit manſionem. Poſt diſceſſum illius, cunctæ in ſecretarium illud virgines irruerunt, adlambunt ſingula loca ubi aut ſederat vir beatus, aut ſteterat: ſtramentum etiam in quo quieverat, partiuntur. Vna earum poſt dies paucos partem ſtraminis, quam ſibi pro benedictione collegerat, energumeno, quem ſpiritus erroris agitabat, de cervice ſuſpendit. Nec mora, dicto citius ejecto dæmone, perſona purgata eſt.

Energumenus ſtramine, in quo Martinus cubuerat, curatur.

Per-

IX. Per idem fere tempus Martino à Treveris revertenti fit obviam vacca, quam dæmon agitabat: quæ relicto grege ſuo, in homines ferebatur, & jam multos noxie petulca confoderat. verum ubi nobis cœpit eſſe contigua, hi qui eam eminus ſequebantur, prædicere magna voce cœperunt, ut caveremus. Sed poſtquam ad nos torvis furibunda luminibus propius acceſſit, Martinus elevata obviam manu, pecudem conſiſtere jubet. quæ mox ad verbum illius ſtare cœpit immobilis. Cum interea videt Martinus, dorſo illius dæmonem ſuperſedentem, quem increpans: Diſcede, inquit, funeſte, de pecude, & innoxium animal agitare deſiſte. Paruit nequam ſpiritus, & receſſit. Nec defuit ſenſus in bucula, quin ſe intelligeret liberatam: ante pedes ſancti recepta quiete proſternitur: deinde jubente Martino, gregem ſuum petit, ſeque agmini cæterarum, ove placidior, immiſcuit. Hoc illud fuit tempus, quo inter medias flammas poſitus, non ſenſit incendium, quod mihi non arbitror eſſe referendum, quia hoc plenius iſte Sulpicius, licet in libro ſuo præteritum, in epiſtola tamen poſtea, quam ad Euſebium, tunc presbyterum, modo epiſcopum, fecit, expoſuit: quam tu Poſtumiane, aut, credo, legiſti: aut ſi incognita tibi eſt, cum libuerit in promptu ex illo armario habes, nos ab illo omiſſa referimus.

Vacca à dæmone vexata liberatur.

Sulpicii ad Euſebium epiſtola.

X. Quodam autem tempore, dum diœceſes circuiret, venantium agmen incurrimus. Canes leporem ſequebantur. jamque multo ſpatio victa beſtiola cum undique campis late patentibus nullum eſſet effugium, mortem imminentem jam jamque capienda crebris flexibus differebat. cujus periculum vir beatus pia mente

Ad imperium B. Martini canes prędam deferunt.

mente miſeratus imperat canibus ut deſiſterent ſequi & ſinerent abire fugientem. qui continuo ad primum ſermonis imperiũ conſtiterunt. crederes vinctos, immo potius affixos in ſuis hærere veſtigiis. ita lepuſculus perſecutoribus alligatis, incolumis evaſit. Operæpretium autem eſt etiam familiaria illius verba, ſpiritali ſale condita, memorare.

XI. Ejuſdem joci ſpiritales.

Ovem recens tonſam forte conſpexerat: Euangelicum, inquit, mandatum iſta complevit: duas habuit tunicas, unam earum largita eſt non habenti: ita ergo & vos facere debetis. Item cum ſubulcum algentem, ac pæne nudum in pellicea veſte vidiſſet, En, inquit, Adam ejectus de paradiſo, in veſte pellicea ſues paſcit: ſed nos illo vetere depoſito, qui adhuc in iſto manet, novum Adam potius induamus. Boves ex parte prata depaverant, porci etiam nonnulla ſuffoderant: pars cætera quæ manebat illæſa, diverſis floribus quaſi picta vernabat. Speciem, inquit, gerit pars illa conjugii, quæ pecore depaſta, & ſi non penitus gratiam amiſit herbarum, nullam tamen florum retinet dignitatem: illa vero quam porci, pecora immunda, foderunt, fornicationis imaginem fœdam prætendit: cæterum illa portio quæ nullam ſenſit injuriam, gloriam virginitatis oſtendit, herbis fœcunda luxuriat fœni, in ea fructus exuberat, & ultra omnem ſpeciem diſtincta floribus, quaſi gemmis micantibus ornata radiat. beata ſpecies & Deo digna: nihil enim virginitati eſt comparandum. Ita & illi qui conjugia fornicationi comparant, vehementer errant: & illi qui conjugia virginitati æquanda æſtimant, miſeri penitus & ſtulti ſunt. Verum hæc à ſapientibus tenenda diſtin-

Diſtinctio virginitatis, conjugii, & fornicationis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ſtincto eſt, ut conjugium pertineat ad veniam, virginitas ſpectet ad gloriam : fornicatio deputetur ad pœnam, niſi ſatisfactione purgetur.

XII. Miles quidam cingulum in eccleſia, monachum profeſſus, abjecerat : cellulam ſibi eminus in remoto, quaſi eremita victurus, erexerat. interea aſtutus inimicus variis cogitationibus brutum pectus agitabat : ut conjugem ſuam, quam Martinus in monaſterio puellarum eſſe præceperat, voluntate mutata ſecum potius vellet habitare. Adiit ergo Martinum fortis eremita : quid haberet animi confitetur. ille vero vehementer abnuere, fœminam viro rurſus, jam monacho, non marito incongrua ratione miſceri. poſtremo cum miles inſtaret, affirmans nihil hoc propoſito eſſe nociturum, ſe ſolo conjugis uti velle ſolatio : porro, ne rurſus ſe in ſua vitia revolverent, non eſſe metuendum : ſe eſſe militem Chriſti, illam quoque in eadem ejuſdem militiæ ſacramenta juraſſe: pateretur epiſcopus ſanctos, & ſexum fidei merito neſcientes, pariter militare. Tum Martinus (verba vobis ipſa dicturus ſum) dic mihi, inquit, ſi unquam in bello fuiſti, ſi in acie conſtitiſti ? At ille reſpondens, Frequenter, inquit, in acie ſteti, & bello frequenter interfui. Ad hæc Martinus : Dic mihi ergo, nunquid & in illa acie, quæ armata in prœlio parabatur, aut cum jam adverſus hoſtilem exercitum collato cominus pede, diſtricto enſe pugnabat, ullam fœminam ſtare aut pugnare vidiſti? Tunc demum miles confuſus erubuit, gratias agens, errori ſuo ſe non fuiſſe permiſſum: nec aſpera increpatione verborum, ſed vera & rationabili ſecundum perſonam militis comparatione, correctum. Martinus autem converſus ad nos, ſicut

Miles monachus factus uxorem repetens verbo Mart. revocatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ſicut eum frequens fratrum turba vallaverat: Mulier, inquit, virorum caſtra non adeat, acies militum ſeparata conſiſtat: procul fœmina in ſuo degens tabernaculo ſit remota. contemptibilem enim reddit exercitum, ſi virorum cohortibus turba fœminea miſceatur. Miles in acie, miles pugnet in campo: mulier ſe intra murorum munimenta contineat. habet & illa gloriam ſuam, ſi pudicitiam viro abſente ſervaverit: cujus hæc prima virtus, & conſummata victoria eſt, non videri.

Illud vero, Sulpici, meminiſſe te credo, quo affectu nobis, cum & coram adeſſes, illam virginem prædicaret, quæ ita ſe penitus ab omnium virorum oculis removiſſet, ut ne ipſum quidem ad ſe Martinum, cum eam ille officii cauſſa viſitare vellet, admiſerit. Nam cum præter agellum illius præteriret, in quo ſe jam ante complures annos pudica cohibebat, audita fide illius, atque virtute, divertit, ut tam illuſtris meriti puellam religioſo officio epiſcopus honoraret. Nos conſequentes, gaviſuram illam virginem putabamus: ſiquidem hoc in teſtimonium virtutis ſuæ eſſe habituram, ad quam tanti nominis ſacerdos, depoſito propoſiti rigore veniſſet. Verum illa fortiſſimi vincula propoſiti, ne Martini quidem contemplatione laxavit. Ita vir beatus accepta per aliam fœminam excuſatione laudabili, ab illius foribus, quæ videndam ſe ſalutandamque non dederat, lætus abſceſſit. O virginem glorioſam, quæ ne à Martino quidem paſſa eſt ſe videri! ô Martinum beatum, qui illam repulſam non ad contumeliam ſuam duxit: ſed magnificans illius cum exſultatione virtutem, inuſitato in his dumtaxat regionibus gaudebat exem-

XIII.

Virgo quædam viſitantem non admittit.

exemplo! Ergo cum haud longè ab illa villula nos manere nox imminens coëgiſſet, xenium beato viro eadem illa virgo tranſmiſit: fecitq; Martinus quod antea non fecerat: nullius enim ille unquam xenium, nullius munus accepit. nihil vero ex his quæ virgo venerabilis miſerat refutavit, dicens: benedictionem illius à ſacerdote minime reſpuendam, quæ eſſet multis ſacerdotibus præferenda. Audiant, quæſo, virgines iſtud exemplum, ut fores ſuas, ſi eas mali obſidere voluerint, etiam bonis claudant: & ne ad ſe improbis ſit liber acceſſus, non vereantur excludere etiam ſacerdotes. Totus hoc mundus audiat: videri ſe à Martino virgo non paſſa eſt. non utique illa quemcumque à ſe repulit ſacerdotem: ſed in ejus viri conſpectum puella non venit, quem videre ſalus videntium fuit. Quis autem hoc alius præter Martinum ſacerdos, non ad ſuam injuriam retuliſſet? quos adverſum ſanctã virginem motus, quantaſque iras mente concepiſſet? hæreticam judicaſſet, & anathematizandam eſſe decreviſſet. Quam vero illi beatæ animæ illas virgines prætuliſſet, quæ crebris occurſibus ubique ſe præbent obvias ſacerdoti, quæ convivia ſumptuoſa diſponunt, quæ una pariter accumbunt. Sed quo me ducit oratio? paullulum iſte liberior ſermo reprimendus eſt, ne in aliquorum forſitan incurrat offenſam. Etenim infidelibus objurgationis verba non proderunt, fidelibus autem ſatisfaciat exemplum. verum ego ita virtutem hujus virginis prædicabo, ut tamen nihil illis, quæ ad Martinum videndum ex longinquis regionibus ſæpe venerunt, arbitrer derogandum: ſi quidem hoc beatum virum frequenter affectu etiam angeli frequentarint.

Ejuſdem laus.

Cæte-

Cæterum id quod dicturus ſum Poſtumiane, hoc tibi (me autem intuebatur) teſte recte perhibeo. Quodam die, ego & iſte Sulpicius pro foribus illius excubantes, jam per aliquot horas cum ſilentio ſedebamus, ingenti horrore & tremore, ac ſi ante angeli tabernaculum mandatas excubias duceremus: cum quidem clauſo cellulæ ſuæ oſtio, nos ibi eſſe neſciret. Interim colloquentium murmur audivimus, & mox horrore quodam circumfundimur, ac obſtupentes nec ignorare potuimus, neſcio quid fuiſſe divinum. Poſt duas fere horas ad nos Martinus egreditur: ac tum eum iſte Sulpicius (ſicut apud eum nemo familiarius loquebatur) cœpit orare, ut perquirentibus indicaret, quid illud divini fuiſſet horroris, quod fatebamur nos ambo ſenſiſſe, vel cum quibus fuiſſet in cellula collocutus: tenuem enim nos licet, & vix intellectum ſermocinantium ſonum pro foribus audiſſe. tum ille diu multumque cunctatus, (ſed nihil erat, quod ei Sulpicius non extorqueret invito.) incredibiliora forte dicturus ſum, ſed Chriſto teſte non mentior: niſi quiſquam eſt tam ſacrilegus, ut Martinum æſtimet fuiſſe mentitum.) Dicam, inquit, vobis, ſed vos quæſo nulli dicatis: Agnes, Thecla, & Maria mecum fuerunt. referebat autem nobis vultum atque habitum ſingularum. Nec vero illo tantum die, ſed frequenter ſe ab eis confeſſus eſt viſitari: Petrum etiam & Paullum Apoſtolos videri à ſe ſæpius, non negavit. Iam vero dæmones, prout ad eum quiſque veniſſet, ſuis nominibus increpabat. Mercurium maxime patiebatur infeſtum: Iovem brutum atque hebetem eſſe dicebat. Hæc pleriſque in eodem etiam monaſterio conſtitutis

XIV.

B. Mariæ, Petri, Paulli, & aliorum Sanct. conſpectu, & colloquio fruitur.

tutis incredibilia videbantur: nedum ego confidam omnes, qui hæc audient, crediturος. nam niſi inæſtimabilem vitam atque virtutem Martinus egiſſet, nequaquam apud nos tanta gloria præditus haberetur. quamquam minime mirum, ſi in operibus Martini infirmitas humana dubitaverit: cum multos hodieque videamus, nec Euangeliis quidem crediſiſſe. A Martino autem ſæpe angelos viſos familiariter, & ſenſimus, & experti ſumus. Rem minimam dicturus ſum, ſed tamen dicam.

XV. Apud Nemauſum epiſcoporum ſynodus habebatur, ad quam quidem ire noluerat: ſed quid geſtum eſſet, ſcire cupiebat. Caſu cum eo iſte Sulpicius navigabat; ſed procul, ut ſemper, à cæteris in remota navis parte reſidebat. Ibi ei angelus, quid geſtum eſſet in ſynodo, nuntiavit. Nos poſtea tempus habiti concilii ſolicite requirentes, ſatis compertum habuimus, ipſum diem fuiſſe conventus, & ea ibi ab epiſcopis fuiſſe decreta, quæ Martino angelus nuntiarat.

Acta Synodi didicit ab angelo.

XVI. Cæterum cum ab eo de fine ſæculi quæreremus, ait nobis, Neronem & Antichriſtum prius eſſe venturos: Neronem in Occidentali plaga regibus ſubactis decem imperaturum, perſecutionem autem ab eo hactenus exercendam, ut idola gentium coli cogat. Ab Antichriſto vero Orientale imperium eſſe capiendum: qui quidem ſedem & caput regni Hieroſolymam eſſet habiturus: ab illo urbem & templum eſſe reparandum. Illius eam perſecutionem futuram eſſe, ut Chriſtum Dominum cogat negari, ſe potius Chriſtum eſſe confirmans: omneſque ſecundum legem circumcidi jubeat. & ipſum denique Neronem

ab

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ab Antichriſto eſſe perimendum: atque ſub illius poteſtate univerſum orbem, cunctaſque gentes eſſe redigendas: donec adventu Chriſti impius opprimatur. Non eſſe autem dubium, quin Antichriſtus malo ſpiritu conceptus, eſſet etiam in annis puerilibus conſtitutus, ætate legitima ſumpturus imperium. Quod autem hæc ab illo audivimus, annus octavus eſt. Vos autem æſtimate, quo in præcipitio conſiſtunt, quæ futura ſunt. Hæc cum maxime Gallus, necdum explicitis, quæ ſtatuerat referre, loqueretur; puer familiaris ingreſſus eſt, nuntians, Refrigerium presbyterum ſtare pro foribus. Dubitare cœpimus, utrum Gallum adhuc eſſet melius audire; an exoptatiſſimo nobis viro, qui officii cauſſa ad nos veniebat, occurrere. Tum Gallus: Etiamſi non ob adventum ſanctiſſimi ſacerdotis relinquenda nobis hæc eſſet oratio, nox ipſa cogebat, hucuſq; protractum finire ſermonem. Verum quia de Martini virtutibus nequaquam explicari univerſa potuerunt, hæc vos hodie audiſſe ſufficiat, cras reliqua dicemus. Ita pariter accepta Galli ſponſione, ſurreximus.

DIALOGVS III.

de eadem re.

LVceſcit ô Galle, ſurgendum eſt. nam ut vides, & Poſtumianus inſtat, & hic presbyter, qui heſterno auditorio eſt admiſſus, exſpectat, ut quæ de Martino noſtro in hodiernum diem explicanda diſtuleras, debi-

tos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

tor ſponſionis evolvas. Non ignarus quidem iſte omnium quæcunque memoranda ſunt: ſed dulcis & grata cognitio eſt etiam nota relegenti: ſiquidem natura ita comparatum ſit, ut meliore quis cõſcientia ſe noſſe gaudeat, quę multorum teſtimoniis non eſſe incerta cognoſcat. Nam & hic à prima adoleſcentia Martinum ſecutus, novit quidem omnia, ſed libenter cognita recognoſcit. fatebor enim tibi Galle, Martini mihi ſæpius auditas eſſe virtutes: quippe qui de eo etiam litteris multa mandaverim: ſed per geſtorum admirationem ſemper mihi nova ſunt, quæ de illo licet audita ſæpius revolvuntur. proinde additum nobis Refrigerium auditorem eo impenſius gratulamur, quo promptius Poſtumianus iſte, qui hæc Orienti inferre feſtinat, quaſi ſub teſtibus conſignatam abs te accepturus eſt veritatem. Hæc me loquente, Gallo jam ad narrandum parato, irruit turba monachorum: Evagrius presbyter, Aper, Sebaſtianus, Agricola: & poſt paullulum ingreditur presbyter noſter Etherius, cum Callipione diacono, & Amatore ſubdiacono. Poſtremus Aurelius presbyter dulciſſimus meus, longiore via veniens, anhelus cucurrit. Quid vos, inquam, tam ſubito & tam inſperati, tam ex diverſis regionibus, tam mane concurritis? Nos, inquiunt, heſterno cognovimus, Gallum iſtum per totum diem Martini narraſſe virtutes: & reliqua in hodiernum diem, quia nox oppreſſerat, diſtuliſſe. propterea maturavimus frequens auditorium facere, tantam materiam locuturo. Interea nuntiatur, multos ſæcularium ſtare pro foribus, nec ingredi audentes, ſed ut admitterentur orantes. Tum Aper: Nequaquam iſtos, inquit, nobis

Duo genera auditorum notantur.

bis admiſceri convenit: quia ad audiendum curioſitate potius quam religione venerunt. Confuſus ego illorum vice, quos non admittendos eſſe cenſebat: ægre tamen obtinui, ut Eucherium ex vicariis, & Celſum admitterent conſularem: cæteri ſunt repulſi. Tum Gallum media in ſede componimus: qui cum diu nobili ſua verecundia ſilentium tenuiſſet, tandem ita exorſus eſt. Conveniſtis, inquit, ad me audiendum, & ſancti & diſerti, ſed religioſas potius, quam doctas aures, uti arbitror, attuliſtis, audituri, me fide teſtis, non oratoris copia locuturum. Quæ autem heſterno dicta ſunt, non revolvam: illa qui non audierunt, ex ſcriptis recognoſcent. Nova Poſtumianus exſpectat, nunciaturus Orienti, ne ſe in comparatione Martini præferat Occidenti. ac primum geſtit animus, quod Refrigerius in aurem ſuggerit, explicari.

Res in Carnotena geſta eſt civitate. Paterfamilias duodecennem ab utero mutam puellam Martino cœpit offerre, poſcens, ut linguam ligatam meritis ſuis ſanctus abſolveret. Ille cedens Epiſcopis, qui tum forte latus illius ambiebant, Valentiniano atque Victricio; imparem ſe eſſe tantæ moli, ſed illis quaſi ſanctioribus nihil impoſſibile fatebatur. At illi pias preces una cum patre ſupplici voce jungentes, orare Martinum, ut ſperata præſtaret. nec cunctatus ultra, (utrumque præclarum, & oſtendendo humilitatem, nec differendo pietatem) jubet circumſtantis populi multitudinem ſubmoveri: epiſcopis tantum & puellæ patre aſſiſtentibus, in orationem ſuo illo more proſternitur. dein puſillum olei cum exorciſmi præfatione benedicit, atque ita in os puellæ ſancti- 11.

Oleo in os injecto puella muta loquitur.

fica-

ſicatum liquorem, cum & linguam illius digitis teneret, infudit. Nec fefellit ſanctum virtutis eventus. Patris nomen interrogat: mox illa reſpondit. proclamat pater cum gaudio pariter & lacrymis, Martini genua complexus, & hanc primam ſe filiæ audiſſe vocem cunctis ſtupentibus fatebatur. Ac ne cuiquam id incredibile forte videatur, perhibeat vobis præſens Evagrius teſtimonium veritatis. nam res ipſo præſente tum geſta eſt.

XII. Parum illud eſt quod nuper Harpagio presbytero referente cognovi. ſed non prætermittendum videtur, Avitiani comitis uxorem miſiſſe Martino oleum, quod ad diverſas morborum cauſſas neceſſarium (ſicut eſt conſuetudo) benediceret: ampullulam vitream iſtiuſmodi fuiſſe, ut rotunda in ventrem creſceret, ore producto, ſed oris exſtantis concavum non repletum: quia ita moris ſit vaſcula illa compleri, ut pars umbonibus obſtruendis libera relinquatur.

B. Martini benedictione oleum creſcit.

Teſtabatur presbyter, vidiſſe ſe oleum ſub Martini benedictione creviſſe, quoad exundante copia ſuperne deflueret: eandemque, dum ad matremfamilias vaſculum referretur, ſervaſſe virtutem. Nam inter manus pueri portantis ita ſemper exundaſſe oleũ, ut omne illius veſtimentum copia ſuperfuſi liquoris operiret: matronam itaque ad ſummum labrum plenum vaſculum recepiſſe: ut presbyter hodieque fatetur, obdendi peſſuli, quo claudi diligentius ſervanda conſueverunt, in vitro illo ſpatium non fuiſſe.

Vas vitreum lapſu non frangitur.

Mirum & illud quod huic (me autem intuebatur) memini contigiſſe. Vas vitreum cum oleo, quod Martinus benedixerat, in feneſtra paullulum editiore depoſuit: puer familiaris incautior lin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

teum ſuperpoſitum, ampullam ibi eſſe ignarus, attraxit. vas ſuper conſtratum marmore pavimentum decidit. cunctis metu exterritis, ne benedictio deperiſſet, ampulla perinde incolumis eſt reperta, ac ſi ſuper plumas molliſſimas decidiſſet. Quæ res non potius ad caſum, quam ad Martini eſt referenda virtutem, cujus benedictio perire non potuit.

Quid illud, quod factum eſt à quodam, cujus nomen quia præſens eſt, & prodi ſe vetuit, ſupprimetur: cui quidem tempori hic etiam Saturninus interfuit. Canis nobis importunior oblatrabat. In nomine, inquit, Martini jubeo te obmuteſcere. cani hæſit latratus in gutture: linguam ut abſciſam putares, obmutuit. ita parum eſt, ipſum Martinum feciſſe virtutes. Credite mihi, quia etiam alii in nomine ejus multa fecerunt. IIII. Canis obmuteſcit ſolo ejus nomine.

Avitiani quondam comitis noveratis barbaram nimis, & ultra omnes cruentam feritatem. hic rapido ſpiritu ingreſſus Turonum civitatem, ſequentibus eum miſerabili facie ordinibus catenatis, diverſa perdendis parari jubet genera pœnarum, diſponens poſtera die attonita civitate ad opus tam triſte procedere. Quod ubi Martino compertum eſt, ſolus paullo ante mediam noctem ad prætorium beſtiæ illius tendit. Sed cum profundæ noctis ſilentio quieſcentibus cunctis, nullus foribus obſeratis pateret ingreſſus, ante limina cruenta proſternitur. interea Avitianus gravi ſomno ſepultus, angelo ingruente percellitur: Servus, inquit, Dei ad tua limina jacet, & tu quieſcis? Qua ille voce percepta, lecto ſuo turbatus excutitur: convocatiſque ſervis trepidus exclamat, Martinum eſſe pro foribus. irent protinus, clauſtra V.

reſera-

reſerarent, ne Dei ſervus pateretur injuriam. Sed illi, ut eſt omnium natura ſervorum, vix prima limina egreſſi, irridentes dominum ſuum, quod ſomno fuiſſet illuſus, negant quemquam eſſe pro foribus: ex ſuomet ingenio conjectantes, neminem nocte poſſe vigilare: nedum illi crederent, in illo noctis horrore jacere ante aliena limina ſacerdotem: idque Avitiano facile perſuaſum. rurſum ſolvitur in ſoporem. ſed mox vi majore concuſſus, exclamat Martinum ſtare pro foribus, ſibi ideo nullam quietem animi corporiſque permitti. Tardantibus ſervis, ipſe uſque ad limina exteriora progreditur: ibi Martinum ut ſenſerat deprehendit. Perculſus miſer tantæ manifeſtatione virtutis: Quid, inquit, mihi hoc domine feciſti? nihil loqui te neceſſe eſt, ſcio quid deſideres, video quid requiras: diſcede quantocyus, ne me ob injuriam tuam cæleſtis ira conſumat: ſatis ſolverim hucuſque pœnarum. Crede, quia non leviter apud me actum eſt, ut ipſe procederem. Poſt diſceſſum autem ſancti, advocat officiales ſuos, jubet omnes cuſtodia relaxari: & mox ipſe proficiſcitur. ita fugato Avitiano, lætata eſt ſe civitas liberatam. Hæc cum multis Avitiano referente, comperta ſunt: tum nuper Refrigerius Presbyter, quem coram videtis, ab Evagrio fideli viro, ex tribunis, ſub invocatione divinæ majeſtatis audivit, qui ſibi hoc ab ipſo Avitiano relatum eſſe jurabat. Cæterum nolo miremini, me hodie facere, quod heſterno non feci, ut ad ſingulas quaſque virtutes nomina teſtium perſonaſque ſubnectam: ad quas ſi quis fuerit incredulus, quia adhuc in corpore ſunt, recurrat. Exigit id infidelitas plurimorum, qui in

Avitianus à ſcelere perpetrando revocatur.

aliquibus, quæ heſterno memorata ſunt, nutate dicuntur. Accipiant ergo teſtes adhuc incolumes atque viventes, quibus, quia de fide noſtra dubitant, magis credant. Sed ſi adeo infideles ſunt, profiteor quia nec illis ſunt credituri. Miror autem quemquam, qui vel tenuem ſenſum religionis habeat, tantum piaculi velle committere, ut putet quemquam de Martino poſſe mentiri. Faceſſat à quoquam qui ſub Deo vivit, iſta ſuſpicio. neque enim Martinus hoc indiget, ut mendaciis aſſeratur: ſed tamen totius ſermonis fidem apud te Chriſte depromimus, nos nec alia dixiſſe, nec alia dicturos, quam quæ aut ipſi vidimus, aut quæ manifeſtis auctoribus, vel plerunque ipſo referente, cognovimus. Cæterum etſi dialogi ſpeciem, quo ad relevandum faſtidium lectio variaretur, aſſumpſimus, nos pie præſtare profitemur hiſtoriæ veritatem. Hæc me extrinſecus inſerere, nonnullorum incredulitas, non ſine meo dolore compulerit. Sed redeat ad noſtrum ſermo conſeſſum: in quo cum me tam ſtudioſe audiri videam, fateor, neceſſe eſt Aprum feciſſe conſtanter, qui repulit infideles: eos tantum judicans audire debere, qui crederent.

Efferor, ſiquidem creditis, ſpiritu, & præ dolore totus inſanio. non credent Martini virtutibus Chriſtiani, quas dæmones fatebantur? Monaſterium beati viri duobus à civitate erat milibus diſparatum: ſed ſi quoties venturus ad eccleſiam, pedem extra cellulæ ſuæ limen extulerat, videres per totam eccleſiam energumenos rugientes, & quaſi adveniente judice agmina damnanda trepidare, ut adventum epiſcopi clericis, qui venturum eſſe neſcirent, dæ- VI.

Advenientem procul præſentiunt energumeni.

moniorum gemitus indicaret. Vidi quendam appropiante Martino in aëre ratum, manibus extenſis in ſublime ſuſpendi, ut nequaquam ſolum pedibus attingeret. Si quando autem exorcizandorum dæmonum Martinus operam recepiſſet, neminem manibus attrectabat, neminem ſermonibus increpabat, ſicut plerumque per clericos rotatur turbo verborum: ſed admotis energumenis, cæteros jubebat abſcedere, ac foribus obſeratis in medio eccleſiæ cilicio circumtectus, cinere reſperſus, ſolo ſtratus orabat. Tum vero cerneres miſeros diverſo exitu perurgeri, hos ſublatis in ſublime pedibus quaſi de nube pendere, nec tamen veſtes defluere ſuper faciem, ne faceret verecundiam nudata pars corporum. at in parte alia videres ſine interrogatione vexatos & ſua crimina confitentes: nomina etiam nullo interrogante prodebant. ille ſe Iovem, iſte Mercurium fatebatur. Poſtremo cunctos diaboli miniſtros cum ipſo cerneres auctore cruciari. ut jam in Martino illud fateamur impletum, quod ſcriptum eſt: Quoniam ſancti de angelis judicabunt.

Modus exorcizandi B. Martini.

VII. Pagum quendam in Senonico annis ſingulis grando vaſtabat. compulſi extremis malis incolæ à Martino auxilium popoſcerunt, miſſa per Auſpicium præfectorium virum ſatis fida legatione, cujus agros ſpecialiter gravior quam ceterorum adſueverat procella populari. Sed facta ibi oratione, Martinus ita univerſam penitus liberavit ab ingruenti peſte regionem, ut per viginti annos, quibus poſtea manſit in corpore, grandinem in illis locis nemo pertulerit. Quod ne fortuitum eſſe, & non potius Martino præſtitum putaretur, eo anno quo ille

Pagum Senonenſis diœceſis annua grandine liberat.

ille defunctus eſt, rurſus incubuit rediviva tempeſtas. adeo ſenſit & mundus viri fidelis exceſſum, ut cujus vita jure gaudebat, etiam ejuſdem mortem lugeret. Cæterum ſi ad hæc probanda, quæ diximus, teſtes etiam infirmior auditor exegerit, non unum ego hominem, ſed multa milia producam: & totam in teſtimonium virtutis expertæ Senonum advocabo regionem. Et tamen tu Refrigeri presbyter, credo, meminiſti, nuper nobis ſuper hoc cum Romulo Auſpicii illius filio, honorato, & religioſo viro, fuiſſe ſermonem: qui hæc nobis tanquam incomperta referebat: & cum futuris proventibus per aſſidua damna trepidaret, ut ipſe vidiſti, magno ſecum mœrore lugebat, Martinum non in hæc tempora reſervatum.

Sed ut ad Avitianum recurram, qui cum in omnibus locis cunctiſque urbibus ederet crudelitatis ſuæ infanda monumenta, Turonis tantum innocens erat. Et illa beſtia, quæ humano ſanguine, & infelicium mortibus alebatur, mitem ſe atque tranquillum beato viro præſente præſtabat. Memini quodam die ad eum veniſſe Martinum: qui ubi ſecretarium ejus ingreſſus eſt, vidit poſt tergum ipſius dæmonem miræ magnitudinis aſſidentem. quem eminus (ut verbo, quia neceſſe eſt, parum Latino loquamur) exſufflans, Avitianus ſe exſufflari exiſtimans, Quid me, inquit, ſancte ſic aſpicis? Tum Martinus: Non te, inquit, ſed eum qui cervici tuæ teter incubuit. Ita receſſit diabolus, & reliquit familiare ſubſellium. ſatiſque conſtat, ab illo die Avitianum mitiorem fuiſſe: ſeu quod intellexerit, egiſſe ſe ſemper aſſidentis ſibi diaboli voluntatem: ſeu quod immundus ſpiritus ab illius conſeſſu per Martinum

VIII.

Ambianus Turonis ſolum mitis.

tinum fugatus, privatus eſt poteſtate graſſandi, cum erubeſceret miniſter auctorem, nec miniſtrum auctor urgeret.

IX. In vico autem Ambatienſi, id eſt caſtello illo veteri, quod nunc frequens habitatur à fratribus, idolum noveratis grandi opere conſtructum. politiſſimis ſaxis moles turrita ſurrexerat, quæ in conum ſublime procedens, ſuperſtitionem loci operis dignitate ſervabat. Hujus deſtructionem Marcello, ibidem conſiſtenti presbytero, vir beatus ſæpe mandaverat. Poſt aliquantum tempus regreſſus, increpat presbyterum, cur adhuc idoli ſtructura conſiſteret. Ille cauſſatus, vix militari manu & vi publicæ multitudinis, tantam molem poſſe ſubverti, nedum id facile putaret per imbecilles clericos, aut infirmos monachos quiviſſe curari. Tum Martinus recurrens ad nota ſubſidia, noctem totam in orationibus pervigilat. mane orta tempeſtas, ædem idoli uſque ad fundamentum provolvit. Verum hæc Marcello teſte dicta ſint.

Oratione deſtruitur templũ idolorum.

X. Aliam ejus non diſſimilem, in ſimili opere, virtutem Refrigerio adſtipulante perhibeo. Columnam immenſæ molis, cui idolum ſuperſtabat, parabat evertere: ſed nulla erat facultas, qua id daretur effectui. Tum ad orationem ſuo more convertitur. Viſam, certum eſt, parilem quodammodo columnam ruere de cælo, quæ impacta idolo totam illam inexpugnabilem molem ſolvit in pulverem: parum ſcilicet, ſi inviſibiliter cæli virtutibus uteretur, niſi ipſæ virtutes viſibiliter ſervire Martino humanis etiam oculis cernerentur.

XI. Idem autem Refrigerius mihi teſtis eſt, mulierem profluvio ſanguinis laborantem, cum Mar-

Mulier profluvio ſanguinis

Martini veſtem (exemplo mulieris illius euangelicæ) contigiſſet, ſub momento temporis fuiſſe ſanatam. ſanatur attactu veſtis.

XII. Serpens flumen ſecabat, & ripæ in qua conſtiteramus adnatabat: In nomine, inquit, Domini jubeo te redire. Mox ſe mala beſtia ad verbum ſancti retorſit, & in ulteriorem ripam nobis exſpectantibus tranſmeavit. quod cum omnes non ſine miraculo cerneremus, altius ingemiſcens ait: Serpentes me audiunt, & homines non audiunt.

XIII. Piſcem Paſchę diebus edere conſuetus, paullo ante horam refectionis interrogat, an haberetur in promptu. Tum Cato diaconus, ad quem monaſterii adminiſtratio pertinebat, doctus ipſe piſcari, negat per totum diem ſibi ullam ceſſiſſe capturam; ſed neque alios piſcatores, qui vendere ſolebant, quidquam agere quiviſſe. Vade, inquit, mitte linum tuum, captura proveniet. Contigua flumini, ut Sulpicius iſte deſcripſit, habebamus habitacula. proceſſimus cuncti, utpote feriatis diebus, videre piſcantem: omnium ſpebus intentis, non incaſſum futura tentamina, quibus piſcis, Martino auctore, Martini uſibus quæreretur. Ad primum jactum reti permodico immanem eſocem diaconus extraxit, & ad monaſterium lætus accurrens, nimirum, ut dixit poëta, neſcio quis (utimur enim verſu ſcholaſtico, quia inter ſcholaſticos fabulamur) Captivumq; ſuem mirantibus intulit Argis. Vere Chriſti iſte diſcipulus, geſtarum à Salvatore virtutū, quas in exemplum ſanctis ſuis edidit, ęmulator, Chriſtum quoque in ſe monſtrabat operantem, qui ſanctum ſuum uſquequaq; glorificans, diverſarum munera gratiarum in unum hominem conferebat.

Captura piſcium ad Chriſti ſimilitudinem. *cap. 6. ſui libri.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

XIIII. Teſtatur Arborius ex præfecto, vidiſſe ſe Martini manum ſacrificium offerentis, veſtitam quodammodo nobiliſſimis gemmis, luce micare purpurea, & ad motum dextræ colliſarum inter ſe fragorem audiſſe gemmarum.

XV. Veniam ad illud, quod propter notam temporum ſemper occultavit: ſed nos celare non potuit. in quo illud eſt miraculi, quod facie ad faciem cum eo eſt angelus collocutus. Maximus Imperator, aliàs ſane bonus, depravatus conſiliis ſacerdotum, poſt Priſcilliani necem, Ithacium epiſcopum Priſcilliani accuſatorem, cæteroſque illius ſocios, quos nominari non eſt neceſſe, vi regia tuebatur, ne quis ei crimini daret, opera illius cujuſcumquemodi hominem fuiſſe damnatum. Interea Martinus multis gravibuſq; loborantium cauſſis ad comitatum ire compulſus, procellam ipſam totius tempeſtatis incurrit. Congregati apud Treveros Epiſcopi tenebantur, qui quotidie communicantes Ithacio communem ſibi cauſſam fecerant. His ubi nuntiatum eſt inopinantibus, adeſſe Martinum, totis animis labefacti, muſſitare & trepidare cœperunt. Et jam pridie Imperator ex eorum ſententia decreverat, tribunos ſumma poteſtate armatos ad Hiſpanias mittere, qui hæreticos inquirerent, deprehenſis vitam & bona adimerent. Nec dubium erat, quin ſanctorum etiam maximam turbam tempeſtas iſta depopulatura eſſet, parvo diſcrimine inter hominum genera: etenim tum ſolis oculis judicabatur, cum quis pallore potius, aut veſte, quam fide hæreticus æſtimaretur. Hæc nequaquam placitura Martino, epiſcopi ſentiebant: ſed male conſciis illa vel moleſtiſſima erat cura, ne ſe ab eorum communione adveniens abſtine-

Vide finem dial. 2.

An. 387.

ſtineret, non defuturis qui tanti viri conſtantiam præmiſſa auctoritate ſequerentur. Ineunt cum Imperatore conſilium, ut miſſis obviam magiſterii officialibus, urbem illam propius vetaretur accedere, niſi ſecum pace epiſcoporum ibi conſiſtentium adfore fateretur. quos ille callide fruſtratus, profitetur ſe cum pace Chriſti eſſe venturum. Poſtremo ingreſſus nocturno tempore, adiit Eccleſiam tantum orationis gratia. poſtridie palatium petit. præter multas, quas evolvere longum eſt, has principales petitiones habebat: pro Narſete comite, & Leucadio præſide, quorum ambo Gratiani partium fuerant, pertinacioribus ſtudiis, quæ non eſt temporis explicare, iram victoris emeriti. Illa præcipua cura, ne tribuni cum jure gladiorum ad Hiſpanias mitterentur. pia enim erat ſolicitudo Martino, ut non ſolum Chriſtianos, qui ſub illa erant occaſione vexandi, ſed ipſos etiam hæreticos liberaret. Verum primo die, atque altero, ſuſpendit hominem callidus imperator, ſive ut rei pondus imponeret, ſive quia nimis ſibi implacabilis erat, ſeu quia (ut plerique tum arbitrabantur) avaritia repugnabat: ſiquidem in bona eorum inhiaverat. Fertur enim ille vir multis boniſque actibus præditus, adverſus avaritiam parum conſuluiſſe: niſi fortaſſe regni neceſſitate, quippe exhauſto ſuperioribus principibus reipublicæ ærario, pæne ſemper in expeditione atque procinctu bellorum civilium conſtitutus, facile excuſabitur, quibuſlibet occaſionibus ſubſidia imperio paraviſſe. Interea epiſcopi, quorum communionem Martinus non inibat, trepidi ad regem concurrunt, prædamnatos ſe conquerentes, actum eſſe de ſuo omnium ſtatu, ſi Theo-

gniſti pertinaciam, qui eos ſolus palam lata ſententia condemnaverat, Martini armaret auctoritas. non oportuiſſe hominem recipi mœnibus: illum jam non defenſorem hęreticorum eſſe, ſed vindicem: nihil actum morte Priſcilliani, ſi Martinus exerceat illius ultionem. Poſtremo proſtrati, cum fletu & lamentatione poteſtatem regiam implorant, ut utatur adverſus unum hominem vi ſua. Nec multum aberat, quin cogeretur imperator Martinum cum hæreticorum ſorte miſcere. ſed ille licet epiſcopis nimio favore eſſet obnoxius, non erat neſcius Martinum fide, ſanctitate & virtute cunctis præſtare mortalibus: alia longe via Sanctum vincere parat. Ac primo ſecreto accerſitum, blande appellat, hæreticos jure damnatos more judiciorum publicorum, potius quam inſectationibus ſacerdotum: non eſſe cauſſam, qua Ithacii, cęterorumque partis ejus communionem putaret eſſe damnandam. Theogniſtũ odio potius, quã cauſſa feciſſe diſcidium: eundemque tamen ſolum eſſe, qui ſe à communione interim ſepararit: à reliquis nihil novatum. Quin etiam ante paucos dies habita Synodus, Ithacium pronuntiaverat culpa non teneri. Quibus cum Martinus parum moveretur, rex ira accenditur, ac ſe de conſpectu ejus abripuit. & mox percuſſores his, pro quibus Martinus rogaverat, diriguntur. Quod ubi Martino compertum jam noctis tempore eſt, palatium irrupit. ſpondet, ſi parceretur, ſe communicaturum, dummodo ut & tribuni jam in excidium Eccleſiarum ad Hiſpanias miſſi retraherentur. Nec mora interceſſit, Maximus indulget omnia. poſtridie Felicis epiſcopi ordinatio parabatur, ſanctiſſimi ſane viri, & plane

digni,

digni, qui meliore tempore ſacerdos fieret. Hujus diei communionem Martinus iniit, ſatius æſtimans ad horam cedere, quam his non conſulere, quorum cervicibus gladius imminebat. Veruntamen ſumma vi epiſcopis nitentibus, ut communionem illam ſubſcriptione firmaret, extorqueri non potuit. Poſtero die ſe inde proripiens, cum revertens in via mœſtus ingemiſceret, ſe vel ad horam noxiæ communioni fuiſſe permixtum: haud longe à vico, cui nomen eſt Andethanna, qua vaſtas ſolitudines ſilvarum ſecreta patiuntur, prægreſſis paullulum comitibus, ille ſubſedit, cauſſam doloris & facti accuſante ac defendente invicem cogitatione pervolvens, aſtitit ei repente angelus: Merito, inquit, Martine compungeris, ſed aliter exire nequiſti. repara virtutem, reſume conſtantiam, ne jam non periculum gloriæ, ſed ſalutis incurreris. Itaque ab illo tempore ſatis cavit, cum illa Ithacianæ partis communione miſceri. Cęterum cum quoſdam ex energumenis tardius quam ſolebat, & gratia minore curaret, ſubinde nobis cum lacrymis fatebatur, ſe propter communionis illius malum, cui ſe vel puncto temporis, neceſſitate, non ſpiritu, miſcuiſſet, detrimentum ſentire virtutis. Sedecim poſtea vixit annos, nullam Synodũ adiit, ab omnibus epiſcoporum conventibus ſe removit.

Vt Maximum exoret, prudẽter communionem eludit.

Mart. Synodo & damnationi Ithacianæ non ſubſcribit.

Angelus mœrentẽ ſolatur.

XVI. Sed plane, ut experti ſumus, imminutam ad tempus gratiam multiplici mercede reparavit. Vidi præterea ad pſeudothyrum monaſterii ipſius adductum energumenum, & prius quam ad limen attingeret, fuiſſe curatum.

Abſentis virtus.

XVII. Teſtantem quendam nuper audivi, cum in Tyrrheno mari curſu illo, quo Romam tendi-

tur, navigaret, ſubito turbinibus exortis, extremum vitæ omnium fuiſſe diſcrimen. In quo cum quidam Ægyptius negotiator nec dum Chriſtianus, magna voce clamaverit, Deus Martini eripe nos: mox tempeſtatem fuiſſe ſedatam, ſeque optatum curſum cum ſumma placidi æquoris quiete tenuiſſe.

Nominati virtus.

XVIII. Lycontius ex vicariis vir fidelis, cum familiam illius lues extrema vexaret, & inauditæ calamitatis exemplo per totam domum corpora ægra procumberent, Martini per litteras imploravit auxilium. Quo tempore vir beatus rem eſſe promiſit difficilem impetrari. nam ſpiritu ſentiebat, domum illam divino numine verberari: tamen non prius deſtitit ſeptem totos dies, totidemque noctes orando & jejunando continuans, quam id quod exorandum receperat, impetraret. Mox ad eum Lycontius, divina expertus beneficia pervolavit, nuntians ſimul & agens gratias, domum ſuam omni periculo liberatam. Centum etiam argenti libras obtulit, quas vir beatus nec reſpuit, nec recepit. Sed priuſquam pondus illud monaſterii limen attingeret, redimendis id captivis continuo deputavit. & cum ei ſuggereretur à fratribus, ut aliquid ex eo in ſumptum monaſterii reſervaret, omnibus enim anguſtum eſſe victum, multis deeſſe veſtitum: Nos, inquit, Eccleſia & paſcat & veſtiat, dummodo nihil noſtris uſibus quæſiſſe videamur.

Toti familiæ peſtiferam luem avertit.

XIX. Succurrunt hoc loco illius viri magna miracula, quæ facilius admirari poſſumus, quam referre. Agnoſcitis profecto quod dico: multa ſunt illius quæ non queunt explicari. Veluti iſtud eſt, quod neſcio an ita, ut geſtum eſt, à nobis poſſit exponi. Quidam è fratribus (nomen

men non ignoratis: ſed celanda perſona eſt, ne ſancto viro verecundiam fecerimus) quidam ergo cum ad fornaculam illius carbonum copiam reperiſſet, & admota ſibi ſellula divaricatis pedibus ſuper ignem illum nudato inguine reſideret, continuo Martinus factam ſacro tegmini ſenſit injuriam, magna voce proclamans: Quis, inquit, nudato inguine noſtrum inceſtat habitaculum? Hoc ubi ille frater audivit, & ex conſcientia quod increpabatur agnovit: continuo ad nos cucurrit exanimis, pudorem ſuum non ſine Martini virtute confeſſus. Fornaculæ injuriæ.

Quodam itidem die dum in area, quæ parva admodum tabernaculum illius ambiebat in illo ſuo (quod noſtis omnes) ſedili ligneo reſediſſet, vidit duos dæmones in excelſa illa quæ monaſterio ſupereminet, rupe conſiſtere, inde alacres ac lætos vocẽ iſtiuſmodi adhortationis emittere: Heia te Brictio, Heia te Brictio. Credo cernebant miſerum eminus propinquantem, conſcii quantam illi rabiem ſpiritus ſuſcitaſſent. Nec mora, Brictio furibundus irrupit, ibi plenus inſaniæ, evomuit in Martinum mille convicia. objurgatus enim pridie ab eo fuerat, cur qui nihil umquam ante clericatum (quippe qui in monaſterio ab ipſo Martino nutritus) habuiſſet, equos aleret, mancipia compararet. nam jam illo tempore arguebatur à multis, non ſolum pueros barbaros, ſed etiam puellas ſcitis vultibus coëmiſſe. Quibus rebus infeliciſſimus inſano felle commotus, &, ut credo, præcipue dæmonum illorum agitatus inſtinctu, Martinum ita aggreſſus eſt, ut vix manibus temperaret: cum quidem ſanctus vultu placido, mente tranquilla infelicis amentiam per mitia verba cohiberet. ſed ita in eo nequam XX.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ſpiritus redundabat, ut ne ſua quidem illi, quamvis vana admodum mens ſubeſſet, trementibus labiis, incertoque vultu, decolor præ furore, rotabat verba peccati, ſe aſſerens ſanctiorem: quippe qui à primis annis in monaſterio inter ſacras eccleſiæ diſciplinas ipſo Martino educante creviſſet: Martinum vero & à principio, quod ipſe diffiteri non poſſet, militiæ actibus ſorduiſſe, & nunc per inanes ſuperſtitiones & phantaſmata viſionum ridicula prorſus inter deliramenta ſenuiſſe. Hæc cum multa, atque alia etiam, quæ reticere melius eſt, acerbiora vomuiſſet, egreſſus tandem furore ſatiato quaſi qui ſe penitus vindicaſſet, rapidus ea qua parte venerat, recurrebat: cum interea, credo per Martini orationes, fugatis ab illius corde dæmonibus, reductus in pœnitentiam, mox revertitur, atque ad Martini ſe genua proſternit, veniam poſcens, fatetur errorem, nec ſine dæmone ſe fuiſſe tandem ſanior confitetur. Non erat apud Martinum labor iſte difficilis, ut ignoſceret ſupplicanti. Tunc & ipſi, & nobis omnibus ſanctus expoſuit, qualiter illum à dæmonibus vidiſſet agitari: ſe conviciis non moveri, quæ magis illi à quo eſſent effuſa, nocuiſſent. Exinde cum idem Brictio multis apud eum magniſque criminibus perſæpe premeretur, cogi non potuit ut eum à presbyterio ſubmoveret, ne ſuam perſequi videretur injuriam: illud ſæpe commemorans, ſi Chriſtus Iudam paſſus eſt, cur ego non patiar Brictionem? Ad hæc Poſtumianus? Audiat, inquit, iſtud exemplum noſter iſte de proximo. qui cum ſit ſapiens, immemor præſentium, immemor futurorum, ſi fuerit offenſus, inſanit, in ſua ſe non habens poteſtate: ſævit

Mart. patientia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

vit in clericos, graſſatur in laicos; totumque terrarum orbem in ſuam commovet ultionem: in qua per triennium jugiter dimicatione conſiſtens, nec tempore, nec ratione ſedatur. Dolenda hominis & miſeranda conditio, etiam ſi hac ſola inſanabilis mali peſte premeretur. Verum iſta ei patientię & tranquillitatis exempla referre ſæpius Galle debueras, ut ſciret iraſci, & ſciret ignoſcere. qui ſi iſtum ipſum breviter inſertum ſermonem meum in ſe prolatum forte cognoverit, ſciat non magis ore inimici, quam amici animo me locutum: quia ſi fieri poſſet, optarem ut Martino potius epiſcopo, quam Phalari tyranno ſimilis diceretur. Sed iſtum, cujus commemoratio parum ſuavis eſt, tranſeamus, & ad Martinum noſtrum Galle redeamus. Tum ego, cum jam adeſſe veſperum occiduo ſole ſentirem, Dies, inquam, abiit, Poſtumiane: ſurgendum eſt. ſimul tam ſtudioſis auditoribus cena debetur.

Concludit narrationem geſtorū. XXI.

De Martino autem exſpectare non debes, ut ulla ſit meta referendi. latius ille diffunditur, quam ut ullo valeat ſermone concludi. Ita interim de illo viro portabis Orienti. Sed dum recurris, diverſaſque regiones, loca, portus, inſulas, urbeſque præterlegis, Martini nomen & gloriam ſparge per populos. In primis memento non præterire Campaniam, & ſi maxime curſus in devio ſit, non tamen tibi tanti ſint vel magnarum morarum ulla diſpendia, quin illic adeas illuſtrem virum, ac toto laudatum orbe, Paullinum: illi, quæſo te, primum ſermonis noſtri, quem vel heſterno confecimus, vel hodie diximus, volumen evolve. Illi omnia referes, illi cuncta recitabis, ut mox per illum ſacra viri laudes Roma cognoſcat; ſicut

pri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

primum illum noſtrum libellum non per Italiam tantum, ſed per totam etiam diffudit Illyricum. Ille Martini non invidus gloriarum, ſanctarumque in Chriſto virtutum piiſſimus æſtimator, non abnuet præſulem noſtrum cum ſuo Felice componere. inde ſi forte ad Africam transfretabis, referes audita Carthagini: licet jampridem, ut ipſe dixiſti, virum noverit, tamen nunc præcipue de eo plura cognoſcat, ne ſolum ibi Cyprianũ martyrem ſuum, quamvis ſancto illius ſanguine conſecrata, miretur. Iam ſi ad lævam, Achaiæ ſinum paullulum devexus intraveris, ſciat Corinthus, ſciant Athenæ, non ſapientiorem in Academia Platonem, nec Socratem in carcere fortiorem. felicem quidem Græciam, quæ meruit audire Apoſtolum prædicantem: ſed nequaquam à Chriſto Gallias derelictas, quibus donaverit habere Martinum. Cum vero ad Ægyptum uſque perveneris, quanquam illa ſuorum ſanctorum numero & virtutibus ſit ſuperba, tamen non dedignetur audire: quia illi, vel univerſæ Aſiæ, in ſolo Martino Europa non ceſſerit.

XXII. Cæterum cum Hieroſolymam inde petiturus, ventis curſuum vela commiſeris, negotium tibi noſtri doloris injungo, ut ſi umquam illuſtris illius Ptolemaidis litus acceſſeris, ſolicitus inquiras, ubi ſit conſepultus noſter ille Pomponius: nec faſtidias viſitare oſſa peregrina. Multas illic lacrymas, tam ex affectu tuo, quam ex noſtris funde viſceribus. ac, licet inani munere, ſolum ipſum flore purpureo, & ſuave redolentibus ſparge graminibus. dices tamen illi, ſed non aſpere, non acerbe, compatientis alloquio, non exprobrantis elogio: Quod ſi vel te quondam, vel me ſemper audire voluiſſet, &

Marti-

Martinum magis quam illum, quem nominare nolo, fuiſſet imitatus, nunquam à me tam crudeliter diſparatus, ignoti pulveris regione tegeretur, naufragi ſorte prædonis paſſus in medio mari mortem, & vix in extremo nactus litore ſepulturam. Videant hoc opus ſuum, quicumque ex illius abſceſſu mihi nocere voluerunt: videant gloriam ſuam, & vel nunc adverſum me graſſari deſinant vindicati. Hæc cũ maxime flebili voce gemeremus, omnium lacrymis per noſtra lamenta commotis, cum magna quidem Martini admiratione, ſed non minore ex noſtris fletibus dolore diſceſſum eſt.

TEMPORVM RATIO SACRÆ

SVLPICII SEVERI HISTORIAE & reliquis opuſculis accommodata.

Anno mundi.	
	AB orbe condito uſque ad eluvionem & Noë ex arca egreſſum ſunt anni 2242.
2242	1 Ab eo tempore, ad Abrahami ortum anni ſunt 1070.
3312	2 Idem admonitus à Deo relicta patria venit in terram Chananæorum ætatis an. 75.
3387	3 Ab ea Abrahami migratione, in illud tempus quo Hebræi ex Ægypto ſunt egreſsi, anni 430.
3817	4 Ab eo Hebræorum egreſſu, ad Ioſuæ mortem anni 67.
3884	5 A Ioſuæ morte ad mortẽ Samſonis an. 419.
4303	6 A Samſone ad quartum Solomonis annũ, quo templi prima fundamenta jacta ſunt, anni 102.
4405	7 A quarto Solomonis anno ad captivitatẽ Babylonicam ſub Ieconia Rege cœptam, anni 424.
4829	8 A primo ejus captivitatis die ad reſtaurationem templi perfectam & Hieroſolymorum, anni 260.
5089	9 Ab eadem templi reſtitutione ad Chriſti crucem duobus Geminis coſſ. anni * 398. vel potius. 348.
5487 ſive 5437	10 Ab iiſdem coſſ. ad Stiliconem conſulem anni 382.
5869 ſeu potius 5819	

Ex

Ex hac tabella cuivis intelligere eſt, quam vere Severus initio Sacræ hiſtoriæ dixerit, Mundum ſua ætate ſex pæne annorum milibus fuiſſe conditum. quam vero parum conſentiant qui rationem temporum inveſtigatam ediderunt, mox oſtendam, ſi prius ſingulorũ capitum rationem paucis reddidero.

Primum igitur auctoris eſt. Secundum nos ex ſacra Bibliorum hiſtoria accerſivimus, quod reliqua ei ita videantur inniti, ut alioquin nullo modo conſtent. Inter ſecundum & tertium aliud medium Sulpicius inſerit pagina 17. eo tamen omiſſo, idem reliquas annorum ſummas ab Abrahamo in terram Chananæam commigrante, orditur. quare & nos ſatis habuimus idem caſtigare, non etiam in hunc indicem advocare.

Tertium ſummæ caput cum duobus ſequentibus ipſi auctori ſeſe debent: optimeque ea inter ſe convenire, indicio ſunt numeri minores iiſdem ſubſervientes.

Sexti vero, ut ab auctore ſubductum eſt, ea demum eſt ratio, ut Heli annis 20. Samuelis & Saulis 38 Davidis ac Solomonis 44. id eſt, annis 102. utraque proxime ſuperior ſumma adjiciatur. ſic enim efficientur 588.

In ſeptimo colligendo auctoris verba ſecuti ſumus, nulla habita ratione, diſſentanea ne ea ſint aliorum ſcriptis, an minus. neque enim hoc agimus. Omnium itaque Regum Iudæ anni ad unam ſummam revocati, redeunt ad 424. & menſes 6. quorum menſium ea re non fecimus mentionem, quod in proximo item ſequenti capite aliquot deſiderentur.

Octavi capitis Severus eſt auctor: neque numeri, quibus Babylonicam ſervitutem & Perſarum regna deſcribit, eidem diſconveniunt. ſoli enim tres menſes deſiderantur, ut ex ſeptem menſibus Magorum, qui Cambyſem trucidarunt, & duobus Xerxis ſecundi,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

cundi, integer annus redeat. Minime vero hoc loco prætereundum, à Severo pag. 74. aliam longe ſupputandi viam monſtrari, qua & propius multo itur, & minor eſt erratio. Scribit enim Darii, qui Hyſtaſpis filius fuit, regnantis annum 32. eumdem eſſe, qui ab Vrbe condita eſt 260. A quo deinde anno, ſi, inquit, inveſtigatio Romanorum conſulum non fallit, anni reliqui ſunt ad Stiliconem conſulem 888. cui ſummæ ſi annos 70. captivitatis Babylonicæ, 31. Darii, 9. Cambyſis, 7. menſes Magorum, & 32. Darii ſecundi adjeceris (ſunt autem 102. & medius) ſumma naſcetur annorum à die captivitatis Babylonicæ ad conſulem Stiliconem, 990. Illud ſcitum, quod quibus Severus maxime viſus eſt diffidere, iidem minime omnium fefellerint, conſules dico Rom. quorum faſtos ceteris omnibus chronographiis certiores eſſe, ſolus hic locus fidem faciet. quot enim annos tum Severus à T. Geganio Macerino & P. Minutio Augurino coſſ. ad Stiliconem conſ. numerabat: totidem fere etiam hodie recenſent omnes, qui eoſdem faſtos magno ſtudio & ſumptibus reſtituere atque illuſtrare eniſi ſunt, nominatim Hubertus Golzius noſter, omnium longe princeps, qui duobus dumtaxat annis Severum noſtrum ſuperat numerans annos 890. cujus varietatis, quia item pag. 94. occurrit, alio loco & tempore rationem, volente Deo, ſum redditurus.

Reliqua duo numerorum capita Auctori ſua ſunt: atque ut è variis auctoribus concinnata, ita quoque à faſtis conſularibus multum evariant, annis enim 50. eos excedunt. qui exceſſus quoniam immodicus eſt, & ſevero Sulpicii calculo indignus, prope abeſt, ut levi mutatione illum auſim corrigere, & ad annorum numerum cum ſuperiori æqualem reducere. quod facile fiet, ſi pag. 110. pro CCCXCVIII. reſtituamus CCCXLIII. tum enim in utriuſque ſummæ reductione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

ctione neque plures erunt neque pauciores an. 990.

Nunc ex ſacro Apparatu Bibliorum Regiorum, libro, cui nomen Daniel, ſive de ſæculis à Bened. Aria Montano inditum eſt, Sæculorum ordinem & ſummam rationem ab initio mundi uſque ad Euangelium publicatum deductam adferam.

Ab initio mundi ad Diluvium anni	1656
A diluvio ad Abraham natum	292
Ab Abrahamo ad ortum Iſaac	100
Peregrinationis ſeminis Abrahæ	400
Ab exitu ex Ægypto uſq; ad templum ædificatũ	480
Templi duratio fuit annorum	410
Captivitatis Babylonicæ anni	70
Præfectorum deinde & Sacerdotum	374
Regni Machabæorum	100
Herodum uſque ad Hieroſolym. excidium	107.

Summa 3989.

Auctor ille, qui breviora Chronica Hebræis conſcripſit, hanc ſequitur rationem.

A mundi initio ad Babylonicam captivitatem, eoſdem annos ponit, quos modo. nempe 3338

Exſilii Babylonici	70
Regni Medorum	52
Regni Græcorum	175
Machabæorum	103
Herodum	103

Summa 3841.

Vulgaris Hebræorum numeratio eſt hujuſmodi.

A mundi initio ad egreſſum ex Ægypto	2448
Ab egreſſu ex Ægypto uſque ad templi ædificationem	480
Ad templi vaſtationem.	410
Tranſmigrationis Babylonicæ	70
A reſtitutione Iudæorum ex Babylone ad Titum uſque	420

Summa 3828.

Hæc

Hæc è Bibliis Regiis, cum à nobis nihil poſſemus, ſumpſimus. Lubet etiam quartam ex Gilb. Genebrardi Theologi Chronologia, excerpere: & quia ſe quam minimum à verbis & ſenſu ſcripturæ diſceſſiſſe affirmat, eandem huic centoni aſſuere. partitur ille ſuam temporum deſcriptionem in ſex ætates, quarum hæ ſunt formulæ.

Ab orbe condito uſque ad eluvionem ſunt anni 1656. dies 6

Ab eluvione ad ortum Abrahami anni 293. dies 10

Ab Abrahami ortu, ad egreſſionem Iſraëlitarum ex Ægypto anni 720

Ab egreſſu Iſraëlitarum ad uſque jacta templi fundamenta, anni 480

A fundamentis templi ad captivitatem Babylonicam, anni 419 menſes 6

A Babylonica captivitate ad Chriſtum anni 553

Summa, anni 4121. menſes 6. dies 16.

Qui ſcire volet, quibus modis hæc membratim demonſtret, ipſum adeat: nos enim hic tantum conciſa excerpimus. qua ipſa ratione jam quamplurimas eaſque diverſiſſimas eorundem ſęculorum deſcriptiones adjiciemus.

A mundo condito ad Chriſtum natum ſupputant annos

Rabbi Nahſſon in lib. de cyclo Paſchatis	3740
Rabbini recentiores	3760. menſ. 4
Talmudici	3784
Biblia Regia	3919
Hieronym. in Quæſtionib. Hebraicis	3941
Ioan. Carion in chron.	3944
Beda cap. 22. de ratione temp.	3952
Ioann. Picus Mirandulanus	3958
Philo Iudæus	3660
Vrſpergenſis, Funccius, Gerardus Mercator, & plerique Germani	3962

Rabbi

Rabbi Moſes Gerundenſis	4058. menſ. 5
Gilb. Genebrardus	4121
Ioſephus	4192. menſ. 6
Odiaton ſive Eduicon Aſtrologus	4320
Caſſiodorus	4697
Metheodorus	5000
Epiphanius contra Manichæos	5029
Paullus Oroſius	5049
Euſebius	5190
Iſidorus 5. etymolog.	5210
Albumaſar & alii Aſtronomi	5328
Auguſtinus	5321
Sulpicius Severus	5414
Theophilus Antiochenus	5476
Suidas	5600
Philaſtrius de Hæreſibus	5801
Alphonſus rex	5984
Onuphrius Panuinius in chron. Eccleſiaſtico,	6309.

Hujus tam variæ & portentoſæ diverſitatis rationes quoque variæ ſunt. una eaque præcipua, ſeptuaginta Interpretum exemplaria, ſive interpretatio prava & corrupta, ut pro me locuples teſtis erit clariſſ. vir Andreas Mazius, in ſuis ad Ioſuæ hiſtoriam doctiſſ. diſertiſſimiſque Annotationibus. falſi enim ſunt, ut hoc dicis cauſſa adjiciam, cap. 5. Geneſ. quo loco ducentos pro centum ſemper habent. Hierony. in Quæſtionib. Hebraicis. Sic in recenſendis Sem, qui filius Noë fuit, poſteris Cainan cuidam, quem Hebræi ignorant, Græci 130. annos adſcribunt: & in reliquis ad Abrahami ortum numerandis, ſuperat Epiphanius Hebræos annis 748. Nicephorus 790. quæ varietas cui non videri poſſit monſtri ſimilis? Altera, quod quidam Veterum annos Hebræorum ſupputarunt quaſi lunares. Euſebius lib. 8. de demonſtrat. Hieronym. in 9. cap. Danielis: Auguſt. epiſt. 78. &c. Tertia, quod Iudæi odio Chriſtiano-

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

rùm plus ſatis indulſerint, ut in Danielis hebdomad. liquet, quas ad everſionem templi ultimam & ad Agrippam Herodianorum poſtremum extrahere violente atque extendere conati ſunt. Quarta, ipſa ſcripturæ loca ſatis obſcura, & niſi quis probe multoque uſu inſtructus ad eam acceſſerit, in interpretationum varietatem prona ac lubrica. ut cap. 12. Exodi, quo dicuntur Iacobei in Ægypto manſiſſe annis 430. quem locum, ut plurimos alios, aliter atque aliter multi accipiunt. Quinctam afferre poſſim chronica à diverſis olim Iudæis, ſive exteris modo negligentius, modo cum præjudicio conſcripta; item alias multas, uti ſynecdochas ſæpe confinia duorum Regnorum confundentes, hyſterologias, mutationes termini regnorum, varietates nominum; ut cum plures ſunt cognomines, aut unus plura habet nomina; ac denique, quod primo dicendum erat, librorum menda, quæ in notis, quibus temporis quantitas deſignatur, facillime fiunt, & nuſquam non ſunt obvia. Hæc inquam omnia poſſim afferre, ſed malo eadem à Gilb. Genebrardo, aliiſque hæc ex profeſſo copioſe explicantibus peti. Simul ea, quæ in hoc genere reliqua ſunt, jamdudum me vocant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

VITA B. MARTINI, ET QVÆ EODEM TEMPORE GESTA ſunt, Onuphrii faſtis ſive Chronico eccleſiæ accommodata.

Ann. Vrb.	*Ann. Chr.*	
1087	335	Hoc anno Conſtantini Imp. 21. moritur S. Silveſter papa Rom. Naſcitur eodem fere tempore B. Martinus Sabariæ, patre militum tribuno.
1088	336	S. Marco papæ poſt menſes 8. dies 22. mortuo ſuccedit S. Iulius, pontifex 36.
1089	337	Morienti Conſtantino ſuccedunt filii Conſtantinus Iunior, Conſtantius, & Conſtans.
1090	338	
1091	339	
1092	340	Conſtantinus Iun. imp. occiditur.
1093	341	Synodus Arrianorum contra Athanaſium Antiochena.
1094	342	
1095	343	Moritur S. Paullus Thebæus primus eremita.
1096	344	B. Martinus fit catechumenus.
1097	345	Altera Synodus Antiochena.
1098	346	
1099	347	Synodus magna Sardicenſis pro Athanaſio, Sacr. hiſt. pag. 103.
1100	348	Naſcitur Aur. Prudentius Clemens,
1101	349	B. Mart. anno ætatis 15. militari ſacramento implicatur.
1102	350	Conſtans Imp. occiditur: Magnentius imperium accipit. Synodus Syrmienſis.
1103	351	
1104	352	B. Martinus baptizatur, anno ætatis 18. in Vita cap.
1105	353	S. Iulio pontif. morienti ſuccedit Liberius, pont. 37. Magnentius ac Decentius tyranni in Galliis à Conſtantino ſuperantur. hiſt. Sacr. pag. 105.
1106	354	Synodus Mediolanenſis contra Athanaſ. Euſebius Vercell. cum aliis abit exſulatum, hiſt. Sacræ pag. 106.
1107	355	Fl. Arbetione & Mavortio Lolliano coſſ. Iulianus occiſo Gallo Cæſar appellatur, & in Gallias mittitur. S. Liberius Rom. pont. pellitur in exſilium.
1108	356	B. Martinus à Iuliano Imp. prope Vangionas impetrat miſſionem. inde aliquot menſibus B. Hilario convivit. qui hoc ipſo anno abit in exſilium. vide Notas noſtras ad pag. 107. & alibi.
1109	357	Revocatur ab exſilio Liberius.
1110	358	
1111	359	Euſebio & Hypatio coſſ. Arimini in Occidente, & Seleuciæ in Oriente coactæ Synodi ſub menſem Octob. hiſt. Sacr. pag. 113. & ſeq.

b. Hi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Ann. Vrb.	Ann. Chr.	
1112	360	b. Hilarius Conſtantinopoli à Conſtantio tribus libellis audientiam poſcit. Sac. hiſtor. pag. 113. ibi jubetur Pictavos redire.
1113	361	Hilario pleraſque eccleſias Ariminenſi concilio corruptas obeunti, Romæ occurrere B. Martinus meditatur, ac deinde eumdem ſequitur.
1114	362	Moritur Conſtantius. cui Iulianus ſuccedit. Monaſterium ſibi Pictavis B. Martinus ædificat.
1115	363	Occiſo in Perſica expeditione Iuliano ſuccedit Iovianus.
1116	364	Moritur Iovianus. ſuccedunt Valentinianus & Valens: hic in Oriente, ille in Occidente.
1117	365	
1118	366	Liberio papæ ſufficitur S. Damaſus pont. 38. Moritur b. Hilarius in patria, anno reditus ſui ſexto. S. hiſt. pag. 112.
1119	367	Gratianus Valent. filius creatur Auguſtus.
1120	368	Frequenter in Gallia Synodi contra Arianos.
1121	369	Ambroſius Mediolanenſis epiſc.
1122	370	Hoc fere tempore b. Mart. in epiſcopum Turonenſem electus fuit. & Imp. Valentinianus ſolio ſuo divinitus excuſſus eumdem ejuſque preces cogitur admittere. dial. 2. c. 6.
1123	371	
1124	372	
1125	373	Synodus Valentina in Gallia.
1126	374	
1127	375	Decedit Valentinianus. fit Valentinianus Iunior Auguſtus.
1128	376	
1129	377	Vlphilas Gothorum epiſcopus litteras Gothicas invenit.
1130	378	Valens Imperator occiditur.
1131	379	D. Auſonio & Hermogeniano Olybrio coſſ. creatur Cæſar & Auguſtus Theodoſius.
1132	380	
1133	381	Gratiani reſcriptum contra Priſcillianum & ceteros hæreticos S. hiſt. pag. 116.
1134	382	
1135	383	Gratianus occiditur. Maximus Occidentis Imperium occupat.
1136	384	Moritur Damaſus. Surrogatur Siricius pont. 39.
1137	385	Maximus Treveros victor ingreditur. Synodo Burdigalenſi condemnatur Inſtantius. Priſcillianus ad principem provocat.
1138	386	B. Martinus Treveris excipitur regio convivio à Maximo Imp., Fl. Evodio conſule præſente. item à Regina. elicit ſponſionem ab Imp. ut ſanguine reorum abſtineat. eo tamen ad ſuos reverſo, inſtante Ithacio & aliis epiſ. Priſcillianus & reliqui ſupplicio afficiuntur. hiſt. Sac. pag. 120. &c. in Vit. cap. 23. Dial. 2. cap. 7.
1139	387	Ithacii cauſſa à Synodo epiſcoporum & Imp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Ann. Vrb.	*Ann. Chr.*	
		Imp. Maximo approbatur, non autem à b. Martino, Dial. 3. cap. 15.
1140	388	Victoriam Theodoſii & Valentiniani Iunioris de Maximo Onuphrius in hunc annum refert. Hub. Golzius in ſequentem, Promoto & Timaſio coſſ. Certe in Vita Martini, cap. 23. ait Severus primo anno converſum eſſe in fugam Valentinianum: altero vero ſequente Maximum intra Aquileiæ muros interfectum.
1141	389	Promoto & Timaſio coſſ. Ithacius & Nardacius eccleſiæ communione privantur. Proſper in Chron.
1142	390	
1143	391	
1144	392	Valentiniano Iuniore occiſo occupat Occidentis imperium Eugenius.
1145	393	Honorius Auguſtus appell.
1146	394	Eugenius occiditur. Honorius imperat in Occid.
1147	395	Moritur Theodoſius.
1148	396	
1149	397	Fl. Cæſarius & Pontius Atticus coſſ. Hoc anno mortuum vult B. Mart. Gregor. Turonenſis. de quo poſt.
1150	398	
1151	399	
1152	400	Fl. Stilico V. C. Fl. Aurelianus coſſ. Ad hunc annum perducit hiſtoriam Sacram Severus, nulla in ea de B. Martini morte facta mentione. idemque de diſcordiis à Priſcilliani morte excitatis in fine ejuſdem hiſt. S. ſic ſcribit: Quod jam per quindecim annos fœdis diſſenſionibus agitatum, &c. quæ verba proximo demum anno, qui à Priſcilliani morte eſt decimuſquintus, locum habent ſuum.
1153	401	
1154	402	Theodoſ. Iunior Auguſtus app.
1155	403	Hic annus à Treverenſi epiſcoporum conventu, ſive à 4 anno Maximi Imp. eſt decimus ſeptimus. Verba autem Sulpicii dial. 3. cap. 15. hæc ſunt. Sedecim poſtea vixit annos: nullam Synodum adiit: ab omnibus Epiſcoporum conventibus ſe removit, &c. quæ verba cum illis Gregorii Turonenſis lib. 1. hiſtor. ſub finem comparabit qui volet. nam judicium non eſt meum:
1156	404	Arcadii & Honorii ſecundo imperii anno S. Martinus Turonorum epiſcopus, plenus virtutibus & ſanctitate, præbens infirmis multa beneficia, octogeſimo & primo ætatis ſuæ anno, Epiſcopatus autem xxvj. apud Condatenſem diœceſis ſuæ vicum, excedens è ſæculo, feliciter migravit ad Chriſtum. tranſiit autem media nocte, quæ Dominica habebatur, Attico Cæſarioque conſulibus, à paſſione Domini anno ccccxII.

F I N I S.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12

m.

Wape va
Veere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 A 12